

ДЕЙВИД ЛОДЖ ДОБРА РАБОТА

Превод от английски: Рени Стоянова, 2002

chitanka.info

На Анди и Мери в знак на приятелство и благодарност

Може би трябва да обясня на читателите, които не са ходили в Рамидж, че това е измислен град с измислен университет и измислени фабрики, населен от измислени хора, който заема — за целите на литературата — географското място, където на картата в така наречения истински свят се намира град Бърмингам.

Изключително задължен съм на няколко ръководни служители от промишлеността, и особено на един от тях, които ме разведоха из заводите и кабинетите си и отговориха търпеливо на всички мои, често съвсем наивни, въпроси, докато подготвях този роман.

„Земите на Средна Англия — сърцето на страната —

обител са на музата на трудолюбието“

ДРЕЙТЪН, „Поли-Олбиън“

(епиграф към „Радикалът Феликс Холт“ от Джордж Елиът)

„— Две нации, между които няма взаимодействие, нито симпатия; всяка от които няма ни най-малка представа за навиците, мислите и чувствата на другата, сякаш живеят в различни зони или на различни планети; които се възпитават различно, хранят различно и ръководят от различни правила ...

— Говорите за ... — колебливо каза Егремънт.“

БЕНДЖАМИН
ДИЗРАЕЛИ, „Сибил, или
двете нации“

ПЪРВА ЧАСТ

„Читателю, ако мислиш, че пред тебе е нещо като любовен роман, много грешиш. Може би предкусваш нежни чувства, поезия и блян? Може би очакваш изблици на страст и мелодрама? Успири очакванията си, сведи ги към по-нисш стандарт. Нещо истинско, студено и солидно лежи пред теб, нещо неромантично като понеделник сутрин, когато всички, които ходят на работа, се събуждат със съзнанието, че трябва да стават, защото пак ги чака същото.“

Шарлот Бронте,
предговор към „Шърли“

Понеделник, 13-ти януари 1986. Виктор Уилкокс лежи буден в тъмната спалня и чака писукането на кварцовия си будилник. Той е навит за 6:45. Колко дълго трябва да чака, той не знае. Лесно би могъл да разбере, трябва само да се пресегне, за да напипа часовника, да го вдигне пред очите си и да натисне бутона за осветяване на дигиталния дисплей. Но той предпочита да не знае. Да речем, че е едва шест. Или дори пет? Защо да не е пет? Но колкото и да е часът, той няма да може да заспи отново. Напоследък му е станало навик да лежи буден в тъмното и да чака пискащия сигнал, обзет от чувство на тревожност.

Тревожните мисли го атакуват като вражеските космически кораби в една от видео игрите на Гери. Той се свива, отдръпва, поваля ги с мигновено взети решения, но пристъпите нямат край — отчета на „Авко“, отчета на „Ролинсън“, цената на чугунените блокове, курса на паунда, конкуренцията на „Фаундракс“, некадърността на директора по продажбите, непрекъснатите аварии на сърцевика, безобразното състояние на тоалетните в почистващия цех, натиска от страна на прекия му началник, отчетите за миналия месец, прогнозите за тримесечието, годишния доклад ...

В напразен опит да избегне бомбардировките и може би да подремне още за миг, той се извива настрани, зарива лице в топлите заоблени форми на жена си и обгръща талията ѝ с ръка. Сепната, но все още спяща — дрогирана с валиум — Марджъри се обръща с лице към него. Носовите и челата им се блъсват едни в други; следва рязко размърдване на крайници — абсурдна пантомима на схватка. Марджъри вдига юмрук като боксьор, изпъшква и го отблъсква. Някакъв предмет се плъзва откъм нейната страна, пада от леглото и глухо тупва на пода. Вик се сеца какво може да е това: книгата със заглавие „Щастливи в менопаузата“, която една от приятелките на Марджъри от клуба „Стражи на теглото“ ѝ е дала назаем. От една-две седмици тя я чете вечер в леглото, без да показва особени признаци на увлеченост, като редовно заспива над нея. Когато Вик си ляга, обикновено издърпва книгата от безчувствените ѝ пръсти, завива я и

угасва нощната лампа, но предната вечер трябва да е забравил първото от тези си действия или може би „Щастливи в менопаузата“ беше останала скрита под покривката на леглото.

Той се обръща настрани, а Марджъри, която сега лежи по гръб, започва леко да похърква. Вик ѝ завижда за дълбокия безсъзнателен сън, но не може да си позволи такъв. Веднъж, преуморен от недоспиване, беше приел предложението ѝ да вземе таблетка валиум, която погълна с обичайното си питие преди лягане. На следващата сутрин се движеше като водолаз по дъно. Направи грешка от два процента в цената на кормилните кутии за „Бритиш Лейланд“ докато главата му се избистри. „Не трябваше да го смесваш с уиски“ — каза му Марджъри. „Нямаш нужда и от двете“. „Тогава ще си задържа уискито“ — каза той. „Валиумът държи по-дълго“ — каза тя. „Прекалено дълго, ако питаш мен“ — каза той. „Тази сутрин вкарах фирмата в загуба с пет хиляди паунда благодарение на теб“. „О, значи аз съм виновна, така ли?“ — каза тя и долната ѝ устна започна да трепери. След това, за да спре плача ѝ, само и само да не се разреве, се наложи да ѝ купи комплекта старинни месингови прибори, които ѝ бяха легнали на сърцето за в дневната — да придадат още по-автентичен вид на селската каменна камина и газовата печка, имитираща разпалени цепеници.

Хъркането на Марджъри се усилва. Раздразнен, Вик грубо я смущава. Хъркането спира, без тя въобще да се събуди. В другите спални трите им деца също спят. Отвън бушува зимна виелица, блъска по стените на къщата и свисти в клоните на дърветата. Той се чувства като капитан на спящ кораб, сам на руля, направляващ своя несъзнаващ нищо екипаж през опасни морета. Струва му се, че е единственият буден човек в целия свят.

Будилникът започва да пищи.

Мигновено, чрез някаква извратена химическа реакция на тялото или нервната му система, той се чувства уморен и сънен и няма желание да напусне топлото легло. Натиска бутона за доспиване върху часовника с привично движение и заспива на секундата. Пет минути по-късно, алармата отново го събужда с настойчиво пицене като някаква механична птица. Вик въздъхва, удря бутона за изключване, светва нощната лампа от своята страна (нагласена на минимална яркост заради Марджъри), става от леглото и, като стъпва меко по

плътния килим, се отправя към банята EN SUITE^[1], свързана със спалнята, като внимава да не светне лампата вътре, преди да е затворил вратата.

Вик уринира — задача, изискваща значителна точност и концентрация, тъй като тоалетната чиния е поставена ниско и формата ѝ е елегантно изтънена. Не го е кой знае колко грижа за пурпурната гарнитура („Синя слива“ — така рекламната брошура на агенцията по имоти беше нарекла цветовия нюанс), но това беше едно от нещата, които привлякоха Марджъри при купуването на къщата преди две години — банята с раковинообразната мивка, позлатените кранове, ваната на нивото на пода, тоалетната и бидето с аеродинамични форми. И най-вече фактът, че е „EN SUITE“. „Винаги съм искала баня EN SUITE“, казваше тя на гостите, на приятелките си по телефона, а може би и — той не би се изненадал — на търговските пътници, дошли до вратата на дома им, или на непознатите, с които завързваше разговор на улицата. Човек можеше да си помисли, че „EN SUITE“ е най-прекрасната фраза от всички езици на света, ако се съди по това, че Марджъри правеше всичко възможно да я вметне при разговор. Ако пуснеха парфюм „EN SUITE“, Марджъри щеше да го използва.

Вик изтръсква последните капки от пениса си, като внимава да не изпръска влакнестото розово найлоново покритие на пода, и пуска водата. Къщата има четири тоалетни, нещо, което предизвиква загриженост у бащата на Вик. „ЧЕТИРИ тоалетни?“ — каза той, когато за пръв път разгледа къщата. — „Добре ли ги преброих?“ „Какво толкова, татко?“ — насмешливо му отвърна Вик. — „Боиш се, че нивото на подпочвените води ще се вдигне, ако ги промием всичките наведнъж?“ „Не, но като вземете да плащате водата, а? Тогава ще видите вие“. Вик се опита да спори с него, че няма значение колко тоалетни имаш, важното е колко пъти ги използваш, но баща му беше убеден, че толкова много тоалетни поощряват излишното ходене по нужда и следователно само хабят вода.

За това може би беше прав. Къщурката на баба му в Истън, сгушена между други къщи, плътно долепени до нея, беше с външен клозет и човек отиваше в него, само ако наистина беше на зор, особено през зимата. Тяхната собствена къща по онова време беше едно стъпало по-високо на обществената стълбица в сравнение с бабината и имаше вътрешен клозет — тъмно, тясно помещение на площадката

между първия и втория етаж, което винаги леко насмърдяваше, колкото и препарати да изливаше майка му в тоалетната чиния. Той си спомняше живо онази жълтеникава керамична чиния, търговска марка „Челинджър“, голямата лакирана дървена седалка, винаги приятно топла при сядане, и дългата верига, висяща от високо разположеното казанче, завършваща с топчеста дръжка от тук-там поряздена гума. Той обичаше да тренира удар с глава, като пращаше гуменото топче от стена на стена, докато седеше там — като ученик постоянно имаше запек. Майка му се оплакваше от следите, оставени по боядисаните с туткалена боя стени. Сега той е горд собственик на четири тоалетни — „Синя слива“, „Авокадо“, „Слънчоглед“ и една бяла — всичките с парно. Може би точно това е един от най-добрите показатели за успех в живота.

Той стъпва на кантарчето. Шестдесет и четири килограма. Предостатъчно за мъж, висок само метър и шестдесет и пет. Някои казват — Вик лично ги е чувал — че се опитва да компенсира ниския си ръст с агресивен маниер. Е, нека си приказват. Ако не беше неговата агресивност, сега нямаше да е, където е. Макар че, колко време ще остане там, въобще не се знае. Вик се смръщва пред огледалото над мивката, като се сеща отново за отчетите от миналия месец, прогнозата за тримесечието, годишния доклад ... Налива гореща вода в тъмнопурпурната раковина, покрива с пяна лицето си от спрей за бръснене и започва да остъргва челюстта си с метална бръсначка, като използва ножче марка „Уилкинсънс Сорд“. Вик е пламенен защитник на всичко, произведено в Англия, и често спори с по-големия си син, Реймънд, който предпочита пластмасовите едnodневки, френско производство. Не че това е единствената ябълка на раздора помежду им, съвсем не. Броят на спречкванията им се ограничава всъщност само от сравнително редките им срещи. Когато Вик тръгва за работа, Реймънд по правило спи, а когато се върне у дома, той е излязъл.

Вик избърсва следите от пяна по бузите си и прокарва одобрително пръст по обръснатата кожа. От огледалото в него се втренчват тъмнокафяви очи. Кой съм аз?

Той се хваща за мивката, навежда се напред, като се подпира на ръце, и критично разглежда четвъртитото бледо лице с паднал кичур от рядка кестенява коса, изпъстрена с посивели косми, двете отвесни бръчки между веждите, подобно на кламер, който сякаш придържа

топчестия му нос на място, право очертаната линия на устата, квадратната челюст. Знаеш кой си — всичко е записано на файл в отдела.

Уилкокс: Виктор Юджин. Дата на раждане: 19.10.1940 г. Месторождение: Истън, Рамидж, Англия. Образование: основно — училище „Ендуел Роуд“, Истън; средно — истънска Мъжка гимназия, Истън; висше — Колеж за водещи технологии, Рамидж. Специалност: машинен инженер, 1964 г. Семейно положение: женен (за Марджъри Флорънс Колмън, 1964). Деца: Реймънд (род. 1966 г.), Сандра (род. 1969), Гери (род. 1972). Стаж по специалността: 1962–64, стажант, „Вангард Енджиниринг“; 1964–66, инженер по продукцията, „Вангард Енджиниринг“; 1966–70, главен инженер, „Вангард Енджиниринг“; 1970–74, мениджър по продукцията, „Вангард Енджиниринг“; 1974–78, мениджър по производството, „Луис & Арбъкъл“ ООД; 1978–80, директор по производството, „Рамкъл Кастингс“; 1980–85, управителен директор на „Рамкъл Кастингс“. Настояща длъжност: управителен директор на „Дж. Прингъл & Синове, Леярство и Машиностроене“.

Ето това съм аз.

Вик гримасничи срещу отражението си, сякаш иска да каже: стига, стига, без кризи на идентичността, моля. Все някой трябва да изкарва прехраната в това семейство.

Той намъква халата си, който виси на закачалка на вратата на банята, загася осветлението и тихо се връща в полутъмната спалня. Марджъри обаче се е събудила от шума на канализацията.

— Ти ли си? — казва сънено тя; после, без да чака отговор: — Ще слеза долу след минутка.

— Не бързай — казва Вик. „Хич не си прави труда“ би било по-искрено, защото предпочита да бъде сам в кухнята рано сутринта, сам да си приготви семпла закуска и необезпокояван да запали първата си за деня цигара. Но Марджъри смята, че трябва да се появи за малко, макар и проформа, преди той да е тръгнал за работа, и до известна степен Вик разбира и одобрява този жест. Майка му винаги ставаше първа сутрин, за да изпрати съпруга и сина си на работа или в колежа, и този навик ѝ остана почти до смъртта.

Когато Вик тръгва по стълбите към първия етаж, отдолу се надига пронизителен електронен вой. Натискът на стъпалото му върху

скрита под пътеката жичка е включил алармената инсталация против крадци, която Реймънд, да му се не надяваш, трябва да се е сетил да включи, като се е прибирал един Господ знае в колко часа снощи. Вик отива при таблото до външната врата и набира цифровия код, с който се изключва апаратът. Има на разположение петнадесет секунди да направи това, иначе воят ще премине в писък, а аларменият звънец на външната стена ще вдигне шум до бога. Всички съседни къщи имат такива аларми и Вик е съгласен, че те са необходими, като се има предвид нарасналите по честота и дързост кражби с взлом, но системата, която наследиха от предишните собственици на къщата с нейните магнитни контакти, инфрачервени скенери, скрити жички и бутони, според него е прекалено сложна. За включването ѝ вечер преди лягане отиват пет минути, а ако се случи да станеш за нещо през нощта, трябва да я изключиш и после отново да я включиш. „Страданията на богатите“, подигра му се Реймънд, когато Вик се оплака един ден. Реймънд презира охолството на родителите си, но в същото време не се отказва от удобствата, които то му предлага, като например жилище с парно, за което не плаща наем, гореща вода по всяко време, безплатна пералня, използване на лека кола, записващо видео, стерео уредба и така нататък и така нататък. Кръвното налягане на Вик се вдига при мисълта за големия му син, който прекъсна следването си преди четири месеца и оттогава не се занимава с нищо полезно, а в момента лежи увит в юргана на горния етаж, голгеничък с изключение на една златна обица — отспива си след снощния запой. Вик тръсва раздражено главата си, за да се освободи от този образ.

После отваря външната врата, която води към остъклена веранда и хвърля поглед на постелката пред вратата. Празна. Момчето, което разнася вестниците, е закъсняло, или може би днес няма да има вестници заради някоя стачка. Инфрачервеният скенер мига насреща му с възпалено око, докато той влиза в дневната да потърси нещо за четене. Подът и мебелировката са покрити с разешени и накъсани „Мейл он Сънди“ и „Сънди Таймс“. Взема бизнес-раздела на „Таймс“ и го занася в кухнята. Докато заври чайникът, преглежда първата страница. Едно заглавие привлича погледа му: „ЛОУСЪН ПРЕСМЯТА РАЗХОДИТЕ — ДАНЪЧНИТЕ НАДЕЖДИ СЕ ИЗПАРИХА“

„Найджъл Лоусън, министърът на финансите, събира сътрудниците си през уикенда да обсъдят рисковете за икономическата му стратегия в резултат от вдигането на лихвения процент миналата седмица и рязкото нарастване на безработицата.“

Някакви други новини?

Чайникът завира. Вик си прави каничка силен чай, слага две филии бял хляб в тостера и вдига щорите на кухненския прозорец, за да погледне в градината. Сива, вилнееща сутрин без скреж. Катерици се носят през ливадата с леки скокове като вълма пух, духан от вятъра. Свраки наперено крачат между лехите и поглъщат лакомо червеите, които той изрови при вчерашната си работа в градината. Косове, врабци, червеношийки и други птици, чиито имена Вик не знае, подскачат насам-натам на дискретно разстояние от свраките. Всички тези същества изглежда се чувстват като у дома си в градината на Вик, макар че тя е само на две мили от центъра на града. Една сутрин неотдавна той видя лисица да минава под прозореца му. Вик почука по стъклото. Лисицата спря и обърна глава, погледна към Вик за момент, сякаш искаше да каже: „Моля?“, а после продължи спокойно по пътя си с вееща се зад нея опашка. На Вик му прави впечатление, че дивите животни започват да привикват към уличния живот и постепенно се придвижват от селските райони към града, където животът е по-лесен — няма капани, пестициди, ловци и браконieri, кофите са пълни с боклук и домакини като Марджъри — с нежни души или с глупави глави — им хвърлят остатъци от храна в градината, създавайки нещо като животински кухни за социално слаби. Природата се приближава към човешката раса и също минава на помощи.

Вик е изял двете си филии тостер и е на третата чаша чай и първата за деня цигара, когато Марджъри се дотътря в кухнята по домашен халат и чехли, с шал върху ролките на главата и с бледо кръгло лице, подпухнало от съня. Носи му „Дейли Мейл“, който току-що е доставен.

— Пушиш! — казва тя с тон, едновременно примирен и укорителен, съдържащ в една-единствена дума дългогодишен спор, добре познат и на двамата. Вик изсумтява — също много добре познат отговор. Той поглежда към кухненския часовник.

— Не трябваше ли Сандра и Гери вече да стават? За Реймънд изобщо няма да си хабя думите.

— Гери днес не е на училище. Учителите стачкуват.

— Какво? — казва той обвинително, а гневът му към учителите някак си се премества към Марджъри.

— Трудов протест или как там го наричат. Той донесе бележка в петък.

— Трудов мързел го наречи. Няма да видиш учителите навън да правят кордони на студа и дъжда, забелязала ли си? Те просто си седят в топлите учителски стаи и мърморят, а децата отпращат в къщи да правят бели. Това не е протест. Нито е трудов, разбираш ли? Те имат професия и е крайно време да започнат да се държат като хора на професията.

— Е ... — казва помирително Марджъри.

— Ами Сандра? Преподавателите от горните класове също ли са на „трудов протест“?

— Не, нея пък ще я водя на лекар.

— Какво ѝ е?

Марджъри се прозява уклончиво.

— О, нищо сериозно.

— Защо не отиде сама? Момиче на седемнадесет години би трябвало да може да отиде само на доктор, без някой да го държи за ръчичка?

— Няма да влизам с нея в кабинета, ако не иска. Само ще я изчакам.

Вик я поглежда подозрително.

— Да не би да ходите по магазините след това?

Марджъри се изчервява.

— Добре, де, трябва ѝ нови обувки ...

— Как може да си толкова глупава, Марджъри! — възкликва Вик. — Ти ужасно я глезиш. Сандра мисли само за дрехи, обувки и прически. Как ще си вземе изпитите?

— Не знам. Но ако не иска да следва ...

— Какво тогава иска? Последно какво?

— Исква да стане фризьорка.

— Фризьорка! — Вик влага възможно най-голямо презрение в гласа си.

— Хубаво ни е момичето, защо да не се радва на дрехи и обувки, докато е младо?

— Защо ТИ да не си правиш удоволствието да я киприш, искаш да кажеш? Държиш се с нея сякаш е кукла, не е ли така, Марджри?

Вместо да отговори на този въпрос, Марджъри се връща на един от предишните.

— Тя има проблеми с менструацията, ако толкова те интересува — казва тя, като приписва любопитство на Вик, каквото той не е показвал, при това много добре знае, че подобни гинекологични открития са последното нещо, което той би желал да чуе, особено в този сутрешен час. Патологията на женските тела е източник на голяма боязън и неудобство за Вик. Техните изкървявания и течения, бучки и образувания, и особено болезнено-звучащите хирургически операции — кюртаж на матката, изрязване на разширените вени, ампутация на гърдите — самото споменаване на тези неща го кара да трепва и се свива, а напоследък менопаузата обогати репертоара и с горещи вълни, обливане в пот и нещо още по-страшно — задръжка на течности. — Очаквам докторът да ѝ изпише противозачатъчни — казва Марджъри, докато си приготвя прясна порция чай.

— Какво?

— За регулиране на менструацията ѝ. Очаквам д-р Робертс да изпише на Сандра противозачатъчни таблетки.

Вик изсумтява пак, но този път интонацията му е неопределена и несигурна. Има чувството, че жените в къщи са намислили нещо. Възможно ли е Сандра да отива на лекар, за да мине на противозачатъчни? С одобрението на Марджъри? Той самият не одобрява. Ами ако Сандра прави секс? На седемнадесет? С кого? Да не би с онзи пъпчивко с маскировъчно военно яке, как му беше името, Клиф, не, само не с него, за Бога. Не — с никого! Образът на дъщеря му в любовна поза с разделени колене и тъмна сянка над нея проблясва неканен в главата му и го изпълва с ярост и отвращение.

Той усеща, че воднистите сини очи на Марджъри го наблюдават с очакване над ръба на чаената чаша, като че ли го канят на разговор по темата, но той не може, не и тази сутрин, не и с купищата задачи за предстоящия ден. И едва ли някога ще може, честно казано. Един разговор за сексуалния живот на Сандра би могъл лесно да премине в обсъждане на неговия и Марджъри сексуален живот или по-скоро липсата на такъв, а той би предпочел да не се занимават с това. Да не

разлайват кучетата. Вик сверява кухненския часовник със своя и се надига от масата.

— Да ти направя ли бекон? — казва Марджъри.

— Не, свърших.

— Трябва да хапваш нещо готвено в тия студени сутрини.

— Нямам време.

— Защо не си купим микровълнова печка? С нея става за секунди.

— Известно ли ти е — казва Вик, — че деветдесет и шест процента от всички микровълнови печки в света се произвеждат в Япония, Тайван или Корея?

— Но всичките ни познати вече имат.

— Именно.

Марджъри поглежда Вик с нещастен вид, несигурна накъде бие.

— Бих могла да огледам цените днес предобед — казва тя. — След обувките на Сандра.

— И къде ще я сложиш? — пита Вик, като оглежда кухненските плотове, отрупани с безброй електроуреди — тостер, чайник, кафеарка, миксер, електрическа тенджера, фритюрник, форма за сладки ...

— Мисля да махнем електрическата тенджера. И без това не я използваме. Микровълновата ще бъде по-полезна.

— Добре тогава, огледай как са цените, но не купувай. Мога да я намеря на заводска цена.

Лицето на Марджъри светва. Тя се усмихва и две трапчинки се появяват на тестените ѝ бузи, още лъскави от нощния крем за лице. Тези трапчинки бяха първото нещо, което привлече Вик към Марджъри преди двадесет и пет години, когато тя работеше в офис за машинописни услуги във Вангард. Понастоящем те се появяват съвсем рядко; перспективата за разходка из търговската зона е едно от малкото неща, които са гаранция за цъфването им.

— Само че не очаквай от мен да ям каквото и да е сготвено в нея — казва той.

Трапчинките на Марджъри моментално се скриват, като слънце зад облак.

— Защо?

— Това не е истинско готвене, затова. Майка ми ще се обърне в гроба.

Вик взема „Дейли Мейл“ и отива в тоалетната, онази на гърба на къщата, до задния вход, в обикновен бял цвят, строена за използване от домашните помощнички, градинарите и работниците. По мълчаливо споразумение, Вик има навик там да раздвижва червата си, докато Марджъри използва тази за гости близо до входната врата, така че атмосферата на специалната баня „EN SUITE“ да остане незамърсена.

Вик изпушва втора цигара върху клозетната седалка и преглежда „Дейли Мейл“. Уестлънд и Хезелтайн са все още в заглавията. СЛУХОВЕ ЗА СПИРАНЕ НА НОМЕР 10. МЕГИ ОБЕЩАВА ДА ОХЛАДИ СТРАСТИТЕ. Той прелиства към вътрешните страници. МЪРДОК ПРЕД СЪЛЪСЪК С ПРОФСЪЮЗИТЕ. ПРИЗИВЪТ НА ИМАМА ЗА МОЛИТВА КАРА ВИКАРИЯ ДА ГОВОРИ ЗА ЛУДНИЦА. БУЛКА СЕ ОМЪЖВА ДВА ПЪТИ, ЧАКАТ Я НЕПРИЯТНОСТИ. НИЕ СМЕ В СУПЕРЛИГАТА НА НАЦИИТЕ. А, я чакай малко.

„Англия отново е в суперлигата на най-развитите индустриални нации. Според последни проучвания, само Германия, Холандия, Япония и Швейцария могат да се сравняват с нас по икономически растеж, стабилност на цените и твърд баланс на плащанията, казва д-р Дейвид Ломакс, икономически съветник на Натуест.“

„Сравняват“ най-вероятно значи „надминават“. И откога Холандия е станала индустриална суперсила? И така да е, всичко това са раздувки, миражи, стъкмени с помощта на статистиката. Достатъчно е само да минеш през Средна Англия, за да разбереш, че ако ние сме в суперлигата на най-развитите индустриални държави, някой май нещо извърта. Вик е изцяло на страната на Англия, но понякога голословният шовинизъм на „Дейли Мейл“ му лази по нервите. Той дръпва от цигарата и изтърсва пепелта между краката си. Тя пада във водата с леко свистене. ИКОНОМИЧНА ЛЕКА КОЛА ПРЕМИНАВА УСПЕШНО ТЕСТОВЕ.

„«Бритиш Лейлънд» започна изпитания на лек алуминиев двигател, създаден по революционна технология за лека кола-комби, консумиращ само 4,5 л. бензин на 100 мили — световен рекорд за икономична консумация.“

Кога беше последният път, като се хвалехме със световен рекорд на алуминиев двигател? „Хилмън Имп“ като че ли. И къде са сега миналогодишните „Хилмън Имп“? На сметицето за скраб, цялата продукция или почти цялата. А заводът „Линуд“ е гробище, трева расте между конвейерните линии, гофрираните покриви се подмятат от вятъра. Кола, която никой не искаше да купи, монтирана в район, избран по политически, а не икономически причини, на стотици мили от доставчиците на части. Той отгръща на страниците, посветени на правителствената политика. ДА ВДИГНЕМ ГОРДО ГЛАВА.

„Така наречената «Индустриална година» започна, както се и очакваше, доста несполучливо. Най-различни комисии от промишления сектор се пеняват по темата за предполагаемото ниско социално положение на инженерите и липса на уважение към инженерните специалности.“

Вик прочита тази статия със смесени чувства. Индустиалната година положително е поредната раздувка. От друга страна, идеята, че обществото недооценява инженерите, е вярна.

В 7:40 Вик излиза от тоалетната. Темпото на действията му се ускорява. Преминава бодро през кухнята, където Марджъри апатично поставя изцапаните чаши и чинии от закуската в машината за миене на съдове, и на бегом се качва по стълбите. Отново в банята „EN SUITE“, където бързо измива зъбите си, сресва косата си. Отива в спалнята, облича чиста бяла риза и костюм. Има шест делови костюма, които редува през седмицата. По-рано смяташе, че пет са достатъчно, но си купи един допълнителен, след като Реймънд се опита да остроумничи: „Щом си с пепеляво-сивия камгар, трябва да е вторник“. Днес е ред на морско-синия ситно раиран. Той подбира диагонално раирана вратовръзка в тъмно червено, синьо и сиво. Напъхва стъпалата си в чифт идеално лъснати черни оксфордски от естествена кожа. Едната връзка, леко разнищена, се скъсва, след като я дръпва по-силно — той псува. Бърника в дъното на гардероба за една стара черна обувка с подходяща връзка и открива кашон, съдържащ съвсем ново радио с вграден часовник, произведено в Хонг Конг, запечатано в прозрачен найлонов плик и поместено във форма от стиропор. Вик въздъхва и прави гримаса. Подобни находки не са редки по това време на годината. Марджъри има навик рано да купува коледните подаръци и да ги крие като катерица, а после да ги забравя напълно.

Когато слиза отново долу, тя се върти из хола.

— За кого е това радио с часовника, а?

— Какво?

— Намерих чисто ново радио с часовник в дъното на гардероба.

Марджъри слага пръст на устата си.

— Шт! Нали трябваше да купя нещо за баща ти.

— Не му ли дадохме вече коледен подарък?

— Да, разбира се. Помня, че се юрна на Бъдни вечер и му купи едно електрическо одеало ... Нищо, това ще потрябва догодина.

— Ама той нямаше ли си радио с вграден часовник? Не му ли дадохме такова преди няколко години?

— А, така ли беше? — казва Марджъри безучастно. — Тогава може пък някое от момчетата да го хареса.

— Това, от което имат нужда те, е часовник с бомба в него, а не радио — казва Вик, като потупва джобовете си, за да провери на място ли са портфейлът, бележникът, ключодържателят, цигарите и запалката.

Марджъри му помага да облече палтото от камилска вълна — дреха, която го беше убедила да купи, въпреки че той не искаше, защото му висеше доста под коленете и, както смяташе той, подчертаваше ниската му фигура и го правеше да изглежда като преуспял букмейкър.

— Кога ще се върнеш от работа? — пита тя.

— Не знам. По-добре дръж вечерята затоплена.

— Недей да закъсняваш много.

Тя затваря очи и накланя лицето си към неговото. Той докосва устните ѝ със своите, после поклаща глава в посока към първия етаж.

— Вдигай тоя мързеливец от леглото.

— Те имат нужда от повече сън като растат, Вик.

— Реймънд вече не расте, за Бога. Спрял е да расте от години, освен ако е взел да расте на бирен корем, което няма да ме учуди.

— Добре де, но Гери все още расте.

— Гледай да си напише домашното за днес.

— Да, скъпи.

Вик е съвсем сигурен, че тя няма намерение да изпълни инструкциите му. Ако не беше уредила час за лекар на Сандра, Марджъри сигурно щеше пак да си легне с чаша чай и „Дейли Мейл“ в

леглото. Преди няколко седмици се беше върнал в къщи, веднага след като стигна до работата си, защото беше забравил едни важни документи. Намери къщата абсолютно тиха — трите деца и майка им спяха дълбоко в 9:30 сутринта. Нищо чудно, че цялата страна отива по дяволите.

Вик минава през остъкления портал и излиза на открито. Студеният вятър разрошва косата му и го принуждава да се присвие за момент, но той е приятно свеж след застоялата топлина на дома и Вик поема дълбоко въздух по пътя си към гаража. Когато доближава гаражната врата, тя се отваря като че ли по магически начин — всъщност с електричество, активирана от дистанционното в джоба на Вик — нещо, което винаги му доставя истинска детска радост. Вътре блестящият тъмно-син ягуар, регистрационен номер VIC 100, чака до сребристото метро на Марджъри. Той изкарва колата на заден ход и затваря гаража с още едно докосване на дистанционното. Марджъри сега се появява на прозореца на хола и, прихванала роклята си през гърдите с една ръка, му помахва с другата. Вик се усмихва помирително, поставя автоматичния скоростен лост на потегляне и се плъзва покрай къщата.

Сега започва най-приятният половин час от деня — пътуването до работа. В действителност то не трае точно половин час — обикновено е двадесет и пет минути, но на Вик му се иска да е по-дълго. Това е един интервал на спокойствие между дразгите у дома и тревогите на работа, време за чисто отдаване на сетивата, пълен контрол, превъзходство без усилие. Защото ягуарът превъзхожда всички други коли по шосето, Вик е убеден в това. Когато „Мидлънд Амалгамейтид“ поискаха той да стане управителен директор на „Прингълс“, му предложиха Роувър 3 500 Ванден Плас, но Вик предпочете ягуар — кола, обикновено резервирана за началници на отдели, и за свое удоволствие получи такава, макар и не съвсем нова. Разбира се, че трябваше да кара английска кола, след като „Прингълс“ работеха предимно за местната автомобилна промишленост — не че Вик беше карал някога кола чуждо производство (чуждите коли са анатема за него, тяхното внезапно нашествие по пътищата на Англия през 70-те отбеляза началото на икономическата разруха според него), но той все пак трябваше да признае, че човек няма голям избор английски коли, ако трябва да се търси достоен съперник на

мерцедесите или BMW-тата. По принцип ягуарът беше комай единствената кола, която шофьорите приемаха сериозно, като се изключат ролс-ройс и бентли.

Той спира на пресечката, където „Авондейл Роуд“ се среща с „Бартън Роуд“ — движението вече започва да се сгъстява поради часापик. Един шофьор на лек камион форд-транзит, макар да има предимство, дава заден, за да пусне Вик наляво. Вик му кимва с благодарност, завива наляво, после отново надясно, като с лекота си пробива път по широките улици на жилищната зона с насадени от двете ѝ страни дървета. Минава покрай университета, чиято висока часовникова кула от червени тухли се провижда над дърветата и покривите. Макар да живее на прага му, така да се каже, Вик никога не е влизал вътре. За него знае само, че е място на задръствания в определени часове на деня — Марджъри се оплаква от тях (денят в университета започва късно и свършва рано, така че не причинява затруднения за Вик) — и че е пълен с разсейващо красиви момичета, за чиято безопасност се тревожи, като ги вижда да се разкарват насамнатам между общежитията и студентските профсъюзи вечерно време. С масивната си архитектура и паркови пространства, пазени от бдителна охрана, поставена на всички входове, университетът изглежда на Вик като малък град-държава, една академична Ватикана, от която той се държи на разстояние, едновременно смутен и неодобряващ вида му, излъчващ привилегировано високомерие към обикновения оживен промишлен град, в който е построен. Неговата собствена Алма матер, разположена на няколко мили по-нататък, беше много по-различен тип учебно заведение — мръсен висок блок, претъпкан с машинарии и лаборатории, с изглед към разпределителната ж. п. станция и кръговото кръстовище на градските улици. По негово време носеше името „Колеж за водещи технологии“, но оттогава се беше разраснал и получил статут на университет, без обаче да си придава важност или да се разкрасява. И съвсем правилно. Ако учебното заведение е прекалено комфортно, никой няма да иска да го напусне и да започне истинска работа.

Вик излиза от жилищната зона около университета и се влива в движението, мудно напредващо по „Лондон Роуд“ към центъра на града. Това е най-бавната част от сутрешното му пътуване, но ягуарът, автоматично свел шума на двигателя до шепот, се справя с

напрежението. Вик избира касета и я пъха в отвора на стереото си с четири тонколони. Гласът на Карли Саймън изпълва вътрешността на колата. Музикалният вкус на Вик е ограничен и силно пристрастен. Той обича женски вокал, бавно темпо, богати аранжimenti на мелодични песни в джазов стил. Карли Саймън, Дъсти Спрингфилд, Роберта Флак, Диона Уоруик, Даяна Рос, Ранди Кроуфорд и, напоследък, Сейд и Дженифър Ръш. Нежните извивки на тези гласове, сладки или леко дрезгави, стенещи и нашепващи за радостите и разочарованията на женската любов, облекчава напрежението на нервите му и отпуска мускулите на крайниците му. Разбира се, той не би и помислил да пусне някоя от тези ленти на касетофона у дома, за да не му се присмеят децата. Това си е негово лично забавление, нещо като музикална мастурбация, неотменна част от ритуала по пътуване за работа. Той обаче не може да се отдаде напълно на музиката, защото същевременно е принуден да чете на задните стъкла на другите коли грозни напомнания за една по-примитивна сексуалност. СКИОРИТЕ ГО ПРАВЯТ НА КРАКА. ФЕРМЕРИТЕ ГО ПРАВЯТ ОБУТИ. НАДУЙ КЛАКСОНА, АКО СИ ГО ПРАВИЛ СНОЩИ! Го, го, го. Вик стисва кормилото до побеляване на кокалчетата си. Защо трябва почтени хора да търпят тази мръсотия? Нужни са закони против това.

Сега Вик достига последния светофар, след който системата от тунели и надлези ще го пренесе без прекъсвания през центъра на града. Червена тойота се изравнява с него, после сантиметър по сантиметър го изпреварва. Собственикът ѝ натиска здраво амбреажа — очевидно има намерение бързо да се измъкне. Светлината става кехлибарена и тойотата се юрва напред, разкривайки, не е трудно за досещане, надпис на задното стъкло: ДЕЛТАПЛАНЕРИСТИТЕ ГО ПРАВЯТ ВЪВ ВЪЗДУХА. Вик чинно изчаква зелената светлина, след което яко натиска педала за газта. Ягуарът дръпва напред, за две секунди догонва тойотата и я подминава без никакво усилие, а в същия миг, по щастливо съвпадение, гласът на Карли Саймън достига пронизващо крещендо. Вик поглежда в огледалото за обратно виждане и иронично се подсмивва. Да му е за урок, дето си е купил японска кола.

Всъщност, едва ли. Вик много добре разбира колко безсмислена е неговата малка победа — огромен жаден 5,3-литров двигател изправен срещу икономичния 1,8-литров на тойотата. Но по дяволите

здравия разум, сега е момент за отпускане, времето на движение без усилие между дома и работата, потънал в кожената седалка, изолиран от шума и пушеците на града в комфортната кабина с матови стъкла и чувствена музика. Дългият нос на колата се мушва в първия тунел. Навътре-навън, надолу-нагоре. Вик пронизва тунелите, сменя платната, свива към дълга покрита рампа, която води към магистрала с шест платна, стоварена като гигантска ръка върху задните улички на неговото детство. Всяка сутрин Вик шофира над потъналия двор на бабината си къща и минава покрай комина на другата, в която той самият израсна и където овдовелият му баща все още упорства да живее въпреки всички опити на Вик да го премести — като моряк, стиснал мачтата на потъващ кораб — блъскан, оглушаван и задавян от гърмящия порой коли на петнадесет метра от прозореца на спалнята му.

Вик се качва на магистралата, отиваща в северозападна посока, и следващите няколко мили дава пълна свобода на ягуара да се движи гладко по вътрешното платно с 90 мили в час, като само следи в огледалото за някой полицай, макар че те рядко си правят труда да спират коли в часа-пик — не по-малко загрижени да поддържат движението в ред. От дясно и отляво се простира познат пейзаж, толкова познат, че той дори не го забелязва — редица от къщи и фабрики, складове и бараки, ж. п. линии и канали, купчини метален скраб и камари потрошени коли, струпани контейнери и автомобилни паркове, охладителни кули и газометри. Едноцветен пейзаж — сив под ниското сиво небе с неясно очертан хоризонт.

Сега Вик Уилкокс, стриктно казано, е излязъл от границите на Рамидж и минава през район, известен като Черното землище — наречен така заради пелената от дим, разстилала се над него и тънкия слой въглищен прах и сажди, покривали го в зората на индустриалната революция. Той знае това-онова за историята на района, в училище бяха наградени курсовата му работа на тази тема. В началото на деветнадесети век тук биват открити богати находища на полезни изкопаеми: въглища, желязо, варовик. Прокопават мини, издълбават каменни кариери, железодобивни заводи изникват навсякъде за експлоатиране на новите технологии за топене на желязна руда с кокс, при което варовикът се използва за катализатор. Полето постепенно бива покрито с изоставени шахти, леярни, фабрики и цехове, както и

редици от мизерни коптори за мъжете, жените и децата, работещи в тях: разпростряла се без всякакъв план индустриална крайградска зона — мрачна през деня, страшна през нощта. През 1824 година писателят Томас Карлайл я описва по следния начин: „Плашеща сцена ... плътен облак зловреден дим виси постоянно над нея ... а през нощта целият район заприличва на вулкан, бълващ огън от хиляди тухлени комини“. Малко по-късно Чарлз Дикенс разказва за минаването си оттам „по безкрайни пътеки от сгур, покрай огнени пещи и ревящи парни машини, и такава мръсотия, тъмница и мизерия, каквато дотогава не бях виждал“. Когато кралица Виктория пътувала с влак през района, спускали завесите на прозореца ѝ, за да не бъдат обидени очите ѝ от грозотата и нищетата му.

Икономиката и външният вид на този район са се променили значително оттогава. С изчерпването на слоевете желязна руда и въглища или след като експлоатирането им става неизгодно, минната промишленост и железодобивът замират. Но след това на различни места възникват предприятия за леене на желязо, коване и машиностроене — всички тези видове производство, известни като металургия — и се разрастват, докато сградите им се срещат и сливат с разширяващите се промишлени предградия на Рамидж. Последвалото ограничаване на тежката промишленост и развиване на нови форми за добив на енергия довеждат до намаляване на видимата замърсеност на въздуха, макар че не по-малко зловредните пушеци от ауспусите на колите, караци с оловен бензин по магистралите, с които е осеян районът, сгъстяват характерната сива мъгливост на тукашната дневна светлина. В днешно време Черното землище не е много по-черно от съседния му град, а от природата почти нищо не заслужава внимание. Понякога чуждестранни посетители правят догадки, че името на района идва не от вида на околната среда, а от цвета на лицата на многото имигранти от Индия, Пакистан и Карибските острови, населяващи града, привлечени тук през 50-те и 60-те — години на разцвет, когато работните места бяха много — а днес понасящи тежестта на най-голямата безработица.

Много скоро става време да забави скорост и да слезе от магистралата, за да се върне към тесните улици и задръстванията пред светофари, кръстовища и пресечки. Това е Уест Уолсбъри — район, в който преобладават фабрики и заводи, малки и големи, нови и стари.

Много от тях са тихи, някои — съвсем занемарени, с разбити под формата на звездички стъкла. Синдици и принудителни закривания са опустошили района в последните години и са придали запустял вид на улиците му. След избора на консервативното правителство през 1979 г., което стимулира растежа на паунда на базата на открития в Северно море нефт в началото на осемдесетте и остави английската промишленост беззащитна пред чуждата конкуренция или пък (според нечи и други мнения) изложи на показ неефективността ѝ (Вик предпочита първото гледище, но в някои моменти е склонен да приеме и второто), една трета от всички машиностроителни компании в Уест Мидълънд прекратиха дейността си. Няма нищо по-печално от затворена фабрика, знае добре Вик Уилкокс, който сам е участвал в надзорни комисии по закриване. Една фабрика или завод се поддържа жива от енергията на собственото си функциониране, от пулсирането и воя на машините, от ударите на метал, от непрекъснатото движение на конвейерите, от притока и оттичането на работническите смени, от свистенето на въздушни спирачки и рева на дизелови двигатели, идващ от вагони, които доставят суровини на единия портал и товарят готовата продукция на другия. Когато се сложи край на всичко това, когато мястото се обезлюди и заглъхне, остава само една голяма порутена постройка — студена, мръсна и потискаща. Е, дано това не се случи с „Прингълс“, да пази Господ, дето се вика.

Сега Вик е близо до завода. Червен неонов надпис „Сауната на Сузана“ — обект на множество неприлични шеги, но за Вик просто полезен знак по пътя, блесва над мръсна витрина на магазин. Петдесет метра по-нататък Вик завива по „Кони Лейн“, подминава „Шопфикс“, „Аткинсън Инсюлейшън“, „Битоумарк“, после върви покрай оградата на „Прингълс“ до главния вход. Оградата е дълга, защото мястото, което заема заводът, е доста голямо. В най-добрите си дни, в бума на следвоенните години, в „Прингълс“ работеха четири хиляди души. Сега работната сила е свита до по-малко от хиляда души. Има сгради и пристройки, в които Вик никога не е влизал. По-евтино е да се оставят да изгният, отколкото да се разчистят.

Вик нетърпеливо надува клаксона пред бариерата; лицето на пазача се появява на прозорчето и грейва в раболепна усмивка. Вик студено му кимва. Негодникът сигурно се е зачел в някой вестник. Предшественикът му беше уволнен по настояване на Вик точно преди

Коледа, защото при едно внезапно идване до завода през нощта, го намери да гледа портативен телевизор, а не видео монитори, за следенето на които му се плащаше. Май че и този не е по-добър. Може би ще трябва да се обърнат към друга охранителна фирма. Вик си отбелязва наум да повдигне въпроса пред Джордж Прендергаст, директора на „Личен състав“.

Барьерата е вдигната и той кара към личното си място за паркиране близо до официалния вход на административния блок. Проверява статистиката на пътуването си върху дигиталния дисплей на таблото. Изминато разстояние: 9,8 мили. Време на пътуване: 25 мин. 14 сек. Не лошо постижение за сутрешен час-пик. Консумация на бензин: 17,26 мили/галон. Е, можеше да бъде и по-добре, ако не трябваше да поставя онази тойота на място.

Вик бута летящата врата на приемната зала — едно доста помпозно помещение с дъбова ламперия по стените, поставена през по-просперираща епоха. Мебелировката обаче изглежда изхабена. Стрелките на стенния часовник, един от тези дразнещи модели с липсващите цифри, са в положение малко преди осем и половина. Дорийн и Лесли, телефонистките, тъкмо свалят палтата си зад преградката. Те се усмихват превзето, като приглаждат прическите си и придърпват полите си.

— Добро утро, г-н Уилкокс.

— Добро утро. Струва ми се, че тук има нужда от нови столове.

— О, да, г-н Уилкокс, тези са много твърди.

— Нямах предвид вашите столове, а тези за посетители.

— Ах... — Те не знаят точно как да реагират. Той все още е Новият директор и всички малко се боят от него. На излизане, като минава през люлеещата се врата, чува накъсани звуци от сподавен смях.

— Добро утро, Вик! — Шърли, секретарката му, мазно се усмихва от бюрото си, уверена в праведността си, понеже е на работното си място преди шефа, ако и в момента да разглежда лицето си в огледалцето на пудриерата си. Тя е зряла жена с тупирана коса в невероятен жълт нюанс и съблазнителна пазва, върху която очилата ѝ, придържани около шията от метална верижка, си почиват като върху рафт. Вик я наследи от предшественика си, който очевидно беше култивирал непринудени делови отношения. Без изобщо да ѝ даде

повод, тя започна да го нарича Вик, но той трябваше да ѝ признае правото. Беше работила за „Прингълс“ години наред и Вик щеше да зависи от нейните знания и умения, докато свикне с работата.

— Добро утро, Шърли. Ще направиш две чашки кафе, нали? — Механизмът на неговия работен ден се смазва с безброй чашки нес кафе. Той окачва палтото си от камилска вълна в антрето, което свързва неговия кабинет със стаята на Шърли и влиза в кабинета. Сваля сакото си и го мята на облегалката на стола. Сяда на бюрото и отваря бележника си. Шърли влиза с кафето и голям фотоалбум.

— Това са новите снимки на Трейси, ако искате да ги видите — казва тя.

Шърли има седемнадесетгодишна дъщеря, чиято амбиция е да стане фотомодел, и затова майка ѝ непрекъснато завира лъскави снимки на добре развитата нахакана сладурана — ту по оскъден бански костюм, ту по долно бельо — под носа на Вик. Отначало той се усъмни, че тя се опитва да угажда на похотливите му желания, но покъсно стигна до заключението, че го вършеше от неподправена родителска гордост. Глупавата овчица наистина не виждаше нищо нередно в това да превръща дъщеря си в момиче от постер на стената.

— О, да? — казва той с едва прикрита досада. После, като отваря албума: — Боже Господи!

Лицето с фина брадичка и капризно нацупени устни под русите къдрици му е вече познато, но двете огромни разголени гърди, насочени право срещу камерата, са като два розови крем-десерта с черешка на върха и представляват нещо съвсем ново. Той бързо прелиства твърдите, покрити с найлон страници.

— Хубави са, нали? — нежно казва Шърли.

— Но как позволяваш на дъщеря си да се снима в такъв вид?

— Аз бях там, навъртах се наоколо. В студиото.

— Ще бъда откровен с теб — казва Вик, като затваря албума и го отнема настрана. — Аз не бих разрешил това на моята дъщеря.

— Не виждам какво толкова е станало — казва Шърли. — В днешно време хората изобщо не се впечатляват от момиче, голо до кръста. Трябваше да видите плажа на Родс миналото лято. Ами даже по телевизията. Ако едно момиче има хубаво тяло, защо да не се възползва? Вижте например Сам Фокс!

— Кой е той?

— Тя! Саманта Фокс. Не може да не я знаете!? — От изненада гласът на Шърли се повишава с една октава. — Момичето от трета страница. Знаете ли колко е изкарала миналата година?

— Повече от мене, не се и съмнявам. И повече, отколкото ще направи „Прингълс“ тази година, ако още ми губиш времето.

— О, какъв сте само! — закачливо казва Шърли, свикнала да приема укорите като че ли са шеги.

— Кажи на Брайн, че искам да го видя.

— Мисля, че още не е дошъл.

Вик изсумтява, но не се изненадва, че директорът по маркетинга още не е пристигнал.

— Веднага, щом дойде тогава. А междуременно да напишем няколко писма.

Телефонът звънва. Вик вдига слушалката:

— Уилкокс.

— Вик?

Гласът на Стюърд Бакстър, президент на машиностроителния и леярнен бранш на „Мидлънд Амалгамейтид“, звучи леко разочаровано. Несъмнено се е надявал да чуе, че г-н Уилкокс още не е дошъл, така че да може да предаде Вик да му се обади по-късно, като го постави по такъв начин в отбранителна позиция, бидейки наясно, че браншовият му началник знае, че той, Вик, не е бил на бюрото си толкова рано, колкото той, Стюърд Бакстър. В процеса на разговора Вик напълно се уверява, че това е бил единственият повод за обаждането, тъй като Стюърд Бакстър няма нищо ново за казване. Те бяха говорили за същото в петък следобед — за разочароващите цифри от статистиката за продукцията на „Прингълс“ през декември.

— Винаги има спад през декември, Стюърд, вие знаете. Заради дългите коледни празници.

— Дори и така да е, доста надолу сме, Вик. В сравнение с миналата година.

— И така ще си останем пак този месец, бих добавил сега за ваше сведение.

— Съжалявам да чуя това, Вик. Това прави животът много труден за мен.

— Още не сме подкарали леярната както трябва. Сърцевиците постоянно се развалят. Искам да купя една нова машина, напълно

автоматизирана, за да заменя старите.

— Прекалено скъпо е. По-добре нещо от втора ръка. Не си струва да се инвестира в тази леярна.

— Леярната има голям потенциал. Работната сила е добра. Добра работа вършат. Впрочем, не се отнася само за леярната. Разработваме нов производствен модел за целия завод. Всичко минава на компютри. Но ще отнеме време.

— Точно това нямаме, Вик — време.

— Така е. Затова нека не губим повече време и да се залавяме за работа вместо да си бъбрим като съседки през плет.

Моментно затишие от другата страна на линията, последвано от леко пресилена смях. Стюърд Бакстър е решил да не го приема като обида. Въпреки всичко, обаче, се е обидил. Може би беше необмислено да го казва, но Вик заличава и най-малкото съжаление в мига, когато поставя обратно слушалката. Не е назначен, за да се подмазва на Стюърд Бакстър. Назначен е, за да направи „Дж. Прингъл и Синове“ печеливш.

Вик натиска бутон на телефонното табло и повиква Шърли, която беше отпратил с жест, докато разговаряше с Бакстър, да вземе няколко писма. Той прелиства папката с кореспонденция в чекмеджето с входящи материали. Двете отвесни бръчки на веждата му се доближават, докато се концентрира върху имена, цифри, дати. Запалва цигара, вдишва дълбоко и издухва две струи пушек през ноздрите си. Отвън небето е все още облачно, а мрачната жълтеникава светлина, процеждаща се през венецианските щори на прозорците, не е достатъчна за четене. Той натиска ключа на настолната лампа; кръгъл сноп светлина пада върху документите. През стените и прозорците достига приглушен смесен шум от машини и улично движение — успокояващият, удовлетворяващ шум на работещи хора.

---

[1] en suite (фр.) — пълен комплект, гарнитура ↑

Засега нека оставим Вик Уилкокс така, докато ние се върнем час-два назад във времето и няколко мили в пространството, за да се запознаем с един друг, коренно различен герой в тази история. Герой, или по-скоро героиня, която, за мое неудобство, не вярва в понятието литературен герой. Което означава (нейна любима фраза), че Робин Пенроуз — преподавател по английска литература на непостоянна щатна бройка в университета на Рамидж — смята, че „литературен герой“ е буржоазен мит, илюзия, създадена, за да подкрепи идеологията на капитализма. Като доказателство в подкрепа на този факт тя изтъква, че възходът на романа (литературния жанр на „героя“ PAR EXCELLENCE) през осемнадесети век съвпада с възхода на капитализма; че триумфът на романа над всички други литературни жанрове през деветнадесети век съвпада с триумфа на капитализма; и че модернистичната и постмодернистична деконструкция на класическия роман през двадесети век съвпада с терминалната криза на капитализма.

Защо класическият роман е в толкова пряко сътрудничество с духа на капитализма е съвършено очевидно за Робин. И двата са израз на освободения от религиозни догми протестантски морал, и двата зависят от идеята за една автономна индивидуалност, която е отговорна за собствената си съдба и сама дърпа юздите ѝ в търсене на щастие и богатство, съревновавайки се с други индивидуалности. Това е вярно за романа, често разглеждан и като стока, и като начин за представяне на нещата (така говори Робин в разгара на семинарно занятие). Което означава, че и отношението към писателите-романисти е не по-различно, а също и към техните герои и героини. Писателите са капиталисти на въображението. Те изобретяват продукт, който потребителите не подозират, че им е нужен, докато не го видят на пазара, който е произведен с помощта на банкери на рисков капитал, известни като издатели, и се продава в конкуренция с производители на незначително различаващи се продукти от същия вид. Първият значим английски романист, Даниел Дефо, е бил търговец. Вторият,

Самюел Ричардсън — печатар. Романът е първият масово произвеждан културен артефакт. (На това място Робин, с прибрани към страните ѝ лакти, ще разпери настрани дланите си, за да даде да се разбере, че няма нужда от повече приказки. Но разбира се, тя винаги продължава да говори.)

Според Робин (или, в интерес на точността, според авторите, които са повлияли върху мисленето ѝ по тези въпроси), няма такова нещо като „цялостна личност“, на която да се базират капитализмът и класическият роман, което означава — няма точно определена, уникална душевност или душевна еманация, изграждаща личността; съществува само позиция на субекта в безкрайната мрежа от различни дискурси — дискурсите на властта, пола, семейството, науката, религията, поезията и т.н. И съответно, няма такова нещо като „автор“, тоест личност, която създава творбата си AB NIHILIO. Всеки текст е продукт на интертекстуалност, изтъкан е от алюзии и части от други текстове; и според широко известните думи на Жак Дерида (широко известни, впрочем, сред хора като Робин) „IL N'Y A PAS DE HORS-TEXTE“, няма нищо извън текста. Няма оригинално творчество, има само продукция — ние произвеждаме собственото си аз чрез езика. Не „вие сте това, което ядете“, а „вие сте това, което говорите“ или по-скоро „което думите ви говорят за вас“ — това е аксиоматичната основа на философията на Робин, която тя би нарекла, ако от нея поискат да даде някакво наименование, „семиотичен материализъм“. Може и да звучи донякъде сурово, дори нехуманно („нехуманистично — да, нехуманно — не“, би възкликнала тя), до известна степен детерминистично („ни най-малко; истински детерминираният субект е този, който не осъзнава дискурсивните формации, които го определят — него или нея“, би добавила добросъвестно тя, защото, между другото, е и феминистка), но на практика това изглежда не се отразява особено забележимо на поведението ѝ — тя притежава обичайните човешки чувства, амбиции, желания, има своите тревоги, фрустрации, страхове, като всеки друг в този несъвършен свят, а има и естествена склонност да се опитва да го превърне в едно по-добро място за живеене. И така, аз ще си позволя свободата да я разглеждам като литературен герой, не много по-различен по вид, макар и разбира се принадлежащ към доста по-различен социален тип, от Вик Уилкокс.

В това мрачно януарско утро Робин става малко по-късно от Вик. Нейният будилник, имитация на старомоден часовник, е купен от „Хабитат“, има обикновен циферблат със стрелки и малка месингова камбанка отгоре и я вдига от дълбок сън в 7:30 ч. За разлика от Вик, Робин неизменно спи до самото събуждане. След това тревогите се втурват в съзнанието ѝ, както и в неговото, като настойчиви пациенти, чакали цяла нощ да се отвори лекарският кабинет; но тя се справя с тях по рационален и подреден начин. Тази сутрин дава приоритет на мисълта, че днес е първият ден от зимния семестър и ѝ предстои да изнесе лекция и да проведе две насочени дискусии. Въпреки че преподава вече почти осем години, с малки прекъсвания, въпреки че обича работата си, приема я като свое призвание и би желала, ако е възможно, да продължи да я върши през целия си живот, тя винаги чувства внезапен пристъп на безпокойство в началото на всеки семестър. Това не нарушава самоувереността ѝ — добрият преподавател, както и добрия актьор, не е имунизиран срещу сценична треска. Сяда за кратко в леглото и прави няколко сложни вдишвания със свиване на коремните мускули, научени в курс по йога, за да се успокои. Изпълнението на това упражнение ѝ се отдава много полесно поради факта, че Чарлз не лежи до нея да я гледа и задава иронични въпроси. Той си замина предишната вечер за Ипсуич, където той самият трябва да започне днес нов семестър в университета на Съфолк.

А кой е Чарлз? Докато Робин става и се приготвя за деня, мислейки най-вече за промишления роман на деветнадесети век — темата на лекцията ѝ днес предобед, аз ще ви разкажа за Чарлз и други съществени факти от нейната биография.

Робин е родена в Мелбърн, Австралия, и кръстена Роберта Ан Пенроуз преди близо тридесет и три години, но напусна тази страна на петгодишна възраст и заедно с родителите си дойде в Англия. Баща ѝ, по онова време млад университетски преподавател по история, спечели стипендия от Оксфорд за извършване на научна работа след докторантурата си по европейска дипломация на деветнадесети век. Вместо да се върне в Австралия след това, той получи място в един университет на южния бряг на Англия, където остана и сега вече заема длъжност завеждащ катедра. Робин има само смътни спомени от родината си и никаква възможност да ги опресни, поне досега, тъй

като обичайният отговор на професор Пенроуз при всяко предложение да посети със семейството си Австралия, е свиване на рамене.

Детството на Робин беше безгрижно; тя растеше в комфортна, небиеща на очи къща с изглед към морето. Учеше в отлично държавно училище с хуманитарен профил (което после стана частно за възмущение на Робин), беше председател на момичетата и главен капитан на игрите и завърши с пълно отличие. Макар и съветвана от училището да кандидатства в Оксфорд, тя избра университета в Съсекс, както правеха и други умни млади хора през 70-те, защото новите университети имаха славата на вълнуващи и новаторски места за следване. Под чадъра на студент по английска литература, Робин четеше Фройд и Маркс, Кафка и Киркегор — нещо, което със сигурност нямаше да може да прави в Оксфорд. Тя също така се зае със задачата да изгуби девствеността си и я изпълни без затруднения, но и без особено удоволствие, още през първия семестър. През втория хаотично и безразсъдно сменяше партньори, а през третия срещна Чарлз.

(Робин изритва юргана и става от леглото, застава изправена в дългата си бяла памучна нощница от „Лора Ашли“, почесва се отзад през плата и се прозява. Отива до прозореца, като стъпва върху пръснатите по лъснатия дървен под килимчета така, сякаш прескача от камък на камък, дръпва завесите и поглежда навън. По небето бавно се плъзгат сиви облаци, долу се вижда редица от тесни задни градинки — някои подредени и добре оформени с басейнчета и ярко боядисани люлки и пързалки, други — разхвърляни и занемарени, наблъскани с развалени домашни уреди и изхвърлени мебели. Това е улица от плътно наредени една до друга къщи на издигналата се през деветнадесети век средна класа, където горди с домовете си собственици са опрели рамене в не толкова чистички и заможни работнически къщи. Внезапен порив на вятър разклаща прозоречната рамка и течението кара Робин да потрепери. Къщата няма двойно остъкляване, а Робин не си е поставила допълнителна дограма с цел да съхрани архитектурната ѝ автентичност. Обгърнала с ръце раменете си, тя прескача по пода от килимче на килимче, като шотландска танцьорка, после пресича антрето и влиза в банята, която има малко прозорче и е по-топла.)

Университетското градче в Съсекс с безвкусно съчетаните си сгради в модернистичен паладийски стил, подредени в елегантна перспектива в подножието на Саут Даунс на няколко мили извън Брайтън, предизвикваше възхищението на архитектите, но имаше дезориентиращ ефект върху младите хора, които идваха тук да учат. След като изкачеше с мъка нанаягорницето от гара Фалмър, човек получаваше впечатлението, че се намира в някакъв свят на Кафка — сякаш попаднал в безкрайно дълбока сцена, където триизмерните обекти се оказват плоски и боядисани, а реалността се отдръпва, щом само я наближиш. Откъснати от нормални социални контакти със света на възрастните, освободени от задръжки и морални оценки, студентите се отдаваха на необуздан живот, позволяваха си честа смяна на сексуални партньори и експериментираха с дрога, или пък изпадаха в меланхолично униние. Поколенията на Робин, постъпило в университетите в началото на 70-те, непосредствено след героичния период на студентските вълнения, беше потиснато от чувство за закъснялост. Не бяха останали никакви значими права за извоюване, нито табута за премахване. Студентските демонстрации развиха неприятен привкус на безпричинно насилие. Същото стана и със студентските увеселения. В този климат умните и чувствителни личности с инстинкт за самосъхранение се оглеждаха наоколо за партньор и заживяваха по двойки. Така, живеейки „в грях“, както техните родители биха казали, те издигаха знамето на младежкия си бунт, като същевременно се наслаждаваха на сигурност и взаимна подкрепа като в старомоден брак. Съсекс — сърдитият дългокос ветеран от шестдесетте, облечен в дънки, все повече заприличваше на жилищен квартал за новобрачни. Беше пълен с двойки, хванати ръка за ръка с пазарски чанти, които с еднаква вероятност можеха да съдържат пране и зеленчуци или книги и революционни памфлети. Една от тези двойки се състоеше от Робин и Чарлз. Тя се беше огледала наоколо и бе избрала него. Той беше умен, изявен като личност и вероятно, мислеше си тя, верен (оказа се, че не греши). Вярно наистина, че беше завършил частно училище, но успяваше да прикрие този дефект много добре.

(С надигната над ханша й нощница, Робин сяда на тоалетната чиния и пишка, преповтаряйки си наум сюжета на „Мери Бартън“ (1848 г.) от Мисис Гаскел. Ставайки от тоалетната, тя съблича

нощницата, като я издърпва над главата си, и стъпва във ваната, без да пуска водата от казанчето, защото това би се отразило на температурата на водата, идваща от душа по гъвкав маркуч, с който сега се облива. Докато се мие, тя опипва внимателно гърдите си за евентуални бучки. После излиза от ваната и се протяга за хавлиена кърпа в една от онези неизящни, интимни пози, любими на импресионистите и осъждани от феминистките, занимаващи се с история на изкуството, от които Робин се възхищава. Тя е висока, с женствени форми, слаба в талията, с малки кръгли гърди, заоблена около ханша и бедрата.

През втората си година, Робин и Чарлз се преместиха от университетското градче в малък апартамент в Брайтън, като пътуваха за лекции с местния влак. Робин вземаше активно участие в студентския обществен живот. Тя се кандидатира и зае поста вицепрезидент на Студентския съюз. Организира вечерна телефонна консултация за студенти, отчаяни от оценките или от любовния си живот. Често се изказваше в Обществото за дебати в полза на прогресивни каузи, като например абортите, правата на животните, държавното образование и ядреното разоръжаване. Чарлз водеше спокойно и затворен живот. Той поддържаше реда в апартамента, докато Робин беше заета с обществено полезни дела и винаги я чакаше с чаша топло какао или купичка супа, когато се върнеше в къщи уморена, но неизменно възторжена. В края на първия семестър от третата година, Робин се оттегли от всичките си задължения с цел да се подготви за държавните изпити. Двамата с Чарлз работиха усилено и без всякакво съперничество, макар че се готвеха по един и същ материал. На държавните изпити Робин получи пълен отличен — успехът ѝ, както неофициално я информираха, беше най-високият постиган някога от студент във факултета по европейски науки през кратката му история, а Чарлз — много добър. Чарлз не беше завистлив. Беше свикнал да живее в сянката на постигнатото от Робин. Във всеки случай, успехът му беше достатъчно висок, за да му даде възможност, както и на Робин, да получи стипендия за докторантура. Решението да се занимават с научни изследвания и да преследват академична кариера беше съвсем естествено и за двамата; и наистина, те никога не бяха обмисляли друга алтернатива.

Бяха свикнали да живеят в Брайтън и не виждаха причини да напускат града, но един от преподавателите им ги дръпна настрана и им каза: „Вижте, тук няма добра библиотека за научни изследвания и никога няма да има. Идете в Оксфорд или Кембридж“. Той беше прозрял истината: след нефтената криза от 1973 вече нямаше достатъчно пари за поддържане на всички университети, създадени и разширени с ентузиазъм през шестдесетте, на предишното ниво. Малко хора разбраха това навреме.

(Робин, с домашен халат, наметнат върху бельото ѝ и с чехли на краката, слиза по тясното тъмно стълбище към долния етаж и влиза в тясната и изключително разхвърляна кухня. Пали газовата печка и си прави закуска от мюсли, пълнозърнести печени филийки и кафе без кофеин. Мисли си за структурата на „Сибил, или двете нации“ (1845) от Дизраели, докато глухият шум от падането на вестник „Гардиън“ върху постелката я отпраща в лек спринт към външната врата.)

И така, Робин и Чарлз заминаха за Кембридж, за да работят върху докторатите си. Това беше вълнуващо време за готвещите докторантура в английските катедри. Нови идеи, внесени от Париж от по-разкрепостени млади преподаватели, проблясваха във въздуха като осветени пращинки в тъмна зала: структурализъм и постструктурализъм, семиотика и деконструкция, нови изменения и присадки към психоанализата и марксизма, лингвистиката и литературната критика. По-консервативните преподаватели гледаха с тревога на тези идеи и техните поддръжници, виждайки в тях заплаха за традиционните ценности и методи на литературната теория. Битката се пренесе в семинарни зали, на събрания и по страниците на научни списания. Това беше революция. Гражданска война. Робин се хвърли енергично в битката — на страната на радикалите, разбира се. Шестдесетте години сякаш се бяха върнали в нов, интелектуално по-строг стил. Тя се абонира за списанията „POETIQUE“ и „TEL QUEL“, така че първа на „Тръмпингтън Роуд“ научаваше последните мисли на Ролан Барт и Юлия Кръстева. Насилваше мозъка си с усуканите изречения на Жак Лакан и Жак Дерида, докато очите ѝ се зачервяха и главата я заболеше. Седеше в аудиториите и кимаше с настървено одобрение към „младотурците“ от факултета, които разрушаваха идеята за автора, идеята за егото, идеята за установяване на единствен, нетърпящ други тълкувания смисъл на литературния текст. Всичко

това естествено отнемаше доста време и забавяше завършването на нейната докторска дисертация върху промишления роман на деветнадесети век, която трябваше непрекъснато да се ревизира, за да бъде в крак с новите теории.

Чарлз не се отдаваше чак толкова на новата вълна. Той, естествено, я подкрепяше — иначе двамата с Робин едва ли щяха да продължат съжителството си — но в един по-резервиран дух. Избра за тема на докторантурата си „идеята за сублимното в поетиката на романтизма“ — нещо, което звучеше напълно сериозно на традиционалистите и обезкуражаващо сухо на „младотурците“, но по която и двете страни не знаеха много, така че Чарлз не беше въввлечен в боевете на фронтовата линия при своето собствено изследване. Успя да защити навреме дисертацията, получи докторат и беше доволен да бъде назначен на преподавателско място в катедрата по сравнителна литература на университета в Съфолк — „последното разкрито работно място по романтизъм през това столетие“, както обичаше да го описва той, с напълно разбираема хипербола.

(Робин преглежда заглавието на първа страница в „Гардиън“: ЛОУСЪН ВЪВЛЕЧЕН В ГОРЕЩИ ДЕБАТИ ЗА УЕСТЛЪНД, но не се задържа на текста по-долу. Стига ѝ да знае, че нещата не вървят добре за г-жа Тачър и консервативната партия; подробностите по аферата Уестлънд не ангажират вниманието ѝ. Отгръща направо на „Страница за жената“, където намира серия от карикатури на Поуси Симъндс, находчиво осмиващи либералите от средната класа на средна възраст, статия за несправедливостта на Закона за (защита на) неродените деца и репортаж за борбата на португалските жени за освобождение. Тези материали тя чете с някакъв чист, почти екстатичен интерес, с какъвто някога, като дете, поглъщаше приказките на Енид Блайтън. Една колона, озаглавена „Бюлетин“, я осведомява, че Мерилин Френч ще дискутира новата си книга „Отвъд властта — жените, мъжете и моралът“ на градско събрание, което ще се проведе по-късно през седмицата в Лондон, и на Робин ѝ минава през ума, не за първи път, че за съжаление живее твърде далече от столицата, където винаги се случват толкова вълнуващи събития. Тази мисъл ѝ припомни защо живее в Рамидж. Тя слага използваните на закуска съдове в мивката, вече затрупана с остатъци от снощната вечеря, и се качва забързано горе.)

Успехът на Чарлз при заемането на работно място причини първия пристъп на завист у Робин, първия спазъм на раздразнение, който по-късно щеше да развали връзката им. Тя беше свикнала да бъде доминиращият партньор, любимката на преподавателите, VICTRIX LUDORUM^[1]. Стипендията ѝ се бе стопила, а тя все още не беше завършила докторската си дисертация. Тогава тя насочи погледа си към по-висши цели от университета в Съфолк — нов, стъклубетонен университет, известен с вандализма на студентите си. Нейният научен ръководител и приятелите ѝ във факултета подхранваха надеждите ѝ за евентуално място в Кембридж, стига да има още малко търпение да почака. Тя чака две години, препитавайки се с хонорари от индивидуална работа със студенти и с помощта на малка финансова помощ от баща си. Най-накрая завърши дисертацията си и получи докторска степен. След това успешно кандидатства за работа в един не много известен дамски колеж с цел извършване на научно изследване след докторантура. Това място беше само за три години, но представляваше обещаваща стъпка към истинско назначение. Сключи договор за превръщането на докторската си дисертация върху промишления роман в книга и се зае енергично за тази задача. Личният ѝ живот не се промени много. Чарлз продължи да живее с нея в Кембридж, като пътуваше с кола до Ипсуич за лекциите си, където оставаше да нощува една-две нощи в седмицата.

После, през 1981, сякаш адът нахлу в катедрата по английски език в Кембридж. Обществен диспут за отказано място на млад университетски преподавател поради връзки с прогресивната партия отвори стари рани и нанесе нови върху тялото на тази от край време лесно ранима общност. Стари приятелства се прекъснаха, нови омрази се създадоха. Размениха се обиди и съдебни искиове за клевети. Робин се поболя от възбуда и напрежение. В продължение на няколко седмици дрязгите бяха отразявани в националната и дори международна преса, при което престижни вестници разнасяха пикантни истории за главните действащи лица и предлагаха на дилетантите от средната класа объркани обяснения за разликата между структурализма и постструктурализма. На Робин ѝ се струваше, че критическата теория най-после се е придвижила към полагащото ѝ се място, в центъра на сцената, в театъра на историята, и сметна, че е готова да изиграе своята роля в драмата. Тя се записа да говори на

всеобщия дебат за състоянието на факултета, който се проведе в Университетския сенат; в „CAMBRIDGE UNIVERSITY REPORTER“ от 18 февруари 1981 можете да намерите страстния апел на Робин за радикална промяна на програмата, заемащ колона и половина дребен шрифт, притисната между изказванията на двама от най-прочутите професори.

(Робин опъва чаршафа на леглото си, изтърсва и застила юргана. Сяда на тоалетката и енергично разресва с четка косата си — къдрава грива в меден цвят, къдриците ѝ са естествени, жилави и навити като стоманена жица на макара. Някой би казал, че косата ѝ е най-красивото нещо в нея, но самата Робин тайно копнее за нещо по-кратко и податливо, за коса, която може да се подстригва и фризира според модата — изтеглена назад в строг кок като на Симон дьо Бовоар или пусната свободно по раменете като по старите картини от предрафаеловия период. С тези къдри почти нищо не може да се направи, освен от време на време да се орежат брутално късо в знак на протест, че представят неадекватно характера ѝ. Лицето ѝ е достатъчно хубаво и с къса коса, макар че някои перфекционисти биха могли да кажат, че сиво-зелените ѝ очи са разположени твърде близо, а пък носът и брадичката са със сантиметър по-дълги, отколкото самата Робин би желала. Сега тя втрива хидратант в кожата на лицето си като защитно средство срещу студения ветровит въздух навън, намазва устните си с мехлем за блясък във форма на червило и нанася зелени сенки за очи на клепачите си, премисляйки смяната на гледната точка в „Трудни времена“ на Чарлз Дикенс (1854). Като привършва с несложните си козметични занимания, тя обува прозрачни зелени чорапогачи и се облича с широка кафява пола от туид и дебел пуловер от едра отпусната плетка в приглушени нюанси на оранжево, зелено и кафяво. По правило Робин харесва широки тъмни дрехи от естествени материи, които не правят от тялото ѝ обект на сексуални желания. Освен това кройката им прикрива малките ѝ гърди и възшироките ѝ бедра, като същевременно подчертава високия ѝ ръст — по такъв начин и идеологията, и суетата са еднакво задоволени. Тя разглежда образа си в продълговатото огледало край прозореца и решава, че ефектът е малко прекалено меланхоличен. Преравя кутийката си с бижута, където брошки, колиета и обеци са нахвърляни заедно с емайлирани значки в подкрепа на разнообразни радикални каузи — „В

подкрепа на миньорите“, „Кампания за работни места“, „Легализирайте дрогата“, „За правото на жената да избира“, и избира сребърна брошка, на която инициалите и знака на „Кампания за ядрено разоръжаване“ са изкусно преплетени със символа ин-ян. Закачва я на гърдите си. От дъното на гардероба изважда чифт модни ботушки от тъмно-кафява телешка кожа и сяда на ръба на леглото да ги обуе.)

Когато обаче вълнението в Кембридж утихна, победата се оказа на страната на реакцията. Университетската комисия, натоварена с разследване на случая с младия преподавател, установи, че не е имало административно нарушение. Преподавателят напусна, защото беше намерил по-добре платена и по-престижна работа някъде другаде, а приятелите и поддръжниците му или млъкнаха, или се отдръпнаха, или на свой ред също напуснаха и отидоха на работа в Америка. Един от групата на последните, порядъчно подпийнал на прощалното парти, посъветва Робин да се измъкне от Кембридж. „С това място е свършено“ — каза той, като имаше предвид, че Кембридж няма да е толкова интересно място след неговото заминаване. „Пък и никога няма да получиш постоянно място тук, Робин. Ти вече си белязана“.

Робин реши да не подлага мрачното предсказание на по-нататъшни проверки. Започнатото от нея изследване беше към края си и тя не можеше да понесе перспективата да стои още една година на нещатна длъжност за индивидуална работа със студенти, издържана от родителите си. Тя започна да търси преподавателско място извън Кембридж.

Но нямаше работа. Докато Робин бе погълната от въпросите на съвременната литературна теория и нейния отглас върху катедрата по английски език в Кембридж, консервативното правителство на г-жа Тачър, избрано през 1979 с обещанието да намали държавните разходи, се бе заело да унищожи националната система за висше образование. Навсякъде в университетите цареше безпорядък поради сериозните намаления на бюджетите им. Поставени пред изискването да намалят академичния си персонал с двадесет процента, те реагираха с принуждаване на колкото е възможно повече хора да се пенсионират преждевременно и замразяване на всички свободни места. Робин беше доволна да намери работа за половин година в един от лондонските колежи като заместник на преподавателка в отпуск по майчинство. Последва ужасен период от близо година, когато тя остана без работа и

всяка седмица напразно търсеше по страниците на „TIMES HIGHER EDUCATION SUPPLEMENT“ място за лектор по английска литература на деветнадесети век.

Доскоро недопустимата мисъл за работа извън стените на университета започна да се промъква в главата ѝ със страх, ужас и стъписване. Разбира се, тя знаеше — на теория — че и извън университетите съществува живот, но за него тя нищо не знаеше, както и Чарлз, и родителите ѝ. Брат ѝ Бейсил, по-малък от нея, който беше последна година в Оксфорд по съвременна литература, говореше за отиване в столицата след дипломирането си и участие в борсови операции, но Робин смяташе, че това са празни приказки, просто опит да разсее притесненията си от предстоящите сериозни изпити или може би едипов комплекс от академичните занимания на баща му. Когато се опитваше да си представи, че работи в офис или банка, мозъкът ѝ изведнъж се изпразваше подобно на киноекран, когато прожекционният апарат откаже или лентата се скъса. Разбира се, винаги имаше учителски места, но това означаваше тепърва да придобива квалификация на държавен учител или пък да постъпи на работа в частния сектор, към който тя имаше идеологически резерви. Във всеки случай, преподаването на английска литература в училище само щеше ежедневно да ѝ напомня за далеч по-голямото удовлетворение от преподаването в университет.

Робин бе започнала да се отчайва, когато изведнъж, през 1984, излезе мястото в Рамидж. Професор Филип Суолоу, ръководител на катедрата по английска литература към университета в Рамидж, беше избран за декан на хуманитарния факултет за период от три години; и тъй като задълженията по новата му длъжност, добавени към предишните му отговорности, драстично намаляваха възможностите му да преподава на студенти, той беше упълномощен да назначи временен лектор срещу минимално заплащане, наричан по традиция „облекчение на декана“. В следствие на това бе обявено лекторско място по английска литература с тригодишен срок, Робин подаде документи, яви се на интервю редом с четирима други не по-малко отчаяни високо квалифицирани кандидата и — беше назначена.

Слава! Тържество! Безкрайно облекчение. Чарлз я посрещна на гарата при връщането ѝ от Рамидж с бутилка шампанско в ръка. Трите години, простиращи се напред, изглеждаха дълъг период, струваше си

да купи малка къща в Рамидж (бащата на Робин ѝ даде назаем парите за първата вноска), вместо да се плаща наем. Освен това, Робин вярваше, че по един или друг начин тя ще се задържи там, когато временното ѝ назначение изтече. Беше уверена, че ще успее да се отличи през трите години в Рамиджския факултет. Знаеше, че е добра и не след дълго установи, че наистина е по-добра от повечето си колеги — по-ентузиизирана, по-енергична, по-продуктивна. Когато пристигна, вече бе публикувала няколко статии и рецензии в академични списания, а скоро след това излезе и нейната основно ревизирана дисертация в издание на „Леки, Уиндръш и Бърнстейн“. Озаглавена „Индустриалната муза — повествователни техники и противоречия в промишления роман“ (заглавието ѝ беше наложено от издателите, но подзаглавието беше нейно собствено), тя получи възторжени, ако и не много на брой рецензии, и издателите ѝ възложиха следваща книга с работно заглавие „Ангелите на домашното огнище и нещастните жени — жената като символ и стока във Викторианската литература“. Робин беше популярна и добросъвестна като преподавател, нейните лекции за жените-писателки и образа на жената в литературата препълваха залите. Тя изпълняваше старателно и своя дял от административни задължения. Не, не можеше да я оставят да напусне в края на трите години.

(Робин влиза в дългата, тясна дневна, образувана чрез разбиване на преградната стена между предната и задна дневна в къщичката; тази стая ѝ служи и за кабинет. Навсякъде има книги и периодика — на рафтовете, на масата, по пода; по стените — постери и репродукции на художници-модернисти, край камината — саксии с поизсъхнали стайни растения, на писалището — компютър ВВС-микро и монитор, а край него купчини отпечатани на иглен принтер листи — първите глави от „Ангелите на домашното огнище и нещастните жени“. Робин си проправя път по пода към бюрото, като внимателно стъпва с хубавите си ботушки по местата, незаети от книги, броеве на „CRITICAL INQUIRY“ и „WOMEN’S REVIEW“, грамофонни плочи с Бах, Филип Глас и Фил Колинс (музикалният ѝ вкус е еkleктичен) или тук-там оставена чаша. Тя вдига от земята кожена чанта модел „Гладстон“ и започва да я пълни с нещата, които ще ѝ трябват през деня: многократно прелиствани, подчертавани и пълни с бележки в полетата книги: „Шърли“, „Мери Бартън“, „Северът и Югът“,

„Сибил“, „Алтън Лок“, „Феликс Холт“, „Трудни времена“; лекциите ѝ — палимпсест от собственоръчно нанесени поправки с разноцветно мастило, под които първоначалният текст вече едва се чете; и дебел наръч студентски есета, прегледани през коледната ваканция.

Връщайки се в кухнята, Робин завърта термостата на парното отопление към по-нисък градус и проверява дали задната врата на къщата е заключена и резето пуснато. В коридора увива около врата си дълъг шал, облича късо палто от кремав памучен плат с ватирана подплата, широки рамене и прикачени ръкави, и излиза през фронталната врата. На улицата отвън е паркирана колата ѝ, червено петгодишно рено-файв с жълт стикер на задното стъкло: АНГЛИЯ СЕ НУЖДАЕ ОТ УНИВЕРСИТЕТИ. По-рано това беше втората кола на родителите ѝ, Робин я купи изгодно от тях, когато майка ѝ реши да я замени с нова. Тя върви добре, въпреки че акумулаторът ѝ е вече изтощен. Робин завърта ключа за запалване, като сдържа дъха си, дочувайки бронхиалната кашлица на стартера, после издиша с облекчение — двигателят запалва.)

Три години не изглеждаха вече толкова дълъг период, когато едната от тях беше изтекла и макар Робин да чувстваше удовлетворение, че колегите ѝ високо я ценят, разговорите в университета през онези дни бяха само за по-нататъшни съкращения, затягане на колана, влошаване на съотношението преподаватели-студенти. И все пак, тя беше оптимист. Робин по природа беше оптимист. Вярваше в щастливата си звезда. Но бъдещето на кариерата ѝ беше извор на непрекъснати тревоги, защото дните и седмиците от назначението ѝ в Рамидж се изнизваха като в показания на таксиметър. Връзката ѝ с Чарлз беше друга причина за безпокойството ѝ.

Каква беше тази връзка всъщност? Трудно бе да се каже. Не беше брак, а пък приличаше на такъв, дори повече от някои истински бракове — домашен, познат, предан. Веднъж, още в ранните дни на съжителството им в Кембридж, един симпатичен и умен асистент от Йейл определено насочи вниманието си към Робин и тя беше доста заслепена и развълнувана от събитието (той я ухажваше с зашеметяваща комбинация от най-новата постфройдистка терминология и смайващо откровени сексуални предложения, така че никога не беше съвсем сигурна дали той говори за лакановия символичен фалос или за своя собствен). Но в крайна сметка се

отдръпна в последния момент със съзнанието, че Чарлз я очаква с мълчалив укор някъде в периферията на зрителното ѝ поле. Тя беше твърде искрена, за да го мами и твърде благоразумна, за да го замени с човек, чийто интерес вероятно нямаше да трае дълго.

Когато Чарлз получи мястото в Съфолк, родителите им и от двете страни упражниха известен натиск да сключат най-сетне брак. Чарлз беше склонен. Робин възмутено отхвърли идеята. „Какво искаш да кажеш?“ — попита тя майка си. „Че трябва да отида да поддържам дома на Чарлз в Ипсуич? Да се откажа от докторантурата си, той да работи, а аз да му раждам деца?“ „Но, скъпа, разбира се, че не“ — каза майка ѝ. — „Няма причини ти самата да се отказваш от научната си кариера. Ако това е най-важното за тебе“. Тя успя да вложи в последната фраза съжаление и неразбиране. Тя самата никога не се бе стремилa към научна кариера, намирайки пълно удовлетворение в това, да помага на съпруга си като негова машинописка и секретарка в свободното ѝ от домакинстване и градинарство време. „Именно това е най-важното за мене“ — каза Робин така свирепо, че майка ѝ се отказа от темата. Робин имаше репутация на волева личност в семейството, а брат ѝ Бейсил, който не се изразяваше особено ласкателно за нея, се оплакваше, че все тя се налага. Много се разказваше една случка от австралийското ѝ детство, показателна в това отношение — как на тригодишна възраст, само със силата на волята си, накарала чичо си Уолтър (който я бил завел на разходка по местните магазини) да пусне всичките пари, които носел, в благотворителна каса, направена от гипс във формата на момченце-инвалид, след което чичото така се засрашил от извършената лудост, че не посмял да поиска назаем от роднини и останал без бензин на връщане към овцевъдната си ферма. Самата Робин, разбира се, тълкуваше тази анекдотична история в благоприятна за себе си светлина, като предсказваща по-късното ѝ отдаване на прогресивни каузи.

Чарлз нае квартира в Ипсуич, но продължи да държи книгите и повечето от принадлежностите си в апартамента в Кембридж. Естествено, сега се виждаха по-рядко, но Робин осъзна, че това не я караше да недоволства толкова много, колкото би трябвало. Тя започна да си мисли дали връзката им не беше започнала бавно, много бавно да умира от естествена смърт и дали няма да е по-разумно да ѝ сложи край по-бързо. Изложи това свое мнение пред Чарлз спокойно и

рационално и той спокойно и рационално го прие, като каза, че макар да е напълно доволен от нещата такива, каквито са, разбира нейните съмнения и може би една пробна раздяла би ги разрешила по някакъв начин.

(Робин шофира червеното си рено на зиг-заг през югозападните предградия на Рамидж, на моменти в посока на потока коли, друг път насрещу му, макар че часът-пик е почти отминал. В 9:20 ч. сутринта Робин стига до широките улици със засадени от двете им страни дървета, които обграждат университета. Тя свива за по-напряко по „Авондейл Роуд“ и минава край самостоятелната къща с пет спални на Вик Уилкокс, без да я поглежда, защото изобщо не познава Вик, а къщата външно не се отличава от другите домове на издигнати хора в този район: червена тухла и бяла боя, прозорци в стила на деветнадесети век, асфалтирана алея и двоен гараж, сигнална система срещу крадци, изложена на видно място отпред.)

И така, Чарлз премести книгите и другите си принадлежности в Ипсуич, което Робин намери доста неудобно, защото имаше навика да използва неговите книги, а понякога и пуловерите му. Те си останаха добри приятели, разбира се, и често се търсеха по телефона. Понякога се срещаха за обяд или вечеря, или ходеха на театър в Лондон, на неутрална територия, и двамата очакваха с нетърпение тези моменти на почти забранено удоволствие. И двамата имаха възможности да създадат нови връзки, но някак си не им беше до това. Бяха заети хора, затрупани с работа — Робин с нейните часове за индивидуална работа със студенти и със завършване на докторантурата си, Чарлз — с изискванията на новата си работа, а самата мисъл да се приспособяват към други партньори, да изучават интересите им и да обслужват нуждите им, ги изморяваше предварително. Имаше толкова много книги и периодика за четене, толкова много заплетени мисли да се премислят.

И сексът съществуваше, разбира се, но нито единият, нито другият се интересуваха изключително от него, най-пълно му се наслаждаваха, когато го дискутираха; те двамата, ако трябва да си кажем истината, не се интересуваха толкова от правенето на секс, или поне не от честото му правене. Сякаш бяха изгорили набързо желанията си през студентските години. Това, което остана, беше секс в главите, по думите на Д. Х. Лоурънс. Той беше вложил негативен

смисъл в тази фраза, разбира се, но за Робин и Чарлз Д. Х. Лоурънс беше странна, дори абсурдна фигура, и неговите разгорещени полемики не ги безпокояха особено. Къде другаде да прави секс едно човешко същество, ако не в главата си? Любовната игра беше игра на означаващи символи, едно безкрайно отлагане и изместване на предвкусвано удоволствие, която временно се прекъсваше от бруталното съвкупление на означените тела. Като любовник Чарлз не беше настоятелен. Спокоен, с бавни движения на дебнеща котка, той подхождаше към секса така, сякаш е вид научно изследване; отдаваше специално внимание на техниките за предварителна игра и така изкусно я удължаваше, че понякога Робин задрямваше по средата на занятието, но като се събудеше сепнато-виновна, го намираще все още прилежно наведен над тялото ѝ с пръсти, шарещи по него като че ли ровичка куп с номерирани папки.

По време на пробната им раздяла Робин се ангажира с членство в кембриджската Група на жените, които се срещаха редовно и неформално, за да дискутират образа на жената в литературата и феминистката литературна теория. Дълбокото убеждение на членуващите в тази група беше, че жените трябва да се освободят от еротичния патронаж на мъжете. Тоест да докажат, че това, което всеки роман, филм или телевизионна реклама внушават, а именно че жената е незавършена без мъжа, е невярно. Жените биха могли да обичат други жени, а и самите себе си. Няколко от членуващите бяха лесбийки или се правеха на такива. Робин беше съвсем сигурна, че тя самата не е; но ѝ допадаше топлата, приятелска атмосфера на групата с прегръдки и целувки при среща и раздяла. А ако тялото ѝ случайно закопнееше за по-силни усещания, беше в състояние да си ги достави и сама, без срам или вина, теоретически оправдана от радикалните френски феминистки, като Елен Сиксу и Люс Иригарей, които бяха красноречиви в творбите си по въпросите на женската автоеротика.

Робин установи два хетеросексуални контакта по това време, и двата случайни и еднократни след пийване в компания, и двата незадоволителни. Тя не допусна никого да живее при нея и доколкото знаеше, Чарлз също живееше сам. Така че възникна въпросът: какъв бе смисълът от раздялата им? Тя им струваше скъпо заради телефонните разговори и билетите за влак до Лондон. Чарлз върна книгите и пуловерите си в Кембридж и животът продължи както преди. Робин

все още отдаваше доста от времето и емоционалната си енергия на Групата, но Чарлз нямаше нищо против; в края на краищата, той също се смяташе за феминист.

Но след две години общ живот Робин беше назначена в Рамидж и те трябваше да се разделят отново. И за двамата бе невъзможно да пътуват редовно между Рамидж и Ипсуич. И с влак, и с автобус, това беше един от най-досадните и неудобни маршрути на Британските острови. За Робин това дойде като изпратена от провидението възможност да скъса с Чарлз — този път окончателно. Колкото и да го харесваше, колкото и да ѝ беше приятна компанията му, връзката им ѝ се струваше вече изчерпана. В нея нямаше нищо ново за откриване, така само си пречеа да направят нови открития другаде. Сгрешиха, че се бяха събрали пак, това беше показател за тяхната незрелост и робуване на спомените от Кембридж. Но разбира се (тя бе напълно сигурна в това свое прозрение), че не желанието, а Кембридж ги беше събрал отново. Те бяха така завладени от това място, от клюките, слуховете и интригите му, че искаха да прекарат всеки възможен миг там, сравнявайки записки, обменяйки мнения: кой излизаше на сцената, кой си отиваше, какво казал X за рецензията на Y по повод книгата на A за B. Наистина, тя вече се бе наситила, беше се уморила от суетната красота на архитектурните сгради и от цялата тамошна параноя, и бе доволна да замени тази парникова атмосфера за истинския, макар и задимен въздух на Рамидж. Скъсването с Кембридж означаваше и безвъзвратно скъсване с Чарлз. Тя го уведоми за това си заключение и той го прие с обичайното спокойствие. По-късно тя се питаше дали той не беше сметнал, че тя няма да удържи на взетото решение.

Рамидж беше нова страница в живота ѝ, празен лист. Някъде в дъното на съзнанието ѝ се появи мисълта, че може би там ще срещне друг мъж. Но такава личност не се появи. Всички мъже в университета бяха или женени, или обратни, или научни работници, а Робин нямаше време да търси по-далече. Беше преуморена от подготовка на лекции, обхващащи съвсем нов материал, преглеждане на есета, работа над „Домашните ангели и нещастните жени“ и усилия да се представи в най-добра светлина пред колегите от факултета. Тя беше удовлетворена и щастлива, но понякога — малко самотна. В такива случаи вдигаше телефона и дълго говореше с Чарлз. Един ден малко

прибързано го покани за уикенда. Тя си мислеше за чисто платоническо посещение — в къщата имаше стая за гости; но в крайна сметка, може би неизбежно, се оказаха заедно в леглото. И беше хубаво някой друг да милва тялото ти и да освобождава пружините на напрежението, скрити в него вместо сама да си вършиш работата. Тя беше забравила колко е хубаво това след дългия интервал от време. Изглежда бяха незаменими един за друг или — или ако това беше твърде силно казано — поне задоволяваха нуждите си.

Те не продължиха да „живеят заедно“ дори в чисто концептуалния смисъл на много академични двойки, които познаваха, разделени от работата си. Когато Чарлз идваше, се държеше като гост, а когато заминаваше, не оставяше лични принадлежности след себе си. Но неизменно, при всички случаи те спяха заедно. Странна връзка, несъмнено. Нито брак, нито съвместно домакинство, нито любовна история. По-скоро развод, след който двете страни понякога се срещат за компания и сексуално удоволствие без обвързване. Робин не е сигурна дали това е възхитително модерно и разкрепостено или пък — извратено.

Ето това са нещата, които тревожат Робин, докато влиза с колата си през портала на университета с кимване и усмивка към човека от охраната в малка остъклена постова кабина: лекцията ѝ за промишления роман, бъдещето на работата ѝ и връзката ѝ с Чарлз — в този ред на поява не толкова по важност, колкото по неотложност. Действително, притесненията ѝ относно Чарлз рядко достигат нивото на осъзната тревога, а пък притесненията ѝ за лекцията са, тя напълно съзнава това, тривиални и механични. Проблемът не е, че не знае какво да каже, а че няма достатъчно време да каже всичко, което знае. Посветила е около десет години от живота си на промишления роман от деветнадесети век и продължава да трупа идеи и прозрения по темата, дори след публикуването на книгата ѝ. Държи пълни със записки кутии, които дори е картотекирала. Вероятно знае за промишления роман на деветнадесети век повече от всеки друг на света. Как може цялото това знание да бъде кондензирано в петдесетминутна лекция пред студенти, които не знаят нищо по въпроса? Тук научните и педагогически интереси се разминават. Робин най-обича да деконструира текста, да изследва пропуснатото и недоизказано в него, да открива какво липсва, да изложи

идеологическите грешки, да направи срез на сложните и неясни семиотични кодове и литературни конвенции. А студентите искат само да получат основна фактология, която да им помогне при четенето на самите романи, искат да ги видят като просто и ясно отражение на „действителността“, за да напишат след това прости и ясни есета, колкото да си вземат изпита.

Робин паркира колата си на един от красиво оформените паркинги на университета, измъква чантата си „Гладстон“ от задната седалка и тръгва към факултета. Походката ѝ е бавна и изящна. Държи главата си изправена, а червено-златистите ѝ къдрици са като факла в сивата, мъглива атмосфера. Човек не би и помислил, че е така претоварена с безпокойства, като я гледа как пресича двора, усмихвайки се на хората, които познава с грейнал поглед и гладко чело. И наистина, тя носи тревогите си с лекота. Тя е млада, уверена и не съжалява за нищо.

Влиза във фойето на Хуманитарния блок, коридорите и стълбите му са пълни със студенти; въздухът вибрира от виковете и смеховете им — поздравяват се с първия учебен ден на новия семестър. Пред канцеларията на катедрата среща Боб Бъсби, представител на факултета пред местния комитет на Асоциацията на университетските преподаватели, който тъкмо забожда лист хартия на таблото за обяви на Асоциацията. Бележката носи заглавие: „ЕДНОДНЕВНА СТАЧКА, СРЯДА, 15 ЯНУАРИ“. Като разкопчава палтото си и сваля шала, тя чете над рамото му: „Еднодневен протест ... срещу съкращенията ... намаляване на заплатите ... постове ще бъдат поставени на всеки вход към университета ... доброволци да се запишат при представителите на катедрите ... молим колегите, които няма да участват, да не идват в университета в деня за протест“.

— Запиши ме за постови, Боб — казва Робин.

Боб Бъсби, който в момента се мъчи да издърпа едно кабърче от таблото, извърта черната си брада към нея.

— Наистина ли? Много смело от твоя страна.

— Защо?

— Ами, нали знаеш, като млад преподавател на временна бройка ... — Боб Бъсби изглежда леко объркан. — Никой няма да те обвини, ако решиш да стоиш настрана.

Робин възмутено изсумтява:

— Това е въпрос на убеждения.

— Добре тогава. Записвам те.

Той се заема пак с работата си върху таблото за обяви.

— Добро утро, Боб. Добро утро, Робин.

Те се обръщат и виждат Филип Суолоу, който очевидно току-що пристига, тъй като все още не е съблякъл доста раздърпания си анорак; стиснал очукано куфарче в ръка. Той е висок, слаб, приведен в раменете, със сребристо-сива коса, доста пооредяла над слепоочията, къдреща се върху яката зад врата му. Робин знае от колеги, че някога е ходел с брада и оттогава все си попипва брадичката, сякаш му липсва.

— О, здравейте, Филип — казва Боб Бъсби.

Робин казва само:

— Здравейте.

Тя никога не е сигурна как трябва да се обръща към ръководителя на катедрата. „Филип“ изглежда прекалено фамилиарно, „Професор Суолоу“ — прекалено официално, „Сър“ — невероятно сервилно.

— Добре ли си починахте? Готови ли сте за нови битки? Отлично! — Филип произнася тези баналности, без да чака отговор. — С какво се занимаваш, Боб? — Лицето му посърва, като прочита заглавието на обявата. — Мислите ли, че стачката може да помогне с нещо?

— Да, ако всички са единни — казва Боб Бъсби. — Включително тези, които гласуваха „против“ при допитването.

— Аз бях един от тях, да си призная — казва Филип Суолоу.

— Защо? — храбро възкликва Робин. — Нали трябва да направим нещо. А не да приемаме съкращенията като неизбежни. Трябва да протестираме.

— Съгласен съм — казва Филип Суолоу. — Просто се съмнявам в ефективността на стачката. Кой ще я забележи? Нито караме градски автобуси, нито сме от наземния контрол на аерогарата. Боя се, че обществеността ще реши, че могат да минат съвсем добре и без университети един ден.

— Но те ще забележат постовете — казва Боб Бъсби.

— Какви лостове? — казва Филип Суолоу.

— Постове. Казах, че ще забележат постовете — казва Боб Бъсби, като повишава глас сред заобикалящата ги врява.

— Хмм, ще издигаме стачни постове, така ли? Като ще е, да е — Филип Суолоу поклаща глава, но изглежда по-скоро нещастен. После, с бегъл поглед към Робин: — Имате ли минутка време?

— Да, разбира се.

Тя тръгва след него към кабинета му.

— Как беше ваканцията? — отново пита той, докато си сваля връхната дреха.

— Добре, благодаря.

— Седнете, моля. Ходихте ли някъде? Северна Африка? Зимни спортове? — Той се усмихва насърчително, сякаш да намекне, че положителен отговор ще го развесели.

— О, Господи, не.

— Чух, че имало много евтини екскурзии до Гамбия през януари.

— Не бих могла да отделя време, даже да имах парите — казва Робин. — Имам да довършвам много работи. А тази цялата седмица провеждах интервюта с кандидат студенти.

— Да, разбира се.

— А вие?

— О, добре, аз ... мм, вече не се занимавам с приема. По-рано — да, разбира се ...

— Да? — казва Робин и се усмихва. — Аз имах предвид вие дали сте ходили някъде.

— А-а. Бях поканен на конференция във Флорида — казва Филип Суолоу замислено. — Но не ми отпуснаха пътни.

— О, колко жалко — казва Робин, без да е способна да изрази истинско състрадание към неговата беда.

Според Рупърт Съткиф, най-високопоставения член на катедрата и най-зловредния клюкар в него, преди време и то не много отдавна, Филип Суолоу се разхождал по цял свят и прехвърчал от конференция на конференция. Сега изглежда съкращенията в бюджета са подрязали крилата му. „И съвсем правилно“ — казваше Рупърт Съткиф. — „Тези конференции са чиста загуба на време и пари. Аз не съм стъпвал на международна конференция през целия си живот“. Робин кимаше в знак на учтиво одобрение, но тайно си мислеше, че въздържанието му не ще да е било затруднявано от много покани. „Забележете“ — добавяше Рупърт Съткиф, — „аз не смятам, че само липсата на бюджетни средства го задържа вкъщи напоследък.

Подозирам, че Хилари му е дръпнала юздите“. „Г-жа Суолоу?“ „Да. Той имаше навик да участва във всички веселби по време на тия командировки, по всякакъв повод. Мисля, че трябва да ти кажа: Суолоу има слабост към жените. Навреме предупреден — добре въоръжен“. Докато произнасяше тези думи, Сътклиф потупа с показалец страничната част на дългия си нос, от което очилата му се разместиха и цопнаха в чашата му с чай — защото този разговор се водеше в стаята на преподавателите скоро след пристигането на Робин в Рамидж. Като гледаше сега Филип Суолоу, седнал в нисък тапициран стол срещу нея, Робин трудно може да разпознае летящия Дон Жуан от описанието на Рупърт Сътклиф. Суолоу изглежда уморен, загрижен и занемарен. Тя се пита защо ли я покани в кабинета си. Той се усмихва неспокойно и разресва с пръсти невидимата си брада. Внезапно атмосферата става многозначителна.

— Робин, исках да ви кажа ... Както знаете, сегашното ви назначение е временно.

Сърцето на Робин прескача от надежда.

— Да — казва тя и склучва ръце, за да спре треперенето им.

— Само за три години. Вие сте в първата трета на втората си година и ви остава още една пълна година, от следващия септември. — Той изрежда тези факти бавно и внимателно, сякаш те може някак си да са се изплъзнали от съзнанието ѝ.

— Да.

— Исках само да кажа, че ние, разбира се, много ще съжаляваме да ви загубим, вие сте истинска находка за катедрата, това е ясно дори за малкото време, откакто сте тук. Наистина смятам така.

— Благодаря ви — казва безчувствено Робин и разхлабва пръстите си. — Обаче?

— Обаче какво?

— Струва ми се, че се канехте да кажете нещо повече.

— О-о. А-а. Да. Исках само да кажа, че аз ... ние не бихме ви обвинили, ако започнете да си търсите работа на друго място.

— Няма работа на никое друго място.

— Може би сега няма. Но човек никога не знае, нещо може да изскочи по-късно през годината. Ако това стане, би трябвало да опитате. Искам да кажа, не бива да се чувствате задължена да

завършите трите години по договора си тук. Колкото и да съжаляваме да ви загубим — казва отново той.

— Искате да кажете, че няма шанс да остана след изтичане на трите години.

Филип Суолоу разперва ръце и вдига рамене.

— Никакъв, доколкото знам. Университетът е притиснат да икономисва от заплати. Говори се за втора вълна от ранно пенсиониране. Дори ако някой напусне катедрата или умре — дори в случай, че ... как беше изразът, се освободи щат — той се засмива, за да покаже, че това е шега, като открива редица от разядени и пожълтели зъби, разположени под различен ъгъл в устата му, като надгробни камъни в изоставено гробище — дори при това положение, много се съмнявам, че ще получим разрешение за преместване на бройка. Като декан, разбирате ли, много добре знам какви ограничения ни се налагат. Всеки ден ръководители от други катедри на университета идват при мен да се оплакват от недостиг на средства и молят за размествания или нови бройки. Налага се да им казвам, че единственият начин да постигнем целите си, е чрез абсолютно замразяване. Много е трудно за млади хора във вашето положение. Повярвайте ми, напълно ви разбирам.

Той се пресяга и съчувствено поставя длан върху нейните ръце. Тя гледа трите длани с безразличие, сякаш са натюрморт. Това ли е дълго отлаганият момент, за който толкова я предупреждавах? Дали няма някъде в тази стая кушетка за повишения и назначения? Изглежда, че не, защото Филип Суолоу веднага отдръпва ръката си, изправя се и отива до прозореца.

— Никак не е лесно да си декан в днешно време, наистина е така. Цялата ми работа се състои в съобщаване на лоши новини. А, както е отбелязал Шекспир, лошите новини заразяват вестносеца.

— Ако е страхливец или пък глупак — необмислено цитира Робин следващия ред от „Антоний и Клеопатра“, но за щастие Филип Суолоу не дава вид да е чул. Той се е втренчил мрачно надолу към квадратната площ в центъра на двора.

— Струва ми се, че когато дойде времето ми за пенсиониране, ще съм преминал през пълния цикъл от развитието на следвоенното висше образование. Когато бях студент, такива провинциални университети като Рамидж не представляваха кой знае какво. После,

през шестдесетте, започна голямата експанзия, растеж, ново строене. Ще повярвате ли, че тогава най-сериозното ни оплакване беше от шума на строителните работи? Сега всичко утихна. Не след дълго сигурно ще изпратят бригадите за разрушаване.

— Много съм изненадана тогава, че не подкрепяте стачката — язвително казва Робин. Но Филип Суолоу очевидно мисли, че тя е казала нещо съвсем друго.

— Именно. Това е като теорията за Големия взрив на вселената. Казват, че в определен момент тя ще спре да се разширява и ще започне да се свива отново до първоначалното яйце. Докладът на Робинс беше нашият Голям взрив. Сега се движим в обратна посока. — Робин крадешком поглежда часовника си. — Или може би сме попаднали в черна дупка — продължава Филип Суолоу, явно сам очарован от полета на астрономическото си въображение.

— Бихте ли ме извинили — казва Робин, като става на крака. — Трябва да се приготвя за лекция.

— Да, да, разбира се, извинете ...

— Няма нищо, само че аз ...

— Да, да, грешката е моя. Да не забравите чантата си.

С усмивки и кимания и с очевидно облекчение, че неприятният разговор е свършил, Филип Суолоу я изпраща от кабинета си.

Боб Бъсби все още е зает с таблото за обяви, където пренарежда стари съобщения около новите като усърден градинар, който доизкусурява цветна леха. Той вдига въпросително вежди към минаващата Робин.

— Нямах ли впечатлението, че Филип Суолоу малко недочува? — пита го тя.

— О, да, и напоследък се влошава — казва Боб Бъсби. — Това е високочестотно оглушаване, както се казва. Той чува гласните звукове, но не и съгласните. Опитва се да разбере какво казваш по гласните. Обикновено познава това, за което самият той си мисли в момента.

— Това прави разговора малко несигурна работа — казва Робин.

— Нещо важно ли беше?

— А, не — казва Робин, несклонна да споделя разочарованието си с Боб Бъсби. Тя се усмихва ведро и отминава.

Няколко студенти отпуснато са се облегли на стената, други са седнали на земята пред кабинета ѝ. Робин им отправя кос ироничен

поглед, като се приближава до тях; много добре знае какво искат.

— Здравейте — казва тя към всички, докато бърка за ключа в джоба на палтото си. — Кой е пръв?

— Аз — казва едно хубавко, тъмнокосо момиче, облечено с мъжка риза огромен размер, виснала като престилка на художник над джинсите и пуловера ѝ. То влиза след Робин в кабинета. Той има същия вид като този на Филип Суолоу, но е по-малък — наистина прекалено малък, особено с многото мебели в него: бюро, книжни рафтове, шкафове за документи и дузина накамарени един връз друг столове. Стените са покрити с постери, илюстриращи различни радикални каузи — ядреното разоръжаване, освобождението на жените, запазването на китовете — и голяма репродукция от картината на Данте Гейбриъл Росети „Дамата от Шалот“, която може да изглежда не на място, ако не сте чували как Робин обяснява нейната иконична значимост като матрица на мъжките стереотипи за жената.

Момичето, чието име е Мариън Ръсел, пристъпва направо към въпроса:

— Нуждая се от удължаване на срока ми за есето.

Робин въздъхва.

— Мисля, че би могла да го получиш.

Мариън вечно закъснява с предаването на работите си, макар и не без причина.

— Работех на две места през ваканцията, нали разбирате. В пощата и вечер в бара.

Мариън не се класира за стипендия, защото родителите ѝ са заможни, но те не поддържат контакт нито помежду си, нито с нея, затова тя трябва да се издържа в университета с почасова работа на различни места.

— Знаеш, че имаме право да даваме удължаване само по медицински показания.

— Ами аз имах сериозна настинка по Коледа.

— Но сигурно нямаш медицинско.

— Не.

Робин въздъхва отново.

— Колко време ти трябва?

— Десет дни.

— Давам ти една седмица. — Робин отваря едно чекмедже в бюрото си и изважда необходимата бележка.

— Благодаря. Нещата ще се оправят този семестър. Намерих си по-добра работа.

— Така ли?

— Да, по-малко часове и по-добре платена.

— Каква е тя?

— Ами ... нещо като ... позиране, като модел.

Робин спира да пише и поглежда строго към Мариън.

— Надявам се, че знаеш какво вършиш.

Мариън се изкикотва:

— О, нищо такова.

— Като какво например?

— Знаете какво. Порно. Мръсно.

— Е, слава богу. За какво ще позираш тогава?

Мариън навежда очи и леко се изчервява.

— Ами, за нещо като бельо.

Робин живо си представя как момичето пред нея, сега облечено прилично и удобно, стои опаковано в латекс и найлон — пълния фетишистки ансамбъл от сutiен, бикини, колан с жартieri и дамски чорапи, с които производителите на дамско бельо обичат да представят женското тяло, или как минава по подиума на някакво модно ревю пред ухилени мъже и намръщени жени от универсални магазини. Вълна от съчувствие и възмущение се сблъсква с внезапно съжаление към собствената ѝ беда, а обществото ѝ изглежда за момент като огромна конспиративна мрежа за експлоатиране и потискане на младите жени. Тя усеща задушаване в гърдите си и неприятно разпъване по хода на млечните канали. Става и притиска смаяната Мариън в обятията си.

— Давам ти две седмици — казва тя накрая, сяда и издухва носа си.

— О, благодаря, Робин. Това е супер!

Робин е доста по-неотстъпчива пред следващия молител — младеж, счупил глезена си при падане от мотора си на Нова година, но дори и най-незаслужаващите получават отсрочка от няколко дни, защото Робин се опитва да се постави на мястото на студентите в противоборство срещу системата, която ги оценява, въпреки че тя

самата е част от тази система. Най-сетне всичко приключва и Робин е свободна да се приготви за лекцията си в единадесет. Тя отваря чантата, изтегля папката, съдържаща записките ѝ и се залавя за работа.

---

[1] *victrix ludorum* (лат.) — победителка в игрите (б. пр.) ↑

3

Университетският часовник бие единадесет и ударите му се смесват с удари на други часовници, близо и далеч. В целия Рамидж и из околностите му хората са на работа — ако не са безработни.

Робин Пенроуз върви към аудитория А по коридори и стълбища, пълни със студенти, които се местят от една зала в друга. Те се разделят пред нея като вълни пред носа на голям кораб. Тя се усмихва на тези, които познава. Някои се събират след нея и я следват към аудиторията и така тя изглежда като водач на малка процесия, нещо като женски вариант на Вълшебния свирач. Под едната си мишница носи папката със записките си за лекцията, под другата — няколко книги, от които ще чете цитати за илюстрация. Никой от младите мъже не ѝ предлага да носи този товар. Подобна галантност не е на мода. Робин от своя страна би отказала по идеологически съображения, а и останалите студенти биха го изтълкували като превзетост.

Вик Уилкокс е на събрание с директора по маркетинга, Брайън Евърторп, който отговори на повикването му в 9:30 ч. с оплакване от задръствания по магистралата и комуто Вик, зает с диктуване на писма в 9:30, каза да се яви в единадесет. Той е едър мъж, което не се харесва много на Вик, с къдрави бакенбарди и мустаци в стила на авиатор от Кралските военновъздушни сили. Носи костюм от три части със старомоден джобен часовник на верижка, висяща на изпъкналия му корем. Той е най-висшият и най-самодоволният член на управителния състав, завещан на Вик.

— Трябва да живееш в града като мен, Брайън — казва Вик. — Не на трийсет мили оттук.

— Ох, нали знаеш каква е Берил — казва Брайън Евърторп с полуусмивка, която би трябвало да изразява страдание.

Вик не знае. Никога не се е срещал с Берил, така наречената втора съпруга на Евърторп и бивша негова секретарка. Доколкото му е известно, Берил може даже да не съществува, освен като извинение за провиненията на Брайън Евърторп. „Берил казва, че на децата им

трябва чист въздух. Берил беше зле тази сутрин и трябваше да я вода на лекар. Берил се извинява — забравила да ми предаде“. Един ден, съвсем скоро всъщност, на Брайън Евърторп ще му се наложи да размърда мозъка си по въпроса за разликата между съпругата и работодателя.

В едно кафене в покрития търговски център на Рамидж, Марджъри и Сандра Уилкокс пият кафе и обсъждат цвета на обувките, които трябва да си купи Сандра. Стените на кафенето са покрити с матови огледала, а от скрити в тавана тонколони се носи тиха синкопирана музика.

— Аз мисля, бежови — казва Марджъри.

— Или нещо като бледо маслинени — казва Сандра.

Търговският център е пълен с тинейджъри на малки групи, които пушат, разменят клюки, смеят се и се боричкат помежду си. Те гледат стоките в блестящите, осветени витрини, влизат и излизат от бутиците, но не купуват нищо. Няколко са се зазяпали в кафенето, където седят Марджъри и Сандра.

— Всичките тези хлапаца — казва Марджъри с неодобрение, — сигурно са избягали от училище.

— По-скоро са на социални помощи — казва Сандра и, потискайки прозявка, проверява външния си вид в огледалната стена зад гърба на майка си.

Робин подрежда записките си върху катедрата и изчаква закъснелите да заемат места. Аудиторията отеква като барабан от бърборенето на стотината студенти — всички говорят едновременно, сякаш току-що са ги освободили от единични затворнически килии. Тя почуква с горния край на молива и прочиства гърлото си. Изведнъж настъпва тишина и сто лица се обръщат към нея — любопитни, очакващи, навъсени, апатични — като празни съдове, очакващи да ги напълнят. Лицето на Мариън Ръсел липсва и Робин не може да потисне едно леко, неблагоприятно възмущение от това неблагоприятно дезертъорство.

— Прегледах отчета ти за разходите, Брайън — казва Вик, като разгръща малка купчина от сметки и квитанции.

— Да? — Брайън Евърторп застива.

— Много е скромен.

Евърторп се отпуска:

— Благодаря.

— Не го приемай като комплимент.

Евърторп е озадачен:

— Съжалявам.

— Очаквах директор по маркетинг на фирма с такъв размер да отчете два пъти по-големи командировъчни разходи.

— А, да, но, разбираш ли, Берил не обича да бъде сама в къщи през нощта.

— Но тя нали е с децата?

— Не и през учебно време. Ние ги оставяме на пансион — налага се, като живеем далече. Затова предпочитам да се връщам след всяко събрание, колкото и време да ми отнема.

— Километражът ти също не е висок.

— Така ли? — Брайън Евърторп започва да схваща и застива отново.

— През 40-те и 50-те години на деветнадесети век — казва Робин, — в Англия се издават голям брой романи, които имат известно сходство помежду си. Реймънд Уилямс ги нарича „промишлени романи“, защото те се занимават със социално-икономическите проблеми, произтичащи от промишлената революция, а в някои от тях се описва и фабричният труд. По онова време са наричани „романи за състоянието на Англия“, защото обръщат непосредствено внимание на състоянието на нацията. Това са романи, в които главните герои дискутират актуални социални и икономически въпроси, но също така се и влюбват или разлюбват, женят, имат деца, работят и се стремят да се издигнат, печелят или губят пари — изобщо правят всички онези неща, които правят и героите от конвенционалните романи. Промишленият роман добавя една характерна черта към английската художествена литература, черта, която продължава и в съвременния период — може да бъде проследена, например, в творбите на Лоурънс и Форстър. И никак не е за учудване, че се появява за първи път през така наречените „гладни години“ в началото на 40-те години на миналия век.

Към петото десетилетие на деветнадесети век промишлената революция вече напълно е променила традиционната структура на английското общество, донасяйки богатство на малцина и мизерия на мнозинството. Земеделското население, лишено от средства за съществуване поради отнемането и заграждането на общите дотогава земи през осемнадесети и началото на деветнадесети век, се струпва в градовете на Средна Англия и Севера, където е принудено да работи дълги часове при непоносими условия срещу нищожно заплащане и изхвърляно на улицата при всяка икономическа криза.

Опитите на работниците да защитят своите интереси чрез сформирани профсъюзи били жестоко потушавани. Те се сблъскали с още по-голяма съпротива, когато се опитали да издействат свое политическо представителство в парламента чрез чартисткото движение.

Робин вдига глава от листите и обгръща залата с поглед. Някои от студентите старателно записват всяка нейна дума, други я гледат насмешливо, а онези, които изглеждаха отегчени в началото, сега зяпат безразлично през прозорците или прилежно издълбават инициалите си върху мебелировката на аудиторията.

— Чартистите призовавали към право на всеобщо гласуване за мъжете. Дори най-радикалните измежду тях, обаче, очевидно не можели и да помислят за право на всеобщо гласуване за жените.

Всички студенти, включително зяпащите през прозорците, реагират на това. Едни се усмихват и кимат, други добронамерено зашумяват и подсвирват. Това е, което очакват те от Робин Пенроуз, и даже играещите ръग्би на задните редици щяха да бъдат леко разочаровани, ако тя не правеше подобни коментари от време навреме.

Вик Уилкокс моли Брайън Евърторп да остане за събранието, на което той е поканил мениджърите по техническата част и по продукцията. Те влизат един по един в кабинета и сядат около дългата дъбова маса, по лицата им е изписано известно страхопочитание към Вик — сериозни мъже в костюми, с писалки и моливи, показващи се от предните джобове на саката им. Брайън Евърторп заема място на най-далечния край на масата, на голямо разстояние от другите, като че ли да подчертае разликата между себе си и инженерите. Вик сяда

начело, по риза и с чаша кафе до дясната ръка. Той разгръща лист от компютърна разпечатка.

— Знае ли някой от вас — казва той — колко вида изделия е произвела тази компания миналата година? — Тишина. — Деветстотин тридесет и седем. Това прави около деветстотин в повече от необходимото, по моя преценка.

— Имате предвид различни спецификации, така ли? А не изделия — доста дръзко казва техническият мениджър.

— Добре, различни спецификации тогава. Но всяка нова спецификация означава спиране на производството, преоборудване и пренастройване на машини, спиране на поточна линия и прочие. Това отнема време, а времето е пари. При това операторите по-често правят грешки поради постоянните промени, което пък води до увеличаване на брака. Прав ли съм?

— В историята на чартисткото движение има два върха. Единият е връчването на петиция до парламента с милиони подписи през 1839 г. Отхвърлянето ѝ довежда до серия от стачки, демонстрации и репресивни мерки от страна на правителството. Това събитие е залегнало в романите „Мери Бартън“ на Мисис Гаскел и „Сибил“ на Дизраели. Вторият е връчването на още една подобна петиция през 1848, която от своя страна е в основата на романа „Алтън Лок“ от Чарлз Кингсли. 1848 е била година на революции из цяла Европа и много хора в Англия са се страхували, че чартизмът може да предизвика революция, а с нея и терор, в Англия също така, както в Европа. Всеки вид борба на работническата класа е представен в литературата от този период като заплаха за обществения ред. Това се отнася и за „Шърли“ на Шарлот Бронте (1849). Макар действието да се развива по времето на Наполеоновите войни, начинът, по който са описани бунтовете на лудитите, е очевидно косвено отражение на по-актуални събития.

Трима чернокожи младежи с шарени плетени шапки, нахлупени над ситните им плитчици като калъфки на облегалки, се облягат на витрината на кафенето в търговския център и барабанят в реге ритъм върху стъклото с върховете на пръстите си, докато собственичката не ги прогонва.

— Чувам, че пак имало стълкновения в Ангълсайд през уикенда — казва Марджъри и избърсва устните си от млечната пяна на капучиното с мека салфетка.

Ангълсайд е черното гето на Рамидж където безработицата сред младите е осемдесет процента и често избухват безредици. Дълги опашки се редят тази сутрин пред службата по социално осигуряване, както и всяка друга сутрин. Единствените свободни работни места в Ангълсайд са за провеждащи събеседване в социалната служба, където мебелировката е завинтена за пода, за да не може някой кандидат за помощ да удари служителя с тях по време на събеседването.

— Или пък може розови — казва унесено Сандра. — Да вървят с розовите ми панталони.

— Моето мнение е следното — казва Вик. — Произвеждаме твърде много различни неща, всяко за кратко време и в малки партии. Трябва да направим рационализация. Да предложим малък асортимент стандартни изделия на конкурентни цени. Да насърчим нашите клиенти да съобразяват проектите си с нашата продукция.

— Защо ще го правят? — казва Брайън Евърторп, като надига стола си на задните му крака и пъха палци в джобовете на жилетката си.

— Защото изделието ще бъде евтино, качествено и налично по всяко време — казва Вик. — Ако поискат да им се произведе нещо по тяхна собствена спецификация, готово, но държим или на голяма партида, или на висока цена.

— И ако те не се съгласят? — казва Брайън Евърторп.

— Тогава да вървят другаде.

— Това не ми харесва — казва Брайън Евърторп. — Малките поръчки водят след себе си големите.

По време на тази престрелка, главите на останалите мъже се въртят от едната страна към другата като зрители на тенис мач. Те изглеждат очаровани, но и леко изплашени.

— Не вярвам в това, Брайън — казва Вик. — Защо някой да поръчва нещо, което ще отнеме много време, когато може да поръча готово изделие, без да се затруднява?

— Аз говоря за добра воля — казва Брайън Евърторп. — „Прингълс“ има девиз...

— Да, известно ми е, Брайън — казва Вик Уилкокс. — „Ако нещо може да бъде направено, «Прингълс» ще го направи“. Е, добре, аз пък предлагам нов девиз: „Ако нещо носи печалба, «Прингълс» ще го направи“.

— Г-н Градграйнд в „Трудни времена“ олицетворява духа на индустриалния капитализъм така, както Дикенс го вижда. Неговата философия е утилитарна. Той презира емоциите и въображението и вярва само във фактите. Романът показва, наред с други неща, опустошителния ефект на тази философия върху собствените деца на г-н Градграйнд — Том, който става крадец, и Луиза, която едва не става метреса, както и върху живота на работниците в град Куктаун, който е представен като ужасно място, в което има: „няколко съвсем еднакви улици и много други улици подобни една на друга, населени от хора, подобни един на друг, които влизат и излизат в едни и същи часове, вдигат същия шум по същия тротоар, вършат една и съща работа, чиито дни са все едни и същи, както вчера и утре, а всяка година е подобна на предишната и следващата“.

— Противопоставен на този отчужден, еднообразен начин на живот е циркът — една общност от спонтанност, щедрост и съзидателно въображение. „Трябва да ни разрешиш, готподине“ — казва фъфлещият директор на цирка, г-н Слиъри, на Градграйнд. „Хората тряпфа да бъдат сабавлявани“. Сиси, презряната дъщеря на конника, осиновена от Градграйнд, се оказва носител на изкупителна сила в живота му. Посланието на романа е ясно: отчуждението от труда при индустриалния капитализъм може да бъде преодоляно с вливане на любяща нежност и фантазийна игра, представени от Сиси и цирка.

Робин спира, за да даде възможност на препускащите писалки да насмогнат на речта ѝ, както и за да придаде тежест на следващото изречение:

— Разбира се, такъв прочит е съвсем незадоволителен. Идеологическата позиция на Дикенс е изпълнена с противоречие.

Студентите, които дотук са записвали всичко, сега повдигат глави и се усмихват кисело към Робин Пенроуз като жертви на хитра измама. Те оставят писалките си и раздвижват пръсти, докато тя прави пауза и прелиства записките си в подготовка за следващия момент от изложението си.

На „Авондейл Роуд“ момчетата на Уилкокс най-после са станали от леглата си и се отдават на свободни занимания в оставената без надзор къща. В кухнята Гери яде накамарена купа с корнфлейкс и същевременно чете „Домашен компютър“, подпрян на бутилка от мляко, като слуша откъм коридора през две отворени врати запис на uV 40, свирещ с максимална сила на звука от уредбата в хола. В спалнята си Реймънд измъчва електрическата си китара, която е включена в усилвател, голям като изправен ковчег, и се хили сатанински на воя и стенанията, които тя издава. Цялата къща вибрира като музикална кутия. Украшенията трептят по рафтовете, стъкларията звънти във витринките на шкафовете. Пътуващ търговец, който звъни на вратата от няколко минути, се отказва и си заминава.

— Интересен факт е, че много от промишлените романи са писани от жени. В техните творби идеологическите противоречия в отношението на мислителите хуманисти от средната класа към индустриалната революция придобива специфичен сексуален характер.

При споменаването на думата „сексуален“, лека вълна от интерес раздвижва редиците на смълчалите се слушатели. Тези, които досега дремеха или дълбаеха инициалите си по банките, опъват вратове. Онези, които си водеха записки, продължават с още по-голямо усърдие. Студентите спират да кашлят, да подсмърчат или да търкат ходила по пода. Когато Робин продължава, единственият звук, който се добавя от време навреме към звука на гласа ѝ, е кратко прошумоляване от запълнена страница, набързо обърната от другата ѝ страна.

— Едва ли е необходимо да се обяснява, че индустриалният капитализъм е фалоцентричен. Изобретателите, инженерите, собствениците на фабрики и банкерите — движеща сила и главни негови защитници, са били мъже. Най-разпространеният метонимен символ на индустрията — фабричният комин — метафорично също е фалически символ. Типичното изобразяване на промишления пейзаж или град в литературата на деветнадесети век — високи комини, пронизващи небето, бълващи струи черен пушек, сгради, разтърсвани от ритмичния тътен на мощни машини, влакове, устремени

непреодолимо през пасивната земеделска земя — всичко това е наситено с мъжка сексуалност от доминиращ и деструктивен вид.

— За жените-писателки, следователно, промишлеността е притежавала сложна привлекателност. На съзнателно ниво това е бил Другият, чуждият, мъжкият свят на труда, в който за тях не е имало място. Аз, разбира се, говоря за жените от средната класа, защото всички писателки от този период са били по правило от средната класа. На подсъзнателно ниво, това е било тяхното желание да излекуват собствената си кастрация, собственото си чувство за липса на пенис.

Някои от студентите повдигат глави при думите „кастрация“ и „пенис“, възхищавайки се на хладнокръвието, с което Робин ги произнася, така, както човек се възхищава на умелите движения на бръснар с остър бръснач.

— Това съвсем ясно се вижда в „Севера и Юга“ на Мисис Гаскел. В този роман младата героиня с благородно потекло от Южна Англия — Маргарет, поради ограничените семейни средства е принудена да се пресели в град, наречен Милтън, най-вероятно тук е визиран Манчестър, където влиза в контакт с местен фабрикант на име Торнтън. Той е капиталист от най-чиста проба, фанатично вярващ в законите на търсенето и снабдяването. Той не изпитва никакво състрадание към работниците в тежки времена на ниски надници, но и сам не моли за милост, когато е изправен пред банкрут. Отначало Маргарет е отблъсната от грубия прагматизъм на Торнтън, но когато при работническата стачка избухва насилие, тя действа импулсивно в защита на неговия живот, като разкрива по такъв начин своето подсъзнателно влечение към него, както и инстинктивната си класова вяроност. Маргарет се сприятелява с няколко от работниците и изпитва съчувствие към техните страдания, но в решителния момент минава на страната на господаря. Интересът, който проявява Маргарет към фабричния живот и производствения процес — интерес, който майка ѝ намира нездрав и отблъскващ — е проява на пренесени еротични чувства към Торнтън, непризнати от самата нея. Това съвсем ясно е разкрито в разговора между Маргарет и майка ѝ, която се оплаква, че Маргарет е започнала да използва фабричен жаргон в речта си. Тя ѝ отвръща:

„— Щом живея във фабричен град, ще използвам и фабричен език, когато се налага. Виж, мамо, може да те изненадвам неприятно с доста думи, които никога не си чувала през живота си. Не вярвам например да знаеш какво означава «чеп».

— Не, детето ми. Знам само, че звучи вулгарно и не искам да използваш тази дума“.

— Още някакви въпроси? — казва Вик, като поглежда часовника си.

— Само едно нещо, Вик — казва Бърт Брадък, директора по инсталациите. — Ако рационализираме продукцията, както казваш, това ще означава ли съкращения?

— Не — казва Вик, гледайки право в очите на Бърт. — Рационализацията ще означава нарастване на продажбите. В дългосрочен план дори ще ни трябват още хора.

В дългосрочен план може би, ако всичко върви по вода, но Брадък знае не по-зле от Вик, че известни съкращения са неизбежни в началото. Размяната на последните реплики е чисто ритуална по функцията си, колкото да оторизира Бърт Брадък да увери разтревожените профсъюзни отговорници в случай, че започнат да задават неудобни въпроси.

Вик разпуска събранието и докато мъжете се изнизват, се изправя и разкършва рамене. Отива до прозореца и завърта механизма за отваряне на щорите. Загледан в паркинга, където притихналите коли чакат собствениците си като кротки домашни животни, той обмисля успеха на събранието. Телефонното табло на бюрото му звънва.

— Рой Макинтош от „Рагкаст“ — казва Шърли.

— Дай ми го.

Рой Макинтош е управителен директор на една от местните леярни, които от много години снабдяват „Прингълс“ с отливки. Току-що е чул, че „Прингълс“ няма да поднови поръчките и се обажда да разбере по каква причина.

— Предполагам, че се е появила конкуренция — казва той.

— Не, Рой — казва Вик. — Вече сами ще се снабдяваме.

— От вашата леярна ли, онази старата?

— Направихме някои подобрения.

— Сигурно ... — Рой Макинтош нещо подозира. След кратка размяна на общи фрази, той казва сякаш между другото: — Аз може да прескоча по някое време. Ще ми се да видя тази ваша леярна.

— Хубаво. — Вик не приветства това предложение, но протоколът изисква положителен отговор. — Кажете на секретарката си да го уговори с моята.

Вик влиза в кабинета на Шърли, потръпвайки леко под сакото на костюма си. Брайън Евърторп, който се е надвесил над бюрото на Шърли, се изправя с виновно изражение. Оплаква се е от шефа, несъмнено.

— Привет, Брайън. Още ли си тук?

— Тъкмо тръгвах. — Усмивайки се мазно, той придърпва краищата на жилетката над едрия си корем и послушно напуска кабинета.

— Рой Макинтош иска да разгледа леярната. Когато секретарката му се обади, отлагай, колкото можеш. Не искам целият свят да научи за КВ-то.

— Окей — казва Шърли и си записва.

— Тъкмо съм се запътил натам. По пътя ще се отбия в машинния цех.

— Добре — казва Шърли с разбираща усмивка. Честите, но непредвидими появявания на Вик сред работниците вече са станали прословути.

Студентката на Робин, Мариън Ръсел, в дълго безформено палто и с найлонова торбичка в ръка, забързано влиза в една от големите сгради на Рамиджския търговски център и се обръща към мъжа от охраната да я упъти. Той я помолва да погледне в торбичката ѝ и се усмихва широко при вида на съдържанието. Посочва с ръка към асансьора. Тя взема асансьора до седмия етаж и минава по застлан с мокет коридор, докато стига до стая, чиято врата е леко открената. Дочуват се гласове на говорещи и смеещи се мъже и шум от отскачащи тапи на шампанско. Мариън Ръсел стои на прага и любопитно наднича зад ръба на вратата, оглеждайки подредбата на хората и мебелировката, както крадец би оглеждал дом да види откъде най-лесно да влезе и после най-бързо да се измъкне. Доволна, тя се връща назад до дамската тоалетна. В огледалото над мивката полага на

лицето си компактна пудра, червило и очни сенки и сресва косата си. После се заключва в една от кабинките, слага чантата на тоалетната седалка и изважда оръдията на труда си: червено елече от сатен с прикачени към него жартиери, черни дантелени бикини, черни мрежести чорапи и блестящи обувки на високи токчета.

— Създателите на промишления роман така и не успяват да разрешат с литературни средства идеологическите противоречия, присъщи на обществената ситуация, в която се намират. В момента, когато те пишат за тези проблеми, Маркс и Енгелс създават творчески текстове, в които излагат и защитават политически решения. Но романистите не са и чували за Маркс и Енгелс, а ако знаеха за идеите им, сигурно щяха да се отдръпнат с ужас, почувствали заплахата за собственото си привилегировано положение. Защото при цялото им възмущение от мизерията и експлоатацията, създавани от индустриалния капитализъм, самите те са до известна степен капиталисти, които печелят от силно комерсиализираната форма на литературно производство.

Университетският часовник започва да бие дванадесет часа и приглушените му тонове се чуват в аудиторията. Студентите се размърдват неспокойно по местата си, подреждат листи и слагат капачки на писалките си. Папки с пружинени механизми щракат като изстрели от револвер. Робин бърза да приключи.

— Неспособни да намерят политическо решение на социалните проблеми, описани в романите им, писателите от този период успяват единствено да дадат решения на личните дилеми в живота на героите си. Тези решения обаче са неизменно негативни или уклончиви. В „Трудни времена“ измъченият работник Стивън Блекпул умира с ореол на светец. В „Мери Бартън“ героинята и съпругът ѝ, и двамата от работническата класа, заминават за колониите, за да започнат нов живот. Алтън Лок на Кингсли емигрира, след като загубва вярата си в чартизма, и умира скоро след това. В „Сибил“, скромната героиня се оказва богата наследница и успява да се омъжи за своя аристократ-благодетел, без да компрометира класовата система. Подобен късмет изваждат и героите от любовните линии в „Шърли“ и „Севера и Юга“. Макар че героинята на Джордж Елиът от „Феликс Холт“ се отказва от своето наследство, това е само за да се омъжи за човека, когото обича.

Накратко, като решение на проблемите на индустриалния капитализъм викторианските писатели предлагат: наследство, брак, емиграция или смърт.

Докато Робин привършва лекцията си, а Вик Уилкокс тръгва към машинния цех, Филип Суолоу се връща от доста уморителна среща с Комитета за следдипломна квалификация към Хуманитарния факултет (членовете на който се разправяха в продължение на два часа за ревизия на една от клаузите в наредбата за магистърска степен, а след това гласуваха да остане непроменена — едно разхищение на време, още по-напрасно, тъй като в настоящия момент има много малко кандидати за магистри по хуманитарни специалности), и научава, че от кабинета на заместник-ректора са предали странно съобщение.

Секретарката му Памела чете от тефтерчето си:

— Личният асистент на г-н заместник-ректора се обади по телефона да попита дали биха могли да предложат вашата номинация за схемата „Силует“ по случай Годината на индустрията.

— Какво по дяволите е това?

Памела свива рамене:

— Не знам. Изобщо не съм чувала за нещо такова. Да се обадя ли на Филип Камерън да я попитам?

— Не, не, не го прави — казва Филип Суолоу и нервно попипва голата си брада. — Само в краен случай. Не искам да си мислят, че ние в Хуманитарния факултет сме некомпетентни. Достатъчно неприятности имаме вече.

— Сигурна съм, че никога не съм получавала писмо за такова нещо — оправдава се Памела.

— Не, не, грешката е моя, сигурен съм.

Така е. Филип Суолоу намира меморандума на заместник-ректора в неотворен плик на дъното на подноса за входяща документация, попаднал между страниците на брошурата „Зимни ваканции в Белгия на изгодни цени“, която бе взел преди няколко седмици от местната пътническа агенция. Небрежното му отношение към това официално послание не е напълно изненадващо поради това, че външният му вид въобще не издава височайшия адресант. Обикновен кафяв плик, първоначално изпратен до университета от някаква издателска фирма, чието име и адрес, напечатани в горния ляв ъгъл, са частично заличени, намачкан и опърпан. Личи си, че е

използван два пъти за вътрешна поща и запечатван отново с телбод и тиксо.

— Понякога ми се струва, че заместник-ректорът прекалява с икономиите — казва Филип, като измъква внимателно написания на циклостил меморандум от кърпения, разпадащ се плик. Документът носи дата 1-ви декември 1985 г. — Господи — казва Филип и се смъква във въртящия се стол, за да го прочете.

Памела го чете заедно с него, надничайки зад рамото му.

„От: Заместник-ректора   До: Деканите на всички факултети

Относно:

СХЕМА «СИЛУЕТ» ЗА ЧЕСТВАНЕ ГОДИНАТА НА ИНДУСТРИЯТА

Както несъмнено знаете, 1986 е обявена от правителството за Година на индустрията. ДЕС, посредством УГЦ настоятелно моли ЦВЦП да доведе до знанието на всички университети в Англия ...“

— Много обича съкращенията — мърмори Филип.

— Какво? — казва Памела.

— Всичките тези абривиатури — казва Филип.

— Смята се, че това пести хартия и време за напечатване — казва Памела. — Имаме изпратено нареждане за това. Да използваме съкращения, където е възможно в университетската кореспонденция.

„... че трябва да положат специални усилия през идващата година така, щото да покажат положително отношение към нуждите на индустрията както чрез сътрудничество в научно-изследователската сфера, така и чрез осигуряване на отлично подготвени и мотивирани кадри за индустрията.

Работна комисия, създадена през месец юли, се занима с въпросите по приноса на нашия университет за ГИ и едно от нейните предложения, одобрено от

събранието на Сената на 18-ти ноември, е всеки факултет да номинира член от колектива, който да бъде прикрепен като «силует» към даден ръководител от местната промишленост, номиниран от своя страна чрез КРУП, за времето на зимния семестър“.

— Не си спомням подобно нещо да е разисквано от събранието на Сената — казва Филип. — Сигурно е прокарано без дискусии. Какво е КРУП?

— Конфедерация на Рамиджските производители? — опитва се да налучка Памела.

— Може би. Криво-ляво го докара, Пам.

„В страната е широко разпространено мнението, че университетите са «кули от слонова кост», чийто персонал не познава реалностите на съвременния търговско-производствен свят. Каквото и да е основанието на този предразсъдък, при сегашния икономически климат е важно да направим всичко възможно, за да го разсеем. СС ще даде гласност на нашето желание да бъдем информирани за нуждите на индустрията“.

— СС? Какви са пък тия есесовци от заместник-ректора?

— Предполагам, че означава Схема „Силует“ — казва Памела.

— Да, май пак имаш право.

„Така нареченият «силует», както може да се досетите от названието, е човек, който върви след друг човек през деня, докато той се занимава с обичайната си работа. По този начин силуетът постига истинско разбиране на работата отвътре — нещо, което не може да бъде постигнато с кратко обяснение или организирано посещение. В идеалния случай силуетът би следвало да прекара непрекъснато една седмица, дори две с

определения човек, но ако това е неизпълнимо, редовно посещение за по един ден седмично по време на целия семестър би било задоволително. В края на схемата силуетът ще трябва да отчете резултатите в кратък доклад.

Забележка: Моля номинациите за силует да бъдат изпращани до кабинета на заместник-ректора. Срок — 8-ми януари, 1986 г.“

— Ами сега? — казва Филип Суолоу, когато дочита меморандума.

От безпокойство му се припикава. Той тръгва с бърза крачка към мъжката тоалетна на персонала и намира там Рупърт Сътклиф и Боб Бъсби вече застанали до тройния писоар.

— А, добре, че се срещнахме — казва Филип, като заема място между тях. Пред носа му виси верига с шестоъгълна гумена дръжка на нея, инсталирана преди година-две, когато университетът отстрани всички автоматични промивни системи от мъжките тоалетни като една от мерките за икономии. Някой от отдела по поддръжка и ремонт, преследван от натрапчивата мисъл за тези писоари с бликаща през равни интервали вода денем и нощем, в празник и делник, беше решил, че това е начин да се намалят сметките за вода на университета. — Трябва ми един доброволец — казва Филип и накратко обяснява схемата „Силует“.

— Пу не играя — казва Рупърт Сътклиф. — На какво се смееш, Суолоу?

— Пу не пикая! Много добре, признавам ти го, Рупърт.

— Играя! Казах пу не играя — студено казва Рупърт Сътклиф. — Нямам намерение да се мотая по цял ден в някаква фабрика. Според мене, няма нищо по-досадно. — Закопчавайки панталона си (панталоните на Рупърт датират от ерата на копчетата и си им личи), той се оттегля към мивката от другата страна.

— А ти, Боб, какво ще кажеш? — казва Филип, обръщайки глава в обратната посока. Боб Бъсби също е приключил с работата си над писоара и си оправя панталона с много попипвания и прикляквания, сякаш членът му е с такъв величествен размер, че само с големи усилия може да бъде уговорен да се прибере обратно в слиповете му.

— Изключено е през този семестър, Филип. При всичките ми задължения по асоциацията плюс останалото. — Боб Бъсби протяга ръка пред лицето на Филип и дръпва веригата. Казанчето се изпразва, като пръска вода върху обувките на Филип и долния край на крачолите му, а люшкащата се държка, пусната от Бъсби, го удря по носа. Моментът с дърпането на водата при ползване на писоара от повече души наведнъж не е бил предвиден от отдела по поддръжката.

— Кого тогава да номинирам? — казва Филип Суолоу. — Трябва да дам името до 4:30 днес следобед. Няма време да питам другите факултети.

— Защо не го направиш ти самият? — предлага Рупърт Сътклиф.

— Не ставай смешен. В качеството си на декан? Абсурд.

— Е, тя цялата идея е доста абсурдна — казва Сътклиф. — Какво общо може да има Хуманитарният факултет с Годината на индустрията или Годината на индустрията с Хуманитарния факултет?

— Защо не зададеш този въпрос на зам-ректора, Рупърт? — казва Филип. — „Какво общо може да има ХФ с ГИ или ГИ с ХФ?“

— Не разбирам за какво говориш.

— Шегувам се — казва Филип към гърба на излизания Сътклиф. — Но не ти е много до шеги, когато си декан на симпатичните колеги от ХФ — продължава той към Боб Бъсби, който внимателно сресва косата си пред огледалото. — Имам задължения, а нямам власт. Не мислиш ли, че трябва да мога да заповядам на единия от вас да свърши тази силуетна нелепост?

— Да, но не можеш — казва Боб Бъсби самодоволно. — Първо трябва да свикаш събрание на факултета и на него да се обсъди въпросът.

— Знам, а няма време.

— Защо не помолиш Робин Пенроуз?

— Най-младшият член на факултета? Но тя сигурно не ...

— Това е точно по нейната част.

— Така ли?

— Разбира се, нейната книга е за викторианския промишлен роман.

— О, това, да. Но едва ли е същото ... Все пак, това е идея, Боб.

По-късно през деня, доста по-късно, когато Шърли и останалият персонал са си отишли, а Вик, останал сам в административния блок, работи в притъмнения кабинет на светлината на настолната си лампа, Стюърд Бакстър се обажда по телефона:

— Чу ли за Годината на индустрията, Вик?

— Достатъчно, за да ми стане ясно, че е само загуба на време и пари.

— Склонен съм да се съглася с теб. Но Бордът смята, че ще трябва да направим нещо. Става дума за нещо като реклама на Групата, разбираш ли? Нашият председател е много навит. Помолиха ме да координирам инициативите...

— Какво искаш от мен? — прекъсва го нетърпеливо Вик.

— Тъкмо щях да ти кажа, Вик. Знаеш ли какво е това „силует“?

Когато Стюърд Бакстър свършва с обясненията, Вик казва:

— Няма да стане.

— Защо не, Вик?

— Не искам някакъв университетски глупак да върви по петите ми цял ден.

— Но това е само веднъж седмично, Вик, за няколко седмици.

— И защо аз?

— Защото ти си най-енергичният директор в бранша. Искаме да им покажем най-доброто.

Вик знае, че този комплимент съвсем не е искрен, но няма желание да го отрича. Може в бъдеще да е от полза да напомни на Стюърд Бакстър за това.

— Ще го обмисля — казва той.

— Съжалявам, Вик. Трябва да го решим. Имам среща с председателя тази вечер по въпроса.

— Май си го оставил за последния момент?

— Да ти кажа истината, секретарката ми ме прекара. Загубила писмото.

— О, така значи? — скептично казва Вик.

— Ще ти бъда благодарен, ако се съгласиш.

— Това заповед ли е?

— Нищо подобно, Вик. Да не сме в армията, я!

Вик държи Бакстър в напрежение още няколко секунди, като обмисля предимствата от това да го накара да му е задължен.

— А относно автоматичния сърцевик ...?
Изпрати ми факс и аз ще се заема лично.
— Благодаря — казва Вик. — Така става.
— А другото?
— Съгласен съм.
— Чудесно. Името на твоя силует е д-р Робин Пенроуз.
— Медик?
— Не.
— Да не е психоаналитик, за бога?
— Не, доколкото ми е известно, преподавател по английска литература.
— Английска литература?
— Виж какво, не знам нищо повече за него. Съобщиха ми едва днес следобед.
— Боже Господи!
Стюърд Бакстър се смее:
— Да си чел някоя книга напоследък, Вик?

ВТОРА ЧАСТ

„След кратка пауза г-жа Торнтън продължи:

— Познавате ли Милтън, г-це Хейл? Виждали ли сте някоя от фабриките ни или величествените ни складове?

— Не — каза Маргарет. — Все още не съм виждала нищо от това, за което говорите. — Почувствала, че като скрива крайното си безразличие към такива места, едва ли казва истината, тя продължи: — Осмелявам се да кажа, че татко щеше да ме заведе, ако ме интересуваха. Но аз наистина не намирам голямо удоволствие в разглеждането на фабрики“.

Елизабет Гаскел:
„Северът и Югът“

Девет дни по-късно, в осем и половина сутринта, сряда, 22 януари, Робин Пенроуз се отправи в снежна буря и лошо настроение към началото на възложената ѝ работа — „силует“ от Хуманитарния факултет на Рамиджския университет по случай Годината на индустрията или СХФРУГИ, както беше означена длъжността ѝ в меморандумите, издадени от кабинета на заместник-ректора. Един от тези документи я информираше, че ще бъде прикрепена към г-н Виктор Уилкокс — управителен директор на „Дж. Прингъл & Синове“, по един ден седмично до края на зимния семестър и тя беше избрала сряда за това начинание, тъй като срядата ѝ беше свободна от лекции. По същата причина обикновено прекарваше този ден в къщи, като преглеждаше студентски работи, подготвяше лекциите си и извършваше научни проучвания. Затова сега огорчено негодуваше, че трябва да го жертва. С тези аргументи бе излязла пред Филип Суолоу и бе много близо до отклоняване на предложението му за номинация като „силует“. В края на краищата, ако университетът нямаше намерение да ѝ осигури място (молбата на Суолоу беше отправена към нея малко по-късно през онзи същия ден, когато разговаряха за мрачните перспективи — доста нетактично впрочем), защо тя трябваше да се чувства задължена към университета?

— Именно! — каза Пени Блек следващата вечер, докато си сваляше джинсите в дамската съблекалня на университетския спортен център. — Не мога да разбера защо си се съгласила да го направиш.

Пени беше нейна приятелка от факултета по социология, с която играеха скуош веднъж седмично.

— Наистина не трябваше — каза Робин. — трябваше да му кажа да ..., да ...

— Да си завре „силуета“ в задника. Защо не го направи?

— Не знам. Всъщност, знам. Едно гласче, гадно и пресметливо гласче, ми нашепна в ухото, че един ден ще ми трябва препоръка от Суолоу.

— Права си, миличка. Ето така ни прекарват те, мъжете с власт. Това си е демонстрация на сила. По дяволите тези телени копчета.

Пени Блек се мъчеше да закопчае сутиена си, обърнат със задната част напред като пояс на кръста ѝ. Накрая успя, завъртя пособието, напъха огромните си гърди в него и промуши ръце през презрамките. Латексът проблесна съблазнително около масивната плът. Пени носеше сутиен, само когато играеше скуош. Без него, казваше тя, пазвата ѝ щеше да подскача от стена до стена по-бързо и от топката.

— О, аз не бих казала това за Суолоу — възрази Робин. — В интерес на справедливостта, той няма много власт. Всъщност направо ме молеше да се съглася.

— Тогава защо не му постави условия? Защо не му каза, че ще участваш в тъпата схема, ако ти осигури постоянно място?

— Не ставай смешна, Пени.

— Какво му е смешното?

— Ами първо, той не е в състояние да ми го осигури и второ, аз няма да се унижа за такова нещо.

— Ох, вие англичаните! — каза Пени Блек и поклати отчаяно глава. Тя самата беше англичанка, но след като изкара няколко години като аспирант в Калифорния, където премина към радикалния феминизъм, започна да смята, че духовно принадлежи на Америка и се опитваше, доколкото може, да говори като американка. — Тогава — продължи тя, като обличаше червена спортна риза, — ще трябва да си изкараш яда с пот на игрището. — Тъмната ѝ, разрошена глава се показа от яката като засмяно човече на пружина. — Представи си, че топката е една от топките на Суолоу.

Сивокоса жена на средна възраст, загърната в хавлиена кърпа, кимна за поздрав на Робин, като минаваше от сауната към душовете. Робин ѝ се усмихна сияйно и изсъска между зъби:

— За бога, говори по-тихо, Пени, това е жена му.

Чарлз намери тази история много смешна, когато късно вечерта Робин му се обади по телефона. Но, също като Пени, и той беше изненадан, че Робин се е съгласила да бъде номинирана за „силует“ от Хуманитарния факултет.

— Това не е за тебе, разбираш ли?

— Е, предполага се, че съм експерт по промишления роман. Суолоу наблегна на това.

— Но не и в реалния живот. Искам да кажа, нали не мислиш, че може да има някаква връзка ...

— Не, не, разбира се — каза Робин, нетърпелива да отрече намека за реализъм. — Просто се опитвам да обясня натиска, който ми оказаха. — Тя започваше да чувства, че е направила грешка и се е оставила да бъде използвана. Това беше рядко усещане за Робин и поради това още по-неприятно.

Това подозрение се затвърди до сигурност през следващите дни. Тя се събуди на сутринта, определена за въвеждането ѝ в схемата „Силует“, с натежало сърце, а и времето навън съвсем не помагаше да ѝ олекне. „О, не“ — изстена тя, като дръпна завесата на спалнята и видя небе с вихреци се снежинки като разклатено преспание. Тънък слой вече покриваше замръзналата земя и нежно се стелеше по клоните на дърветата, просторите и вехториите в задните дворове. Изкушаваше се да използва времето като извинение за отлагане на посещението си в „Дж. Прингъл & Синове“, но чувството за отговорност, което я бе съпровождало през толкова години на учение и по време на толкова изпити, упражни натиск върху съзнанието ѝ още веднъж. Тя вече беше отложила занятието с една седмица, поради стачката на университетските преподаватели. Още едно отлагане би направило лошо впечатление.

По време на закуската (вестникът ѝ „Гардиън“ не беше доставен, несъмнено поради снега) се замисли над въпроса какви дрехи да облече за случая. Притежаваше гащиризон, купен наскоро от „Некст“, който теоретично изглеждаше подходящ, но беше ярко оранжев с жълто цвете, апликирано отпред, и тя си помисли, че може да изглежда несериозно.

Ако пък облечеше маслинено-зеления костюм, с който провеждаше събеседванията с кандидатстудентите в университета, щеше да има прекалено официален вид, а тя нямаше такова намерение. Какво облича една независима жена, когато посещава завод? Това беше интересен семиотичен въпрос. Робин напълно съзнаваше, че дрехите обслужват не само практическата цел да покриват телата ни, но също така и носят информация за това кои сме, с какво се занимаваме, как се чувстваме. Накрая все пак остави на времето да определи избора ѝ,

поне донякъде: панталони от едро кадифе, пъхнати в ботушите и дебела плетена жилетка с шал-яка върху памучна блуза. Върху тези дрехи тя облече късото си кремаво палто и си сложи калпак от изкуствена кожа в руски стил. Прременена така, тя се осмели да излезе навън в снежната буря.

Малкото рено бе заприличало на снежна скулптура и ключът отказваше да се превърти в замръзналата врата на колата. Тя впръска специален препарат за размразяване финландско производство, с патентното име „Суперпиш“, чийто внос беше набързо прекратен. Чарлз ѝ го беше подарил, предлагайки ѝ на шега да го използва като нагледно пособие при запознаване на първокурсниците с лингвистиката на Сосюр, като доказателство за това как нещо, което звучи звукоподражателно в един език, може да бъде неприлично в друг. Снегът, полепнал по стъклата, създаваше гробищен здрач вътре и на Робин ѝ трябваша няколко минути да го отстрани, преди да запали мотора. За нейно учудване — „Не може да бъде!“ — и голямо съжаление моторът запали (изтощен акумулатор щеше да бъде желязно извинение за отменяне на посещението). С картата на Рамидж, отворена на седалката до нея, тя потегли да открие „Дж. Прингъл & Синове“ някъде на другия край на града, откъм тъмната страна на Рамидж, така чужда за нея, както и тъмната страна на луната.

Заради времето Робин решава да не използва магистралата и понеже задните улички на жилищната зона ѝ изглеждат коварни със зарязаните по тях изоставени превозни средства, тя се присъединява към един дълъг, бавно-движещ се конвой от коли по околоръстното шосе — строено не специално за тази цел, то представлява пъстър наниз от пазарни и главни улици, където снегът вече е разбит на мръсна киша. Струва ѝ се, че превъзможва вътрешностите на града в бавна, перисталтична процесия. Поддържайки ниска скорост, тя спира и потегля пак покрай магазини, офиси, многоетажни блокове, гаражи, тържища за коли, църкви, павилиони за бързо хранене, училище, бинго зала, болница и затвор. Някак си е шокиращо да видиш затвор — мрачен викториански зандан — наред обикновеното предградие, където вървят градски автобуси на два етажа, а домакини с пазарски чанти и колички от супермаркети изпълняват делничните си задължения. За Робин затворът е само една дума, дума от книги и

вестници, символ на нещо — на закона, хегемонията, репресията („Темата за затвора в «Малката Дорит» е метафоричен израз на Дикенсовата критика на викторианската култура и общество“ — моля, дискутирайте). Това, че сега го вижда там — четириъгълен, от потъмнял камък, със зарешетени прозорци, голяма метална врата и високи стени, завършващи с бодлива тел — я кара да се замисли с потреперване за мъжете, натъпкани вътре в тесни килии, смърдящи на пот и урина — изнасилвачи, сводници, побойници на жени, педофили — и сърцето и замира при мисълта, че престъплението и наказанието са еднакво ужасни и еднакво неизбежни, освен ако хората не се променят и не станат всички като Чарлз, което изглежда малко вероятно.

Конвойт пълзи ли, пълзи. Още магазини, гаражи, павилиони за готова храна. Робин минава покрай кино, превърнато в зала за бинго, църква, превърната в хладилен център. Тази част на града не притежава индивидуалния характер на предградията, в което живее Робин, където са изникнали магазини за здравословна храна, бутици за спортно облекло и книжарници за алтернативна литература — всички те обслужващи студентите и либерално настроените млади бизнесмени, които живеят там; още по-малко притежава зелените площи на жилищните улици до университета. Тук почти няма дървета, а паркове изобщо липсват. Нарядко се появява някоя къща, чиито обитатели изглежда са се отказали от неравната битка с шума и замърсяването от околновръстното шосе и са се оттеглили в задните си стаи, което личи по олющените и занемарени лицеви стени и постоянно спуснатите завеси на прозорците.

Тук-там е правен опит за обновяване, но без всякакъв вкус, при което разнотилни прозорци и портици са добавяни към викторианските фасади. Магазините са или крещящо претрупани, или мизерни. Витрините на първите са отрупани с евтини стоки масово производство, колони от премигващи в унисон телевизори, ослепително бели хладилници и перални, грозни обувки, грозни дрехи и невероятно грозни мебели от синтетични материали с пластмасови покрития. Витрините на мизерните магазини са като гробища за изхвърлени, нежелани от никого стоки — избелели рокли на цветя, жълтеещо бельо, оплюти от мухи шоколадови бонбонери и прашни гумени играчки. Хората се препъват и пързаят по тротоарите,

опръскани с киша от минаващите коли, с окаяно стоически вид, сякаш не очакват нищо по-добро от живота. През главата на Робин минава ред от книга на Д. Х. Лоурънс — дали от „Любовникът на лейди Чатърли“ или от „Влюбени жени“? — „Като удар на вълна от ужас, тя почувства сивата и жестока безнадеждност на всичко това“. Как ѝ се иска сега да се върне в уютата на своята малка къща, да си почуква на клавиатурата, да разнищва лексемите на някой класически викториански роман, внимателно отделяйки херменевтичния от проеретичния код, културното от символичното, заобиколена от книги и папки, с чаша кафе, вдигащо пара встрани от лакътя ѝ, и припукваща газова печка. Сега минава покрай перални, фризьорски салони, тотопунктове, „Скечлис“, „Мотапартс“, „Кърис“, поща, магазин „Направи си сам“, зъботехническа лаборатория, център за почивка. Центърът за почивка е това, което скоро ще ѝ потрябва. Градът се е разпрострял без край — или може би тя се върти в кръг? Не, това не е околоръстното. Загубила се е.

Робин си мисли, че трябва да е в Ангълсайд, защото лицата на хората, подхлъзващи се на тротоара или скупчени с нещастни изражения по спирките, са предимно мургави и тъмнооки; ярки копринени сарита, опръскани с кал, проблясват изпод сивите палта на жените. Имената на повечето магазини са азиатски: „Нанда Дженеръл Сторс“, „Сабар Суит Сентър“, „Раджит Брадърс Импорт-Експорт“, „Пунджаби Принтърс Лимитид“, „Уша Сари Сентър“. Робин търси на картата, но преди да е открила мястото, на което се намира, светофарът се е сменил и колите зад нея нетърпеливо надуват клаксони. Тя завива наляво, без да е сигурна в посоката и попада в район на занемарени сгради, някои изгорени, други със заковани прозорци — мястото, сега се тя, на миналогодишните размирици. Сега на тротоара преобладават карибски лица. Младежи с несъразмерно големи шапки, виснали пред вратите на магазини и кафенета с мушнати дълбоко в джобовете ръце, говорят и пушат, подскачат на място, за да се стоплят или се замерват със снежни топки през улицата — жестоката безнадеждност на английския индустриален град в средата на зимата.

Спряла на вътрешното платно, Робин среща погледа на младеж от Уест Индис със ситни плитчици на главата, приклеknал пред входа на магазин със заковани прозорци, и му отправя приятелска, съчувствена, анти-расистка усмивка. Тя малко се сепва, когато

младежът рязко става, изважда ръката си от джоба на черното кожено яке и се доближава до колата, приведен, за да може да я види през страничното стъкло. Устата му се размърдват, но тя не чува нищо. Колата пред нея се придвижва с няколко метра, но когато Робин прави опит да мръдне, младежът поставя ръка с възпиращ жест отстрани на реното. Робин се навежда над пасажерската седалка и отваря съвсем малко стъклото.

— Моля? — казва тя с леко писклив от потискания страх глас.

— Шъ искаш ли, а?

— Какво? — казва тя неразбиращо.

— Шъ искаш ли от онуй?

— Какво е то?

— Трева, бе, ей, ти к'во си мислиш?

— О — казва Робин, щом ѝ става ясно. — Не, благодаря.

— Нещо друго? Хероин, амфетамин? К'вот си избереш.

— Не, наистина, много мило от ваша страна, но ... — Колата отпред отново се придвижва, а задната кола нетърпеливо надува клаксона. — Съжалявам, не мога да спирам! — извиква тя и отпуска амбреажа. За щастие, движението напредва с двадесет метра преди да спре пак, а младежът не я преследва по-нататък, но Робин не откъсва тревожни очи от огледалото за задно виждане.

Робин забелязва пътен знак за Уест Уолсбъри, района, в който се намира „Дж. Прингъл & Синове“, и с облекчение го следва. Но снегът, който през последния половин час беше слаб, сега започва да пада бързо и отново се завихря, като ограничава полезрението ѝ. Тя вижда, че е попаднала на шосе с по две платна, почти магистрала, издигнато над нивото на околните къщи и без видими изходи. Заплашително големият брой камиони я принуждават да кара по-бързо, отколкото ѝ се иска, те сякаш я подбутват отзад със зарешетени муцуни, изпълнили огледалото за задно виждане, с шофьори, недосегаемо високо над тях. Отвреме навреме някое от тези превозни средства форсира и я изпреварва, като изпръсква стъклата ѝ с мръсотия и кара малкото рено да залита под тласъка на въздушната струя. Как могат тези мъже (всички те са мъже, разбира се) да карат громолящите си чудовища с такава луда скорост и то при такива ужасни условия? Уплашена, Робин се е вкопчила във волана като кормчия по време на буря и с опъната шия се визира през вършеещите чистачки към пътя напред, нарязан от

бразди жълто-кафява киша. В последния момент съзира странична улица отляво и свива по нея. Стига до кръгово кръстовище, около което обикаля два пъти, опитвайки се да схване нещо от пътните знаци. Поема по един от изходите напосоки и спира отстрани на пътя, за да погледне пак картата, но наоколо не се виждат имена на улици, по които да се ориентира. Недалеч пред нея блесват светлините на „Шел“, подкарва натам и влиза в квадратната площ на бензиностанция на самообслужване.

Зад прозорците на малък павилион, печален азиатски младеж с вълнени ръкавици, потънал зад рафтове евтини електронни часовници, химикалки, бонбони и музикални касети, поклаща глава и свива рамене, когато тя го запитва как се казва тази улица.

— Значи ли това, че не знаете името на улицата, където е собственият ви магазин? — казва тя остро, забравила от раздразнение всякаква деликатност към малцинствата.

— Т'ва не е моя магазин — казва младежът на рамиджски диалект. — Аз само работя тук.

— Добре тогава, знаете ли дали това тук е Уест Уолсбъри?

Младежът потвърждава, че е това, да. Дали знае пътя за „Дж. Прингълс & Синове“? Той поклаща отново глава.

— „Прингълс“? Аз ще ви закарам дотам. — Робин се обръща и вижда един мъж, който току-що е влязъл в магазина — висок, със здраво телосложение, буйни бакенбарди и овчи кожух над изряден делови костюм. — С удоволствие — добавя той, усмихвайки се, като оглежда Робин от горе до долу.

— Ако само ми покажете пътя на картата ... — казва Робин, без да отвърне на усмивката, — ще ви бъда много благодарна.

— Ще ви закарам. Нека първо да уредя сметката с Али Баба.

— Аз имам кола, благодаря.

— Тогава ще карате след мен.

— Не бих искала да ви затруднявам. Само ми покажете ...

— Никак не ме затруднявате. Аз самият отивам там. — Забелязвайки недоверчивото изражение на лицето ѝ, той се засмива. — Там работя.

— О, добре, щом е така ... Благодаря ви.

— А какво ви води към „Прингълс“? — казва мъжът, докато подписва с размах кредитната си карта. — Да не би да започвате

работа при нас? Секретарка ли сте?

— Не.

— Жалко. Но не сте и клиент, струва ми се.

— Не, не съм.

— Тогава ... какво? Не ме карайте да играя на „двадесет въпроса“.

— Аз съм от Рамиджския университет. Ще участвам в ..., хм, така да се каже ... Правя нещо като образователно посещение.

Мъжът замръзва, както е посегнал да прибере портфейла си.

— Да не сте „силуета“ на Вик Уилкокс?

— Да.

За миг той остава с отворена уста, после избухва в смях и се плясва с ръка по бедрото.

— Бога ми, Вик хубаво ще се изненада.

— Защо?

— Ами той очакваше ... някой друг, по-различен. По-стар. — Той се задавя от потиснат смях. — Не така привлекателен.

— Може би трябва да вървим — студено казва Робин. — Иначе ще закъснея.

— Нищо чудно в това време. Аз самият съм закъснял малко. На магистралата беше голяма бъркотия. Казвам се Брайън Евърторп, между впрочем. Директор по маркетинга в „Прингълс“. — Той изважда малка визитна картичка и я подава на Робин.

Тя чете на глас: „РИВИЕРА СЪНБЕДС. Легла-солариуми под наем за ден или седмица“.

— О-па, това е на някой друг, попаднала е сред моите — казва Брайън Евърторп и изважда друга. — Всъщност, хората от Ривиера са много коректни. Познавам ги. Мога да ви уредя с отстъпка, ако ви интересува.

— Не, благодаря — казва Робин.

— Можете да направите страхотен тен. Сякаш сте ходили в Тенерифе, и то на минимална цена.

— Аз никога не се пека — казва Робин. — Това причинява рак.

— Ако вярвате на вестниците — казва Брайън Евърторп, — всичко приятно е вредно. — Той отваря вратата на магазинчето и вихрушка от сняг нахлува вътре. — Гранадата ми е ей-там, до втората

колонка. Просто се прилепете отзад за мен и се дръжте здраво, както казала пчелата на цветния прашец.

Брайън Евърторп поведе Робин по криволичесщ маршрут от улици с наредени от двете им страни фабрики и складове, много от които затворени, някои от тях с поставени табели „Продава се“, други — занемарени до степен на невъзвратимост с навят през изпочупените им прозорци сняг. По тротоарите не се виждаше жива душа. Тя беше доволна, че има водач като Брайън Евърторп, макар да не харесваше маниерите му и да се възмущаваше от желанието му да организира пристигането ѝ в „Прингълс“. На входа на завода той се скара на човека зад бариерата, след това излезе от колата си да каже нещо на Робин. Тя свали стъклото на прозореца.

— Съжалявам, но от охраната настояват да се разпишете в книгата за посетители. Иначе Вик може да им се скара. Той си е малко педант, да ви предупредя отсега. — Погледът му попадна върху тубичката над таблото. — „Суперпиш!“ За какво е това? — изкикоти се той.

— За размразяване на ключалки — каза Робин и бързо прибра препаратата в жабката. — Произведено е във Финландия.

— Предпочитам да използвам собствения си — каза Брайън Евърторп, показвайки безкрайно удоволствие от шегата си. — Нищо не струва и винаги е подръка.

Робин излезе от колата си и погледна над оградата към паркинга с тухлената административна сграда и високо здание без прозорци зад нея — гледка, почти толкова безнадеждна, колкото и затвора, който видя сутринта. Само снежният килим омекотяваше сивотата, но един малък трактор със снегорин тъкмо го почистваше.

— Къде са комините? — попита тя.

— Какви комини?

— Ами, нали знаете. Тези високи и големи неща, от които излиза пушек.

Брайън Евърторп се засмя.

— Нямаме нужда от тях. Всичко се движи на газ или ток. — Той я погледна насмешливо. — Не сте ли влизали в завод досега?

— Не — каза Робин.

— Ясно. Девица, а? По отношение на заводите, искам да кажа. — Той се засмя широко и поглади бакенбардите си.

— Къде е книгата за посетители? — студено попита Робин.

След като се разписа, Брайън Евърторп я насочи към мястото за паркиране, резервирано за гости, и я изчака пред входа на административния блок. Той я въведе в силно затоплена, облицована с дърво приемна.

— Това е д-р Пенроуз — каза той на двете жени от рецепцията. Те ококориха очи насреща ѝ, сякаш виждаха извънземно от космоса, а тя изтръска снега от кожения си калпак и от палтото.

— Ще кажа на г-н Уилкокс, че е дошла — каза Брайън Евърторп, а на Робин ѝ се стори, че го видя как намигна по някаква неразбираема причина.

— Седнете, моля — каза той и посочи един провиснал диван, какъвто Робин беше виждала само във фойетата на много стари кина. — Ей-сега ще се върна. Можете да си свалите палтото. — Начинът, по който я огледа отгоре до долу, накара Робин да не желае да го свали.

— Не, благодаря, няма нужда.

Евърторп излезе, а Робин седна. Двете жени на рецепцията избягваха погледа ѝ. Едната печаташе, а другата работеше на телефонното табло. През една-две минути телефонистката провлачваше монотонно с отегчен глас:

— „Прингъл и Синове“, добро утро, какво обичате? — и след това: — Свързвам ви ... — или: — Съжалявам, не отговарят.

Между обажданията казваше по нещо на колежката си, което Робин не чуваше, и докосваше леко платинено-русата си коса, сякаш е деликатно домашно животинче. Робин огледа стаята. По облицованите стени имаше фотографии в рамки, официални атестати и някакви излъскани части от машини, поставени в стъклени кутии. На ниска масичка пред нея имаше технически списания и един брой на „Файненшъл Таймс“. Помисли си, че в целия свят едва ли има по-скупна стая от тази. Погледът ѝ не се спря на нищо, което да събуди поне мъничко интерес у нея, с изключение на таблото за обяви, където под днешната дата беше написано с наредени пластмасови букви: „«Дж. Прингъл & Синове» приветства д-р Робин Пенроуз от университета в Рамидж“. Забелязвайки, че двете жени сега я гледат, Робин се усмихна и каза:

— Робин се пише с „У“, не с „I“^[1]. За нейно учудване, двете избухнаха в смях.

---

[1] Robyn и Robin звучат еднакво, първото е собствено име на жена, второто — на мъж (б. пр.) ↑

Вик Уилкокс диктуваше писмо на Шърли, когато Брайън Евърторп почука и показа главата си на вратата, засмян до уши по някаква причина или, по-точно, засмян от бакенбард до бакенбард.

— Имаш посетител, Вик.

— А?

— Твоя силует.

— Много закъсня.

— Е, не е за чудене в това време. — Брайън Евърторп влезе непоканен в стаята. — Магистралата беше ужасна.

— Трябва да се преместиш някъде по-наблизо, Брайън.

— Нали знаеш, че Берил държи да живеем извън града ... Ами този силует, какво всъщност става?

— Знаеш какво. Той ще върви след мен цял ден.

— Какво? Навсякъде ли?

— Такава е идеята.

— Даже до мъжката тоалетна? — Брайън Евърторп избухна в смях при този въпрос.

Вик го погледна учудено, после погледна Шърли, която повдигна вежди и сви рамене в знак на неразбиране.

— Добре ли се чувстваш, Брайън? — попита той.

— Напълно добре, благодаря, Вик, напълно. — Евърторп се изкашля, при което гърдите му изсвириха и изтри очите си с копринената кърпичка, която носеше за фасон в джоба на гърдите си.

— Ти си късметлия, Вик.

— За какво говориш?

— За твоя силует. Но какво ще каже жена ти?

— Какво общо има Марджъри с това?

— Изчакай само да я видиш.

— Марджъри?

— Не, силуета. Силуетът ти е мацка, Вик!

Шърли нададе лек писък от изненада и възбуда. Вик гледаше онемял, докато Брайън Евърторп му обясни.

— Много апетитно червенокосо парче. Аз самият предпочитам по-големи цици, но човек не може да има всичко. — Той намигна на Шърли.

— Робин! — каза Шърли. — Това може да е женско име, нали? Макар че се пише различно, с „У“ май че беше.

— В писмото беше Робин с „И“ — каза Вик.

— Стават грешки — каза Брайън Евърторп.

— Стюърд Бакстър нищо не каза за жена — каза Вик.

— Аз ще я доведа. Като я видиш, ще повярваш.

— Чакай първо да намеря това писмо — каза Вик и зарови напосоки из натрупаните бумаги в подноса за входяща документация. Гняв напираше в гърдите му. Преподавател по английска литература беше достатъчно лошо, но жена преподавател по английска литература! Това беше нелепа грешка или нарочна обида — той не беше сигурен кое от двете — да изпратят такава персона за негов силует. Прищя му се да вика, да псува, да крещи по телефона и да разпрати гневни меморандуми. Но нещо в поведението на Брайън Евърторп го накара да се въздържа.

— На колко години е тази ...? — попита Шърли към Брайън Евърторп.

— Не знам. Млада е. Около трийсетте, бих казал. Да я доведа ли?

— Първо намери писмото — каза Вик на Шърли.

Тя влезе в кабинета си, следвана за негово облекчение от Брайън Евърторп. Евърторп се възползваше от объркването, опитваше се да го постави в смешно положение. Вик си представи как той ще разпространява историята из целия завод: „Да бяхте видели лицето му, като му казах! Едва се удържах да не се изсмея. После той побесня. Шърли трябваше да си запушва ушите ...“ Не, по-добре да ограничи вредите, да овладее гнева си, да се направи, че нищо не се е случило, да се преструва, че няма нищо против.

Той стана от бюрото си, мина през преддверието и влезе в кабинета на Шърли. Високо на стената имаше няколко стъклени квадрата. Те бяха боядисани, но някой бе изчегъртал малко от боядисаната повърхност и там стъклото се провиждаше. Шърли тъкмо надничаше през тази шпионка, стъпила неустойчиво върху шкафовете с папки и поддържана от ръката на Брайън Евърторп върху ханша ѝ.

— Хм, тая хич не изглежда зле — каза тя. — Ако е твоя тип.

— Ти май ревнуваш, Шърли — каза Брайън Евърторп.

— Аз да ревнувам? Глупости. Харесват ми ботушките й, да знаеш.

Брайън Евърторп и Шърли се обърнаха и го видяха.

— Малка хитринка от времето на предшественика ти — каза Брайън Евърторп. — Обичаше да хвърля по едно око на посетителите си, преди да се срещне с тях. Смяташе, че си осигурява психологическо превъзходство. — Той отмести ръката си от задните части на Шърли и й помогна да слезе на земята.

— Не можах да намеря това писмо — каза тя.

— Значи оттам се вижда приемната, така ли? — каза Вик.

— Да, хвърли един поглед, де — каза Брайън Евърторп.

Вик се подвоуми за миг, после скочи на шкафа. Залепи око на дупката в боята и се взря като през предварително нагласен и фокусиран телескоп към младата жена, седнала в далечния край на приемната. Тя имаше коса с медено-червен цвят, подстригана късо на врата, като на момче, с непокорни къдрици отпред, надвиснали палаво над челото. Седеше спокойно на дивана, кръстосала в глезените дългите си крака в панталони и ботушки, но изражението на лицето й беше отегчено и надменно.

— Като че ли съм я виждал някъде — каза той.

— Я-а, къде? — каза Шърли.

— Не знам.

Беше като лице от сън, който не можеше добре да си спомни. Той се вгледа в буйните златисто-червени къдрици и напрегна паметта си. После тя се прозина внезапно, като котка, разкривайки две редици бели, равни зъби, миг преди да затвори устата си. Повдигна глава нагоре и сякаш погледна право към него. Смутен, почувствал се като Том Зяпача, Вик се изтърси на пода.

— Стига сме се правили на тъпи гадняри — каза той и се върна в кабинета си. — Поканете жената да влезе.

Брайън Евърторп отвори вратата на кабинета на Вик Уилкокс и с широк размах покани Робин през прага.

— Доктор Пенроуз — обяви той с мазна усмивка.

Мъжът, който се изправи зад полираното си бюро в далечния край на кабинета и дойде да се здрависа с Робин, беше по-дребен и по-

обикновен на вид, отколкото бе очаквала. Титлата „управителен директор“ бе нарисувала във въображението ѝ величествена, едра фигура с пълни, червени бузи и развяваща се сребриста коса, заоблен торс в скъп костюм, златна игла на вратовръзката и златни бутониери, и пура между пръстите на добре гледана ръка. Този мъж тук беше набит и як, като късокрак териер, лицето му — бледо и изпито с две вертикални бръчки от тревоги между веждите, а ниско подстриганата му права тъмна коса се бе слегнала напред — явно лишена от грижите на изкусен фризьор. Беше само по риза, но и тя не му стоеше добре, защото закопчаните маншети падаха върху китките му, като на ученик, комуто са купили дрехи по-голям номер с оглед да ги износи. Робин едва не се усмихна от облекчение, като оценяваше приближаващата се фигура — вече се чуваше как го описва пред Чарлз или Пени като „смешно малко човече“ — но силата на здрависването му и блясъкът на тъмно-кафявите му очи я предупредиха да не го подценява.

— Благодаря, Брайън — каза той на размотаващия се Евърторп. — Предполагам, че имаш работа.

Евърторп си тръгна с очевидно нежелание.

— Ще се видим по-късно — мазно каза той на Робин, като затваряше вратата.

— Желаете ли кафе? — каза Уилкокс, като взе палтото ѝ и го окачи отзад на вратата.

Робин каза, че с удоволствие би пийнала чашка кафе.

— Седнете, моля — Той посочи един фотьойл, поставен под ъгъл към бюрото му, към което сега той се върна. Натисна бутон на таблото пред него и каза: — Шърли, моля те, две кафета. — После ѝ поднесе пакет цигари: — Ще запалите ли?

Робин поклати глава. Той самият запали една, седна и завъртя стола си така, че да я вижда насреща си.

— Не сме ли се виждали някъде? — каза той.

— Не мога да си спомня.

— Имам чувството, че съм ви виждал, и то наскоро.

— Не мога да си представя къде може да е било.

Уилкокс се вгледа в нея през облаче дим. Ако Евърторп бе започнал така, тя щеше да го възприеме като дебелашки намек, но Уилкокс изглежда наистина се мъчеше да си спомни.

— Съжалявам, закъснях малко — каза тя. — Пътищата са ужасни, а и се загубих.

— Закъсняхте с цяла седмица — каза той. — Очаквах ви миналата сряда.

— Не ви ли предадох, че няма да дойда?

— Чак тази сутрин, за съжаление.

— Надявам се, че не попречих на плановете ви.

— Попречихте и още как. Заради вас отмених едно събрание.

Той не омокоти този упрек с усмивка. Робин почувства, че се изчервява от възмущение заради неговата грубост, и едновременно осъзна, че собственото ѝ поведение не е било съвсем коректно. Първоначалният ѝ план за миналата сряда беше да застане на пост за час-два рано сутринта, а после да отиде на уговореното посещение в „Прингълс“. Но докато изпълняваше задълженията си към стачката, Боб Бъсби изтъкна пред нея, че програмата „Силует“ е официално мероприятие на университета и че тя ще се окаже в ролята на стачкоизменник, ако спази уговорката. Разбира се, че е така и разбира се, че това ще бъде измяна! Как не се беше сетила! Тя се чукна с ръка по главата в знак на самоупреждане. Беше неопитна в протокола на стачните действия, но беше доволна, защото това дойде като извинение да отложи визитата си в „Прингълс“ с една седмица.

— Съжалявам — каза тя на Уилкокс. — В университета цареше хаос миналата сряда. Проведохме едnodневна стачка, нали разбирате? Телефонната централа не работеше нормално. Отне ми цяла вечност, докато успея да се обадя.

— Точно там ви видях! — възкликна той и, изправяйки гръб, насочи пръст към нея подобно на пистолет. — Вие бяхте застанали пред портала на университета около осем часа сутринта миналата сряда.

— Да — каза Робин. — Там бях.

— Минавам с колата оттам всеки ден на път за работа — каза той. — Миналата сряда се забавих точно там. Пътувах две минути повече от обикновено. Вие държахте знаме. — Той произнесе последната дума така, сякаш тя означаваше нещо неприлично.

— Да, бях в стачния пост.

Колко вълнуващо беше! Да спиращ колите и да пъхаш листовки през прозорците им, да връщаш камиони, да развяваш знамена пред

камерите на местната телевизия, да ликуваш, когато някой шофьор на камион реши да не пресича постовата линия, да топлиш пръсти в каничка кафе, налято от термос, да споделяш топлото чувство на другарство с колеги, които дори не си забелязвал преди. Робин не се беше чувствала толкова възбудена от времето на женското рали в Грийнъм Комън.

— За какво стачкувахте? За пари ли?

— Не само затова, и за съкращенията.

— Искате да няма съкращения и да ви плащат повече?

— Точно така.

— Мислите ли, че държавата може да си го позволи?

— Положително — каза Робин. — Ако харчим по-малко за военни цели ...

— Нашата компания е сключила няколко военни договора — каза Уилкокс. — Изработваме отливки за скоростни кутии на танкове „Челинджър“ и мотовилки за самолетносащи. Ако тези договори бъдат анулирани, ще трябва да изхвърля на улицата моите хора. Вашите съкращения ще станат наши.

— Можете да произвеждате нещо друго — каза Робин. — Нещо за мирни цели.

— Какво например?

— Не мога да ви уча какво да произвеждате — каза раздразнено Робин. — Това не е моя работа.

— Не е, я. Моя е — каза Уилкокс.

В този момент секретарката му влезе в стаята с две чаши кафе, които поднесе в напрегната тишина, мятайки скрито любопитни погледи към двамата. Когато излезе, Уилкокс каза:

— Кого се опитвахте да засегнете?

— Да засегнем?

— Стачките се правят, за да засегнат някого. Работодателите, обществеността. Иначе нямат ефект.

Робин се накани да каже: „Правителството“, но усети капана: Уилкокс щеше лесно да контрира, че правителството не е било засегнато от стачката. Нито пък, както Филип Суолоу беше предрекъл, обществеността усети някакво неудобство. Студентският съюз подкрепи стачката и членовете му не се оплакаха от едnodневната ваканция. Тогава може би университета? Но университетът не беше

виновен за съкращенията или намалените заплати. По-бързо от компютър мозъкът на Робин разглеждаше възможните мишени на стачката и ги отхвърляше една по една.

— Стачката продължи само един ден — каза тя накрая. — По-скоро демонстрация. Подкрепиха ни и други профсъюзи. Няколко шофьори на камиони отказаха да пресекат постовата линия.

— Те какво вършеха, караха разни материали ли?

— Да.

— Предполагам, че са дошли пак на следващия ден, или следващата седмица.

— Сигурно.

— И кой е платил за извънредното разкарване? Ще ви кажа кой — продължи той, като не получи отговор. — Вашият университет, който, казвате, няма пари. Сега още по няма да има.

— Отрязаха един ден от заплатите ни — каза Робин. — Могат да платят на шофьорите от това.

Уилкокс изсумтя, сякаш недоволен, че тя има право, от което Робин заключи, че той е заядлив и не обича да му се противоречи. Тя не сметна за необходимо да му казва, че университетската администрация беше задължена да разпрати меморандуми до всички от персонала с молба, ако излязат на стачка, доброволно да дадат информация за това (тъй като нямаше друг начин да ги открият), за да отрежат един ден от заплатите им. Говореше се, че броят на излезлите да стачкуват е значително по-малък от този, който обяви Асоциацията на университетските преподаватели.

— Имате ли много стачки тук? — попита тя, опитвайки се да смени темата на разговора.

— Вече не — каза Уилкокс. — Работниците си знаят интереса. Те виждат какво става, колко фабрики и заводи бяха затворени през последните няколко години, колко много хора са без работа.

— Искате да кажете, че се страхуват да стачкуват?

— Защо трябва да стачкуват?

— Не знам, но ако искат ... по-високи надници, примерно?

— В нашият бранш е много напечено. Една стачка и сме на червено. Отделът може да ни закрие. Хората знаят това.

— Отделът?

— Инженерно-металургичният отдел на „Мидлънд Амалгамейтид“. Тяхна собственост сме.

— Аз мислех, че „Дж. Прингъл и Синове“ са собствениците.

Уилкокс се засмя с груб, лаещ смях.

— Прингълс излязоха от бизнеса преди години. Взеха си парите и избягаха, докато нещата още вървяха добре. Оттогава компанията е препродавана два пъти. — Той извади една кафява папка от чекмеджето и ѝ я подаде. — Тук има диаграми, които показват мястото ни в конгломерата и управленческата структура на компанията. Разбирате ли от бизнес?

— Никак. Но нали това е целта?

— Целта на какво?

— На схемата „Силует“.

— Хич не ми е ясна целта ѝ — каза Уилкокс кисело. — Това е някакъв рекламен фокус, ако питате мен. Вие преподавате английска литература, нали?

— Да.

— Какво представлява работата ви? Шекспир? Поезия?

— Ами, аз преподавам на първокурсници, което включва някои

...

— Ние учехме „Юлий Цезар“ в гимназията — прекъсна я Уилкокс. — Трябваше да учим сума ти нещо наизуст. Мразех го, наистина го мразех. Даскалът беше един надут южняк, все ни четеше конско и постоянно ни се подиграваше, че не говорим книжовно.

— Моята специалност е романът на деветнадесети век — каза Робин. — По-точно, жените-писателки и образа на жената.

— Образа на жената? — намръщи се Уилкокс. — Къде?

— О, в литературата. Образът на жената в литературата. Феминизмът като литературна теория.

Уилкокс подсмръкна.

— И давате научни степени за това?

— Това е част от курса — каза неприветливо Робин. — Изучава се по избор.

— Излишно, ако питате мен — каза Уилкокс. — И все пак, не е лошо за момичета.

— И момчета се записват също — каза Робин. — А натоварването е много голямо, наистина.

— Момчета? — Уилкокс изкриви устни. — Женчовци?
— Съвсем нормални, свестни, интелигентни млади мъже — каза Робин, борейки се да овладее гнева си.
— Защо не учат нещо полезно тогава?
— Като например машинно инженерство, така ли?
— Е, вие го казахте.
Робин въздъхна:
— Наистина ли трябва да ви обяснявам?
— Не, щом не желаете.
— Защото те се интересуват повече от идеите, от чувствата, отколкото от начина, по който работят машините.
— Но с тях наем не се плаща, с идеите, де, и с чувствата?
— Парите ли са единственият критерий?
— Не знам по-добър.
— Какво ще кажете за щастието?
— Щастието? — Уилкокс сякаш се стресна, за пръв път изваден от равновесие.
— Да, аз не изкарвам много пари, но съм щастлива с работата си. Или бих била, ако бях сигурна в нея.
— Защо не сте?
Робин обясни ситуацията, в която се намираше. Уилкокс изглеждаше по-впечатлен от сигурността на колегите ѝ, отколкото от нейното собствено висящо положение.
— Значи, тяхната работа е подсигурена до живот? — каза той.
— Да, така излиза. Но правителството иска да отмени постоянните места за в бъдеще.
— И аз съм на такова мнение.
— Но това е изключително важно! — възкликна Робин. — Това е единствената гаранция за академична свобода. И едно от нещата, за които проведохме демонстрацията миналата седмица.
— Чакайте малко — каза Уилкокс. — Значи вие протестирахте в поддръжка на правото на другите преподаватели да си пазят доживотната работа?
— Донякъде, да — каза Робин.
— Но ако те не могат да бъдат сменени, никога няма да има място за вас, дори да сте много по-добра от тях в работата си.

Тази мисъл беше минавала през ума на Робин по-рано, но тя я бе потискала като срамна.

— Въпрос на принцип — каза тя. — Освен това, ако не бяха тези съкращения, аз щях да имам постоянно място досега. Приемът на студенти трябва да се увеличи, а не да се намалява.

— Смятате, че университетите трябва да се разширяват неограничено?

— Не чак неограничено, но ...

— Достатъчно да поберат всички желаещи да учат женска литература?

— Щом ви харесва да я наричате така, да — каза предизвикателно Робин.

— И кой ще плаща?

— Вие свеждате всичко до парите.

— Това научава човек от бизнеса. Няма безплатен обяд. Кой го е казал, а?

Робин сви рамене:

— Не знам. Някой икономист от дясното крило, предполагам.

— Който и да е бил, имал е акъл в главата си. Това го прочетох в някакъв вестник. Няма безплатен обяд. — Той пак се засмя лаещо. — Винаги някой трябва да плати сметката. — После погледна часовника си. — Е, май по-добре да ви разведа из имението. Само ми дайте няколко минутки. — Той се изправи, взе сакото си и пъкна ръце в ръкавите му.

— Не трябваше ли да ви следвам навсякъде? — каза Робин, надигайки се.

— Не мисля, че трябва да ме следвате до мястото, където отивам — каза Уилкокс.

— О-о — каза Робин и почервеня. После, възвърнала равновесието си, каза: — Бихте ли ме упътили тогава към дамската тоалетна?

— Шърли ще ви я покаже — каза Уилкокс. — Ще се срещнем пак тук след пет минути.

Боже Господи! Не само преподавател по английска литература, не само жена-преподавател по английска литература, но надъхана лява феминистка преподавателка по английска литература! Нахакана и

нахъсена левачка феминистка преподавателка по английска литература! Вик Уилкокс се вмъкна в тоалетната на директорите като в свещен храм. Това беше голямо, тъмно, студено помещение, щедро обзаведено по времето на просперитета с мраморни мивки и месингови кранове, но понастоящем спешно нуждаещо се от ремонт. Застана до писоара и се изпика яростно срещу бялата фаянсова стена, нашарена с ръждиви струйки от корозиралите тръби. Какво по дяволите щеше да прави с тази жена всяка сряда през следващите два месеца? Стюърд Бакстър трябва да е откачил да му праща такава. Да не е някакъв заговор?

Беше някак странно, странно и злокобно, че я беше видял преди, пред университета миналата седмица. Косата ѝ, пламтяща като медена отливка в мъглата на ранното утро, високите ѝ ботуши и ватираното ѝ кремаво палто с подплатени рамене бяха привлекли вниманието му, докато седеше нетърпеливо в редицата от коли, а стачниците се надвикваха с шофьора на един ТИР, който се опитваше да влезе в университета. Тя беше застанала на тротоара и държеше някакъв смешен плакат: СЪКРАЩЕНИЯТА В ОБРАЗОВАНИЕТО НЕ СА КОМИЧНИ, или нещо такова, говореше и се смееше възбудено заедно с една гърдеста жена в ярко-червен скиорски екип и лъскави розови ботушки. Той си спомни какво си беше помислил: значи и това се случи — университетска стачка. Двете жени, и по-специално червенокосата, сякаш възплаваха всичко, което той най-силно мразеше в такива демонстрации — присвояването на работнически методи от средната класа. А сега беше притиснат да се движи с нея цели два месеца.

В средата на покрития с плочки под имаше маса с мраморен плот и наредени по нея симетрично като в олтар четки за дрехи и мъжки тоалетни принадлежности, които Вик никога не беше забелязвал да се използват, откакто работеше в „Прингълс“. В яда и разочарованието си той взе една дълга, извита четка и я удари силно в повърхността на масата. Четката се счупи на две.

— Майната ти! — каза на глас Вик.

Като по сигнал, се чу пусната вода от казанче и една от тоалетните кабинки се отвори, а оттам се показа фигурата на Джордж Прендъргаст, директора на „Личен състав“. Това съвсем не беше изненада, тъй като Прендъргаст страдаше от синдром на раздразнените

черва и можеше често да се засече в директорската тоалетна, но Вик беше сметнал, че е сам и се почувства доста глупаво застанал така, със счупената четка за дрехи в юмука си, сякаш престъпник с доказателството за криминалното си деяние в ръка. За да замаже положението, той взе друга четка и започна да бръска ръкавите и ревера на костюма си.

— Гласиш се за силуета си, а, Вик? — каза Прендъргаст шеговито. — Дочух, че тя е доста, хм, така да се каже ... — Доловил изражението на Вик, той заекна и млъкна. Бледо-сините му очи се възряха разтревожено през дебелиите очила без рамки. Беше най-младият от управителния съвет и направо благоговееше пред Вик.

— Ти видя ли я? — попита Вик.

— Ами, не, не съм, но Брайън Евърторп каза, че ...

— Никога не слушай какво казва Брайън Евърторп, той се интересува само от размера на гърдите. Тя е жена-феминистка, ако нямаш нищо против, а не бих се изненадал, ако е и гадна комунистка. Носи една от ония значки, за разоръжаването. Какво ли за Бога ще ... — Той спря, сетил се внезапно за нещо: — Джордж, може ли да ползвам телефона ти?

— Разбира се. Някакви проблеми ли имаш с твоя?

— Не, просто искам да се обадя по лична работа. Остави ме за няколко минути сам, моля ти се. Можеш да се четкаш, докато ме изчакаш. Ето, вземи. — Той мушна четката за дрехи в ръката на озадачения Прендъргаст, потупа го по рамото и тръгна към кабинета на завеждащ „Личен състав“ по страничен коридор, който заобикаляше неговия собствен кабинет.

— Г-н Прендъргаст току-що излезе — каза секретарката му.

— Знам — каза Вик, отмина я и затвори вратата на Прендъргаст зад себе си. Седна на бюрото и набра частния номер на Стюърт Бакстър. За щастие, той беше там.

— Стюърт, Вик се обажда. Силуетът ми току-що пристигна.

— А, така ли? Какъв е той?

— Тя, Стюърт, тя. Искаш да кажеш, че не знаеше?

— Честна дума, Вик — каза Стюърт Бакстър, след като спря да се смее. — Нямах си на представа. Робин с „У“, добре, много добре. Как изглежда?

— Всички само за това питат. Мениджърите ми се държат като сводници, а секретарките ще излязат от кожата си от ревност. — Това определено беше преувеличение, но той искаше да подчертае потенциално разрушителния ефект от присъствието на Робин. — Един Господ знае какво ще се случи, като я заведе сред работниците — каза той.

— А, значи, изглежда добре.

— Сигурно би могло да се каже, че е така. Но по-същественото е, че е комунистка.

— Какво? Откъде знаеш?

— Добре де, във всеки случай е от левите. Нали ги знаеш тези от университетите, хуманистите. Тя е член на Кампанията за ядрено разоръжаване.

— Това не е престъпление, Вик.

— Не е, но ние имаме договори с министерството на отбраната. Тя представлява опасност за военната тайна.

— Хмм — каза Стюърт Бакстър. — Това съвсем не са секретни оръжия, дето ги произвеждате, Вик. Скоростни кутии за танкове, части за двигатели на камиони ... Някой от хората ти да е подлаган на проверка? Подписвал ли си официалния указ за военната тайна?

— Не — съгласи се Вик. — Но по-добре да се подсигури, да не съжالياваме после. Аз мисля, че трябва да я извадиш от схемата.

След дълга пауза на размисъл, Стюърт Бакстър каза:

— Няма да стане, Вик. Ще се вдигне врява, че се опитваме да саботираме Годината на индустрията, само защото една мацка била член на КЯР. Направо си представям заглавията: ФИРМА ХЛОПВА ВРАТИТЕ СИ ПРЕД ЧЛЕН НА КЯР. Ако я хванеш да краде чертежи, ми кажи, тогава ще се погрижа.

— Благодаря — каза Вик студено. — Много ми помогна.

— Защо си настроен толкова негативно към нея, Вик? Отпусни се! Радвай се на компанията на момичето. Де да бях аз на твойто място! — Стюърт Бакстър се закиска и затвори телефона.

3

— Е, как ви се струва? — попита Вик Уилкокс един час по-късно, като се върнаха в кабинета след кратка обиколка, която Вик нарече „минаване на тъгъдъг“.

Робин седна на стола си.

— Мисля, че е ужасно — каза тя.

— Ужасно? — Той се намръщи. — Какво искате да кажете?

— Шумно. Мръсно. Монотонна работа без капка мисъл ... Всичко това ... Най-вече това, че хората трябва да търпят такива оскотяващи условия ...

— Един момент, моля ...

— Ами жените? Жени бяха, нали? — Тя неясно си спомняше някакви тъмнокожи същества, далечно напомнящи с формите си жени, но лишени от пол, облечени в работни комбинезони и панталони, работещи редом с мъжете в някои от заводските цехове.

— Имаме и малко жени. Мислех, че сте за равенство на половете?

— Но не и такава — равенство в тиранията.

— Тирания ли? — Той се изсмя грубо и подигравателно. — Ние не насилваме хората да работят тук, ясно ли ви е? За всяка неквалифицирана работа кандидатстват сто работника, даже повече от сто. Тези жени са доволни, че работят тук. Идете и ги попитайте, ако не ми вярвате.

Робин замълча. Чувстваше се объркана, съсипана, изтощена от впечатленията през последния час. За пръв път не й достигаха думи и усещаше нестабилността на собствените си аргументи. Винаги бе считала за неоспорима истина, че безработицата е зло, че това е оръжие на Тачър срещу работническата класа, но ако това беше работа, то хората по-добре да са безработни.

— Но шумът ... — каза тя отново. — Мръсотията ...

— Леярните са мръсни места. Металът вдига шум, като се обработва. Вие какво очаквахте?

Какво беше очаквала? Сигурно не това тук, толкова прилично на сатанинските фабрики от първите години на промишлената революция. Умозрителната представа на Робин за модерен завод се бе сформирала главно от телевизионни реклами и документални филми: изрядно подредени редици от яркоцветени машини и гладко движещи се конвейерни ленти с наредени до тях пъргави работници в чисти престилки, които произвеждаха леки коли или транзистори под акомпанимента на Моцартова музика. В „Прингълс“ почти нямаше цветове, нито чисти престилки, а вместо Моцарт звучеше безмилостна, оглушителна какофония. Освен това тя не може да схване какво се прави. Действията сякаш нямаха никаква логика или насоченост. Отделни хора или групи работници изпълняваха различни задачи, които нямаха видима връзка помежду си. Навсякъде по пода имаше купчини нахвърляни части като вектори на таван. Цялото място изглеждаше създадено не толкова да произвежда стоки за навън, колкото да увеличава нещастията на затворените вътре. Това, което Уилкокс нарече машинен цех, изглеждаше като затвор, а леярната — като ад.

— Нашият завод има два основни цеха — беше й обяснил той на излизане от административния блок, докато минаваха през мрачния вътрешен двор по диагонално отгъпкана пътека в снега към висока стена от гофрирана ламарина, на която нямаше прозорци, — леярна и машинен цех. Тук се извършва също и монтаж на малки двигатели и кормилни комплекти — аз се опитвам да разширя тази дейност — по принцип сме машиностроителна фирма за снабдяване на автомобилната индустрия. Частите се отливат в леярната или се закупуват и след това обработват. Леярната беше почти зарязана през седемдесетте и „Прингълс“ купуваха от външни снабдители. Аз се опитвам да направя нашата леярна по-ефективна. Засега леярната не ни носи печалба, печалбата идва от машинният цех. Но ако всичко върви добре, след време ще можем да продаваме отливки и да печелим от тях. Всъщност ще ни се наложи да го направим, защото в една по-продуктивна леярна ще се произвеждат повече отливки, отколкото ни трябват на нас самите.

— Какво точно представлява леярната? — каза Робин, малко преди да спрат пред издраскана дървена врата в стената от гофрирана ламарина. Уилкокс спря с ръка на вратата. Той се загледа невярващо в

нея. — Казах ви, че нищо не разбирам от ... — Тя щеше да каже „промишленост“, но ѝ хрумна, че подобно признание ще прозвучи странно от специалист по промишлени романи — ... от този вид неща — завърши тя. — Предполагам, че и вие не разбирате много от литературна критика, нали?

Уилкокс изсумтя и бутна вратата пред нея.

— Леярната е място, където се топи желязо или друг метал и се излива в матрици, за да се получат отливки. После те се шлайфат и полират в машинния цех и им се пробиват отвори, за да могат да се сглобят в по-сложни изделия, като например двигатели. Ясен ли съм?

— Да — каза резервирано тя.

Вървяха по широк коридор между два реда остъклени зали, осветени от студени флуоресцентни тръби, в които мъже с бели ризи и бледи лица се взираха в компютърни терминали или разглеждаха листи принтерна хартия.

— Това са контролните зали — каза Уилкокс. — Не мисля, че има смисъл да се опитвам да ви обяснявам нещо повече за момента.

Някои от мъжете в залите вдигаха глави и поглеждаха към тях, докато минаваха, кимваха на Уилкокс и хвърляха любопитни погледи на Робин. Един-двама се усмихнаха.

— Наистина трябваше да започнем от леярната — каза Уилкокс, — тъй като това е първият стадий на производството. Но най-късият път към леярната е през машинния цех, особено в такова време. Така че ще видите производствения процес в обратен ред. — Той бутна очукана летяща врата и я задържа отворена пред нея. Тя се гмурна в шума като в резервоар с вода.

Машинният цех представляваше огромен хангар с машини и работни места, подредени като решетка. Уилкокс я поведе по широката срединна пътека, като от време на време се отбиваха вляво или вдясно, за да видят някоя от операциите. Робин скоро се отказа да възприема обясненията му. Тя едва ги чуваше поради врявата, а малкото думи и фрази, които чу — „на срещно пробиване“, „машини с ЦПУ“, „закръгляне на индекси“, нищо не ѝ говореха. Машините бяха грозни, мръсни и изненадващо старомодни на вид. Най-често се повтаряше следната операция: някой взема буца метал от кофа, хвърля я в някаква машина, затваря нещо като обезопасяваща клетка и натиска лост.

После отваря клетката, изважда частта (сега леко променена) и я пуска в друга кофа. И всичко това — по възможно най-шумния начин.

— Той по цял ден ли прави това? — извика тя към Уилкокс, след като бяха наблюдавали един мъж в продължение на няколко минути. Той кимна. — Но това е ужасно еднообразно. Не може ли да се прави автоматично?

Уилкокс я заведе към един по-тих ъгъл на цеха.

— Ако имахме капитал да инвестираме в нови машини, да. И ако намалим броя на различните операции — защото частите, които той изработва сега, не си струват автоматизацията. Количествата са твърде малки.

— А не може ли да го преместите за малко на друга работа? — каза тя във внезапен изблик на вдъхновение. — Местете ги всички, през няколко часа, просто за малко промяна.

— Като в детската игра „Смяна на стола“, а? — усмихна се накриво Уилкокс.

— Изглежда толкова ужасно да стоиш тук, час след час и да вършиш все едно и също, ден след ден.

— Такава е заводската работа. На работниците им харесва и така.

— Трудно ми е да повярвам.

— На тях не им харесва да ги местят. Ако ги преместиш от една работа на друга, започват да се оплакват или искат да им се признае по-висок клас. Без да споменавам изгубеното време.

— Значи пак опира до парите.

— Всичко опира до тях, поне такъв е моят опит.

— И няма ли значение какво искат хората?

— Те предпочитат да е така, казвам ви. Изключват напълно, работят автоматично. Ако бяха толкова умни да се отегчат, нямаше да вършат такава работа. Ако желаете да видите автоматизиран процес, елате тук.

Той закрачи по една от страничните пътеки, работниците в сини комбинезони реагираха на идването му като рибен пасаж от дребни рибки при появата на едра риба. Те не вдигнаха глави, нито погледнаха към него, но нещо като едва доловимо вълнение премина по работните места, усещаше се усилено внимание и прецизност в движенията им, когато шефът минаваше. Бригадирите се държаха различно. Те забързваха да го пресрещнат с угодливи усмивки, щом само Уилкокс

спреше да попита за кофа, надписана „Брак“ или приклеknеше до някоя аварирала машина да обсъди причината с някой омазан с машинно масло механик. Уилкокс не се и опита да представи Робин на някого, макар тя да усещаше, че е обект на любопитни погледи. От всички страни виждаше вперени очи с отсъстващи погледи, които сякаш прищракваха, когато осъзнаеха нейното присъствие, и забеляза насмешливи гримаси и разменени полугласни забележки между мъже от съседни работни места. Тя можеше да се досети за съдържанието на тези забележки от постерите, които бяха окачени по стените и колоните наоколо, откъснати страници от еротични списания, изобразяващи голи жени с лъскави устни, издути гърди и заоблени задници в неприлични пози.

— Не трябва ли да направите нещо срещу тези снимки? — попита тя Уилкокс.

— Какви снимки? — Той се огледа, явно искрено озадачен от въпроса.

— Порнографските, навсякъде по стените.

— О, тези ли? Човек свиква с тях. След известно време престава да ги забелязва.

Това всъщност беше най-унизителното и потискащо в тези снимки, помисли си тя. Не просто голотата на момичетата или позите им, а фактът, че никой не им обръща внимание, освен тя самата. Някога тези картинки трябва да са събудили похотливи страсти, поне дотолкова, че някой да си направи труда да ги изреже и закачи на стената, но само след ден-два или една-две седмици, те са престанали да възбуждат, станали са познати — избелели, изпокъсани, на мазни петна — почти неразличими сред мръсотията и боклука на заводското хале. Това съвсем обезсмисляше жертването на благоприличието от страна на момичетата-модели.

— Ето я — каза Уилкокс. — Нашата единствена компютъризирана машина — ЦПУ-то. Виждате ли колко бързо сменя инструментите?

Робин надникна през едно прозорче и видя нещо, което се движеше в кръг, навън и навътре, някак спазматично, смазвано от течност с вид на мляко с кафе.

— Какво прави тази машина?

— Изработва цилиндрични глави. Красива е, нали?

— Не бих избрала точно тази дума.

Имаше нещо неестествено, почти неприлично в мощните, внезапни и все пак напълно контролирани движения на машината, мятащи се напред-назад и връщащи се обратно, като някакво метално влечуго, поглъщащо пляката си или съвкупляващо се с пасивен партньор.

— Един ден — каза Уилкокс — заводите ще бъдат тъмни, пълни с машини като тази.

— Защо тъмни?

— На машините не им трябва светлина. Машините са слепи. Веднъж построен, напълно компютъризираният завод ще може да работи при изключено осветление и затворени врати. Той ще изработва двигатели, прахосмукачки и какво ли още не, оставен сам на себе си. Двадесет и четири часа на ден.

— Каква зловеща идея!

— В Щатите вече се правят такива. И в Скандинавските страни.

— А управителния директор? Ще го замести ли компютър, седнал в тъмен кабинет?

Уилкокс прие сериозно въпроса.

— Не, компютрите не могат да мислят. Винаги ще са нужни хора да ги управляват, поне един човек, който да решава какво да се прави и как. Но тези професии тук — той тръсна глава в посока към работниците в халето — няма повече да съществуват. Тази машина сега извършва работата, която миналата година се вършеше от дванадесет души.

— О, прекрасен нов свят — каза Робин, — където само директорите имат работа.

Този път Уилкокс забеляза иронията й.

— Не обичам да съкращавам хората си — каза той, — но сме хванати в двоен капан. Ако не модернизираме производството, ставаме неконкурентноспособни и трябва да съкращаваме работници, а ако го модернизираме, много работници стават излишни.

— Това, което трябва да се направи, е да се подготвят хората за творческо прекарване на свободното време.

— Като изучават женски литератури, така ли?

— И това, наред с други неща.

— Мъжете обичат да работят. Може да е смешно, но е така. Те може да мърморят всеки понеделник, може да агитират за по-късо работно време и по-дълги отпуски, но всъщност се нуждаят от работата заради собственото си самоуважение.

— Това е условно. Хората могат да свикнат да живеят, без да работят.

— А вие можете ли? Нали казахте, че обичате работата си?

— При мен е различно.

— Защо?

— Защото аз имам добра работа. Смислена. Възнаграждаваща. Аз не разсъждавам само от гледна точка на парите. Моята работа си струва труда, дори и нищо да не ми плащат. И условията на моята работа са прилични, не като тези тук. — Тя посочи с широк мах на ръката си към потопената в масло атмосфера с грохота на машините, блъскащите се метални късове, воя на електрическите мотокари и износената, замърсена грозота на всичко.

— Ако мислите, че това е много грубо, изчакайте да видите леярната — каза Уилкокс с мрачна усмивка и отново потегли с бързата си стъпка на териер.

Но това предупреждение не беше достатъчно да подготви Робин за шока от срещата с леярната. Те пресякоха друг двор с нахвърляни корпуси от остарели машини, ронещи кървава ръжда върху снега, и влязоха в голяма сграда с висок сводообразен покрив, потънал в мрак. Тук шумът достигаше най-невъобразимото ниво. Робин инстинктивно понечи да запуши ушите си, но скоро разбра, че от това не става тихо и отпусна ръце. Подът беше покрит с някакво черно вещество, което приличаше на сажди, но скърцаше под подметките на ботушите й като пясък. Въздухът силно миришеше на сярна и смоли, а от покрива върху главите им непрекъснато падаше фин черен прах като ръмящ дъжд. Тук-там отворени врати на пещи блестяха в опасно червено, а в отдалечения край на помещението, подобно на разтопена лава, течеше метал по извит улей от тавана към пода. Покривът от своя страна беше пробит на няколко места и оттам падаше сняг, разтапяше се и образуваше мръсни локви по пода. Това беше място на екстремални температури: в един момент човек трепереше от леденото течение, идващо от някоя дупка в стената, в следващия усещаше ужасна жегата, лъхаща от някоя пещ право в лицето му. Навсякъде цареше неопишимо

безредие, мръсотия, хаос. Навсякъде по пода лежаха изоставени отливки, счупени инструменти, празни метални кутии, стари парчета желязо и дърво. Всичко изглеждаше импровизирано, правено напосоки, сякаш хората бяха поставили новите машини точно там, където им се е случило да застанат за малко, досами останките от старите. Невъзможно бе да се повярва, че нещо чисто, ново и ефективно като механика може да излезе от това място. На Робин то й приличаше на средновековна картина, изобразяваща ада, само че й беше трудно да определи дали работниците приличат на дяволи или на грешници. Повечето от тях бяха азиатци или карибци, за разлика от машинния цех, където мнозинството бяха бели.

Уилкокс я поведе по виеща се метална стълба с износени стъпала към една панелна кабина, издигната като на кокили в центъра на помещението, която служеше за кабинет, и там я представи на главния мениджър, Том Ригби, който я огледа веднъж от глава до пети, но после престана да я забелязва. Младият помощник на Ригби проявяваше повече интерес към нея, но скоро беше въввлечен в обсъждане на производствените планове и срокове. Робин огледа кабинета. Никога досега не беше виждала интериор с толкова жалък и занемарен вид. Мебелировката беше мръсна, повредена и разностилна. Линолеумът на пода беше протрит и скъсан, прозорците — почти непрозрачни от прахоляк, а стените сякаш не бяха боядисвани от самото им монтиране. Флуоресцентното осветление безмилостно подчертаваше всеки мизерен детайл. Единственото цветно петно в сивия декор беше неизбежният стенен постер над бюрото на младия помощник на Ригби: миналогодишен календар, отворен на месец декември, откъдето се усмихваше голо до кръста момиче, издокарано с пухкави кожени ботуши и бикини от сибирска белка. С изключение на нея, единственото нещо в стаята, което не изглеждаше старо и демодирано, беше компютърът, над който се бяха привели тримата мъже в сериозен разговор.

Отегчена, тя отстъпи настрана към едно стоманено балконче, от което се виждаше цялото хале. Огледа сцената и по-силно от всякога се почувства като Данте в ада. Шум, дим, пари и пламъци. Фигури в работни комбинезони с предпазни очила и маски, с каски или тюрбани, се движеха бавно в наситения със сяра полумрак или се залавяха с неразбираемите си задачи пред пещите и край машините.

— Заповядайте, Том каза да си сложите това. — Уилкокс се беше появил до нея. Той мушна в ръката ѝ син защитен шлем с прозрачно прозорче пред очите.

— А вие? — попита тя, като го сложи. Той сви рамене и поклати глава. Не беше облякъл дори престилка върху костюма си. Сигурно от мъжка гордост. Шефът трябва да изглежда неуязвим.

— Посетителите са длъжни — каза Том Ригби. — Ние отговаряме за тях.

Изведнъж мощна сирена френетично разцепи въздуха и накара Робин да подскочи.

Ригби се засмя:

— Това е КВ-то, поправили са го.

— Какво му имаше? — попита Уилкокс.

— Някакъв клапан май. Заведете я да го види. — Той показа с тръсване на глава към Робин. — КВ-то си струва да се види в процес на работа.

— Какво означава КВ? — попита Робин.

— Кинкел-Вагнерова автоматична формовъчна линия — каза Уилкокс.

— Гордостта на шефа — каза Ригби. — Инсталирана е само преди няколко седмици. Заведете я да види КВ-то — отново каза той на Уилкокс.

— Всичко по реда си — каза Уилкокс. — Първо формовъчния цех.

Формовъчният цех — пристан на относително спокойствие и тишина, напомняше с нещо памучната промишленост и беше мястото, където дърводелци изработваха дървените форми за първия етап от формовъчния процес. След това тя видя как мъжете правят пясъчни матрици, първо на ръка, а после на машини, които приличаха на гигантски пекарни за вафли. Точно тук видя и жени да работят редом с мъжете; те вдигаха тежките, вонящи на смола формовъчни каси от машините и ги товареха на палети. Тя слушаше, без да разбира, техническите обяснения на Уилкокс за горната и долна полуформа на матрицата, за сърцата и готовите отливки.

— А сега да хвърлим един поглед на куполната пещ — извика той. — Внимавайте къде стъпвате.

Куполната пещ се оказа нещо като гигантски казан, издигнат в един от ъглите на халето, където по-рано бе забелязала вряща лава да се излива надолу.

— Пещта се зарежда непрекъснато със слоеве кокс и желязо — скраб или чугунени блокове — а също и варовик, и се разпалва с обогатен на кислород въздух. Желязото се топи, при което поглъща необходимото му количество въглерод от кокса и изтича от отвора на дъното.

Той я поведе по друго виещо се стоманено стълбище, през импровизирани мостове и паянтови пътечки, все по-нагоре и по-нагоре, докато стигнаха до самия извор на разтопения метал. Нажеженият до бяло поток течеше по грубо изработен открит улей и минаваше само на няколко фута от обувките на Робин. Пещта приличаше на адска кула — тъмна и гореща, а двама приклекли индийци, които извъртяха белите си очни ябълки и пробляснаха със зъби в посока към нея, докато продължаваха да ръчкат разтопения метал с метални пръти без видима причина, бяха досущ като демони от стара фреска.

Положението беше така странно, така различно от обичайната ѝ среда, че я довеждаше до някаква особена възбуда, наред с усещането на безпокойство и опасност, каквато сигурно са изпитвали пътешествениците, предполагаше тя, в някоя далечна и примитивна страна. Помисли си какво ли правят колегите и студентите ѝ сега. Дали обсъждат сериозно поезията на Джон Дон или романите на Джейн Остин, или природата на модернизма, в отоплени с парно и застлани с мокети зали. Помисли си и за Чарлз в университета на Съфолк, който може би сега изнасяше лекция за пейзажната поезия на романтизма, илюстрирана с диапозитиви. Пени Блек сигурно въвеждаше още статистика в своята база данни за малтретираните жени от Уест Мидлънд, а майката на Робин провеждаше кафе-утро с благотворителна цел в гостната с басмените завеси и изглед към морето. Какво ли биха си помислили всички те, ако можеха да я видят?

— Нещо смешно ли има? — извика Уилкокс в ухото ѝ и тя осъзна, че се смее на собствените си мисли. Тя веднага престана и поклати глава. Той ѝ хвърли един подозрителен поглед и продължи коментарите си:

— Разтопеният метал се събира в съдържателя ей-там долу. Температурата му се регулира автоматично, така че го използваме, когато ни е необходим. Преди да инсталираме този съдържател, трябваше да използваме докрай разтопения метал, иначе го изхвърляхме.

Той рязко се изправи и, без да ѝ предложи повече обяснения или помощ, заслиза надолу към пода на халето. Робин го последва, доколкото ѝ се отдаваше с нейните ботуши на високи токчета, като се хлъзгаше по излъсканите повърхности, полирани от поколения мъже, чиито подметки бяха стривали черния пясък.

— Сега можем да погледнем КВ-то — каза той, като избърза напред. — Най-добре е да побързаме, защото приближава обедната почивка.

— Мисля, че мъжът в кабинета, г-н Ригби, каза, че това е нова машина — беше първото, което отбеляза Робин, когато застанаха пред масивния корпус. — Не ми изглежда нова.

— Да, не е нова — каза Уилкокс. — Не мога да си позволя закупуване на чисто нови машини. Взех я от една леярна в Съндерланд, която беше затворена миналата година. Имаше разпродажба.

— За какво служи?

— Изработва матрици за цилиндрични блокове.

— Като че ли работи по-тихо от другите машини — каза Робин.

— Тя въобще не работи в момента — каза Уилкокс и съжалително погледна Робин. — Какво става? — попита той в гръб един от работниците, въртящи се около машината.

— Шибания палет нещо заяде — каза мъжът, без да обръща глава. — Монтьора бачка по въпроса.

— Подбирай си думите — каза Уилкокс. — Тук присъства дама.

Мъжът се обърна и погледна Робин с невярващи очи.

— Извинявайте — каза той.

Сирената нададе отново пронизителни звуци.

— Добре, ето че тръгна — каза Уилкокс.

Работникът завъртя няколко knobки и лостове, затвори една клетка, изправи се и натисна бутон на конзолата. Огромното стоманено туловище потрепера като живо. Нещо отвътре се задвижи, друго се завъртя и цялото започна да вдига безкрайно ужасяващ шум, като от

ударна дрелка, но многократно усилен. Робин запуши уши. Уилкокс тръсна глава, за да покаже, че продължават обиколката. Заведе я по някакви стълби нагоре до едно стоманено балконче, откъдето, каза той, операциите се виждат като от птичи полет. Те погледнаха към една платформа, на която се намираха няколко мъже. Към тях вървяха непрекъснато каси с черен пясък (Уилкокс го наричаше зелен) и форми, поставени в тях. Конвейерна лента ги придвижваше от машината, която вдигаше непоносимия шум, в посока към работниците. Мъжете поставяха ниско в касите сърцеви матрици от оранжев формовъчен пясък, след което ги обръщаха и съединяваха с други каси, съдържащи втората половина от формите (едната се наричаше долна полуформа, а другата — горна полуформа, работещите им казваха драга и свод — това беше първия професионален жаргон, който тя успя да усвои), оттам те се придвижваха по лентата към мястото за отливане. Двама мъже придърпваха огромни леярски кофи, провисени на скрипци. Те направляваха движението им с помощта на бутони върху табло, от което излизаха снопове кабели, стиснали го в едната си ръка. С другата ръка хващаха нещо, наподобяващо гигантски волан за управление, прикрепен отстрани на кофата, който завъртаха, за да излят разтопения метал в малките отвори на формовъчните каси. Двамата мъже, извършващи това, се завъртаха ту на едната, ту на другата страна с бавни, премерени движения подобно на астронавти или тежководолази. Тя не можеше да види чертите на лицата им, защото носеха маски и очила по понятни причини, тъй като когато накланяха кофите за изливане, нажеженият до бяло метал плисваше като палачинково тесто и във въздуха политаха искри.

— Все това ли вършат по цял ден? — попита Робин.

— Да, по цял ден и всеки ден.

— Трябва да е страхотно горещо при тях.

— През зимата се трае. Но през лятото температурата стига до 50 градуса там долу.

— Но те могат да откажат да работят при такива условия, нали?

— Сигурно. Административният персонал започва да хленчи още щом стане 30. Но тези тук са мъже. — Уилкокс придаде тържествена тежест на тези думи. — Лентата прави завой под прав ъгъл там долу — продължи той, вдигайки ръка да ѝ покаже, — и

отливките навлизат в тунел за охлаждане. В края на тунела, все още са горещи, но вече втвърдени. Пясъкът се очиства от тях при задния излаз.

Заден излаз бе сполучливо название. То направо порази Робин. Тя си помисли, че това място е анусът на завода: черен тунел, който изтиква отливките, все още обвити с черен пясък, подобно на горещи, смърдящи, железни говна към мощно вибрираща метална решетка, за да се отърси пясъкът. Един негър-гигант с черно, лъснало от потта лице, беше стъпил здраво с разкрасени крака наред пушеците, горещината и врявата и изтегляше тежките отливки, прилични на парчета месо, от решетката с помощта на стоманен прът и прикрепени към него куки към друга конвейерна лента, която ги откарваше към следващия етап от охлаждащия процес.

Това беше най-страховитото място, което бе виждала през живота си. То възстановяваше първоначалния смисъл на думата „страховит“: събуждаше страх, примесен с нещо като страхопочитание. Беше й страшно да се постави на мястото на този мъж — борец се с грубите тежки буци метал в умопомрачителната жегга, сред прах и воня, оглушаван от неописуемия шум на вибриращата решетка, работещ по един и същ начин час след час, ден след ден ... А това, че беше чернокож, представляваше последното унижение — сърцето й негодуваше пред жестокия символизъм на гледката. Този човек беше благородният дивак, негърът във вериги, архетипът на експлоатирувания работник, квинтесенцията на капиталистическата, империалистическа и промишлена система. С огромно усилие се въздържа да не се втурне към него, за да стисне дланта му в знак на съчувствие и солидарност.

— Имате доста азиатци и карибци, работещи в леярната, но не толкова много в другата част — отбеляза Робин, когато се върнаха в мирното спокойствие и сравнителен лукс на кабинета на Уилкокс.

— Работата в леярната е тежка и мръсна.

— Забелязах.

— Азиатците и някои мулати от Карибските острови са съгласни да я вършат. Местните отдавна вече не искат. Аз не се оплаквам. Те работят прилежно, особено азиатците. Направо е като поезия, Ригби го казва, когато работят добре. Те обаче трябва да бъдат третираны много внимателно. Много са единни. Ако един напусне, всички ще напуснат.

— На мене цялата обстановка ми се струва расистка — каза Робин.

— Глупости! — ядосано каза Уилкокс. Той произнесе тази дума с отчетлив раמידжски акцент. — Единственият расистки проблем съществува между мулатите и пакистанците или между индусите и сикхите.

— Но вие наемате чернокожите на най-лошата работа, най-мръсната, най-тежката.

— Все някой трябва да я свърши. Това е то търсене и предлагане. Ако днес обявя едно работно място в леярната, от най-тежките, гарантирам, че утре ще имаме двеста чернокожи и мулати на портала и евентуално един бял.

— А ако обявите квалифицирана работа?

— Имаме немалко цветнокожи специалисти. И бригадири също.

— А цветнокожи мениджъри? — попита Робин.

Уилкокс извади цигара, запали я и издиша дим през ноздрите си, като гневен дракон.

— Не искайте от мен да решавам проблемите на обществото — каза той.

— Кой да ги решава тогава — каза Робин, — ако не хора с власт, като вас.

— Кой казва, че имам власт?

— Мисля, че е очевидно — каза Робин с показан жест към кабинета и мебелировката.

— О, аз имам голям кабинет, секретарка и служебна кола. Мога да наемам и, с малко повече усилия, да уволнявам хора. Аз съм най-голямото зъбно колело в този механизъм. Но съвсем мъничко колелце в един много по-голям — „Мидлъндс Амалгамейтид“. Те могат да ме освободят от длъжност, когато си пожелаят.

— Нямаше ли нещо като парично възнаграждение при напускане? — попита сухо Робин.

— Да, едногодишна заплата или две, ако имам късмет. Но тези пари все някога свършват, а не е лесно да намериш друга работа, щом веднъж те изхвърлят. Виждал съм това да се случва на свестни директори. Фирмата върви на зле, обикновено не по тяхна вина, но накрая те опират пешкира. Можеш да имаш най-великите идеи за подобряване на конкурентноспособността, но трябва да разчиташ на

други хора за осъществяването им — от старшите мениджъри до обикновените работници.

— Може би ако всеки има дял в бизнеса, те биха работили по-добре — каза Робин.

— Какво искате да кажете?

— Ами, ако имат дял от печалбата ...

— И от загубата също?

Робин се замисли над този неудобен въпрос.

— Добре, де — сви рамене тя, — това е проблемът на капитализма, нали? Той е като лотария. Има печеливши и губещи.

— Това е проблемът на живота — каза Уилкокс и погледна часовника си. — Най-добре да хапнем нещо за обяд.

Обядът беше по своему също така неприятен за сетивата, както и всичко останало в завода. За изненада на Робин, нямаше специална столова за управата.

— По-рано имаше отделна зала за хранене на директорите, със собствен готвач — обясни Уилкокс, докато я водеше по сивите коридори на административния блок и оттам през двора, където нов сняг вече покриваше току-що почистените пътеки. — Някога обядвах там, тогава още работех за „Луис & Арбъкъл“ — храната беше чудесна, наистина. Имаше и отделен ресторант за средния управленчески състав. Всичко отиде на кино още с първата вълна от съкращения. Сега е останала само общата столова.

— Е, така е по-демократично — каза одобрително Робин.

— Не съвсем — каза Уилкокс. — Моите старши мениджъри ходят в близкия снек-бар, а работниците предпочитат да си носят храна от къщи. Така че тук се хранят предимно техническият и административният състав.

Той я въведе в мрачна столова с флуоресцентно осветление: маси с пластмасово покритие и пластмасови столове, прозорци — замъглени от пара. Мирисът във въздуха неприятно напомни на Робин училищните ѝ обеда. Храната, както можеше и да се очаква, беше тежка — рибено филе, панирано и изпържено, пържени картофи, варено зеле и грах от консерва, пандишпан и крем-карамел — но пък беше изумително евтина: 50 пенита за пълно меню. Робин се учуди защо работниците не се възползват.

— Защото трябва да свалят работните си дрехи — каза Уилкокс, — а не искат. Предпочитат да седнат на пода и да хапнат нещо, без дори да измият ръцете си. Не изпадайте в прекалена сантименталност относно работниците — продължи той. — Те са доста грубо племе. Мръсотията сякаш им харесва. Миналия ноември поставихме нови тоалетни в почистващия цех. Само след две седмици бяха изпочупени и зацапани до неузнаваемост. Толкова противно беше това, което направиха с тези тоалетни!

— Може би е било форма на отмъщение?

— Отмъщение? — Уилкокс зяпна. — Отмъщение срещу кого? Срещу мен, че съм им сложил нови тоалетни?

— Отмъщение срещу системата.

— Коя система?

— Заводската система. Тя сигурно поражда огромно негодувание.

— Никой не ги насилва да работят тук — каза Уилкокс, като забодя вилицата си в рибата.

— Мисълта ми е, че това е отговорът на потиснатите. Подсъзнателна реакция.

— О, така ли? Кой го казва? — попита Уилкокс и надигна вежди.

— Фройд например — каза Робин. — Зигмунд Фройд, изобретателят на психоанализата.

— Знам за кого говорите — остро каза Уилкокс. — Не съм толкова тъп, нищо че работя в завод.

— Не съм казала, че сте тъп — каза Робин, изчервявайки се. — Значи сте чели Фройд?

— Нямам много време за четене — каза Уилкокс, — но имам обща представа за какво става дума. Казал е, че всичко опира до секса, нали?

— Това е доста опростенческо тълкуване — каза Робин, докато внимателно отделяше прегорялата панирана обвивка от рибата.

— Но по принцип не е ли вярно?

— Е, не е съвсем невярно — каза Робин. — Ранният Фройд положително е смятал, че либидото е основен двигател на човешкото поведение. По-късно той започва да мисли, че влечението към смъртта е по-важно.

— Влечение към смъртта ли, какво е това? — Уилкокс спря трансфера на една хапка по пътя към устата му, за да зададе този въпрос.

— Трудно може да се обясни. Основното в идеята е, че ние всички несъзнателно копнеем за смъртта, за небитието, защото битието ни причинява болка.

— Случвало ми се е да изпитвам нещо такова в пет часа сутринта — каза Уилкокс. — Но веднага го забравям, щом стана.

Скоро след завръщането им в кабинета на Уилкокс, на вратата се появи Брайън Евърторп. Лицето му бе зачервено, а жилетката на костюма му — обтегната почти до скъсване над корема му.

— Здравей, Вик. Очаквахме те в „Човека на луната“. Но вие несъмнено сте обядвали насаме в някое по-изискано заведение, а? В „Кралската глава“ ли бяхте? — Той се захили срещу Робин и прикри оригване с ръка.

— Обядвахме в столовата — хладно каза Уилкокс.

Евърторп отстъпи крачка назад в преувеличен жест на изненада.

— Как можа да я заведеш в тази дупка, Вик?

— Какво толкова й има? — каза Уилкокс. — Столовата е чиста и евтина.

— Как ви хареса храната? — попита Евърторп Робин. — Не точно като във френски ресторант, нали?

— Робин седна в един фотьойл.

— Тя е част от завода, предполагам.

— Много дипломатично. Следващия път ... надявам се, че ще има следващ път? Следващия път накарайте Вик да ви заведе в „Кралската глава“. Ако той не ще, аз ще ви заведа.

— Имаш ли някаква работа при мен? — нетърпеливо попита Уилкокс.

— Да, хрумна ми една идея. Мисля, че трябва да имаме собствен календар. Нали знаеш, нещо, което да даваме на клиентите си в края на всяка година. Страхотна реклама за фирмата. Стои на стената триста шестдесет и пет дни в годината.

— Календар от какъв вид?

— Ами, нали знаеш, обичайния. Мацки с голи цици. — Той погледна към Робин и намигна. — Направен с вкус, нали така, нищо

грубо. Като календара на Пирели. Същинско произведение на изкуството.

— Да не си мръднал? — каза Уилкокс.

— Знам какво ще кажеш — каза Евърторп, помирително вдигнал розовите си, месести длани. — „Не можем да си го позволим“. Но аз нямам предвид да ангажирам Личфилдския граф или лондонските манекенки. Има начин да стане евтино. Нали знаеш, че Шърли има дъщеря, която е манекенка?

— Искан да стане такава, по-точно.

— На Треиси всичко ѝ е на място, Вик. Трябва да видиш снимките ѝ.

— Видях ги вече. Прилича на двойна порция розов сладкиш и е горе-долу толкова вълнуваща. Шърли ли те подучи на това?

— Не, Вик, това си е моя идея — каза Евърторп с обидена физиономия. — Разбира се, обсъдих я с Шърли. Тя е съгласна.

— Да, няма начин.

— Моята идея е да използваме едно и също момиче — Треиси всъщност — за всеки месец, но на различен фон според сезона.

— Много оригинално. А фотографът няма ли да има собствени идеи?

— А-а, тук влиза в действие втората част на моя план. Аз, разбираш ли, членувам в един фотографски клуб ...

— Извинете — каза Робин, изправяйки се. Двамата мъже, които междуременно бяха забравили за присъствието ѝ, завъртяха глави и я погледнаха. Тя се обърна към Евърторп: — Да разбирам ли, че предлагате да рекламирате вашата продукция с календар, който унижава жените?

— Той няма да ги унижи, мила, той ще ги ... — Евърторп търсеше думата.

— Възхвали? — подсказа му Робин.

— Точно така.

— Да, това съм го чувала вече. Но вие предлагате да се използват снимки на голи жени или поне на една гола жена, като онези постери, дето са разлепени навсякъде из завода?

— Да, наистина, но от по-висока класа. Добър вкус, не разбирате ли? Нищо подобно на разкрачените фотографии от „Пентхауз“. Просто малко цици и дупета.

— А какво ще кажете тогава и за малко голи мъжки прелести? — каза Робин.

— Евърторп изглеждаше здраво слисан:

— А? — каза той.

— Вижте, статистически десет процента от вашите клиенти са гейове. Не се ли полага малко порно и на тях?

— Ха, ха — Евърторп се засмя неловко. — Няма много педита в нашия бизнес, нали, Вик?

Уилкокс, който следеше разговора с интерес, нищо не каза.

— Ами жените, които работят в офисите, където висят такива календари? — продължи Робин. — Трябва ли да гледат голи жени през цялото време? Не бихте ли могли да отделите няколко месеца от годината за голи мъже? Може би ще позирате вие самият редом с Трейси?

Уилкокс гръмогласно се изсмя.

— Боя се, че ме разбрахте погрешно, г-це — каза Евърторп, опитвайки се да запази самообладание. — Жените не са такива. Те не се интересуват от снимки на голи мъже.

— Аз пък се интересувам — каза Робин. — Харесвам космати мъже с 25-сантиметрови фалоси. — Евърторп зяпна. — Шокиран сте, нали? Но вие смятате, че е напълно нормално да говорите за женски гърди и задници и да разлепвате снимките им навсякъде. Е, аз не смятам това за нормално. То унижава жените, които позират, унижава и мъжете, които ги гледат, унижава секса.

— Всичко това е прекрасно — каза Уилкокс, поглеждайки към часовника си, — но аз имам съвещание тук след около пет минути с техническия мениджър и неговите хора.

— Ще разговаряме по-късно — раздразнено каза Евърторп. — Когато има по-малко намеса.

— Боя се, че твоята няма да стане, Брайън — каза Уилкокс.

— Стюърт Бакстър не смята така — каза Евърторп, отмахвайки настрана бакенбардите си с опакото на дланта си.

— Не ме интересува какво смята Стюърт Бакстър — каза Уилкокс.

— Пак ще говоря с теб, когато твоят силует или ангел-хранител, или каквото и да е там, позволи да кажа една дума и аз! — Евърторп напусна с едра крачка кабинета.

Робин, чиито крака изведнъж омекнаха, след като адреналинът се оттегли от тях, седна отново. Уилкокс, който гледаше намръщено след отдалечаващата се фигура на Евърторп, се извърна и усмихнат каза:

— На мен ми хареса всичко това.

— Тогава значи сте съгласен с мен?

— Мисля, че можем да станем за смях.

— Аз имам предвид принципа. Експлоатацията на женските тела.

— Нямам много време за тези неща — каза Уилкокс. — Но някои мъже така и не порастват.

— Бихте могли да направите нещо — каза Робин. — Вие сте шефът. Можете да забраните тези постери в завода.

— Бих могъл, ако съвсем се побъркам. Само това ми трябва — стачка заради голите снимки.

— Бихте могли да дадете пример поне. В кабинета на секретарката ви има такава снимка.

— Има ли? — Уилкокс я погледна искрено изненадан. Той скочи от въртящия се стол и отиде в съседната стая. След няколко секунди се върна, почесвайки замислено брадичката си. — Чудна работа, никога не я бях забелязвал. „Грешъмс Пъмпс“ ни я бяха дали.

— Ще я свалите ли?

— Шърли каза, че хората на Грешъм обичат да я виждат на стената, като идват тук. Няма смисъл да обиждаме клиентите си.

Робин презрително отметна глава. Тя беше разочарована в очакванията си да се върне от тази експедиция до културното сърце на мрака с някакво похвално постижение, за което да разкаже на Чарлз и Пени Блек.

Уилкокс запали лампите над голямата маса за заседания в другия край на кабинета. Той отиде до прозореца, където дневната светлина бавно притъмняваше, и погледна между вертикалните ленти на щорите.

— Пак заваля. Може би трябва да се връщате. Пътищата ще станат труднопроходими.

— Още е само два и половина — каза Робин. — Мисля, че по програма трябваше да остана при вас цял ден.

— Както желаете — каза той и сви рамене. — Но ви предупреждавам, че работя до късно.

Докато Робин се колебаеше, кабинетът започна да се пълни с мъже в тъмни костюми и вратовръзки в убити цветове, с бледи лица, каквито изглежда имаха всички работещи в завода. Те влизаха неуверено, кимаха с уважение към Уилкокс и поглеждаха косо към Робин. После насядаха около масата, извадиха от джобовете си цигари, запалки и елки, като поставиха тези вещи внимателно пред себе си, сякаш бяха необходими атрибути за някаква игра, на която щяха да играят.

— Къде да седна? — каза Робин.

— Където желаете — каза Уилкокс.

Робин зае място на далечния край на масата срещу Уилкокс.

— Това е д-р Робин Пенроуз от университета в Рамидж — каза той. Сякаш получили разрешение да я разгледат, мъжете едновременно обърнаха глави в посока към нея. — Предполагам, всички сте чули за Годината на индустрията. И всички знаете какво означава „силует“. Пенроуз е моят силует по случай Годината на индустрията. — Той ги огледа изпитателно, като че ли очакваше някой да се засмее. Никой не се засмя. Обясни им накратко схемата „Силует“ и заключи: — Просто работете така, сякаш я няма.

Това за тях беше малко трудно, но само в началото, докато съвещанието започна. Темата беше бракът. Като начало Уилкокс съобщи, че продукцията, отхвърлена от собствените им инспектори, е пет процента, което той смяташе за прекалено голяма загуба, а още един процент се връща от клиентите. Той изброи редица възможни причини — дефектни машини, невнимателна работа, слаб надзор, погрешни лабораторни проби — и помоли отговорниците на всеки отдел да определят главната причина за брак в тяхната област. Робин трудно следеше дискусиите. Мениджърите говореха с неясни, разбираеми само за посветени думи, използвайки технически жаргон, който ѝ беше непознат. Местният гъгнив акцент допълнително затрудняваше задачата ѝ, а димът от цигарите им лютеше на очите ѝ. Тя се отегчи и започна да гледа през прозореца към сивата зимна светлина и прехвърчащия сняг. Снегът вече покриваше целия град, мислеше си тя, играейки си с известен откъс от Джеймс Джойс, за да се развлича. Той падаше върху всяка част на тъмния, огромен град — по бетонните магистрали и по жилищните комплекси без нито едно дърво, падаше по тревните площи на университета и още по-нататък,

върху тъмните бурни води на канала Рамидж-Уолсбъри. После изведнъж се заслуша отново.

Те обсъждаха някаква машина, която непрекъснато се разваляше.

— Операторът е виновен — казваше един от мениджърите. — Той не може да се справя с работата. Не въвежда индексите правилно, затова тя блокира.

— Как се казва той? — попита Уилкокс.

— Рам. Пакистанец е — каза някой.

— Не, не е, индиец е — каза друг.

— Добре, и такъв да е. Каква е разликата? Казва се Дани. Дани Рам. Той беше преместен на тази работа миналата година, когато бяхме на зор и набързо го повишихме от прост работник.

— Да се отървем от него тогава — каза Уилкокс. — Той пречи. Тери, погрижи се за това, моля ти се.

— Тери, набит мъж, пушещ лула, извади лулата от устата си и каза:

— Нямаме основание да го уволним.

— Глупости. Той е минал курса на обучение, нали?

— Не съм сигурен.

— Провери. Ако не е, да премине, дори и нищо да не разбере. Слушаш ли ме? — Теди кимна. — След това, всеки път, когато не успее да пусне правилно машината, му вписвай предупреждение. На третото предупреждение е уволнен. Няма да отнеме повече от две седмици. Ясно?

— Ясно — каза Тери и захапа отново лулата.

— Следващият въпрос — каза Уилкокс — е контролът на качеството в машинния цех. Тук имам няколко цифри ...

— Извинете — каза Робин.

— Да, какво има? — каза Уилкокс, поглеждайки нетърпеливо над листите си.

— Да разбирам ли, че предлагате да бъде притиснат човек, да бъде принуден да прави грешки, за да го уволните?

Уилкокс спря погледа си върху Робин. Настъпи дълга тишина, като в салон-баровете на Дивия Запад в момент на конфронтация. Другите мъже не само не отронваха дума, те не помръдваха. Те сякаш и не дишаха. Самата Робин дишаше ускорено, на къси, кратки вълни.

— Не смятам, че това е ваша работа, д-р Пенроуз — каза Уилкокс накрая.

— О, напротив — каза разгорещено Робин. — Това е работа на всеки, който е загрижен за истината и справедливостта. Не виждате ли колко погрешно е това, да подвеждате човек, за да остане без работа? — каза тя, като огледа насядалите около масата. — Как може да седите тук и да не казвате нищо? — Мъжете мачкаха неловко цигарите си или си играеха с елките, като избягваха да срещнат погледа ѝ.

— Това е управленчески въпрос, по който не сте компетентна — каза Уилкокс.

— Това не е управленчески въпрос, това е морален въпрос — каза Робин.

Сега Уилкокс побледня от гняв.

— Д-р Пенроуз — каза той, — мисля, че разбирате погрешно положението си тук. Вие сте силует, а не инспектор. Тук сте, за да се учите, а не да се намесвате. Настоятелно ви моля да запазите тишина или да напуснете съвещанието.

— Много добре, ще напусна — каза Робин. Тя събра принадлежностите си сред напрегнатата тишина и напусна кабинета.

— Свърши ли събранието? — каза Шърли с широка, безмислена усмивка.

— Не, още продължава — каза Робин.

— Тръгвате си по-рано, значи? Не ви обвинявам, в това време ... Утре ще дойдете, нали?

— Следващата седмица — каза Робин. — Всяка сряда, такава е уговорката. — тя силно се съмняваше, че тази уговорка ще продължи, но нямаше намерение да разкрива станалото спречкване. — Да познавате работник от завода на име Дани Рам? — попита тя небрежно.

— Не съм сигурна. Какво работи?

— Не знам точно какво. Оператор на някаква машина.

— Е, те повечето са такива, нали? — каза Шърли със смях. — Този завод е доста голяма промяна за вас, нали? След университета, де.

— Да, голяма промяна.

— Този Рам познат ли ви е? — Любопитството на Шърли, а може би и някаква подозрителност се бяха събудили.

— Не, но мисля, че е баща на един от моите студенти — импровизира Робин.

— Попитайте Бети Мейтлънд от счетоводството — каза Шърли.
— През две врати по коридора.

— Благодаря — каза Робин.

Бети Мейтлънд много любезно потърси Дани Рам във ведомостта (името му всъщност беше Даниатай Рам) и каза на Робин, че работи в леярната. Тъй като единствения път към леярната, който знаеше, беше този от сутрешното ѝ посещение с Уилкокс, тя реши да мине по него.

— В машинния цех, без Уилкокс до нея, Робин така се открояваше с нейните ботушки на високи токчета, кадифени бричове и кремаво подплатено палтенце, както някое рядко животно, бяла сърна или еднорог, би се открило на същото място. Подвиквания и подсвирквания се чуваха въпреки шума на механиката и я следваха навсякъде, докато забързано се движеше из завода. Колкото повече свиркаха мъжете, толкова по-нецензурни ставаха подвикванията им, и толкова по-бързо вървеше тя; но колкото по-бързо вървеше, в толкова по-желан сексуален обект, или сексуална плячка, се превръщаше — заобикаляща и връщаща се обратно между работните места (защото тя скоро изгуби ориентация), спъваща се в купчини метални части, хлъзгаща се по омазнения под, с бузи, червени като косата ѝ, с побелели ноздри и поглед, отправен напред, отказващ да срещне очите на мъчителите ѝ.

— Хей, скъпа, мене ли търсиш?

— Ама че парче, а, Енок?

— Покажи ни краченцата си!

— Я ела насам да ми подържиш инструмента, а?

Най-сетне намери изхода в далечния край на огромното хале и изхвърча навън в тъмния двор, покрит с корпуси на захвърлени машини, които си спомняше от сутринта. Спря се за момент под слабата електрическа лампа да възстанови самообладанието си, вдишвайки чистия студен въздух, преди да се впусне още веднъж в третия кръг на тази промишлена преизподня. Влезе в леярната без ни най-малко удоволствие. Тя приличаше повече от всякога на ада с мощно горящите пещи сред опушения мрак. Тук работниците бяха по-малко, отколкото в машинния цех, и по-свити — може би защото

повечето от тях бяха азиатци. Те избягваха погледа ѝ и се обръщаха с гръб, като ги доближеше, сякаш присъствието ѝ смътно ги безпокоеше.

— Знаете ли къде работи Дани Рам?

Те поклащаха глави, въртяха очи, усмихваха се притеснено и продължаваха да вършат неразбираемата си работа. Накрая попадна на един белокож мъж, преспокойно палещ цигарата си от тридесетсантиметровия пламък на газова горелка, който успя да отговори на въпроса ѝ.

— Дани Рам? — каза той, накланяйки глава, за да не се изгори.
— Да, знам го. Що?

— Трябва да му предам нещо.

— Ей го ей-там — каза мъжът, изправяйки се, и посочи към слаб, доста унил на вид азиатец, застанал край сложна машина. Тя вдигаше такъв шум и така поглъщаше вниманието му, че той не забеляза доближаването на Робин.

— Г-н Рам? — каза тя, докосвайки ръкава му.

Той се сепна и завъртя около себе си.

— Да? — изрече той и я загледа.

— Имам важна информация за вас.

— Информация? — повтори той зачуден. — Коя сте вие, моля?

За щастие в този момент машината достигна края на цикъла си и Робин можа да продължи с много по-нормален тон.

— Няма значение коя съм. Информацията е поверителна, но смятам, че трябва да я научите. Канят се да ви оставят да допускате грешки в работата и да ви вписват предупреждения, за да могат да ви уволнят. Ясно? Навреме предупреден — добре въоръжен! Не казвайте на никого. — Тя се усмихна окуражително и протегна ръка. — Довиждане.

Мъжът направи безрезултатно усилие да избърше ръцете си в панталоните и стисна несмело ръката ѝ.

— Коя сте вие все пак? — каза той. — Откъде научихте това?

— Аз съм силует — каза Робин. Мъжът я погледна озадачен, дори леко благоговеец, сякаш мислеше, че думата означава някакъв свръхестествен пратеник.

— Благодаря ви — каза той.

За да избегне ново ходене по мъките през машинния цех, Робин реши да се върне към паркинга, заобикаляйки сградата отвън, но пътеките бяха покрити с навят сняг и придвижването беше трудно. Тя се изгуби в лабиринта от вътрешни дворове и проходи, които разделяха многобройните сгради, намиращи се в големия двор на завода, повечето от които очевидно неизползваеми или занемарени, а наоколо нямаше никой да я упъти. Най-сетне, след двадесет минути въртене в кръг, когато краката ѝ бяха подгизнали вътре в пропускащите ботуши, а мускулите я боляха от газенето в снега, тя пристигна на паркинга пред административния блок и намери колата си. Изчисти дебелия слой сняг от стъклата и с въздишка на облекчение седна зад волана. Завъртя ключа за запалване. Нищо не се случи.

— По дяволите! — каза Робин на глас, сама в средата на замръзвания паркинг. — Майната ти!

Сигурно акумулаторът беше сдал багажа, защото не се чу даже леко свистене или жужене от стартерния двигател. Каквото и да беше, сама нищо не можеше да направи, защото си нямаше на идея какво се намира под капака на реното. Слезе уморено от колата и мина през паркинга до приемното фоайе, където помоли администраторката с изрусената коса за номера на Пътна помощ. Докато набираше номера, Уилкокс мина по отсрещния коридор, видя я, спря се и дойде.

— Все още сте тук? — каза той, повдигайки вежди.

Робин кимна със слушалката до ухото ѝ.

— Тя се обажда на Пътна помощ — каза изрусената блондинка. — Колата ѝ не ще да тръгне.

— Какъв е проблемът? — каза Уилкокс.

— Нищо не става, завъртях ключа и нищо. Съвсем нищо.

— Нека да я погледна — каза Уилкокс.

— Не, не — каза Робин. — Не си правете труда, моля ви. Аз ще се оправя.

— Хайде стига! — Той тръсна глава в посока към паркинга. — В ден като този Пътна помощ няма да дойде след по-малко от няколко часа.

— Телефонът даваше заето, потвърждавайки в ухото на Робин правилността на неговите разсъждения, но тя остави слушалката колебливо. Последното нещо, което искаше в този момент, беше да се чувства задължена на Уилкокс.

— Няма ли да си сложите палтото? — попита тя, докато минаваха през летящата врата навън в смразяващия въздух.

Уилкокс нетърпеливо поклати глава.

— Къде е колата?

— Червеното рено ето там.

Уилкокс се отправи по права линия, безразличен към снега, който покриваше леките му черни обувки и залепваше по крачолите на панталоните му.

— Защо сте си купили чуждестранна кола? — каза той.

— Не съм я купувала аз, родителите ми я дадоха, когато си купиха нова.

— Защо тогава те са я купили?

— Не знам. Мама я харесваше, струва ми се. Тя е хубава малка кола.

— И метрото е такова. Защо да не си купиш метро, като ти трябва малка кола? Или мини? Ако всички, дето през последните десет години са си купили чуждестранни коли, си бяха купили вместо това английски, нямаше да има седемнадесет процента безработица в този район. — Той махна широко с ръка, посочвайки далеч извън периметъра на завода.

Като абонат на „Марксизмът днес“, Робин понякога страдаше от угризения, задето не ходи с колело на работа вместо с кола, но никога преди не беше нападана за това, че има чуждестранна кола.

— Ако английските коли бяха хубави като чуждите, хората щяха да ги купуват — каза тя. — Но всички знаят, че те са крайно несигурни.

— Глупости — каза Уилкокс. — Глупости! По-рано бяха, признавам, особено някои модели, но сега нашият контрол на качеството е не по-лош от всеки друг. Проблемът е, че хората си умират да се присмиват на английското производство. А после имат нахалството да се оплакват от безработицата. — Дъхът му беше пара, кондензираща в мразовития въздух. — Каква кола кара баща ви?

— Ауди — каза Робин.

Уилкокс изсумтя презрително, сякаш не беше и очаквал нещо по-добро.

Стигнаха до реното. Уилкокс й каза да влезе и да освободи капака. Той го отвори и изчезна под него. След минута-две тя го чу да

вика:

— Завърти стартерния ключ — и когато тя направи това, колата включи.

Уилкокс смъкна капака и го затвори, като го блъсна с една ръка. Дойде до шофьорското прозорче и изтръска снега от костюма си.

— Много ви благодаря. Какво му беше?

— Разхлабена връзка — каза той. — Сякаш някой е издърпал кабела.

— Издърпал кабела?

— Боя се, че тук имаме много вандали и груби шегаджии. Колата беше ли заключена?

— Може би не отвсякъде. Както и да е, много ви благодаря. Да не настинете! — каза тя, насърчавайки го да си тръгне. Но той стоеше до прозореца, като ѝ пречеше да го затвори.

— Извинявам се, че бях толкова рязък на съвещанието днес следобед — каза той тихо.

— Няма нищо — каза Робин, макар че имаше нещо, помисли си тя, нещата съвсем не бяха наред. Тя започна да се занимава с въздушния клапан, за да избегне погледа му.

— Понякога се налага да използваме методи, които изглеждат малко нечестни, за доброто на фирмата.

— Не смятам, че трябва да се примиряваме с това — каза Робин. Но тук едва ли е мястото и времето за ... — с тъглчето на окото си тя видя един мъж в бяла престилка да газии през снега към тях и това интуитивно повиши безпокойството ѝ и желанието да тръгне веднага.

— Да, най-добре е да тръгвате. Ще се видим следващата сряда, значи?

Преди Робин да му отговори, мъжът в бялата престилка извика:

— Г-н Уилкокс! Г-н Уилкокс! — и Уилкокс се извърна да го види.

— Г-н Уилкокс, търсят ви в леярната — каза мъжът, останал без дъх, като дойде до тях. — Има стачка.

— Довиждане — каза Робин и отпусна амбреажа. Реното рязко потегли и залитна настрана в снега, докато тя се отправи към портала. В задното огледало видя двамата мъже да отиват забързани към административния блок.

ТРЕТА ЧАСТ

„Хората трябва да се забавляват. Те не може само да учат, нито само да работят. Не са направени така“.

Чарлз Дикенс,
„Трудни времена“

1

— Връщането беше ужасно — каза Робин. — Снегът се завихри. Пътищата станаха пързалки. Навсякъде имаше изоставени коли. Трябваша ми два часа и половина да се прибера.

— Боже! — каза съчувствено Чарлз.

— Чувствах се абсолютно изтощена и мръсна. Ходилата ми бяха мокри, дрехите ми миришеха на гадния завод, а косата ми беше пълна със сажди. Нямах търпение да я измия и да си взема една хубава, гореща вана. Тъкмо се бях излегнала в нея — ох, какво блаженство! — и на вратата се звъни. Е, толкова по-зле, рекох си, нямам никакво намерение да отворя. Въобще не можех да си представя кой може да е. Но звънецът звънесе ли, звънесе. Започнах да си мисля, че трябва да е нещо спешно. И така, след още малко не можех вече да търпя да лежа там и да слушам шибания звънец, излязох от ваната, подсуших се криво-ляво, сложих си халата и слязох долу да отворя. Познай кой беше.

— Уилкокс.

— Много си досетлив! Да, той. Беше бесен, нахлу в къщата, даже не си направи труда да си избърше обувките. А те бяха покрити със сняг и оставиха големи мокри отпечатьци върху килима в коридора. Когато го поканих в хола, той, представи си, има нахалството да се огледа и да каже уж на себе си, но достатъчно силно да го чуя: „Ама че хаос“.

Чарлз се разсмя.

— Е, трябва да признаеш, скъпа, че не си най-добрата домакиня на света.

— Никога не съм твърдяла такова нещо — каза Робин. — Занимавам се с по-важни неща.

— О, несъмнено — каза Чарлз. — И какво толкова искаше Уилкокс?

— Ами, беше дошъл заради Дани Рам, разбира се. Изглежда, че щом съм излязла, той казал на другите работници какво е замислило ръководството и всички излезли на стачка. Доста глупаво от негова

страна, всъщност. Искам да кажа, на Уилкокс не му е трябвало много време да се досети кой му е погодил номер.

— И Уилкокс дойде право при теб да се оплаче?

— Повече от това. Изиска от мен да се върна в завода на другата сутрин и да кажа на Дани Рам и неговите хора, че съм направила грешка и че не е имало заговор за уволняването му.

— Боже мой, какво нахалство! Би ли се мръднала мъничко?

Робин, която лежеше гола с лице към леглото, се извъртя и намести в центъра на матрака. Чарлз, който също бе гол, коленичи, възседна краката ѝ и я поля от раменете до ханша с ароматично масажно масло. После, като затвори внимателно капачето на флакона и го остави настрана, започна да втрива маслото във врата на Робин и по раменете ѝ с дългите си нежни, чувствителни пръсти. Чарлз беше дошъл за уикенда след посещението на Робин в „Прингълс“ и това беше обичайният им начин да завършат съботната вечер, след ходене на кино в Лабораторията по изкуствата, последвано от отлична, нескъпа вечеря в един от местните азиатски ресторанти. Започвайки като най-обикновен, масажът скоро преминаваше в еротичен. По онова време Робин и Чарлз бяха на вълна „непроникващ секс“, не поради СПИН-а (който за хетеросексуалните беше само облаче на хоризонта, не по-голямо от човешка длан, през зимата на 1986), а по идеологически и практически причини. Феминистката теория го одобряваше, пък и беше решение на въпроса с контрацепцията, защото Робин не приемаше противозачатъчните таблетки по здравословни причини, а Чарлз смяташе презервативите за неестетични (макар че Робин, като напълно освободена млада жена винаги си носеше пакетче под ръка в случай на нужда). В момента все още бяха на етап нееротичен масаж. Спалнята бе леко затъмнена и приятно затоплена, като освен радиатора гореше и електрическа печка. Робин подпря глава, обърна се настрана върху една възглавничка и продължи разговора с Чарлз през рамо, докато той втриваше и търкаше.

— Ти отказа, предполагам?

— Е, да, отначало.

— Само отначало?

— Ами след малко той спря да ме заплашва, понеже видя, че това не помага, и започна да използва истински аргументи. Каза, че ако този протест прерасне в стачка, целият завод ще спре работа.

Азиатските работници са много единни, каза той, и много неотстъпчиви. Веднъж щом някоя идея им влезе в главите, трудно можеш да им я изкараш.

— Расистки възгледи.

— Да, знам — каза Робин. — Но те са такива неандерталци в това отношение, цялата управа, че след известно време забелязваш само най-вопиющите примери на предразсъдъци. Както и да е, Уилкокс каза, че стачката може да се проточи седмици наред. Леярната щяла да спре снабдяването за машинния цех. Целият завод щял да спре работа. „Мидлънд Амалгамейтид“ можели да решат да намалят загубите си, като напълно го закрият. Тогава стотици хора ще бъдат изхвърлени на улицата, без надежда да намерят друга работа. И всичко това заради мен, това се подразбираше. Разбира се, аз му казах, че грешката си е преди всичко негова. Ако не беше замислял да измами Дани Рам, нищо такова нямаше да се случи.

— Точно така — каза Чарлз, движейки ръбовете на дланите си покрай гръбнака на Робин.

— Той успя да ме разтревожи обаче, трябва да си призная. Искам да кажа, намерението ми беше само да предупредя Дани Рам да бъде нащрек, а не да предизвиквам сериозен индустриален диспут.

— Уилкокс призна ли, че е сбъркал?

— Това всъщност беше решаващо. Казах му, вижте, молихте ме да лъжа, да кажа, че нещо, което вече съм казала, не е вярно, когато то е. А вие самият какво ще направите?

— И какво каза той?

— „Всичко, в границите на разумното“. Така че аз казах, добре, искам признание, че е неморално да се отървяват от работник по начина, по който се опитахте да се отървете от Дани Рам и аз искам с нещо да гарантирате, че повече няма да правите така. Той погледна като отровен, но го преглътна и се съгласи. Мисля, че постигнах нещо в края на деня. Ама какъв ден беше само!

— Вярваш ли, че ще удържи на думата си?

Робин се замисли за момент.

— Да, вярвам му.

— Въпреки начина, по който се е отнесъл към онзи индиец?

— Той просто не е осъзнавал, че е неморално, разбираш ли? Не е нещо необичайно да се освобождават от хора по този начин. Не

съществува процедура за поправително обучение. Ако някой е повишен в по-висок ранг и не се справя, няма как иначе да се реши проблемът. Невероятно ли ти се струва?

— Съвсем не, това е напълно валидно и за няколко професора в Съфолк — каза Чарлз. — Само дете не можеш и да ги уволниш.

Робин се изкиска.

— Знам какво имаш предвид ... Но аз успях да го накарам да се съгласи, че Дани Рам трябва да премине специално обучение.

— Успя ли? Не може да бъде! — Чарлз спря за малко с грижите си, поставил по една ръка на твърдите заоблени ханшове на Робин. — Ти наистина си забележително момиче, Робин!

— Не момиче, а жена — поправи го Робин, но без жлъч. Тя беше доволна от успеха на историята си и от героичната роля, която тя самата бе изиграла. Беше скрила от Чарлз някои свои угризения на съвестта относно това, че помогна да замажат очите на Дани Рам. Ако това беше случка от викториански роман, тя щеше да я изтълкува като пример как един буржоа поддържа друг, щом ножът опре до кокала, но се опита да се самоубеди, че е излъгала за доброто на всички работници в завода — не просто за да спаси кожата на Уилкокс, а и условията, които му постави, бяха гаранция за правилността на действията ѝ.

— И така, разбрахме се аз да кажа на Дани Рам, че съм разбрала погрешно разговора по време на съвещанието, че не съм схванала смисъла на дискусиата, която е била именно да му се осигури специално обучение, а не да бъде уволнен.

— И ти го направи? — сега Чарлз слезе от краката на Робин, за да може да ги масажира. Той започна да меси бедрата ѝ и да разтрива мускулите на прасците ѝ, сгъваше и разгъваше глезените ѝ, опъваше стъпалата ѝ и, разделяйки нежно пръстите на краката ѝ, мажеше пространството помежду им с намазнени пръсти.

— Абсолютно. На следващата сутрин, точно в седем и половина, Уилкокс беше отново пред вратата ми с неговия огромен ягуар, за да ме закара до завода. По време на цялото пътуване не каза нито една дума. Вкара ме в кабинета си, а секретарките и другите там се отдръпваха от пътя му като подплашени зайци и се блещеха насреща ми, сякаш бях някакъв терорист, поставен под домашен арест. После той и двама от приятелите му ме заведоха в столовата на специално

събрание с азиатските работници от леярната. Сигурно имаше към седемдесет души, в това число и Дани Рам, бяха в обикновени дрехи, не с работни комбинезони. Дани Рам ми отправи нещо като уплашена усмивка, когато влязох. Имаше и няколко белокожи. Уилкокс каза, че са профсъюзни отговорници, дошли да наблюдават и да решат дали стачката да премине в официална. Аз казах, каквото трябваше на Дани, всъщност казах го на всички. Трябва да кажа, че ми приседна в гърлото, като се извинявах, но се справих. След това се оттеглихме в едно друго помещение, мисля, че беше кабинет на управителката на столовата, докато азиатците обмисляха какво да правят. След около двадесет минути те изпратиха делегация да съобщи, че са готови да се върнат на работа, ако на Дани Рам бъде гарантирана работа и им се разреши пет минути платено време за измиване на края на работната смяна. После те излязоха, а Уилкокс и неговите хора се скупчиха в кръг. Уилкокс беше разярен, каза, че времето за измиване няма нищо общо с първоначалния спор и че профсъюзните отговорници са ги подучили на това, но другите двама казаха, че работниците трябва да получат нещо от стачката, иначе ще паднат духом, така че трябва да се споразумеят. След още малко препирни Уилкокс се съгласи да им предложи две минути и накрая те се споразумяха за три, но някак си свидливо така да се каже. В крайна сметка, аз бях лъгала, за да го измъкна от затруднението, а не защото ми харесваше да го правя, но не чух нито една дума за благодарност, нито изобщо каквато и да е дума. Той излезе от залата след събранието, без нищо повече от едно довиждане. Завеждащият „Личен състав“ ме откара обратно до университета — невероятно досаден човек, който през цялото време ми разправяше за синдрома на раздразнените черва. Пристигнах в университета точно навреме за лекцията ми върху „Мидълмарч“. Беше доста странно усещане. Мисля, че беше като излизане от нощна смяна. Денят тъкмо започваше в университета, студентите още се прозяваха и търкаха сънени очи, но на мен ми се струваше, че съм на крак от часове наред. Предполагам, че съм била емоционално пресушена от драмата на събранието и проведените преговори. Чувствах нелепо желание да разкажа на студентите за случилото се, но разбира се, не го направих. Не смятам, обаче, че лекцията ми мина добре. Мислите ми бяха на друго място.

Робин млъкна. Масажът беше достигнал еротичната фаза. Без да ѝ се подсказва, тя се претърколи на гръб. Опитният показалец на Чарлз нежно опипа и погали най-чувствителните ѝ места. Съвсем скоро тя достигна задоволителна кулминация. Сега дойде редът на Чарлз.

Масажната техника на Робин беше по-енергична от тази на Чарлз. Тя размаза масло по целия му гръб и започна да го потупва силно с ръбовете на дланите си.

— Ох! О-ох! — възклищаваше той от удоволствие, а възпълните бузи на бутовете му вибрираха под тези атаки.

— Имаш отвратителна пъпка на задника, Чарлз — каза тя. — Ще ти я изстискам.

— О, не, недей — изстена той. — Боли ме, като правиш това.

Но протестните нотки бяха донякъде престорени.

Робин обхвана пъпката между двата си пръста и стисна яко. Чарлз викна и очите му се напълниха със сълзи.

— Готово, всичко свърши — каза Робин и почисти остатъка от пъпката с памуче. Тя спря да нанася масажни удари и започна да търка и поглажда задната част на бедрата му. Чарлз престана да хленчи във възглавницата. Той затвори очи и дишането му се успокои.

— Ще се върнеш ли следващата седмица? — попита тихо той. — Имам предвид, в завода.

— Едва ли — каза Робин. — Обърни се, Чарлз.

Горе-долу по същото време вечерта Вик Уилкокс неспокойно гледаше телевизия с по-малкия си син, Гери, в просторния хол на голямата къща в нео-джорджиански стил с пет спални и пет тоалетни на „Авондейл Роуд“. Марджъри беше на горния етаж, в семейната спалня, и четеше „Щастливи в менопаузата“ или по-точно, беше заспала над нея. Реймънд беше някъде навън на чашка с приятели, а Сандра — на дискотека с пъпчивия Клиф. Гери беше още малък да излиза в събота вечер, а Вик — още не престарял, разбира се, но просто нямаше желание. Не обичаше шумните, фалшиви любезности, разменяни в кръчмите и клубовете; киното винаги бе смятал предимно за място, където се ухажват влюбени двойки през зимните месеци и беше спрял да го посещава скоро след като се ожени, а на театър или концерт по принцип не ходеше. Когато работеше за „Вангард“, те с Марджъри имаха своя, доста весела компания, съставена от други мениджъри и съпругите им, които редовно си гостуваха едни на други по домовете в събота вечер, но се оказа, че на тези партита или преди тях, или между тях стават разни шушу-мушу работи и накрая кръгът се разцепи в атмосфера на скандали и взаимни обвинения. От онези дни насам, Вик се бе движил все нагоре по служебната стълбица до пост, където човек вече няма приятели, само бизнес-познати и целият живот извън работата представлява още едно нейно продължение. Неговата представа за приятно прекарване в събота вечер беше да седне пред телевизора с бутилка уиски, удобна за достигане с ръка, и да гледа „Мач на деня“, като обсъжда най-интересните места с по-малкия си син.

Но тази зима нямаше „Мач на деня“ поради разногласия между футболната лига и телевизионните компании. Футболната лига се беше полакомила за огромни хонорари от права за излъчване и телевизионните компании я бяха отрязали. Задоволството на Вик от даването на този бизнес-урок беше намалено от чувството за собствено лишение. Футболът по телевизията като че ли бе единствената форма на бягство, която му бе останала, и една от малкото теми, на които

можеше да води сравнително дружески разговор със синовете си. Когато Реймънд беше малко момче, той често го водеше да гледа мачовете на „Рамидж Сити“, но се отказа, след като през седемдесетте футболните игрища бяха изцяло превзети от банди непълнолетни престъпници с мръсен език. А сега бе лишен дори от телевизионния футбол и се виждаше принуден да седи с Гери в съботните вечери, гледайки стари филми и телевизионни драми, които бяха или скучни или смуцаващи.

Филмът, който гледаха тази вечер, всеки момент заплашваше да премине от скучен в смуцаващ. Героят и героинята танцуваха буза до буза на музика от касетофон в апартамента на момичето. Ясно беше от вида на музиката и от замечтания копнеж по лицата им, че не след дълго ще бъдат заедно в леглото — без нищо на себе си — и ще се гърчат под завивките, че даже и отгоре на завивките, издавайки задължителните стонове и въздишки. Западането на футбола и увеличаването на сцените с неприкрит секс в медиите изглежда имаше реципрочна връзка със симптомите на национална деградация, макар понякога Вик да си мислеше, че е единственият, който забелязва съпадението. В днешно време човек можеше да види по телевизията неща, които бяха тайно продавана под тезгяха порнография по времето, когато Вик беше момче. Това правеше семейното гледане неспокойно и неприятно занимание.

— Не ти се гледа повече, нали? — каза той към Гери с привидно нехайство.

— Защо, не е лошо — каза Гери, излегнат в единия фотьойл, без да отделя очи от екрана. Ръката му ритмично се движеше от пликче картофен чипс към устата му и обратно.

— Дай да видим какво има по другите канали.

— Недей, бе, татко!

Без да обръща внимание на протестите му, Вик заигра с бутоните на дистанционното. По другите канали вървяха: документален филм за овчарските кучета, повторение на стара серия детективски филми за (спомни си Вик) убийството на една проститутка и един друг филм, героят и героинята от който бяха вече в леглото и се бореха енергично под завивките. Вик бързо превключи на първия канал, където момичето тъкмо разкопчаваше блузката си пред едно огледало, а мъжът похотливо надничаше зад рамото ѝ. Беше само въпрос на време,

помисли си Вик, да удари порнографския джакпот, като попадне на секс сцени по четирите канала едновременно.

— Как може да ти се гледа този боклук! — каза той, натискайки бутона за изключване.

— Уф, татко!

— Пък и е време за лягане — каза Вик. — Мина единадесет и половина.

— Събота е, татко — изхленчи Гери.

— Няма значение. На твоята възраст имаш нужда от много сън.

— Ти просто искаш да си го гледаш сам, нали? — насмешливо каза Гери.

Вик се изсмя презрително.

— Да гледам този боклук? Не, аз също си лягам, лягай си и ти.

Сега Вик трябваше да последва сина си към спалнята, макар че не му се спеше и наистина предпочиташе да остане сам и да догледа филма, просто за да е в течение на последните признаци на обществена деградация. В допълнение към раздразнението му от телевизията, Марджъри го чакаше будна в спалнята и даже имаше желание за разговор. Тя бърбеше през отворената врата на банята, докато той си миеше зъбите, за смяната на тапетите в хола и покупката на буланени покривки за гарнитурата, а когато се върна в спалнята, за да облече пижамата си, го попита дали харесва новата ѝ нощница. Тя представляваше прозрачно изделие от найлон в прасковен цвят с тънки презрамки и дълбоко деколте, което разкриваше значителна повърхност от бледата луничава пазва на Марджъри. Тъмните кръгове около плоските ѝ зърна прозираха през тънката материя като две мръсни петна. Имаше и още нещо необичайно във вида ѝ, но той не можеше да определи какво е то.

— Не е ли малко тъничко за това време, а? — каза той.

— Не ти ли харесва?

— Не е лошо.

— Нали е като в сериала „Династия“?

Вик изсумтя.

— Не ми споменавай за телевизия.

— Защо, какво гледа?

— Обичайните боклуци.

Вик легна в леглото и изгаси нощната си лампа.

— Много си приказлива тази вечер — отбеляза той. — Валиумът губи ли ефекта си?

— Още не съм го пила — каза Марджъри и угаси лампата от своята страна. Намеренията ѝ напълно се изясниха, когато положи ръка на бедрото му под завивките. В същия момент той осъзна, че тя се е поляла със силен парфюм и че изглеждаше различно, седнала в леглото, защото нямаше ролки на главата си.

— Вик — каза тя. — Отдавна не сме ... знаеш какво.

Той се престори, че не разбира.

— Какво?

— Много добре знаеш.

Марджъри потърка бедрото му с opakото на ръката си. Някога тя често правеше така, докарвайки го до стоманено втвърдяване. Сега членът му дори не мръдна.

— Мислех, че вече не ти е до това — измънка той.

— Това беше само една фаза. Част от промяната в живота. Така пише в книгата.

Тя светна нощната лампа и се пресегна за „Щастливи в менопаузата“.

— За бога, Марджъри! — изръмжа той. — Какво правиш?

— Къде са ми очилата ...? А-ха, да, ето. Слушай: „Можете да изпитате отвлечение към семейните връзки за известен период. Това е съвсем нормално и няма защо да се тревожите. С времето, с малко търпение и с разбиращ ви партньор, вашето либ ... либи ...“

— Либидо — каза Вик. — Фройд го е измислил, преди да открие влечението към смъртта.

— „... вашето либидо ще се възвърне, по-силно от всякога“.

Марджъри остави книгата на нощното си шкафче, свали очилата си, загаси лампата и потъна в леглото до него.

— Значи пак ти се иска? — попита равнодушно Вик.

— Ами, не знам — каза тя. — Искам да кажа, няма как да знам, докато не опитаме. Мисля, че трябва да направим опит, Вик.

— Защо?

— Ами това е естествено за женените. Ти по-рано искаше ... — В гласа на Марджъри се появи опасно тремоло.

— Всичко си има край — каза отчаяно той. — Остаряваме.

— Но ти не си стар, Вик, не си толкова стар. В книгата пише, че

...

— Майната ѝ на тази книга! — каза Вик.

Марджъри започна да плаче.

Вик въздъхна и светна лампата.

— Извинявай, мила — каза той. — Само че не можеш да очакваш от мене така изведнъж ... да се интересувам, без нищичко. Мислех, че сме надраснали всичко това. Че не сме ... добре ... дай ми поне време да се настроя. Окей?

Марджъри кимна и внимателно издуха носа си в хартиена кърпичка.

— Аз имам мои си проблеми, знаеш това — каза той.

— Знам, Вик — каза Марджъри. — Знам, че имаш много тревоги на работа.

— Глупачката от университета непрекъснато ми създава проблеми ... после Брайън Евърторп с тъпата си идея за календар, а и твърди, че Стюърт Бакстър я одобрява. Защо ли Брайън Евърторп е толкова гъст със Стюърт Бакстър, че му доверява всичките си идеи, бих искал да знам?

— Аз не съм виновна — подсмъркна Марджъри.

Той се наведе над нея и положи суха целувка на бузата ѝ, преди да загаси отново лампата.

— Разбира се, че не си — каза той.

Но разбира се, беше. Години бяха минали, откакто бе изпитал за последен път спонтанно желание към Марджъри, а сега не можеше дори да се насили. Когато тя уж се бе отказала от секс поради някакъв неин период от живота, той тайно се бе почувствал облекчен. Гърдестото момиче с трапчинки, за което се бе оженил, с годините се превърна в дебелана на средна възраст с боядисана коса и прекалено много грим. Шишкавото ѝ тяло го притесняваше, когато се случеше да я види гола, а що се отнася до ума ѝ, той го притесняваше не по-малко, когато се случеше да го покаже. Нямахше смисъл да се оплаква, защото нямаше начин тя да се промени, да стане умна, духовита и изискана, както и нямаше начин фигурата ѝ да стане елегантна и спортна. Той се беше оженил за нея такава, каквата е — обикновена, всеотдайна, отстъпчива млада жена от тези приятно закръгленички момичета, които бързо стават дебели, и честта го задължаваше да я търпи. Вик

имаше старомодни разбирания за брака. Жената не е като колата — не можеш да ѝ сменяш частите, като се изнасят или шасито започне да поднася. Ако откриеш, че си направил грешка, толкова по-зле, ще трябва да се примириш, просто няма как. Единственото нещо, с което не можеш да се примириш обаче, мислеше си той, е да се любиш с нея.

Дори тази арогантна, постоянно намесваща се жена-феминистка от университета беше много по-секси от бедната стара Марджъри. Може идеите ѝ да бяха откачени, но поне бяха идеи, докато идеите на Марджъри се въртяха все около тапети и булани. Разбира се, онази беше млада, което винаги помага, а и изглеждаше доста добре, стига да ти харесва прическа като нейната, с обръснат врат като на момче (а той не харесваше) и смешни панталони, втикнати в ботушите. Тя изглеждаше по-нормално по халат, когато, бесен от яд, я намери в дома ѝ онази вечер, поемайки всички рискове на пътуването с ягуара в сняг и поледица, и едва не разби вратата ѝ.

Беше отишъл с намерение само да я изплаши и успокои собствените си чувства. Искаше да ѝ каже, че със схемата „Силует“ е свършено и че той ще обясни на университета защо. Но в момента, когато застана лице в лице срещу нея, си помисли, че вместо това може да я убеди да поправи щетите, които беше причинила. Може би тя извади късмет, че тъкмо излизаше от банята. Появата ѝ така, необлечена, автоматично я постави в слаба позиция.

Паметта на Вик прожектира пред него с удивителна яркост образа на Робин Пенроуз, влажните ѝ медени къдрици, босите ѝ крака, тя — обвита в бяла хавлиена роба, която се отвори, когато се наведе да запали газовата печка в нейната тясна, претрупана дневна, и той мерна нежна гръд и част от розово зърно, защото тя явно нямаше нищо под халата. За негова изненада и объркване, пенисът му се втвърди при този спомен. В същия момент Марджъри, пресегнала се вероятно за ръката му, за да я стисне приятелски, а вместо това откри пениса, се изкикоти и измрънка:

— О, значи все пак проявяваш интерес?

После той просто нямаше избор и трябваше да се заеме с това, макар че докато Марджъри охкаше и сумтеше под него, успя да свърши единствено като си представи, че го прави с Робин Пенроуз — просната на килимчето пред газовата печка, захвърлила халата настрана, за да покаже, че наистина няма нищичко отдолу, да, така

сладко ѝ отмъщаваше на тази глупава упорита кучка задето го направи за смях пред Брайън Евърторп и прекъсна съвещанието му с тъпи въпроси и после ходеше да разправя измислици на работниците, като едва не осуети шестмесечни търпеливи усилия за повишаване ефективността на леярната — да, така беше добре, да я притежава направо на пода сред невероятния безпорядък от книги, мръсни чаши от кафе и вино, и обложки от плочи, и броеве на „Марксизма днес“, чисто гола, пубисното ѝ окосмяване червено като косата ѝ, мятаща се и гърчеща се под него като актрисите в телевизионните филми, стенеща от удоволствие, въпреки че не иска, а той мушка ли, мушка, и мушка.

Когато се оттегли от Марджъри, тя въздъхна — дали от удовлетворение или облекчение, той не разбра, после опъна нощницата си и се заклатушка към банята. Той самият изпитваше само вина и депресия, както се чувстваше като момче след онаниране. Това, че бе способен да прави любов с жена си само като си представя груби сцени с жена, която той имаше всички основания да мрази, беше достатъчно лошо, но най-горчивата мисъл беше, че ако Робин можеше да научи какво е направил, тя щеше надменно да поклати глава, убедена, че това е пълно потвърждение на феминистките ѝ предразсъдъци. Далече от постигането на подобно отмъщение, Вик изпита мъките на моралното поражение. Седмицата не мина добре, помисли си унило той, заслушан в плискането на вода в бидето в банята, а после пълненето на чаша с вода от чешмата, с която Марджъри щеше да погълне валиума си. Той едва не извика към нея да донесе един и за него.

Когато Марджъри се върна отново в спалнята, шумът от затварящата се външна врата го накара да скочи в леглото.

— Това Сандра ли беше?

— Сигурно, какво толкова?

— Съвсем забравих за нея.

Обикновено той изчакваше, докато Сандра се прибере в събота вечер, за да се увери от една страна, че се е прибрала благополучно и за да види как Клиф, пъпчивия ас, си заминава, от друга. Но понеже тази вечер маневрите на Гери го вкараха в леглото рано, той напълно бе забравил за дъщеря си.

— Нищо ѝ няма. Клиф винаги я изпраща до тук.

— Точно това ме тревожи. Той сигурно е долу сега.

Той отметна завивките и затърси чехлите си под леглото.

— Къде ще ходиш?

— Долу.

— Остави ги за малко сами, за бога, Вик — каза Марджъри с учудващо присъствие на духа. — Ще изглеждаш смешно. Те просто ще пийнат кафе или нещо друго. Нямах ли доверие на собствената си дъщеря?

— Нямам доверие на този Клиф — каза Вик. Но след няколко секунди колебание, седнал на края на леглото, той бавно се вмъкна обратно под завивките и загаси светлината за, както му се стори, деветдесет и седми път тази нощ. — Младежи като него се интересуват само от едно — каза той.

— Клиф не е лош. Виж се кога намери да говорим — Марджъри се изкикоти закачливо и го смушка с лакът. — Ама и теб си те бива.

Вик нищо не каза, благодарен, че тъмнината скрива изражението на лицето му.

— Нали беше хубаво, а? — сънливо промълви Марджъри.

Вик изсумтя нещо като съгласие, което видимо я задоволи. Валиумът, добавил се към необичайното сексуално упражнение, скоро задейства. Дишането на Марджъри стана равно и правилно. Тя беше заспала.

Вик също задряма. Събуди го звук, подобен на биенето на собственото му сърце, а когато погледна будилника, дигиталният дисплей показваше един и петнадесет. Той бързо осъзна, че сърцебиенето всъщност беше думкане на басите от музика на запис, който някой беше пуснал на музикалната уредба в хола. Откъс от филма, който бе гледал по-рано вечерта, се появи в главата му с Клиф и Сандра на мястото на влюбените, танцуващи буза до буза. Той се надигна, потърси чехлите си и, след като очите му привикнаха към тъмнината, свали домашния си халат от закачалката зад вратата на банята, после тихо излезе от стаята. Площадката и фронталният коридор бяха тъмни, но мътната светлина над сигналната инсталация го насочи надолу по стълбището. Чуваше звуци от музика, макар че под вратата на хола не се виждаше светлина. Отвори и влезе.

Вик се почувства като бял изследовател, попаднал в пещера, където е бил бивакът на номадско племе през нощта. Единствената светлина идваше от газовите пламъци, облизващи имитацията на

пънове в камината, хвърлящи трепкащи отблясъци върху половин дузина фигури, излегнали се в полукръг на пода. Той светна главното осветление на тавана. Шестима младежи, единият от които Реймънд, с кутии „Лагер“ и димящи цигари в ръка, премигнаха и отвориха уста насреща му.

— Здравсти, татко — каза Реймънд с далечно подобие на любезност, което беше сигурен знак, че е пиан.

— Какво става тук? — попита Вик, придръпвайки шнура на халата си.

— Просто доведох няколко приятели — каза Реймънд.

Вик беше виждал всеки от тях по едно или друго време, макар да не знаеше имената им, тъй като Реймънд никога не си правеше труда да ги представи, нито изглеждаше способен да го направи. Сега те не се изправиха на крака и не показаха никакъв признак на уважение или неудобство. Лежаха отпуснати на пода в оръфани горни дрехи и кубинки, които сякаш никога не сваляха, и зяпаха апатично към него изпод лепкавите си пънкарски прически. Както и Реймънд, те всички бяха прекъснали следването си или пък изобщо не бяха събрали достатъчно сили да се явят на изпити в колеж. Живееха от социални помощи или на издръжка на родителите си и прекарваха времето си в пиене по кръчмите или оглеждане на музикалните уредби по магазините, защото те всички свиреха на електрически китари с различна форма и размер и хранеха илюзии, че ще сформират група някой ден, въпреки факта, че никой от тях не разбираше от ноти, а колективния шум, който вдигаха, беше така злокобен, че рядко намираха място за репетиции. Само като ги погледнеше, на Вик му се приискваше да апелира обществеността за връщане на задължителната казарма, трудово-поправителните домове, или изселването — каквото и да е средство — само и само тези млади безделници да бъдат накарани да отлепят гърбовете си и да се заловят за честен труд.

— Къде е Сандра? — попита той Реймънд. — Прибра ли се?

— Легна си. Дойде си преди малко.

— А онзи, как му беше името?

— Клиф си замина.

Както обикновено, Реймънд не гледаше Вик в очите, докато говореше, а свеждаше поглед надолу към обувките си, като поклащаше леко глава в ритъма на музиката. Вик огледа стаята, осъзнавайки

собствения си вид — застанал там по пижама и халат, облекло, каквото сигурно никой от тези младежи не беше носил след достигане на пубертета.

— Това моят „Лагер“ ли е? — попита той, усещайки, че се държи като скъперник.

— Да-а, имаш ли нещо против? — каза Реймънд. — Ще ти го възстановя, като си взема мангизите.

— Нямам нищо против да ми пиете „Лагер“-а — каза Вик, — стига само да не повръщате по килима.

— Това беше Уиги — каза Реймънд, схващайки намека за един инцидент преди няколко месеца. — Той вече не движи с нас.

— Дошъл му е акълът, а?

— Не-е. Ожени се.

Реймънд се захили и подхвърли лукави погледи към приятелите си, които изглежда намираха идеята също така забавна. Те се оригнаха и виеха гръмогласно или тръскаха рамене в безгласен смях.

— Бог да помага на жена му — това е всичко, което мога да кажа — каза Вик. Той прескочи няколко чифта опънати крака, докато стигне до касетофона и намали силата на звука и басите му. — По-кратко сега — каза той, — че ще събудите майка ти.

— Добре — каза меко Реймънд, макар да знаеше, както и самият Вик, че само бомба може да събуди Марджъри сега. — Угаси лампите, като излизаш, а, татко?

Докато се качваше по стълбите, на Вик му се стори, че чу сподавен смях откъм хола. Това беше звук, който той все по-трудно понасяше.

На следващата сутрин, докато беше зает на двора с почистването на пътната сол от долната страна на колата си със струя под налягане, Вик видя няколко от снощните номади да си заминават и като ги изгледа строго, успя да накара двама от тях да измърморят нещо като поздрав. По споразумение, сключено преди известно време, на Реймънд се позволяваше да приема приятели за пренощуване само при условие, че спят в неговата стая. Тази клауза, предназначена да ограничи броя на гостите му, не беше успяла да постигне очаквания ефект, тъй като колкото и да бяха на брой, те всички някак си успяваха да се натъпчат на определеното място, свити на пода в спални чували или завити с горните си дрехи в хъркаща, пърдяща и оригваща се

купчина (както Вик си представяше сцената). От тази воняща дупка те се появяваха един по един през интервали от време в течение на неделния предобед, за да пикаят, не винаги акуратно, в една от тоалетните на къщата и да си похапват щедри порции корнфлейкс в кухнята, преди да се изнижат към следващото кръчмарско рандеву. Както обикновено, Реймънд стана последен и тази сутрин; всъщност, той още закусваше, когато Вик потегли с колата да доведе баща си на обяд.

Понеже сестрата на Вик, Джоан, беше омъжена за канадец и живееше в Уинипег от двадесет и пет години, отговорността да се грижи за техните родители се падна на него. Г-н Уилкокс старши се пенсионира през 1975 година, след като беше работил цял живот, първо като инструменталчик, а по-късно като управител на склад в една от големите машиностроителни компании на Рамидж. Майката на Вик почина шест години след това от рак, но г-н Уилкокс настояваше да си остане в старата къща на „Ебъри Стрийт“, където се беше оженил, колкото и старомодна и неудобна да бе тя. Неделният обяд на „Авондейл Роуд“ беше редовен ритуал.

Всеки път, когато Вик минаваше по „Ебъри Стрийт“, тя изглеждаше все по-посърнала, но в тази облачна неделна сутрин с топящия се сняг наоколо изглеждаше особено потискащо. Разрухата беше настъпила в двата края на улицата, сякаш кътниците бяха изпадали първи в редицата от зъби, и бавно пълзеше към средата, където няколко от отдавнашните обитатели, сред които и баща му, упорито продължаваха да стоят като вкоренени. Някои от къщите бяха полуразрушени, други — със заковани прозорци, а в трети се бяха заселили бедни имигранти. Към последната група г-н Уилкокс имаше любопитно раздвоено отношение. За тези, които познаваше лично, говореше с най-топли чувства, а останалите анатемосваше като „проклети цветнокожи“, които бяха развалили доброто съседство. Вик на няколко пъти се бе опитвал да обясни на баща си, че тяхното присъствие беше резултат, а не причина, че причината беше магистралата, обкрачила покривите на някакви си петнадесет метра оттук с яките си бетонни крака, но без успех. Като си помислеше за това, виждаше, че никога не е успявал да промени мнението на баща си за каквото и да било.

Вик сви към канавката, затрупана с мръсен втвърден сняг, и паркира пред номер 59. Няколко карибски деца, които се замеряха с мокри снежни топки, спряха играта за момент, за да огледат, колкото се може по-добре, голямата лъскава кола. Ягуарът изглеждаше почти неприлично луксозен редом с таратайките, паркирани на улицата — стари, ръждясали ескорти и марини, провиснали на разнебитените си амортизатори. Вик щеше да се чувства по-удобно, ако караше метрото на Марджъри, но знаеше, че баща му извлича удоволствие от това, да бъде прибиран с „ягото“. Това беше послание към съседите: „Вижте колко е богат и преуспял моят син. Аз не съм като вас, на мен не ми се налага да живея в тази купчина говна. Мога да се преместя, когато си пожелаея. Просто ми харесва да живея в собствената си къща, тук, където винаги съм живял“.

Вик почука на входната врата. Баща му отвори почти веднага, пременен в най-хубавите си дрехи: карирано спортно сако и вълнени панталони, вълнена жилетка под сако, яка и вратовръзка, и кафяви обувки, блестящи като току-що набрани кестени. Оредялата му сива коса беше зализана назад с брилянтин, който, помисли си Вик, сецайки се за приятелите на Реймънд, изглежда отново излизаше на мода — не че предпочитанията на г-н Уилкокс имаха нещо общо с модата.

— Само да си взема балтона — каза той. — Сложил съм го да се суши. Искаш ли да влезеш?

— Може — каза Вик.

Въздухът в коридора беше горе-долу толкова влажен и мразовит, колкото и на улицата.

— Трябва да ме оставиш да ти прокарам парно — каза Вик, като тръгна по коридора след тъмната фигура на баща си — нисък и широкоплещест като него самия, но с по-малко плът върху костите. Съвсем правилно догаждайки отговора, той тихичко го каза в унисон с баща си:

— Парното не ми понася.

— Няма да ти се налага да сушиш дрехите си пред кухненската печка.

— За мебелите е лошо.

Г-н Уилкокс беше научил отнякъде, че парното изсушава лепилото в мебелите, като по този начин причинява изкривяването и

разпадането им. Фактът, че мебелите на Вик все още бяха непокътнати, след като бяха изложени от доста години на парно, не можеше да разклати неговото убеждение, а и разбира се, беше изключено да се изтъкне пред г-н Уилкокс, че мебелите му, купувани от Коопа през тридесетте, едва ли си струват толкова внимателно пазене.

Добре поне, че задната кухня беше уютна и затоплена, защото г-н Уилкокс фактически зимуваше в нея, седнал в кресло с висока облегалка пред телевизора, кацнал нестабилно най-отгоре на бюфета, с купчина стари книги и списания, купувани от близките вехтошарски магазини. Вратичката на печката с твърдо гориво беше отворена и върху един стол пред нея беше поставен морско-синият балтон, като килнал се пиян човек. Г-н Уилкокс затвори с трясък печката и Вик му помогна да облече балтона.

— Имаш нужда от нов — каза той, забелязвайки разръфаните маншети.

— Вече не може да се намери такъв плат — каза г-н Уилкокс. — Това нещо, дето си го облякъл, не ми се вижда да топли въобще.

Вик беше облякъл подплатено яке върху дебел пуловер.

— По-топло е, отколкото изглежда — каза той. — И е удобно за шофиране — не спъва ръцете.

— Колко струва?

— Петнадесет паунда — каза Вик, намалявайки двойно цената.

— Боже Господи! — възкликна г-н Уилкокс.

Когато и да го попиташе за цената на нещо, Вик винаги я намаляваше двойно. Тази формула, откри той, даваше възможност на стария човек да се чувства приемливо скандализиран, без истински да се разстрои.

— Вчера си купих една интересна книга — каза г-н Уилкокс и размаха едно томче с меки червени корици, бая изцапано и смачкано. — Струваше само пет пенита. Виж.

Книгата беше „Пътеводител за ресторанти и хотели, 1958“.

— Вземи я със себе си, татко — каза Вик. — И най-добре да тръгваме, че обядът ще изстине.

— Ти знаеш ли, че през 1958 легло и закуска в еднозвезден хотел в Морекамбе е било само седем шилинга и шест пенита?

— Не, татко, досега не знаех.

— Колко, мислиш, че струва днес? Седем паунда?

— Като нищо — каза Вик. — Може и два пъти по толкова.

— Не мога да разбера как се оправя народът в днешно време — каза г-н Уилкокс с мрачно задоволство.

Обядът, в знак на уважение към г-н Уилкокс много малко се различаваше през цялата година: телешки или агнешки джолан, гарниран с печени картофи, брюкселско зеле или грах, последван от ябълков сладкиш, целувки или лимонов пай. Веднъж Марджъри реши да експериментира петел с вино по френски от рецепта в някакво списание и г-н Уилкокс въздъхна много нещастно, като му сервираха блюдото, а след това каза, че било хубаво, но той не харесвал чуждестранни рецепти, защото нищо не можело да се сравни с доброто старо английско печено. Марджъри си взе бележка.

След обяда седнаха в хола и г-н Уилкокс се развличаше, а също и, както смяташе той, и цялото семейство заедно с него, като четеше откъси от „Пътеводителя за ресторанти и хотели“ и ги подканваше да познаят цената на едноседмична почивка в най-добър хотел през 1958 или цената на първокласна квартира в Рил.

— Аз даже не знам колко прави седем шилинга и шест пенита, дядо — раздразнено каза Сандра, докато Гери трябваше да бъде обуздаван да не изнася лекция за инфлацията на дядо си. Сандра и Гери се сдърпаха пред телевизора, защото Сандра искаше да гледа „Ийст Енд“, а Гери — да играе компютърна игра. Той си имаше собствен черно-бял телевизор горе в стаята, но за играта трябваше цветен. Когато Вик подкрепи заявката на Сандра, Гери се нацупи и каза, че било крайно време да си има цветен телевизор. Г-н Уилкокс попита колко струва телевизорът в хола и Вик каза, като изгледа свирепо другите членове на семейството, двеста и петдесет паунда. Марджъри се беше зачела с пълна концентрация, мърдайки устни при това, в брошура за поръчки по пощата, която беше дошла заедно със сметката на кредитната ѝ карта и предлагаше ненужни джунджурии — ключодържател, който писука, като му свирнеш, будилник, който спира да звъни, ако викнеш срещу него, надуваема възглавница за спане в самолет, телескопична закачалка за вратовръзки, задвижвана от батерия, апарат за премахване на нежелателно окосмяване чрез коломаска с вграден термостат за регулиране на температурата и комплект машинарии за вана, които раздвижват водата като в джакузи

вана — до момента, когато безмилостната викторина на г-н Уилкокс за хотелските цени от 1958 ѝ напомни за лятната отпуската и тя започна да разглежда неделните вестници и телевизионни справочници, изрязвайки талони за получаване на безплатни рекламни брошури. Сандра каза, че са ѝ омръзнали семейните ваканции, защо не си купели собствен апартамент в Испания или Палма де Майорка и да ходят поотделно всеки с приятелите си — предложение, ентузиазизирано подкрепено от Реймънд, който тъкмо влезе от кухнята, където беше ял притопления си обяд, защото както обикновено се беше прибрал от кръчмата твърде късно. Освен това той попита баща си дали не би могъл да му вземе двеста и петдесет паунда да си запишат демо-касета на техния състав — молба, която Вик категорично отхвърли. Притиснат между родител, който гледа на всеки нежизненоважен разход като на вид морална низост, и съпруга и деца, които биха изхарчили пет негови годишни заплати при първа възможност, Вик се отказа от каквото и да е опит да прочете неделните вестници или да се разведри с излизане навън, за да разчисти с лопата кишата върху дворната алея. Нищо не го потискаше така, както летните отпуски — две седмици принудително бездействие, безцелни разходки под дъжда в някой досаден английски морски курорт или търсене на сянка по напечен от слънце средиземноморски плаж. Съботата и неделята бяха достатъчно лоши. Някъде по това време всяка неделя идваше моментът, когато Вик усещаше силно като сърбеж желание да се върне по-скоро в завода.

3

За Робин и Чарлз съботите и неделите бяха и за работа, и за почивка — двете се сливаха до голяма степен. Работа ли беше или почивка, например, да преглеждаш страниците с изкуствоведски отзиви в „Обзървър“ и „Сънди Таймс“, съхранявайки в ума си като във файл информация за последните книги, пиеси, филми и дори мода и мебелировка (защото нищо семиотично не е чуждо на съвременния академичен критик)? Обаче кратката разходка с високи гумени ботуши до местния парк, за да нахранят патиците, несъмнено беше почивка; а след лекия обяд (Робин приготви омлета, а Чарлз се зае със салатата) те се захванаха няколко часа за сериозна работа в тясната дневна-кабинет, докато стана време Чарлз да се връща в Съфолк. Робин имаше куп есета за преглеждане, а Чарлз четеше книга за деконструкцията, която се беше съгласил да рецензира за едно научно списание. Газовият пламък съскаше и подскачаше в камината. Концерт за клавесин на Хайдн кротко дънкаше от стерео-уредбата. Навън зимното небе притъмняваше, топящ се лед капеше от стрехите и се стичаше по водосточните тръби. Робин, вдигайки поглед от пресроченото есе на Мариън Ръсел за „Тес от рода Дърбървил“ (което впрочем изобщо не беше лошо, така че работата като модел може би се оказваше разумно решение), улови разсеяното вторачване на Чарлз и се засмя.

— Бива ли я? — попита тя, кимвайки към книгата.

— Не е зле. Даже доста добра за децентрирането на субекта. Помниш ли онзи чудесен пасаж от Лакан? — Чарлз ѝ прочете цитат: — „Мисля там, където не съм, следователно съм там, където не мисля ... Но където и да съм, аз съм игра на моите мисли; мисля за това, какво всъщност съм винаги, когато не мисля, че мисля“.

— Прекрасно — съгласи се Робин.

— Тук има много добра дискусия върху това.

— Не беше ли това там, дето Лакан казваше нещо интересно за реализма?

— Да: „Тази двулика загадка е свързана с факта, че истината може да се яви само в онова привидно измерение, откъдето «реализмът» в творчеството захранва съществуването си чрез метонимия.“

Робин се намръщи.

— Какво точно мислиш, че значи всичко това? Имам предвид, понятието „истина“ иронично ли е използвано?

— О, да, мисля, че да. Подразбира се от думата „привидно“ като че ли. Няма „истина“ в абсолютния смисъл, няма трансцендентно означено. Истината е просто реторична илюзия, изтъкана от метонимии и метафори, както е казал Ницше. Наистина всичко опира пак до Ницше, както изтъква и нашият човек. — Чарлз потупа книгата на скута си. — Слушай. Лакан продължава: „Подобна е връзката с един друг факт, а именно че ние достигаме до смисъла, единствено минавайки по сложния криволичещ път на метафората при положение, че имаме уникалния ключ — означаващото и означаваното от формулата на Сосюр не са на едно и също ниво и човек може само да се заблуждава, вярвайки, че неговото истинско място е в центъра им, докато то всъщност е никъде“.

— Но той не прави ли тук разграничение между „истина“ и „смисъл“? Истината се отнася към смисъла, както метонимията към метафората.

— Как? — беше ред на Чарлз да се намръщи.

— Ами, да вземем например „Прингълс“.

— „Прингълс“?

— Завода.

— О, да. Ти сякаш си напълно завладяна от идеята за това място.

— Е, то заема важно място в съзнанието ми. Бихме могли да представим завода реалистично с набор от метонимии — мръсотия, шум, жегата и т.н. Но само чрез метафора можем да схванем смисъла му. Това място е като ад. Проблемът с г-н Уилкокс е, че той не може да разбере това. Няма метафорично мислене.

— А какво ще кажеш за Дани Рам?

— О, бедничкия Дани Рам, не мисля, че той има метафорично мислене, иначе не би издържал. Заводът за него е просто друг набор от метонимии и синекдохи: лоста, който дърпа, чифт омазнени работни

дрехи, седмичната му надница. Това е истината за неговото съществуване, но не и смисълът му.

— Който е ...?

— Казах ти: ад. Отчуждение, ако искаш да се изразя по марксистически.

— Но — каза Чарлз. Но беше прекъснат от продължително звънене на вратата.

— Кой по дяволите може да е? — зачуди се Робин, скачайки на крака.

— Не твойт приятел Уилкокс, надявам се — каза Чарлз.

— Защо да е той?

— Не знам. От това, което ми разказа, започнах да си мисля, че е ... — Чарлз, за разлика от друг път, сега не можеше да намери нужния му епитет.

— Няма нужда да се стряскаш толкова — каза Робин с усмивка.

— Няма да те изяде. — Тя отиде до прозореца и надникна към двора пред външната врата. — Виж ти! — възкликна тя. — Бейсил!

— Брат ти?

— Да, и едно момиче.

Робин се придвижи с троен скок през отрупания под и отиде да отвори вратата, а Чарлз, недоволен от прекъсването, отбеляза в книгата мястото, до което бяха стигнали и я прибра в куфарчето си. От малкото, което знаеше за Бейсил, беше сигурен, че деконструкцията едва ли щеше да бъде тема на разговор през следващите час-два.

Решението на Бейсил да замине за столицата и да се заеме с борсово посредничество, обявено пред невярващото семейство през последната година от следването му в Оксфорд, се оказа съвсем не напразна заплаха. След завършването си той беше започнал работа в една търговска банка и само три години по-късно вече изкарваше повече от баща си, който беше споделил този факт с Робин по Коледа със смесено чувство на гордост и възмущение. Самият Бейсил не си беше у дома за Коледа, а караше ски в Сейнт Мориц. В действителност, Робин не беше виждала брат си от доста време, защото заради родителите си те нарочно уреждаха посещенията си в къщи така, че да се редуват вместо да съвпадат, а и нямаха почти никакво желание да се срещат другаде. Тя беше поразена от промяната, настъпила във външния му вид: лицето му бе по-пълно,

вълнистата му русолява коса беше грижливо подстригана и изглежда беше поставил металокерамични коронки на зъбите си — целият му вид говореше, че е забогатял. Всичко в него и приятелката му сигнализираше пари — от луксозните им дебели овчи кожуси в пастелни тонове, които сякаш изпълниха вратата, когато им отвори, до червеното BMW, паркирано до тротоара зад четиригодишния голф на Чарлз. Под овчия кожух Бейсил носеше кашмирено спортно сако, а приятелката му, чието име беше Деби — костюм, който забележително наподобяваше този в днешния брой на „Сънди Таймс“ на дизайнерката Катрин Хамнит. Аристократичния вид на облеклата им се обясняваше донякъде и с това, че предната вечер бяха ходили на бал след лов в Шропшър и импулсивно бяха решили да се отбият на път за Лондон.

— Бал след лов? — повтори Робин с вдигнати вежди. — Ти ли си онова момче, чиято идея за добро прекарване беше да слуша пънкарска музика сам в някоя стая?

— Всички порастваме един ден, Роб — каза Бейсил. — Впрочем, това беше и бизнес. Установих някои полезни контакти.

— Беше голям майтап — каза Деби, хубаво бледело мимиче с руса като на принцеса Даяна коса и анорексично слаба фигура. — Проведе се в нещо като замък. Същински филм на ужасите, а? — каза тя към Бейсил. — Рицарски брони и препарирани животински глави, такива ми ти работи.

Отначало Робин помисли, че силният простолюдски акцент на Деби е вид шега, но скоро разбра, че е автентичен. Въпреки скъпите дрехи и модна прическа, Деби определено бе от нисшите социални прослойки. Когато Бейсил спомена, че и тя работи в банката, като него, Робин си представи, че може да е секретарка или машинописка, но скоро бе коригирана от брат си, когато той тръгна след нея към кухнята, където тя правеше чай.

— Не, съвсем не — каза той. — Тя е валутен брокер. Страхотна е, изкарва много повече от мен.

— И колко много е това? — попита Робин.

— Тридесет хиляди без извънредните — каза Бейсил с надменно скръстени на гърдите ръце.

Робин зяпна.

— Татко каза, че си станал отвратително богат, но аз не разбрах точно колко отвратително. Какво вършиш, като изкарваш толкова

пари?

— Аз съм на фондовата борса. Уреждам трампи.

— Трампи?

Думата ѝ напомни за Бейсил, когато той беше малкото ѝ братче, дългуресто момче в протрити обувки и пуловер на петна, сортиращ кестени или захласнат над колекцията си от пощенски марки.

— Да. Да речем, че дадена корпорация е заела хикс хиляди с някаква лихва. Ако мислят, че има опасност лихвеният процент да падне, те могат да извършат трампа, при което ние им плащаме фиксираната лихва, а те ни плащат ЛИБОК, това значи Лондон Интербанк Офериран Курс, който варира ...

Докато Бейсил разказваше на Робин повече, отколкото тя искаше да знае или можеше да разбере за банковите трампи, тя се занимаваше с чаените чаши и се мъчеше да прикрие отегчението си. Той много държеше да я увери, че изкарва по-малко от Деби, само защото е започнал по-късно.

— Тя не е следвала в университет, разбираш ли?

— Така си и помислих.

— Всъщност почти никой от спот-дилърите не е. Обикновено напускат училище на шестнадесет години и отиват направо в банката. После някой забелязва, че притежават каквото е нужно, и им дава шанса.

Робин попита какво е нужно.

— Манталитет на „талигарче“, както го наричаме. Бърз ум и апетит за сделки нон-стоп. Ценните книжа са друго нещо, там трябва да си търпелив, да прекараш много време в подготовка на пакета. Има моменти на затишие. Аз не бих могъл да издържа и половин час в дилърската на Деби — петдесет човека с по шест телефона в ръцете и всеки вика разни работи, като например: „Шестстотин милиона йени, девети януари!“. И така цял ден. Лудница ти казвам, но Деби пее и работи. Тя е от семейство букмейкъри в Уайтчапъл.

— Значи нещата са сериозни, между теб и Деби?

— Какво значи сериозни? — каза Бейсил, разкривайки блестящо белите си зъби в блудкава усмивка. — Нямам друга и тя няма друг, ако това имаш предвид.

— Имам предвид, заедно ли живеете?

— Не съвсем. Всеки си има собствено жилище. Най-разумно е да купуваш с ипотека, при сегашния растеж на цените на недвижимите имоти в Лондон. Ти колко плати за това къще, между другото?

— Двадесет хиляди.

— Мили Боже, да беше в Стоук Нюингтън, щеше да ти е докарало четири пъти по толкова досега. Деби си купи къщичка там преди две години, същата като тази, за четиридесет хиляди, сега струва деветдесет.

— Значи собствеността управлява сексуалността в града на капитала, така ли?

— А не е ли било винаги така, според Свети Карл Маркс?

— Било е, преди жените да се освободят.

— Истината е, че ние двамата сме толкова претрепани от работа, че като се приберем, не се интересуваме от нищо повече, освен бутилка вино и гореща вана. Работният ден е дълъг. Дванадесет часа, понякога и повече, ако нещата живнат. Деби обикновено е на бюрото си още в седем.

— Защо толкова рано?

— Върти бизнес с Токио ... Та така, през седмицата работим поотделно, а през уикенда го удряме на живот заедно. Ами вие с Чарлз? Не е ли време да се бракувате?

— Защо говориш така? — Ами, като ви видях през прозореца от улицата, помислих си, че изглеждате досущ като някоя стабилна, женена двойка.

— Още не сме сключили брак, а и не възнамеряваме.

— Виж ти, още ли говорите така — „сключили брак“ — тук в провинцията?

— Не се дръж като столичен сноб, Бейсил!

— Съжалявам — каза той с усмивка, която показваше, че изобщо не съжалява, — вие сте си верни от доста време.

— Нямам си друг и той си няма друга, ако това имаш предвид — сухо каза тя.

— А как е работата?

— Несигурна — каза Робин и се отправи към хола.

Деби, приседнала на страничната облегалка на стола на Чарлз с коса, паднала над очите ѝ, му показваше някакво малко апаратче, подобно на джобен будилник.

— Обичате ли чай „Лапсанг Суконг“? — попита Робин, оставяйки подноса с чай, като си помисли, че Деби сигурно си падаше по чайове, рекламирани по телевизията от шимпанзета и подскачащи нарисувани канички с толкова силен чай, че лъжичката стои изправена в тях.

— Много! — каза Деби. Трудно можеше да я разбере човек, наистина.

— Изключително интересно — любезно каза Чарлз и ѝ подаде обратно апаратчето. То очевидно ѝ даваше информация за състоянието на основните световни валути двадесет и четири часа в денонощието, но тъй като работеше в радиус от петдесет мили от Лондон, дисплеят му бе празен.

— Като съм извън обсега му, много се нервя — каза тя. — В къщи спя с него под възглавницата, че като се събудя посред нощ, да мога да проверя курса на йената спрямо долара.

— Та какво каза за твоята работа? — Бейсил попита Робин.

Робин накратко обясни положението си, а Чарлз добави и малко емоционални разяснения:

— Куриозното е, че тя е може би най-способният преподавател във факултета — каза той. — Студентите знаят това, Суолоу го знае и колегите ѝ го знаят. Но явно никой нищо не може да направи. Такава е политиката на сегашното правителство: смърт чрез хиляди съкращения.

— Срамота — каза Деби. — Защо не опитате нещо друго?

— Като например финансовия пазар? — саркастично попита Робин, но Деби, изглежда, прие въпроса съвсем сериозно.

— Не, миличка, боя се, че е твърде късно. В нашата игра на тридесет и пет си вече изгорял. Но сигурно има нещо друго, което можете да правите. Защо не се заемете с някакъв малък бизнес?

— Бизнес? — Робин се изсмя на абсурдността на идеята.

— Ами да, защо не? Бейсил би могъл да помогне за начало, нали, скъпи?

— Няма проблем.

— А може и да получите държавен кредит, четиридесет паунда на седмица и безплатно обучение за водене на малка фирма — каза Деби. — Една моя приятелка така направи, като я съкратиха. Отвори бутик за спортни обувки в Брикстън с банков заем от пет хиляди. След

две години го продаде за петнадесет хиляди и се премести в Алгарви. Сега има верига от магазини там, и все на хубави места.

— Но аз не искам да имам магазин за обувки или да живея в Алгарви — каза Робин. — Искам да преподавам феминистка литература и постструктурализъм и роман на деветнадесети век, както и да пиша книги за тях.

— Колко получаващ, като вършиш това?

— Дванадесет хиляди на година, приблизително.

— Господи, само толкова ли?

— Не го върша за пари.

— Не, това не го разбирам.

— Всъщност — каза Чарлз, — много хора изкарват на половина по-малко.

— Сигурно — каза Бейсил, — но аз не познавам нито един такъв. Вие познавате ли?

Чарлз мълчеше.

— Аз познавам — каза Робин.

— Кого? — попита Бейсил. — Посочи ми един човек, когото познаваш, казвам — познаваш, а не просто си чувала за него, някой, с когото си говорила през изминалата седмица, дето да изкарва под шест хиляди на година.

Изражението му, едновременно развеселено и войнствено, напомни на Робин за споровете, които провеждаха като деца.

— Дани Рам — каза Робин. Тя знаеше, че той изкарва сто и десет паунда на седмица, защото беше попитала Прендъргаст, шефа на „Личен състав“ в „Прингълс“.

— И кой е този Дани Рам?

— Един индиец, фабричен работник.

Робин изпита особено задоволство от произнасянето на тази фраза, която се оказа много на място след арогантния цинизъм на Бейсил, но разбира се, сега трябваше да обясни откъде познава Дани Рам.

— Добре, добре — каза Бейсил, когато тя привърши краткия си разказ за преживяванията ѝ в „Прингълс“, — значи си дала своя малък принос за изоставането на английската промишленост, дето така и така не е много конкурентноспособна.

— Дадох своя принос за социалната справедливост в нея.

— Не че ще има ефект в дългосрочен план — каза Бейсил. — Фирми като „Прингълс“ отиват към девета глуха. Меги е абсолютно права — бъдещето на нашата икономика е в сферата на услугите и, може би, в модерните технологии.

— Финансите от сферата на услугите ли са? — попита Чарлз.

— Естествено — каза Бейсил, усмихвайки се. — Още нищо не сте видели. Почакайте до Големия взрив.

— Какво е това?

Бейсил и Деби се спогледаха и избухнаха в смях.

— Не може да бъде! Не четете ли вестници?

— Не и финансовите страници.

— Това е някаква промяна в правилата на борсата — каза Чарлз, — която ще позволи на хора като Бейсил да правят още повече пари.

— Или да губят — каза Бейсил. — Не забравяйте елемента на риск в нашата професия. За разлика от литературно-критическите занимания — добави той, като погледна към Робин. — Което разбира се прави нещата по-интересни.

— Това е просто законна форма на хазарт, не е ли така? — каза Чарлз.

— Точно така. Деби залага по десет-двадесет милиона паунда всеки ден, нали, скъпа?

— Да — каза Деби. — Разбира се, това не е като на конни надбягвания. Човек не вижда парите, те въобще не са негови всъщност, те са на банката.

— Но двадесет милиона ...! — каза Чарлз видимо потресен. — Това е почти колкото годишния бюджет на моя университет.

— Трябва да видиш Деби в процес на работа, Чарлз — каза Бейсил. — Това ще ти отвори очите. И твоите, Робин.

— Ами да, защо не? — каза Деби. — Бих могла да ви уредя.

— Може би ще е интересно — каза Чарлз за изненада на Робин.

— Без мен, обаче — каза тя.

Бейсил погледна часовника си, протягайки ръка така, че да видят „Ролекс“-а на нея.

— Време е да тръгваме.

Той настоя да излязат навън да им покаже BMW-то. На задното стъкло имаше лепенка: „Дилърите го правят в гръб“. Робин попита какво значи това. Деби се изкиска.

— „В гръб^[1]“ е като отпускане на заем в дадена валута срещу равностойност в друга.

— О, разбирам, това е метафора.

— Какво?

— Няма значение — каза Робин и обгърна раменете си поради студената вечер.

— То е и шега — каза Бейсил.

— Разбирам, че е предвидено да бъде шега — каза Робин. — Но сигурно ще е досадно за хората след вас по магистралата.

— Никой не се задържа дълго след нас — каза Бейсил. — Тази кола е много бърза. Е, довиждане, сестричке.

Робин подложи буза за целувка първо на Бейсил, после на Деби. След кратко колебание и смутен смях, Деби отърка буза в лицето на Чарлз и пъргаво седна на пасажерското място. Чарлз и Бейсил помахаха един на друг за раздяла.

— Нали не смяташ да ходиш в тази банка? — каза Робин на Чарлз, като се връщаха в къщата.

— Мисля, че може да е интересно — каза Чарлз. — Може да напиша нещо.

— О, да, това е друго — каза Робин, затвори входната врата и тръгна след Чарлз към хола. — И къде ще го публикуваш?

— Не знам, може би в „Марксизма днес“. Или в „Новия държавник“. Напоследък се замислям дали не мога да изкарам нещо като журналист на свободна практика.

— Никога не си се занимавал с такава работа.

— Винаги има първи път.

Робин прескочи употребените чаени чаши на пода и се сви пред газовата печка да се стопли.

— Как ти се стори Деби?

— Доста заинтригуваща.

— Заинтригуваща?

— Ами, в много отношения е като дете, а борави с милиони всеки ден.

— Боя се, че мама ще сметне Деби за неподходяща, ако Бейсил я заведе у дома.

— Ти самата създаде впечатление, че я смяташ за неподходяща.

— Аз ли? — възмутено каза Робин.

— Демонстрираше превъзходство.

— Глупости!

— Може да не си съгласна — каза спокойно Чарлз. — Но си беше така.

Робин не обичаше да я обвиняват в снобство, но съвестта ѝ не беше напълно чиста.

— Добре, де, за какво можеш да разговаряш с такива хора? — каза отбранително тя. — За пари? Отпуски? Коли? И Бейсил е същия. Станал е толкова противен.

— Ммм.

— Нека никога да не ставаме богати, Чарлз — каза Робин, внезапно загрижена да поправи пробива в отношенията им.

— Не мисля, че има такава опасност — каза Чарлз доста язвително, или поне на Робин така ѝ се стори.

---

[1] Игра на думи: back означава „гръб“, „назад“, „връщам“ (б. пр.) ↑

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ

„— Аз знам толкова малко за стачки, надници, труд и капитал, че по-добре да не разговарям с политикономист като вас.

— Напротив, така е още по-добре — каза разпалено той. — Ще ми бъде много приятно да ви обясня това, което изглежда аномалия или загадка за неспециалиста; особено във времена като тези, когато нашата работа се обсъжда от всеки, който може да държи писалка“.

Елизабет Гаскел,
„Севера и Юга“

1

Сутринта на следващата сряда Робин се намери отново в кабинета на Уилкокс — за своя собствена изненада, а сигурно и за негова, ако се съдеше по изражението на лицето му, когато Шърли я въведе.

— Отново вие? — каза той, като погледна откъм бюрото си.

Робин не влезе по-нататък в кабинета, а остана до вратата, сваляйки ръкавиците си.

— Сряда е — каза тя. — Вие не изпратихте съобщение да не идвам.

— Не смятах, че ще имате очи да се покажете тук още веднъж, да ви кажа истината.

— Ще си отида, ако желаете — каза Робин с едната ръкавица все още на ръката ѝ. — Нищо не би ме зарадвало повече.

Уилкокс продължи да рови из папката, отворена на бюрото му.

— Защо дойдохте тогава?

— Обещах да идвам всяка сряда през целия семестър. Искан ми се да не бях, но го направих. Ако искате да прекратите ангажимента, нямам нищо против.

Уилкокс я погледна някак пресметливо. След дълга пауза той каза:

— По-добре останете. Може да ми пратят някой по-лош.

Грубостта му беше достатъчно предизвикателна и заслужаваше Робин демонстративно да напусне, но тя се поколеба. Вече беше изхабила много време и сили през последните два дни, питайки се дали да се върне в „Прингълс“ и очаквайки съобщение от Уилкокс или от заместник-ректора за уреждане на въпроса. Съобщение нямаше. Пени Блек, чийто съвет бе потърсила след скуоша в понеделник вечер, я подтикна да се върне — „ако не го направиш, той ще си помисли, че е спечелил“ — и така, тя се бе върнала. А сега гласът на благоразумието ѝ нашепваше да остане. Уилкокс очевидно не беше подавал официално оплакване относно нейното поведение предишната сряда, но ако тя се откажеше от схемата „Силует“, всичко щеше да

излезе наяве. Макар да не се срамуваше от намесата си в полза на Дани Рам (а и Пени беше дълбоко впечатлена), тя тайно си признаваше, че в поведението ѝ е имало нещо донкихотовско, и никак не ѝ се искаше да обяснява и да се оправдава пред Филип Суолоу или заместник-ректора. Пристъпи навътре в кабинета и свали втората си ръкавица.

— Нека да се договорим за едно — каза Уилкокс. — Че всичко, което видите или чуете, докато сте мой силует, е поверително.

— Добре — каза Робин.

— Не събличайте палтото си, може да излезем веднага. — Той се обади на Шърли по интеркома: — Звънни на Фондръкс и питай дали Норман Коул може да ми отдели няколко минутки тази сутрин.

Уилкокс на свой ред облече връхната си дреха — скъпо на вид палто от камилска вълна, което, като повечето му дрехи, изглеждаше шито за мъж с по-дълги ръце и крака. В приемната срещнаха Брайън Евърторп, който важно-важно влезе, като пръхтеше и пухтеше, разтривайки ръцете си. Робин не го беше виждала от предишната сряда — за щастие, той не присъства на събранието с азиатските работници, макар че може би беше чул за него.

— Здравей, Вик. Виждам, че хубавият ти силует се е върнал, сигурно чака да я накажеш. Как сте, мила моя? Как се прибрахте миналата седмица?

— Оправих се някак — каза студено Робин. Нещо в усмивката му ѝ подсказа, че той е имал пръст в развалянето на колата ѝ.

— Как бяха пътищата тази сутрин, Брайън, лоши ли? — каза Уилкокс и погледна часовника си.

— Ужасни.

— Така си и мислех.

— Все едно и също в сряда сутрин.

— До скоро виждане — каза Уилкокс и се промуши през летящата врата.

Робин го последва и те излязоха навън. След частичното разтопяване през уикенда, времето се бе стегнало отново в режещ студ. Остатъците от сняг, навяни от бурята през миналата седмица, бяха замръзнали на ледени вълни по паркинга, но ягуарът на Уилкокс беше точно пред административния блок, старателно изчистен и сух. Когато

Уилкокс завъртя стартерния ключ, женски вокал се разнесе с изненадваща яснота и резонанс, сякаш певицата е била скрита заедно с оркестъра на задната седалка: „Може би много мечтая, глупава съм може би ...“ — Уилкокс, очевидно сконфузен, че музикалните му вкусове са разкрити, с бързо движение на ръката изключи стерео-системата. Колата леко се плъзна, а ледът изпука под гумите. Докато пътуваха, ѝ обясни накратко предисторията на работата, която трябваше да свърши тази сутрин — среща с управителния директор на една фирма, наречена „Фаундракс“, намираща се недалеч оттук.

„Прингълс“ и „Фаундракс“ снабдяваха с части един производител на дизелови помпи, „Роулинсънс“. „Прингълс“ му доставяше цилиндрични блокове, „Фаундракс“ — цилиндрични глави. Наскоро от „Роулинсънс“ бяха помолили „Прингълс“ да свалят цените си с пет процента, като се обосноваха с оферта от друга фирма на такава цена.

— Разбира се, те може и да блъфират. Поне за размера на шконтото със сигурност блъфират. Цените трябва да се вдигат, а не да падат, при тези цени на чугуна и скраба в днешно време. Но конкуренцията е толкова свирепа, че е възможно друга фирма да се опитва да из земе част от поръчките, като предлага смешна цена. Въпросът е: колко смешна? И кои са те? Ето затова отивам да се видя с Норман Коул. Искам да открия дали от „Роулинсънс“ са искали подобно намаляване на цените на цилиндричните глави.

Постройките на „Фаундракс“, както и тези на „Прингълс“, имаха вид на потопени в атмосферата на по-ранна епоха, края на петдесетте или началото на шестдесетте. И там имаше същото мрачно фойе-приемна, облицовано в светъл дъб и износени мебели с полегати крака, същите браншови списания пръснати по ниските маси, същите машинни части (така се сториха на неопитното ѝ око) в прашни стъклени витрини, същите трайно накъдрени секретарки, включително и тази, която ги заведе до кабинета на Норман Коул, хвърляйки любопитни погледи към Робин. Както и кабинета на Уилкокс, този беше голямо помещение с бюро в единия край и дълга маса за заседания в другия, на която той ги покани да седнат.

Коул беше внушителен, плешив мъж, който често премигваше зад очилата си, и пушеше лула или по-скоро я ръчкаше, чегърташе, надуваше, смукваше и често-често припалваше с клечки кибрит. От

цялата тази дейност обаче произлизаше много малко дим. Той излъчваше фалшива любезност.

— Ха, ха — възкликна той, когато Уилкокс му обясни присъствието на Робин. — Вярвам ти, Вик. Но хиляди други не биха. — Той се обърна към Робин: — И с какво се занимавате в университета, г-це ... ъ-ъ ...?

— Доктор — каза Уилкокс, — това е д-р Пенроуз.

— О, в медицината, значи, така ли?

— Не, преподавам английска литература — каза Робин.

— И феминистка литература — каза Уилкокс с гримаса.

— Аз не си падам по феминистките работи, ха-ха — каза Коул. — Но обичам хубавата книга. В момента чета „Торнбърдс“. — Той погледна очакващо към Робин.

— Боя се, че не съм я чела — каза Робин.

— Е, как е бизнесът, Норман? — каза Уилкокс.

— Не мога да се оплача.

Разговорът за бизнеса продължи без определена посока няколко минути. Секретарката внесе поднос с кафе и бисквити. Вик повдигна въпроса за някаква благотворителна дейност, с която и двамата се бяха ангажирали. Коул погледна часовника си.

— Нещо по-специално, което мога да направя за теб, Вик?

— Не, просто се отбих, за да запозная младата дама с обхвата на бизнеса ни — каза Уилкокс. — Няма да отнемаме повече от времето ти. А-а, докато съм тук — да си получавал случайно писмо от „Роулинсънс“ напоследък?

Коул вдигна вежди и погледна към Робин.

— Няма нищо — каза Уилкокс. — Д-р Пенроуз е наясно, че това, което чуе, не бива да излиза извън тези четири стени.

Коул извади от джоба си инструмент, подобен на сгъваем армейски нож, и започна да ръчка лулата си.

— Не — каза той, — не ми е известно такова. За какво ли би могло да е?

— Искат да редуцираме цените си. От порядъка на пет процента.

— Не си спомням нищо такова — каза Коул. Той прекъсна разкопките си и натисна бутон на телефонното си табло, за да помоли секретарката си да донесе папката на „Роулинсънс“ — Значи имаш проблеми с „Роулинсънс“, така ли, Вик?

— Някой се мъчи да ни подбие цените — каза Уилкокс. Бих искал да знам кой е.

— Чуждестранна фирма може би — предположи Коул.

— Не ми се вярва чуждестранна фирма да може да работи поевтино — каза Уилкокс. — Защо изобщо ще си правят труда? Количествата са твърде малки. Коя страна имаш предвид? Германия? Испания?

Коул разглоби лулата си и се загледа в цевта.

— Просто налучквам — каза той. — Може би Далечния Изток, Корея?

— Не — каза Уилкокс, — като прибавиш разходите за транспорт, изобщо губи смисъл. Това е някоя друга английска компания, сигурен съм.

Секретарката донесе дебела кафява папка и почтително я положи на бюрото на Норман Коул. Той погледна в нея.

— Нищо съмнително, Вик.

— А вие колко им искате за цилиндричните глави, ако смея да попитам?

Норман Коул изложи в широка усмивка два реда потъмнели от никотин зъби.

— Не очаквай да ти отговоря, Вик.

Вик отвърна на усмивката с видимо усилие.

— Да тръгвам тогава — каза той, стана на крака и протегна ръка.

— Заедно със силуета ли? — каза Коул, засмян и премигващ.

— Какво? А, да. Да, разбира се — каза Уилкокс, който явно бе забравил присъствието на Робин.

— Можеш да я оставиш тук, ако искаш, ха-ха — каза Коул и стисна ръката на Уилкокс. После стисна и ръката на Робин. — „Четвъртият протокол“ е друга една хубава книга. Чели ли сте я?

— Не — каза Робин.

Когато излязоха и се настаниха в колата, Уилкокс каза:

— Как ви се стори Норман Коул?

— Нямам много високо мнение за литературния му вкус.

— Той е счетоводител — каза Уилкокс. — Управителните директори в нашия бизнес са или инженери, или счетоводители. Аз лично нямам доверие на счетоводителите.

— Изглеждаше малко потаен — каза Робин. — Цялото това бърникане на лулата беше извинение за избягване на директен поглед очи в очи.

— Потаен е точната дума — каза Уилкокс. — Взех да го подозирам, като заразправя за Корея. Кой в Корея ще се интересува от бизнес с „Роулинсънс“?

— Мислите, че крие нещо, така ли?

— Мисля, че той може да е мистериозната трета страна — каза Уилкокс, като излезе с ягуара от паркинга и успя да се мушне в една пролука сред непрекъснатото движение по главното шосе, между един жълт камион, превозващ портативни солариуми „Ривиера“ и холандски ТИР.

— Искате да кажете, че той предлага отстъпката от пет процента?

— Само се предполага, че са пет. Може да предлага четири.

— Защо ще прави това? Казахте, че никой не може да печели на тази цена.

— Може да има какви ли не мотиви — каза Уилкокс. — Може отчаяно да търси поръчки, даже да са на загуба, само и само да задържи завода си над водата за още някоя и друга седмица, като се надява, че нещата ще се оправят. Може пък и да замисля да изझे всички поръчки на „Роулинсънс“ и после, при следващата поръчка, да вдигне цените, без да се тревожи от нашата конкуренция. — Той сухо се изсмя. — Или може би вече усеща, че потъва и не го е еня какво прави.

— Как ще разберете?

Уилкокс се замисли над въпроса за момент, после се пресегна за телефонната слушалка, монтирана под таблото.

— Ще се срещна с Тед Стоукър от „Роулинсънс“ — каза той, подавайки ѝ телефона. — Обади се на Шърли вместо мен, моля те. Да не спирам.

Робин, която никога дотогава не беше виждала телефон в кола, намери апаратчето забавно.

— Съжалявам, г-н Уилкокс не е тук в момента — пропя Шърли по монотонния си начин.

— Знам — каза Робин. — Аз съм с него.

— О! — каза Шърли. — Коя казахте, че сте?

— Робин Пенроуз. Силуета. — Тя не можа да потисне усмивката си. Името, с което се представяше звучеше като име на герой от комикс. Супермен. Жената-паяк. Силуета. Тя предаде нарежданията на Уилкокс да уреди среща с Тед Стоукър, управителния директор на „Роулинсънс“, за този следобед, ако е възможно.

— Вие ме използвахте като претекст да се срещнете с Норман Коул, нали? — каза Робин, докато се движеха по шосето в очакване Шърли да звънне.

— Дойде ми точно на място — каза той със спокойна усмивка. — Нямате нищо против, нали? Дължите ми го заради миналата седмица.

След няколко минути Шърли се обади и каза, че е уредила среща за три часа.

— Приятно пътуване — каза тя с леко злобна интонация, както се стори на Робин. Уилкокс зави остро през пролука в оградата по средата на шосето и рязко подкара в обратната посока.

— Къде отиваме? — попита Робин.

— В Лийдз.

— Какво? Днес? Дотам и обратно?

— Защо не?

— Пътят е дълъг.

— Аз обичам да шофирам — каза Уилкокс.

За Робин не беше трудно да разбере защо, като се имаше предвид мощността и комфорта на голямата кола. Вятърът от тяхното движение беше най-силният шум в тапицираната каросерия така, както летяха по бързото платно. Навън замръзналите поля и оголените дървета сякаш се свиваха от страх под стоманената броня на небето. Беше толкова приятно да си на топло, движейки се сред студения и мъртъв пейзаж. Робин попита дали могат да послушат музика. Уилкокс пушна радиото и я покани да го настрои. Тя намери Моцарт по Радио Три и се облегна на седалката си.

— Такава музика ли обичате? — каза той.

— Да. А вие?

— Все ми е едно.

— Но предпочитате Ранди Кроуфорд? — попита хитро тя, като съгледа празната кутия от касета в нишата до таблото.

Уилкокс изглеждаше впечатлен, явно сметна, че е познала по слух откъса от песента, прозвучала рано сутринта.

- Тя не е лоша — каза предпазливо той.
- Не я ли намирате малко блудкава?
- Блудкава ли?
- Сантиментална!
- Не — каза той.

Някъде в предградията на Манчестър той се отдели от магистралата и спря пред пътен ресторант, който познаваше, за да обядват. Сградата беше незабележителна, разположена на кръгово кръстовище, непосредствено до бензиностанция, но ресторантът вътре беше в псевдо-тюдор стил с дървени греди и тъмно байцвани мебели, имитация на дъб, и репродукции на старовремски месингови прибори, достатъчни да напълнят цял магазин за сувенири в Стратфорт-на-Ейвън. На всяка маса имаше лампион с цветни стъкла, като фенер от карета. Менюто беше написано на огромни ламинирани карти, а ястията — украсени с епитети, предназначени за изостряне на апетита: „сочен“, „цвърчащ“, „крехък“, „домашен“, „пресен“ и т.н. Клиентелата се състоеше предимно от костюмирани бизнесмени, смеещи се шумно и издухващи цигарен дим един другиму в лицата си, или разговарящи сериозно и поверително с добре облечени млади жени, които най-вероятно бяха секретарките, а не съпругите им. Накратко, това беше заведение, от което в друг случай Робин щеше да избяга като от чума.

— Хубаво място, нали — каза Уилкокс, като се огледа наоколо със задоволство. — Какво ще поръчаш?

— Един омлет, струва ми се.

Уилкокс изглеждаше разочарован.

— Не се стискай — каза той. — Обядът е за сметка на фирмата.

— Добре — каза Робин. — Ще си поръчам половинка сочно авокадо с ароматна френска заливка като начало, после ще хапна златисто-изпържени пресни океански скариди и хрускава фермерска салата. А-а, и домашно-изпечено пълнозърнесто хлебче с вкусни сусамени семена.

Ако Уилкокс беше забелязал иронията в педантичното й изброяване на ястията по менюто, той всеки случай не я издаде.

— А чипс?

— Не, благодаря.

— Нещо за пиене?

— Ти какво ще си поръчаш?

— Аз никога не пия в средата на деня. Но това да не те спира.

Робин прие чаша бяло вино. Уилкокс поръча смес от минерална вода „Перие“ и портокалов сок към неговия сочен печен на дървени въглища стек и златни хрускави пържени картофки. Твърде малко от останалите клиенти бяха така въздържани — бутилки червено вино, поставени в плетени кошници и бутилки бяло, стърчащи като ракетни снаряди от огромни кофи с лед се виждаха навсякъде между масите. Но дори без алкохол, Уилкокс се отпусна и разприказва по време на храненето.

— Ако наистина искаш да разбереш как става бизнесът — каза той, — не трябва да вървиш след мен, а след някой, който върти собствена малка фирма с, да речем, петдесет души персонал. Ето така започват фирмите като „Прингълс“. На някой му идва идеята как да прави нещо по-евтино или по-добре от някой друг и прави предприятие с малко работници. После, ако всичко върви добре, наема още работници и въвежда синовете си в бизнеса да го заместят, като се оттегли. Но или синовете му не се интересуват, или си мислят: защо да рискуваме нашия капитал в това предприятие, щом можем да го продадем на по-голяма компания и да инвестираме парите в нещо по-сигурно? Така фирмата става собственост на конгломерат като „Мидълънд Амалгамейтид“ и слагат някой нещастник като мене да я управлява срещу заплата.

— Късен капитализъм — каза Робин, кимайки.

— Какво му е късното?

— Искам да кажа, че епохата, в която живеем, е такава, на късния капитализъм. — Това беше термин, често употребяван в „Ню Лайф Ревю“, смяташе се, че постмодернизмът е символично свързан с него. — Големите международни корпорации владеят света — каза тя.

— Не ги вярвай тези работи — каза Уилкокс. — Винаги ще има малки фирми. — Той огледа ресторанта. — Всички тези мъже тук работят за фирми като „Прингълс“ и бас държа, няма нито един, който да не иска да върти собствен бизнес. Няколко измежду тях ще го направят, а след пет-шест години, ще продадат предприятията си и целият цикъл ще се повтори. Това е цикълът на търговията — каза тържествено той. — Като цикъла на годишните времена.

— Това значи ли, че предпочиташ да имаш собствена фабрика?

— Разбира се.

Когато Робин го попита какъв вид бизнес, той погледна настрани заговорнически и понижи глас:

— Ние с Том — нали си спомняш генералния мениджър на завода — ние с него имаме идея за едно апаратче, нещо като спектрометър, за отчитане точното съдържание на химическите съставки в разтопения метал на място, в цеха. Ако се получи, това ще спести вземането на проби за лабораторен анализ. Всяка леярна на света ще иска да има такава. Хубав малък бизнес би било това.

— Защо тогава не го направите?

— Имам ипотека, съпруга и три мързеливи деца, които трябва да издържам. Също като повечето от тези нещастници тук.

Проследявайки обхождащия поглед на Уилкокс към другите маси, Робин забеляза как поведението на секретарките, забавлявани от шефовете си, започва да се променя под влияние на напитките от въздържана резервираност към хихикаща безотговорност докъм времето, когато им сервираха десерта. Не така забавно ѝ стана, обаче, когато келнерът показа, че я взема за секретарка на Уилкокс, доведена тук за прелъстяване. По време на храненето той я наричаше „младата дама“, намигна и се подсмихна, когато Уилкокс поръча още една чаша вино, а после им препоръча нещо „сладко и приятно“ за десерт.

— Не може ли да намекнеш някак на този млад човек, че не съм твоя кукличка — каза накрая Робин.

— Какво? — каза Уилкокс, така сепнат от предложението, че едва не се задави с порцията си пресен домашен ябълков пай.

— Не забелязваш ли как се държи?

— Мислех, че е педераст. Келнерите често са такива.

— Сигурно очаква по-голям бакшиш.

— Ще бъде много изненадан тогава — каза строго Уилкокс и без малко не откъсна главата на нещастния келнер, когато ги подкани да завършат обяда с „релаксиращ ликьор“.

— Кафе и нищо повече, и донеси сметката с него — изръмжа той. — В три часа имам среща в Лийдз.

Робин съжали, че е повдигнала въпроса, не толкова заради келнера, колкото заради Уилкокс, който сега потъна в намусено мълчание, очевидно чувствайки се компрометиран по някакъв начин или поставен в глупаво положение.

— Благодаря за обяда — каза помирително тя, макар истината за скаридите да бе, че на вкус не се отличаваха много от олиото, в което бяха изпържени, а соленият кейк залепваше по езика и небцето ѝ.

— Не ми благодари — каза неучтиво Уилкокс. — Всичко е за сметка на фирмата.

Пътуването по лъкатушещото шосе М 62 през необятната, покрита със сняг Пенинска равнина предлагаше грандиозна гледка.

— О, виж, това е пътят към Хоуърт! — възкликна Робин, прочитайки пътния знак. — Сестрите Бронте!

— Кой са те? — попита Уилкокс.

— Писателки. Шарлот и Емили Бронте. Никога ли не си чел „Джейн Еър“ или „Брулени хълмове“

— Чувал съм ги — каза предпазливо Уилкокс. — Женски книги.

— В тях се разказва за жени — каза Робин. — Но не са женски книги в тесния смисъл на думата. Те са класика — два от най-великите романи на деветнадесети век.

Сигурно има милиони грамотни, интелигентни хора в Англия, помисли си тя, като Виктор Уилкокс, които никога не са чели „Джейн Еър“ и „Брулени хълмове“, макар че ѝ беше трудно да си представи такова литературно лишение. Колко ли различно беше никога да не си треперил с Джейн Еър в училището Лоууд, нито тръпнал в обятията на Хийтклиф заедно с Кати? После се сети, че това беше съмнително хуманистично интерпретиране и че думата „класика“ беше инструмент на буржоазната хегемония.

— Разбира се — добави тя, — те често се четат просто като любовни романи с хепиенд, особено „Джейн Еър“. Необходимо е да се деконструира текста, за да изпъкнат политическите и психологически противоречия, вписани в него.

— Ъ? — каза Уилкокс.

— Трудно е да се обясни, ако не си ги чел — каза Робин, затваряйки очи. Обядът, виното и уютната топлина на колата я приспиваха и намаляваха желанието ѝ да демонстрира дори елементарен деконструктивен прочит на Бронте. Скоро тя се унесе в дрямка. Когато се събуди, бяха на паркинга на „Роулинсънс & Со“.

Още една безлична приемна, още веднъж изчакване, прекарано в прелистване на списания, като „Хидравлично инженерство“ и „Помпата“, още едно минаване по коридори, застлани с линолеум, още един управителен директор, надигащ се от полираното си бюро за здрависване и обясняване присъствието на Робин.

— Д-р Пенроуз разбира, че всичко, което си кажем, е поверително — каза Уилкокс.

— Щом ти нямаш нищо против, Вик, и аз нямам — каза Тед Стоукър с усмивка. — Нямам какво да крия.

Той седна и постави яките си ръце широко разтворени върху бюрото, като да докаже това. Беше висок, набит мъж с груба, дебела кожа на гънки и бръчки, сред които две малки, бледи възпалени очи надничаха с мрачен хумор.

— Какво мога да направя за теб?

— Изпратили сте ни писмо — каза Уилкокс и го извади от куфарчето си.

— Да, изпратихме ви.

— Струва ми се, че е допуснатата печатна грешка — каза Уилкокс. — Тук пише, че очаквате пет процента намаление на цените на нашите цилиндрични блокове.

Стоукър погледна към Робин и се засмя.

— Той е опасен — каза той, тръсвайки глава в посока към Уилкокс. — Опасен си, Вик — повтори той, обръщайки се пак към Уилкокс.

— Няма ли грешка?

— Няма.

— Пет процента е смешно.

Стоукър сви масивните си рамене.

— Ако вие не можете, има други, които могат. — Стоукър се обърна пак към Робин. — Той знае, че не мога да му кажа кои — каза той и се засмя от удоволствие. — Знаеш, че не мога да ти кажа кои са те, Вик.

Робин отвърщаше на Стоукърските странични реплики с най-нежни усмивки. Не й харесваше ролята на сценичен посредник, но не виждаше как да се отърве от нея. Стоукър държеше тази игра на разговор под контрол.

— Чуждестранна фирма ли е? — каза Уилкокс.

Стоукър поклати бавно глава на ляво и на дясно.

— И това не мога да ти кажа.

— Бих могъл да рискувам и да сваля с два процента отливките с четири отвора — каза Уилкокс след пауза.

— Губиш си времето, Вик.

— Два и половина.

Стоукър поклати глава.

— Тед, ние правим заедно бизнес от доста време, знаеш това — каза укорително Уилкокс.

— Мой дълг е да приема най-изгодната оферта, знаеш това. — Той намигна на Робин. — Той знае това.

— Качеството няма да е толкова добро — каза Уилкокс.

— Качеството е отлично.

— Значи вече зареждате от тях? — попита бързо Уилкокс.

Стоукър кимна, после погледна, сякаш съжаляваше, че го е направил.

— Качеството е отлично — повтори той.

— Който и да е, нищо няма да спечели — каза Уилкокс.

— Това си е техен проблем. Аз си имам мои.

— Бизнесът не върви, а?

Тед Стоукър отговори с лице към Робин:

— Продаваме много на Третия свят — каза той. — Предимно помпи за иригация. Но Третият свят няма пари. Банките вече не им отпускат заеми. Поръчките ни за Нигерия миналата година паднаха с петдесет процента.

— Това е ужасно — каза Робин.

— Да, ужасно е — каза Тед Стоукър. — Може да ни се наложи да преминем на намален работен ден.

— Имах предвид за Третия свят.

— О, Третия свят ... — Стоукър показа с жест, че не му е до неразрешимите проблеми на Третия свят.

Докато траеше разговорът, Уилкокс се занимаваше с елката си.

— Три процента — каза той, вдигайки глава. — Това е последното ми предложение. Просто не мога да смъквам още. Кажи да на три процента и ще ти откъсна ръката.

— Съжалявам, Вик — каза Тед Стоукър. — Другата оферта все още остава два процента по-изгодна.

Когато влязоха отново в колата, Робин каза:

— Защо правеше тези сметки с елката, като беше готов да смъкнеш на три процента?

— Да го залъжа, че ме е притиснал и да спечеля пазарлъка. Не че успях. Той е стар инат, този Тед Стоукър.

— Не ти каза коя е другата фирма.

— Аз и не очаквах. Само исках да видя изражението му, като го попитам.

— И какво ти говореше то?

— Че не блъфира. Наистина има някой, който оферира четири или пет процента под нашата цена. И което е по-важно, те вече снабдяват „Роулинсънс“. Това означава, че мога да открия кои са те.

— Как?

— Ще пратя двама от моите хора пред „Роулинсънс“, да стоят в колата и да записват името на всеки товарен камион, който пристигне. Може да мине цяла седмица, ако трябва. С малко късмет ще успеем да открием кой доставя цилиндрични блокове и откъде.

— Струва ли си да се стига чак дотам? — попита Робин. — За колко пари всъщност става дума?

Уилкокс се замисли за момент.

— Съвсем не са много — призна той. — Но заради принципа ... Не обичам да ме побеждават — каза той и натисна скоростта така, че ягуарът скочи напред с писък на гумите. — Ако мистериозният доставчик се окаже „Фаундракс“, ще разплача фамилията на Норман Коул.

— Как?

— Ще го унищожа. Ще атакувам другите му клиенти.

— Искаш да кажеш, че ще го убиеш? — шокирана каза Робин.

Уилкокс гръмко се разсмя — първия истински пълнокръвен смях, който тя чу от него.

— Какво си мислиш, че сме — мафия ли?

Робин се изчерви. Неговите приключенски планове да изпрати мъже-съгледвачи я бяха подвели.

— Не, ще ги атакувам с ниски цени — каза Уилкокс, — ще му отнема бизнеса. Танто за кукуругу. Само че нашето танто ще бъде повече от неговото кукуругу. Няма и да разбере откъде е ударен.

— Не виждам смисъла от цялото това разиграване, интриги и удари под пояса — каза Робин. — Когато печелиш в едно — губиш на друго, и обратно.

— Така е в бизнеса — каза Уилкокс. — Винаги съм казвал, че е като щафета. Първо ти си напред, после предаваш щафетата на някой друг и той повежда, после ти го догонваш пак. Но няма финиш. Състезанието никога не свършва.

— И кой печели накрая?

— Потребителят печели — каза Уилкокс почти религиозно. — В края на деня някой си купува по-евтина помпа.

— Защо всички вие — ти, Норман Коул и Тед Стоук, защо не се съюзите и заедно да направите по-евтина помпа вместо да се пазарите за пет процента тук или там?

— А какво ще стане с конкуренцията? — каза Уилкокс. — Нали трябва да има конкуренция.

— Защо?

— Ами трябва. Ти как стигна дотам, където си?

— Какво?

— Как стана университетски преподавател? Като си вземаше изпитите по-добре от другите, нали?

— По принцип да, но аз съм против състезателните изпити.

— Да, ти може да си — каза Уилкокс. — След като си се представяла добре на тях, можеш да си го позволиш.

Тази забележка ядоса Робин, но тя не можа да измисли задоволителен отговор.

— Ще ти кажа какво ми напомня твоята прехвалена конкуренция — каза тя. — Глутница кучета, боричкаци се за кокал. „Фаундракс“ е откраднал кокала на „Роулинсънс“ от тебе и затова сега, докато те го гризат, ти ще откраднеш друг кокал от тях.

— Още не знам дали е „Фаундракс“ — каза Уилкокс, без да обръща внимание на аналогията. — Може ли да запаля?

— Бъди така добър да не пушиш — каза Робин. — Може ли да послушам пак Радио Три?

— Бъди така добра да не го слушаш — каза Уилкокс.

Останалата част от пътуването премина в тишина.

Следващия понеделник сутринта, Рупърт Съткиф показа главата си на вратата по време на семинар на Робин и каза, че я търсят на телефона. Като част от мерките за икономии, телефоните с външна линия бяха оставени само в кабинетите на по-висшите членове на университета, в следствие на което доста от скъпото преподавателско и секретарско време отиваше в тичане по коридорите към телефона в канцеларията на катедрата и обратно. Памела, секретарката на факултета, обикновено избягваше да прекъсва занятие, но явно не беше в кабинета си, когато телефонът звънна, и Съткиф, който се случи там, реши да извика Робин.

— Стори ми се важно — каза ѝ той в коридора. — Нечия секретарка. Помислих, че може да е издателят ти.

Но не беше секретарката на издателя ѝ. На телефона беше Шърли.

— Г-н Уилкокс иска да говори с вас — каза тя. — Свързвам ви.

— „Фаундракс“ бил! — каза Уилкокс без никакво встъпление. — Мислех, че искаш да научиш. Двама от моите хора стояха отпред две денонощия, едва не замръзнали в колата, викат, но успяха да запишат всеки камион, който влиза. Излезе, че е една транспортна фирма, GTG. За късмет, моят транспортен мениджър по-рано е работел в нея, та звънна на старите си познати и скоро откри какво са карали на „Роулинсънс“. Цилиндрични блокове с четири отвора от „Фаундракс“!

— И ме извика на телефона, само за да ми кажеш това? — ледено попита Робин.

— Нямаш ли собствен телефон?

— Не, нямам. Нещо повече, по средата на занятие съм.

— О, извинявай — каза Уилкокс. — Защо секретарката ти не каза на Шърли?

— Нямам лична секретарка — каза Робин. — Имаме една секретарка за петнадесет души и тя не е в кабинета си в този момент. Сигурно е в склада и отлепя на пара пликосе от писма, за да можем да ги използваме отново. Има ли още нещо, което би желал да научиш или да се връщаме към моята работа?

— Не, това е всичко — каза Уилкокс. — Довиждане до сряда.

— Довиждане — каза Робин и затвори телефона.

Тя се обърна и видя, че Филип Суолоу е влязъл в кабинета с листи хартии в ръка и объркан поглед — явно търсеше Памела.

— Здравейте, Робин — каза той. — Как сте?

— Ядосана — каза тя. — Този човек, Уилкокс, на когото съм силует, изглежда смята, че му принадлежа. Истинско бреме.

— Да, потискащо време ... — каза Суолоу и поклати глава. — Между другото, как върви работата по схемата „Силует“? Зам-ректорът ме питаше оня ден.

— Ами, върви.

— Зам-ректорът очаква с нетърпение доклада ти. Той лично проявява интерес към тази програма.

— Може би ще прояви личен интерес да ме задържи тогава — каза Робин. — Тя се усмихна, като каза това, от което Суолоу заключи, че е казала нещо смешно.

— Ха-ха, много добре — каза той. — Трябва да го запомня и да му го кажа.

— Надявам се — каза Робин. Трябва да вървя, в семинар съм.

— Да, да, разбира се — каза Суолоу. — „Семинар“ беше една от думите, които той все още разпознаваше без голямо затруднение, може би защото имаше много гласни в нея.

Когато Робин Пенроуз затвори телефона, Вик Уилкокс сложи слушалката бавно и замислено, сякаш се опитваше да убеди някакъв невидим наблюдател, че това е, което е възнамерявал да направи. Той се гордееше, че е „бърза пушка“ що се касае до използването на телефона — бърз да вдигне, веднага щом апаратът звънне, и пръв да затвори, щом разговорът е постигнал целта. Имаше си теория, че това те поставя в психологически изгодна позиция пред бизнес-опонента ти. Робин Пенроуз не беше негов бизнес опонент, но не му харесваше усещането, че е бил поставен на място от нея чрез рязкото приключване на разговора. Някъде беше объркал сметките, беше предположил, че тя ще се въодушеви като него от това, че е разгадал мистерията около снабдяването на „Роулинсънс“. Беше очаквал поздравления, а му бяха натрили носа.

Той тръсна глава, сякаш можеше физически да разпръсне тези дразнещи мисли, но те оставаха и му пречеха да работи. Опита се да си представи ситуацията, в която Робин Пенроуз се е намирала, когато ѝ се обади. Къде се намира телефонът, на който звъня? Какво разстояние е трябвало да измине тя? Какво е щяла да прави на занятието си вместо

това? Можеше да даде само смътен отговор на тези въпроси. Въпреки всичко, той започна да придобива някаква, макар и неясна представа за това, защо тя не се зарадва на новината му. Обаче това с нищо не подобри настроението му. Когато Шърли донесе писмата, напечатани тази сутрин, за да ги подпише, той се оплака от изложението на едно от тях и я накара да го препише.

— Аз винаги пиша офертите по този начин — каза тя. — Вие никога не сте се оплаквали.

— Добре, де, сега се оплаквам — каза той. — Просто го направи отново, моля те.

Шърли излезе, мърморейки, че някои хора никога не са доволни. После Брайън Евърторп, който беше в болнични в четвъртък и петък миналата седмица, дойде пръхтейки в кабинета на Вик; беше дочул за аферата „Фаундракс“-„Роулинсънс“.

— Защо не ми каза, че отиваш да се срещнеш с Тед Стоукър? — каза той. — Щях да дойда с теб.

— Нямаше време. Реших го на момента, веднага след срещата с Норман Коул. Уредих го с Шърли по телефона. Тебе те нямаше — излъга той, макар това да не беше далеч от истината, защото Брайън Евърторп рядко можеше да бъде намерен, когато го търсеха.

— Чух, че си взел силуета с тебе — каза Евърторп.

— Тя беше до мен през цялото време — каза Вик. — Извади късмет да се случи нейния ден.

— Човек ще рече, че ти си извадил късмет — каза присмехулно Евърторп. — Непредсказуем си, Вик.

Вик игнорира забележката.

— Впрочем, както сигурно си научил, открихме, че Норман Коул ни удря под пояса с цилиндричните блокове за „Роулинсънс“ на пет процента отстъпка.

— Как може да си позволи тази цена?

— Няма да е за дълго.

— Какво ще правим сега — да го насвием ли?

— Не — каза Вик.

— Не? — Рунтавите вежди на Евърторп подскочиха.

— Ще изглеждаме по-слаби, ако вземем да се бием с „Фаундракс“ за „Роулинсънс“. Ще заприличаме на кучета, боричкащи

се за кокал. Няма много месо по кокала на „Роулинсънс“, само си помисли. Остави Норман Коул да го оглозга. Да се задави дано.

— И ще го оставиш да се измъкне ненаказан, този браконьер в нашия бизнес?

— Ще намекна тук и там, че знам каква играе. Това ще го разтревожи. Ще го поизмъча малко.

— На мен ми се струва, че ние ще се поизмъчим.

— После ще го ударя.

— С какво?

— Още не съм решил.

— Това не е в твоя стил, Вик.

— Ще те информирам допълнително — студено каза Вик. — По-добре ли се чувстваш?

— Какво?

— Нали беше в болнични миналата седмица?

— А, да. Точно така. — Болестта на Евърторп очевидно не беше останала в паметта му. — Беше нещо като грип.

— Предполагам, че имаш да наваксваш с много работа.

Вик отвори папка, за да покаже, че разговорът е свършил.

Малко по-късно той звънна на Стюърт Бакстър и му каза, че иска да уволни Брайън Евърторп.

— Защо, Вик?

— Защото за нищо не става. Мързелив е. Не може да се освободи от стари навици. Не ме харесва и аз не го харесвам.

— Той е във фирмата от доста време.

— Именно.

— Няма да си тръгне без бой.

— Ще ми бъде много приятно.

— Ще иска огромна сума при напускането.

— Това ще са добре похарчени пари.

Стюърт Бакстър замълча за момент. Вик чу жулването и щракането на запалка от другата страна на линията. После Бакстър каза:

— Мисля, че трябва да дадеш възможност на Брайън да се нагоди.

— Да се нагоди към какво?

— Към теб, Вик, към теб. Не му е лесно. Предполагам, знаеш, че очакваше да получи твоя пост.

— Не виждам с какво право — каза Вик.

Стюърт Бакстър въздъхна. Вик си представи струите дим, излизащи от ноздрите му.

— Ще помисля върху това — каза накрая той. За втори път този ден Вик чу щракването от затворен телефон от другата страна, преди да е успял да затвори от своята. Той погледна намръщено апарата и се зачуди защо ли Стюърт Бакстър се грижеше толкова за Брайън Евърторп. Може би те двамата бяха масони? Вик не беше масон — веднъж го поканиха, но на него не му се занимаваше с всичките ритуали по посвещаването.

Шърли влезе пак в кабинета с преписаното писмо.

— Така добре ли е? — каза тя с изненадващо раболепна усмивка.

— Да, добре е — каза той, като прегледа документа.

— Брайън спомена пред вас идеята си за календар на „Прингълс“, нали? — каза тя, застанала зад рамото му.

— Да — каза Вик, — спомена нещо такова.

— Той каза, че не сте били очарован.

— Меко казано.

— Би било голям шанс за Треиси — каза замечтано Шърли.

— Голям шанс да се унижи — каза Вик и ѝ подаде писмото.

— Какво искате да кажете? — каза Шърли с възмущение.

— Наистина ли искаш голите снимки на дъщеря ти да висят навсякъде из завода и всеки да ги зяпа?

— Не виждам какво толкова ... Ами картинните галерии?

— Картинните галерии?

— Пълни са с голи тела. Старите майстори.

— Това е различно.

— Не виждам защо.

— Никой не води мъжки компании в картинните галерии да зяпат Венера, или каквото е там, да се ръчкат едни други в ребрата и да викат: „Ох, да ми падне в събота вечер!“

— Оо-ох! — изохка Шърли и извърна лице.

— Или да вземат картината, да си я занесат в къщи и да мастурбират пред нея — безмилостно продължи Вик.

— Не искам да слушам повече — каза Шърли и се отправи бързо към кабинета си. — Не знам каква муха ви е влязла в главата.

И аз не знам, помисли си Вик Уилкокс, малко засрамен от избухванията си, когато вратата зад нея се затвори. Това се случи няколко седмици преди Вик да осъзнае, че е влюбен в Робин Пенроуз.

Зимният семестър в Рамидж продължаваше десет седмици, както и есенния и летния семестри, но изглеждаше по-дълъг от другите два поради безрадостния сезон. Сутрините бяха тъмни, здрачът настъпваше рано, а слънцето рядко пробиваше облачната покривка през краткотрайния ден. В кабинетите и аудиториите електрическите лампи светеха по цял ден. Навън въздухът беше студен и лепкаво мокър, наситен с влага и замърсявания. Той обезцветяваше всичко и замъгляваше всяко очертание на градския пейзаж. Трудно можеше да се види циферблата на градския часовник на върха на университетската кула, а и самите му удари звучаха приглушено и унило. Атмосферата смразяваше тялото и тежеше на дробовете. Според някои, носовият говор в местния диалект се дължеше на климата през зимата, от който носовете на хората течаха, а синусите им оставаха запушени в продължение на месеци, като по този начин те бяха принудени да ходят с отворена уста, като риби на сухо. По това време на годината беше трудно да се разбере защо изобщо човешки същества са се заселили и размножили на такова студено, влажно и сиво място. Само работата като че ли даваше отговор. Никоя друга причина не можеше да накара никого да дойде тук или, ако е дошъл вече, да остане. Още по-жестока, следователно, бе съдбата на безработните в Рамидж и околностите му, осъдени да стоят бездейни на място, където нямаше какво друго да правят, освен да работят.

Робин Пенроуз не беше безработна — засега. Тя имаше предостатъчно занимания: преподаване, научна работа, административни задължения във факултета. Предишната зима бе оцеляла, отдавайки се на работа. Тя се движеше между малкия си уютен дом и топлата си, добре осветена стая в университета, като пренебрегваше неприятния климат. В къщи четеше, водеше си записки, които преработваше в научни разработки на компютъра си, оценяваше есета; в университета изнасяше лекции, консултираше студенти, беседваше с кандидат-студенти, съставяше списъци за прочит на книги, посещаваше събрания на комитети и пак оценяваше

есета. Два пъти седмично играеше скуош с Пени Блек — форма на отдих, която не се влияеше от времето — или всъщност от какъвто и да е друг аспект на околната среда: човек може навсякъде да замахва, да се поти и да се задъхва в ярко осветения кубичен корт дълбоко в недрата на спортния център — в Кембридж, Лондон или Южна Франция. Еднообразната линия на интелектуалната работа, пунктирана с кратки експлозии от физически упражнения на закрито — това беше ритъмът на живот на Робин Пенроуз през първата ѝ зима в Рамидж.

Но тази година зимният семестър беше различен. Всяка сряда тя напускате обичайната си обстановка и потегляше с колата към града (по по-бърз и директен маршрут от онзи, по който мина при първото си посещение) към завода в Западен Уолсбъри. До известна степен тя негодуваше срещу това си задължение. То я отклоняваше от работата ѝ. Винаги имаше толкова много книги, толкова много статии в толкова много списания — и всички те чакаха да бъдат прочетени, разбрани, анализирани и синтезирани в едно с многото други книги и статии, които тя беше прочела, разбрала, анализирала и синтезирала. Животът бе кратък, критиката — вечна. Трябваше да мисли и за кариерата си. Единственият ѝ шанс да остане сред академичните среди беше като изгради неустойчиво впечатляващ имидж чрез научна работа и публикации. Схемата „Силует“ с нищо не допринасяше за това — напротив, тя ѝ пречеше, отнемаше ѝ един ден седмично, който преди беше свободен от часове в университета.

Но раздражението ѝ беше само на повърхността. Схемата „Силует“ беше нещо, против което можеше да роптае пред Чарлз и Пени Блек, нещо удобно за оправдание, че изостава с другите задачи. Но на някакво по-дълбоко емоционално и мисловно ниво, тя извличаше известно задоволство от това, че е попаднала в завода, както и чувство за превъзходство над приятелите си. Чарлз и Пени живееха живота си, както тя самата преди, изцяло в границите на омагьосания университетски кръг. Но сега тя разполагаше с друг живот и с почти друга самоличност един ден в седмицата. Наименованието „силует“, което ѝ се струваше абсурдно в началото, започна да придобива смислен резонанс. Силуетът беше нещо като двойник, @Doppelg(nger, но всъщност тя дублираше не Уилкокс, а себе си. Сякаш онази Робин Пенроуз, която прекарваше един ден от

седмицата в завода, беше силует на другата, която през останалите шест дни се занимаваше с женския въпрос в литературата, викторианския роман и постструктуралистката литературна теория — не така значителна, по-изплъзваща се, но не по-малко реална. Сега водеше двойствен живот и поради това се чувстваше по-интересна и сложна личност. Уест Уолбъри, тази пустош от фабрики и складове, шосета и кръстовища, насечени от многобройни железопътни прелези и занемарени канали като линиите на Марс, сам по себе си беше като тъмен двойник на Рамидж, неговата непозната страна, непозната за тези, които се топлеха на лъчите на културата и знанието в университета. Разбира се, за хората, които работеха в „Прингълс“, нещата изглеждаха точно обратно: университетът и всичко, свързано с него, беше в сянка — чуждо, неразгадаемо, смътно заплашващо. Пребягвайки насам-натам през границата между тези две зони, чиито ценностни системи, приоритети, език и маниери бяха така несравними, Робин се чувстваше като таен агент; и, подобно на всички тайни агенти, понякога страдаше от пристъпи на съмнение в правотата на собственото си поведение.

— Знаеш ли — разсъждаваше тя гласно пред Чарлз един ден, — че някъде там съществуват милиони хора, които изобщо не се интересуват от това, което правим ние с теб?

— Какво? — каза той, вдигайки поглед от книгата си, като отбеляза с показалец мястото, докъдето е стигнал. Бяха седнали в дневната-кабинет на Робин през един от съботните следобеди. Напоследък съботните гостувания на Чарлз бяха зачестили.

— Разбира се, те изобщо не знаят какво правим ние, но дори да се опитаме да им обясним, няма да разберат, а ако разберат, няма да им стане ясно защо го правим или защо някой трябва да ни плаща да го правим.

— Толкова по-зле за тях — каза Чарлз.

— Но това не те ли смущава? — каза Робин. — Че нещата, които ни интересуват толкова силно, като например дали критиката на Дерида върху метафизиката не е причина идеализмът да се промъкне през задната врата, или дали психоаналитичната теория на Лакан е фалоцентрична, или дали епистемологичната теория на Фуко може да се примири с диалектическия материализъм — всички тези неща, за които ние спорим, четем и пишем безкрай — не те ли притеснява, че

на деветдесет и девет цяло и девет процента от населението въобще не му пука?

— Не му какво? — каза Чарлз.

— Не му пука. Означава, че изобщо не го е грижа.

— Искаш да кажеш, че не му пука на оная работа.

— Така ли? — каза Робин със смях. — Аз си мислех, че изразът е „пука ми на черупката“. Трябваше да се сетя, че „оная работа“ звучи по-поетично според теорията на Якобсон ... Нищо чудно, че Вик Уилкокс изглеждаше стреснат оня ден, когато му го казах.

— От него ли го чу за първи път?

— Сигурно. Макар че той всъщност не използва такъв език. Той е един вид пуританин.

— Моралът на протестантите.

— Точно така ... Хей, забравих за какво говорех.

— Говореше, че те не си падат много по постструктурализъм, там в завода. Не е за учудване, нали?

— Но това не те ли тревожи поне малко? Това, че повечето хора не им ... не се интересуват от нещата, които значат много за нас?

— Не, защо?

— Ами, когато Уилкокс започне да ме напада, че хуманитарните научни степени са пропилены пари ...

— Често ли го прави?

— О, да, с него постоянно спорим ... И когато той говори, аз усещам, че аргументите, с които разполагам, вече не тежат дори пред мен, като например поддържането на културните традиции или подобряване комуникативните умения на студентите — аргументи, които старомодни хора като Филип Суолоу поднасят с повод и без повод. Защото, ако аз кажа, че преподавам на студентите неща, като постоянното приплъзване на означеното под означаващото или начина, по който всеки текст неизбежно подрива собствената си заявка за носителство на определен смисъл, той ще се изсмее в лицето ми.

— Не можеш да обясняваш постструктурализма на човек, който си няма понятие дори от традиционен хуманизъм.

— Именно. Но това не ни ли поставя в твърде маргинална позиция?

Настъпи тишина, през което време Чарлз обмисляше въпроса.

— Маргинален включва в себе си наличието на център — каза най-сетне той. — Но идеята за център е точно онова, което постструктурализмът поставя под въпрос. Подхвърли на хора като Уилкокс или Суолоу идеята за център и те ще предявят права над него, ще сведат всичко, което вършат, до него. Покажи им обаче, че това е илюзия, заблуда, и тяхната позиция ще рухне. Живеем в децентрализирана вселена.

— Знам — каза Робин. — Но кой плаща?

— Кой плаща?! — повтори Чарлз неразбиращо.

— Уилкокс винаги пита: „Кой плаща?“. „Няма безплатен обяд“. Няма да се учудя, ако каже, че няма и безплатен семинар по деконструкция. Защо обществото ще плаща, само за да му кажат, че хората не мислят това, което казват, или че казват не това, което мислят?

— Защото е вярно.

— Мисля, че не съществуваше истина в абсолютния смисъл.

— Не в абсолютния смисъл, не. — Чарлз изглеждаше раздразнен.

— На чия страна си ти, Робин?

— Просто се опитвам да изслушам и другата страна.

— Всъщност не ни плащат чак толкова много — каза Чарлз и продължи да чете книгата си.

Робин погледна заглавието и го прочете на глас:

— „Финансовата революция“! За какво по дяволите четеш това?

— Казах ти, че смятам да напиша статия за живота на борсата.

— Наистина ли? Не вярвах, че говориш сериозно за това. Не е ли ужасно скучно?

— Не, всъщност даже е интересно.

— Ще ходиш ли да гледаш как работи Деби?

— Може — Чарлз се усмихна по неговия котешки начин. —
Защо и аз да не стана силует?

— Никога не съм и помисляла, че може да се интересуваш от бизнес.

— Това не е бизнес — каза Чарлз и потупа книгата. — Не става дума за покупка или продажба на истински стоки. Всичко се извършва на хартия или на компютърен екран. Абстрактно. Има си собствен, направо съблазнителен, професионален жаргон — арбитражор, отсрочено бъдеще, плаващо ниво. Като литературната теория е.

„Прингълс“ определено беше бизнес, занимаващ се с истински стоки и ръководенето му ни най-малко не приличаше на литературна теория, но понякога на Робин ѝ се струваше, че Вик Уилкокс и неговите подчинени се намират в отношения, подобни на преподавател към студенти. Макар че тя рядко схващаше подробностите по машиностроене и счетоводство, с които боравеше той по време на събранията с персонала, и макар че тези събрания често ѝ бяха скучни и я изморяваха, тя разбираше, че той се опитва да обучава другите мъже, уговаряше ги, втълпяваше им да гледат на завода по нов начин. Той щеше да се изненада, ако му го кажеше, но методът му беше сократовски: той караше другите директори и мениджърите от средно равнище, а дори и бригадирите да определят сами проблемите, сами да достигат до начините за решението им, които той вече е набелязал. Той вършеше това така умело, че понякога ѝ се налагаше да потиска възхищението си, като си напомня, че всичко се ръководи от мотива за печалбата и че извън стените на покрития с мокет кабинет на Вик Уилкокс е заводът, пълен с мъже и жени, които изпълняват опасни, унижаващи и досадно монотонни задачи, хора, които бяха само едни зъбни колелца в машината на неговата велика стратегия. Той беше изкусен тиранин и все пак тиранин. Нещо повече, той не показваше дължимия респект към нейните собствени професионални умения.

Типичен пример за това беше яростният спор, който те проведоха относно рекламата на цигарите „Силк Кът“. Те се връщаха с колата му от посещение на леярната в Дърби, която беше пред затваряне и продаваше един автоматичен сърцевик, от който Уилкокс се интересуваше, но се оказа, че той е твърде остарял за целите му. На всеки няколко мили минаваха покрай един и същ огромен плакат върху крайпътната ограда — фотографско изображение на разгъващ се на вълнички пурпурен копринен плат, в който имаше един-единствен срез, като направен с бръснарско ножче. Рекламата нямаше думи, само предупреждението на Министерството на здравеопазването за опасността от пушенето. Този вездесъщ образ, проблясващ през равни интервали, едновременно дразнеше и интригуваше Робин и тя започна да прави семиотичен анализ на дълбоката структура, скрита зад привидно невинната повърхност.

На пръв поглед изглеждаше като някаква загадка. В смисъл, че за да бъде декодирана рекламата, човек трябваше да е чувал за марката цигари, наречена „Силк Кът“^[1]. Плакатът иконично представяше липсващото име, нещо като ребус. Но иконата също беше метафора. Съблазнително пробляскващите извивки на коприната и самата ѝ мекота очевидно символизираха женското тяло, а елиптичния срез, подчертан от по-светъл цвят около него, представляваше още по-очевидно вагината. По такъв начин рекламата апелираше и към чувствените, и към садистичните импулси — желанието за обезобразяване при проникване в женското тяло.

Вик Уилкокс невъздържано изригна присмех и раздразнение, докато тя обясняваше своята интерпретация. Той пушеше друга марка, но сега сякаш почувства цялата си житейска философия застрашена от анализа на Робин.

— Трябва да имаш много перверзно съзнание, за да видиш всичко това в едно безвредно парче плат — каза той.

— Какъв е смисълът тогава? — предизвика го Робин. — Защо ще използват плат за реклама на цигари?

— Е, просто името им е такова, не е ли така? Копринен срез. Това е илюстрация на името. Нищо повече или по-малко.

— Представи си тогава, че бяха използвали снимка на топ коприна, срязан наполовина — щеше ли да е точно същото?

— Предполагам, че да. Да, защо не?

— Защото щеше да прилича на пенис, срязан наполовина, ето защо.

— Ама защо сте такива хора, защо не можете да приемате нещата каквито са си?

— Кои хора имаш предвид?

— Интелектуалците. Винаги се мъчите да откриете някакъв скрит смисъл в нещата. Защо? Цигарата си е цигара. Парче коприна си е парче коприна. Защо не оставите нещата на мира?

— Когато се представят по определен начин, те добиват допълнително значение — каза Робин. — Знаците никога не са невинни. Семиотиката ни учи на това.

— Семи-какво?

— Семиотиката. Науката за знаците.

— Тя ви учи на мръсно съзнание, ако питаш мен.

— А знаеш ли първо на първо защо нещастните цигари са наречени „копринен срез“?

— Не знам. Това си е просто име като всяко друго.

— „Срез“ има нещо общо с тютюна, нали? Тютюневият лист се реже. Нещо като „Плейърс Нейви Кът“ — вуйчо ми Уолтър пушеше от тях.

— Е, и какво като има? — наежено каза Вик.

— Но коприната няма нищо общо с тютюна. Това е метафора, която означава приблизително „нежно като коприна“. Някой в някаква рекламна агенция е измислил това име „Силк Кът“, за да ти внуши, че тези цигари няма да дразнят гърлото ти, няма да ти докарат тютюнджийска кашлица, нито рак на белия дроб. Но след известно време потребителите свикват с името и думата „коприна“ престава да означава нещо. Тогава решават да проведат рекламна кампания, за да съживят интереса към марката. Някой умник в агенцията излиза с идеята за копринен плат на вълнички с разрез в него. Първоначалната метафора сега е представена буквално. Но и нови метафорични конотации са се добавили — сексуалните. Дали те са вложени преднамерено или не, няма значение. Това всъщност е добър пример за приплъзване на означаваното под означаващото.

Уилкокс се позамисли върху това, после каза:

— Защо тогава и жените пушат? — Тържествуващото му изражение показваше, че смята аргумента си за убийствен. — Ако пушенето на „Силк Кът“ е един вид изнасилване, както се опитваш да го изкараш, защо и жените ги пушат?

— Много жени са мазохистки по възпитание — каза Робин. — Те са научили какво очаква от тях патриархалното общество.

— Ха! — възкликна Уилкокс и отметна главата си назад. — Трябваше да се сетя, че имаш готов отговор.

— Не знам защо го вземаш толкова навътре — каза Робин. — Нали ти самият не пушиш „Силк Кът“?

— Не, аз пуша „Марлборо“. Колкото и да е смешно, пуша ги, защото ми харесва вкуса им.

— Това не са ли онези от рекламата със самотния каубой?

— Да не излезе сега, че съм скрит хомосексуалист?

— Не, става дума за съвсем ясно метонимично послание.

— Мето-какво?

— Метонимично. Едно от основните положения в семиотиката е различаването на метафора от метонимия. Искаш ли да ти обясня?

— Карай, да минава времето.

— Метафората е фигура на речта, основаваща се на подобие, докато метонимията се основава на близостта. При метафората едно нещо се оприличава на друго, докато при метонимията някакво качество, причина или резултат от дадено нещо заместват самото нещо.

— Не разбирам нито дума от това, което казваш.

— Добре тогава, да вземем например една от твоите матрици. Долната полуформа се нарича драга, защото се влачи по пода, а горната — свод, защото покрива долната половина.

— Това аз ти го казах.

— Да, знам. Това, което обаче не ми каза, е че „драга“ е метонимия, а „свод“ — метафора.

Вик изсумтя.

— Какво значение има това?

— Въпрос на разбиране как работи езикът. Мислех, че се интересуваш от това, как работят нещата.

— Не виждам какво общо има това с цигарите.

— В случая с плаката на „Силк Кът“, изображението означава по метафоричен начин женското тяло: разрезът в коприната е подобен на вагина ...

Вик трепна при тази дума:

— Ти си мислиш така.

— Всички цепнатини, празни пространства, дупки и гънки представляват женски гениталии.

— Докажи го!

— Фройд го е доказал с успешното си тълкуване на сънища — каза Робин. — Но рекламите на „Марлборо“ не използват метафори. Всъщност може би затова ги пушиш.

— Какво искаш да кажеш? — каза подозрително той.

— Ти нямаш слабост към метафоричното виждане на нещата. За тебе цигарата е просто цигара.

— Така си е.

— Рекламата на „Марлборо“ не разрушава тази наивна вяра в стабилността на означаваното. Вместо това, връзката е метонимична

— напълно изопачена, разбира се, но направена да изглежда реална — между пушенето точно на тази марка и здравословния, героичен живот на открито на каубоя. Като купуваш цигарите, все едно купуваш начина на живот или фантазията, че живееш такъв живот.

— Глупости! — каза Уилкокс. — Аз мразя живота на открито. Даже ме е страх да изляза на поле с крава наред него.

— Добре тогава, може би ти допада усамотението на каубоя от рекламата. Независим, разчитащ само на себе си истински мъжага.

— Ташаци на рояци! — каза Уилкокс, което беше неочаквано груб език от негова страна.

— Ташаци ... виж, това е интересен израз ... — замисли се Робин.

— О, не! — изпъшка той.

— Когато одобрително кажем за даден мъж, че е „надарен“, визирайки половите му органи, това е метонимия, докато приказки като тази преди малко са нещо като метафора. Метонимията придава стойност на тестикулите, а метафората ги използва, за да понижи стойността им.

— Не ми се слуша повече — каза Вик. — Имаш ли нещо против да запаля? Просто една най-обикновена цигара?

— Ако ми пуснеш Радио Три — каза Робин.

Върнаха се в „Прингълс“ късно вечерта. Реното на Робин стоеше самичко и окаяно в средата на пустия паркинг. Уилкокс спря до него.

— Благодаря — каза Робин. Тя се опита да отвори вратата, но централната заключваща система ѝ попречи. Уилкокс натисна някакъв бутон и всички ключалки се отключиха изведнъж.

— Мразя да го използвам — каза Робин. — Това е мечтата на изнасилвача.

— Мозъкът ти е изнасилен — каза Уилкокс. И добави, без да я гледа: — Заповядай на обяд в неделя.

Поканата дойде така неочаквано и толкова безцеремонно, че тя се зачуди дали е чула правилно. Но следващите му думи потвърдиха, че не греши.

— Нищо специално — каза той. — У дома, със семейството.

Прииска ѝ се да попита „Защо?“, но щеше да прозвучи ужасно грубо. Тя се бе примирила с това, че жертва един ден от седмицата

като силует на Уилкокс, но не ѝ се искаше да жертва и част от безценния си уикенд. Нито пък Чарлз би пожелал.

— За съжаление, имам уговорка с един човек за този уикенд — каза тя.

— Следващата неделя тогава.

— Той идва през повечето уикенди — каза Робин.

Уилкокс изглеждаше объркан, но след миг колебание каза:

— Тогава доведи и него.

На което Робин нямаше какво друго да каже, освен:

— Добре. Много благодаря.

Вик влезе в административния блок. Масивната вътрешна дървена врата беше заключена, заключени бяха и летящите стъклени врати. Само лампата на охраната слабо осветяваше приемната, от което тя изглеждаше по-занемарена от всякога. Служебният персонал, в това число и Шърли, си бяха заминали. Както явно и другите директори.

Той обичаше да бъде сам в сградата. Така се работеше най-добре. Но тази вечер нещо не му се работеше. Влезе в кабинета си, без да светва лампите, като се ориентираше по светлината от паркинга, преминаваща през щорите. Преметна сакото си на облегалката на въртящия се стол, но вместо да седне на писалището си, се излегна в един от фотьойлите.

Разбира се, няма как да няма приятел, по-точно любовник — такава привлекателна, модерна, млада жена като Робин Пенроуз, нали? То се подразбираше. Защо тогава е изненадан, защо е ... разочарован, че тя споменава мъж, който идва при нея през уикендите? Тя не може да е девствена, за бога, не и тя, която говореше за пениси и вагини без ни най-малко смущение; нито пък е лесбийка, въпреки късата коса. Но в нея имаше нещо, различно от другите жени, които той познаваше — Марджъри, Сандра, Шърли и нейната Трейси. Дрехите, например. Докато те се обличаха (или, в случая с Трейси — събличаха) по начин, който сякаш говореше: „Погледнете ме, харесвайте ме, желайте ме, оженете се за мен!“, Робин Пенроуз се обличаше като за свое собствено удоволствие и удобство. Стилно при това — не като жените-еманципистки с техните безформени дънкови облекла — но същевременно без никакъв намек за кокетство. Тя не си оправяше непрекъснато полата, нито си приглаждаше косата, нито хвърляше

бързи погледи към отражението си във всяка срещната витрина. Гледаше мъжете право в очите и на него това му харесваше. Беше уверена — понякога арогантна — но никога суетна. Той не беше срещал толкова независима жена и си мислеше за нея като за нещо изключително и — колкото и да е смешно, винаги, когато мислеше за нея, в съзнанието му се въртеше една дума — целомъдрена.

Той си спомни една картина, която беше видял някога в галерията на Рамидж — бяха ги завели от училище, трябва да бяха минали повече от тридесет години оттогава; но картината се беше запечатала в ума му, а онзиденшният спор с Шърли за голотата отново съживи спомена. Голямо маслено платно с гръцка богиня и няколко нимфи, къпещи се в езеро сред гората, а някакъв младеж надзърта към тях иззад един храст на преден план. Богинята току-що е забелязала нахалника и го гледа с гневен поглед — поглед, който сякаш излиза от картината; този поглед накара да млъкнат дори зяпащите я ученици, иначе винаги готови да се подхилкват и смущкват едни други при вида на голо женско тяло. По някаква причина картината се беше асоциирала в съзнанието му с думата „целомъдрена“, а сега — с Робин Пенроуз. Той си я представи в позата на богинята — висока, с бели крайници, възмутена, насъскваща кучетата си към нахалника. Нямаше място за съпруг или любовник край нея — богинята не се нуждае от мъж-защитник. Ето така си беше мислил за Робин Пенроуз, а тя не беше казала нищо, с което да му подсказже обратното, и затова сега всичко беше още по-объркващо.

Объркващо? Но какво право имаше той да се чувства объркан, като си мисли за личния живот на Робин Пенроуз? Това не е твоя работа, каза си той ядосано. Удари главата си с юмруци, сякаш да вкара малко разум в нея или да изкара глупостите оттам. Какво, за бога, правеше — той, управителният директор на компания за леене и машиностроене с дефицит от тридесет хиляди паунда този месец, седнал в тъмното и замечтан за гръцки богини? Трябваше да е седнал на бюрото и да работи по плана за компютъризиране на стоките и пласмента.

Въпреки това той остана отпуснат в креслото, замислен за Робин Пенроуз и за обяда с нея следващата неделя. Покани я съвсем необмислено и сам се учуди не по-малко от нея. Сега съжаляваше. Трябваше да се възползва от момента, когато тя спомена приятеля си,

за да се откаже. Защо настоя — и защо, за бога, покани и приятеля ѝ, когото най-малко желаше да види? Сигурно и той е интелектуалец, при това без привлекателността на Робин за компенсация. Обядът ще се превърне в трагедия: сигурността в това го прониза като кама, която сам си забива. Утре сутринта ще се събуди с тревожни мисли за този обяд и така всяка сутрин до неделята. А тревогата му ще рефлектира върху Марджъри, която и без това винаги изпада в паника, когато трябва да имат гости. От нервност тя може би ще изпие твърде много шери, ще загори вечерята или ще изпусне някоя чиния. После си я представи как води разговор с Робин Пенроуз — не, това беше прекалено болезнено за въобразяване. Какво биха могли да обсъдят? Семиотиката или буланата? Метафората и метонимията или десена на тапетите? А същевременно баща му ще забавлява приятеля ѝ с цените на дребно от 1948 година, а децата ще се подсмивват или мусят отстрани по обичайния си начин. Кошмарът, който бе извикал пред мисловния си поглед, така го ужаси, че той сериозно се замисли да телефонира на Робин Пенроуз веднага и да анулира поканата. Лесно можеше да измисли причина — забравен ангажимент за неделя, например. Но това ще е само отсрочка. След като бе така настойчив с поканата, ще трябва да удържи на думата си и колкото по-скоро приключеше с всичко това, толкова по-добре. Вероятно и Робин Пенроуз се чувстваше по същия начин.

Вик буквално се гърчеше във фотьойла, като си представяше последствията от собствената си лудост. Той разхлаби яката и вратовръзката си и изрита обувките си. Усещаше, че се задушаваше — парното беше твърде силно за празна сграда (дори душевните мъки не му попречиха да си отбележи наум, че трябва да завърти термостата на по-слабо, като излиза — това щеше да спести стотици паунда от сметката за отопление). Той затвори очи. Това сякаш го поуспокои. Мислите му се върнаха към спора с Робин Пенроуз в колата за цигарите „Силк Кът“. Тя не е глупава, трябва да ѝ признае, макар че теориите ѝ не са съвсем издържани. Вагина, как пък не! Наистина някои може да я наричат цепка понякога. „Копринена цепка“. Всички кухни ... хм ... „Копринена кухня“ ... путка ... ами да, „Копринена путка“. За това не се беше сетил! Хубаво име за пакет цигари. Вик се усмихна уморено на себе си и заспа.

Събуди се от мъчително усещане, че е направил ужасна грешка някъде, и почти веднага си спомни какво беше то: поканата за обяд към Робин Пенроуз за следващата неделя. Отначало си помисли, че е в леглото и часът е пет сутринта, но дрехите му и позата в креслото скоро му напомниха къде е. Той се понадигна вдървено и се прозина. Погледна часовника си, като натисна бутона за осветяване на циферблата. Девет и двадесет и три. Спал е близо два часа. Марджъри сигурно се чуди къде ли е. Най-добре да ѝ се обади.

Като се изправи на крака и тръгна към бюрото, странен, приглушен звук прикова вниманието му. Беше много слаб, но той имаше остър слух, а и в сградата беше съвсем тихо. Май че идваше от кабинета на Шърли. Все още по чорапи, той крадешком се придвижи по застлания под в посока към шума. Кабинетът на Шърли беше празен и тъмен, с изключение на осветлението, проникващо през щорите откъм паркинга. Шумът обаче се чуваше по-добре оттук. В него нямаше нищо зловещо, но Вик беше любопитен да определи от какво е. Може би някой от директорите беше останал до късно да поработи. Или беше мъжът от охраната, макар че той обикновено обикаляше сградата отвън, пък и защо ли той ще си говори сам и ще пъшка? Защото такъв беше шумът — неразбираема човешка реч или някакво пъшкане, като от болка или ...

Внезапно той разбра от какво беше шумът и откъде идваше — от приемната, от другата страна на преградната стена с блажно боядисаните прозорчета. Погледът му литна към изчегъртаното място за шпиониране, което слабо просветваше. Тихо и полека той постави стол до шкафа за папки точно под шпионката. Докато правеше това, си спомни как беше гледал скришно към Робин Пенроуз при първото ѝ посещение и сега внезапно го прониза болезнено угризение на съвестта. Той разбра защо я асоциираше с картината от галерията на Рамидж: той самият беше любопитният нахалник от предния план. Помисли си дали пък не сънува и дали, ако долепи око до дупчицата няма да види Робин Пенроуз, облечена като класическа богиня в надиплена роба, хлъзгаща се над мраморните ѝ крайници, вперила гневен поглед в него?

Това което действително видя на мътната светлина от сигналното осветление, беше Брайън Евърторп в любовна поза с Шърли върху канапето на приемната. Макар че лицето му не се виждаше, а

широкият задник, мърдащ нагоре-надолу като бутало под полите на ризата му между разтворените крака на Шърли можеше да принадлежи на всеки друг, той го разпозна по бакенбардите и плешивината на върха на главата. Затова пък лицето на Шърли се виждаше ясно. Очите ѝ бяха затворени, а устата — отворена във формата на тъмно червено О. Именно Шърли произвеждаше шума, който Вик беше чул. Той се спусна от шкафа внимателно долу, влезе обратно в кабинета си и затвори свързващите врати. Седна в креслото и запуши ушите си.

Това не беше сън, но следващите няколко дни Вик ходеше като насън. Марджъри му направи забележка, че е по-разсеян отвсякога. Шърли също, а той не посмя да я погледне в очите, като я видя да влиза в кабинета му на сутринта, след като я беше гледал да прави любов с Брайън Евърторп. Сега много от нещата дойдоха на мястото си, много загадки се разплетоха: защо например Брайън Евърторп винаги знаеше толкова много и съвсем навреме какво става в „Прингълс“ и защо беше толкова загрижен за кариерата на Трейси като модел. Нямаше как да знае от колко време продължава връзката им, но в поведението на Шърли от доста време имаше нещо щастливо отнесено, което предполагаше, че не за първи път Брайън Евърторп беше с нея върху канапето в приемната. Като го правеха тук, те се излагаха на изключителен риск, макар че, като си помисли човек, ако сградата е празна и вътрешната входна врата — заключена, нямаше кой друг да ги смути, освен охраната, но Евърторп несъмнено го беше подкупил. Сигурно са влезли през задната врата след ресторант или кръчма, докато Вик е спял в кабинета си, или пък са се задържали в кабинета на Евърторп, докато всички други са заминали. Причината да предпочетат приемната пред кабинета на Евърторп е най-вероятно канапето. Или по-голямата опасност да бъдат открити там, която внасяше допълнителна възбуда в интригата им.

Имаше усещането, че е застанал на ръба на пропастта, криеща загадките на човешкото поведение, където никога не се бе спускал, и размишляваше за тях със смесени чувства. Не одобряваше това, което Шърли и Евърторп правеха. Той никога не си бе позволявал изневяра с омъжена жена, особено на работното място. Беше в правото си да изпитва възмущението на праведник от тяхното мърсуване и да търси начин, след като е научил, да се отърве и от двамата. И все пак не му се

искаше. Истината беше, че се срамуваше от собствената си роля в епизода. Не можеше да каже на никого, включително на провинилите се, какво беше видял с очите си, без да предизвика абсурдната и унизителна картина, представяща самия него в тъмното, по чорапи, качил се на шкафа с папките, съсредоточено взрян в миниатюрната пролука на преградната стена. А освен това имаше още едно съображение, още по-болезнено. Въпреки факта, че те изобщо не бяха блестяща любовна двойка, Брайън Евърторп — дебел и плешив, Шърли — прехвърлила най-добрите си години, с двойна брадичка и боядисана коса; въпреки неуместната обстановка и лишения от достойнство полуразсъблечен вид, в който се любеха — панталоните и слипа на Евърторп небрежно метнати върху масата и съседните столове, заедно с бикините и чорапогащите на Шърли, сред броеве „Машиностроенето днес“, въпреки всичко това, не можеше да се отрече, че бяха обзети от истинска страст. Това беше страст, каквато Вик не беше изпитвал от много време и се съмняваше, че Марджъри изобщо някога беше изпитвала. Със сигурност можеше да се каже поне, че любовният акт никога не беше изтръгвал от Марджъри виковете от удоволствие, които достигнаха до ушите му през преградната стена и през пространството на двата кабинета през онази нощ. Вик никога не си бе представял, че може за нещо да завиди на Брайън Евърторп, но сега всъщност му завиждаше. Завиждаше му за пълнокръвното ебане със страстна жена и за виковете с цяло гърло, които тази издаваше, докато лежеше под него. Това беше нещо като поражение, и с горчивия вкус от него в устата си, той нямаше смелост да търси възмездие от Брайън Евърторп. Вик повече не отвори и дума пред Стюърт Бакстър за освобождаването на Евърторп.

Сцената в приемната отново и отново се превърташе в главата му като филм — не като някоя от внимателно режисираните и меко фокусирани стайни сцени, които могат да се видят по телевизията в нощните часове, а по-скоро като пийп-шоу от мръсен вертеп в Сохо, където отиваш, обзет от похотливо любопитство и пъхаш 50 пенита в автомата, за да поддържаш в движение трепкащите образи на мятащи се тела. Отново и отново виждаше мърдащите нагоре-надолу бутове на Брайън Евърторп, раздалечените бели колене на Шърли, червените й устни, закръглени в това О на удоволствието, дългите й нокти, забити в раменете на Евърторп така здраво, че Вик сякаш виждаше

вдлъбнатините — макар че беше трудно в ретроспекция да различи това, което бе видял от това, което прегрялото му въображение реконструираше. Понякога се питаше дали пък не е сънувал, дали целият епизод не е фантазия, минала през главата му, докато е дремал в служебния фотьойл. Тайно направи оглед на канапето в приемната в търсене на потвърждаващи улики. Забеляза няколко петна, които можеха да бъдат както от сперма, така и от мляко с кафе, и откри едно черно къдраво влакно, което можеше да е както пубисен косъм, така и нишка от тапицерията, но любопитният поглед на една от служителките го накара да прекрати заниманието си.

Наближаващата неделя и заедно с нея обядът с нищо не успокояваха душевното му състояние. Той постоянно тормозеше Марджъри за менюто, като я молеше да сготви агнешки джолан вместо говеждо, защото агнешкото нямаше да пострада толкова, ако го прегореше, и я караше да посочи съвсем точно какви зеленчуци смята да сервира. Той изрази предпочитание към ябълков сладкиш за десерт вместо по-несигурния лимонов пай, който и без това беше вторият по честота десерт, приготвян от Марджъри. И настояваше да има ордъовър.

— Никога не сме започвали с ордъовър — каза Марджъри.

— Винаги има първи път.

— Какво ти става, Вик? Ще си помисли човек, че сме поканили кралицата.

— Стига, Марджъри. Ордъоврите са нещо съвсем обикновено.

— В ресторантите може и да са, но в къщи — не.

— В дома на Робин Пенроуз сигурно започват с ордъовър — каза Вик. Бас държа, че е така.

— Ако е толкова надута ...

— Въобще не е надута.

— Нали не ти харесваше, между другото. Доста се оплакваше от нея.

— Това беше в началото. Започнахме зле.

— Значи вече ти харесва, така ли?

— Горе-долу. Нито ми харесва, нито не ми харесва.

— А защо тогава я покани на обяд? За какво да си създаваме толкова грижи?

Вик замълча за момент.

— Защото е интересна, затова — каза най-сетне той. — С нея можеш да проведеш интелигентен разговор. Мислех, че имаме нужда от промяна. Омръзнали са ми нашите неделни обеди с вечното боричкане на децата и с остроумията на баща ми за цените и ... — Той се спря, за да не каже нещо обидно по адрес на уменията за разговор на Марджъри, и завърши сухо: — Мислех, че имаме нужда от промяна.

Марджъри, която беше настинала, изсекна носа си.

— Какъв го искаш тогава?

— А?

— Безценния ти ордъовър, какъв да бъде?

— Не знам. Да не съм готвач?

— Аз пък не знам да готвя ордъоври.

— Ордъоврите не се готвят. Те може да са сурови. Например пъпеш.

— Къде ще намериш пъпеш по това време на годината?

— Добре де, нещо друго тогава. Пушена съомга.

— Пушена съомга! Знаеш ли колко струва?

— Друг път не те е грижа кое колко струва.

— Но тебе — винаги. Както и баща ти.

Вик си помисли, че баща му сигурно ще започне да коментира цената на пушената съомга и оттегли предложението си.

— Авокадо — каза той, спомняйки си, че Робин си беше поръчала такова в ресторанта до Манчестър. — Реже се на две, маха се костилката, а вътрешността се пълни с оцет и олио.

— На баща ти няма да му се хареса.

— Да не го яде тогава — каза Вик, изгубил търпение. Сега започна да се тревожи за виното. Трябва да е червено, за да върви с агнешкото, разбира се, но дали не трябва да се купи и бяло за авокадото и ако да, сухо ли трябва да бъде или десертно? Вик не беше познавач по вината, но кой знае защо си беше въобразил, че приятелят на Робин е такъв и ще се присмее на избора му.

— Може да използвам стъкления сервиз от разпродажбата, в него да сервирам авокадото — примири се Марджъри. Тази идея изглежда ѝ харесваше, а с нея и идеята за ордъовър.

— И кажи на Реймънд, че не искам да ми се връща от кръчмата наред обяда тази неделя — каза Вик.

- Защо сам не му кажеш?
- Той слуша само теб.
- Слуша мен, защото ти не разговаряш с него.
- Всеки път ми разваля настроението.
- Трябва да се опиташ, Вик. Ти не разговаряш с никой от нас.

Затворил си се в себе си.

- Недей да започваш пак — каза той.
- Аз му заех пари, всеки случай.
- Какви пари?

— За демо-касета. За групата. — Марджъри му хвърли предизвикателен поглед. — Това са си мои лични пари, от пощенската ми сметка.

По друго време, в друго настроение Вик щеше да се скара с нея. Но сега само сви рамене и каза:

- Твоя си работа. И да не забравиш салфетките.
- Марджъри го погледна неразбиращо.
- За неделя.
  - А-а! Но аз винаги поставям салфетки, когато имаме гости.
  - Понякога свършват — каза Вик.

Марджъри го изгледа напрегнато.

— Досега не съм забелязвала да мислиш за салфетките — каза тя. В бледите ѝ, дремещи от приспивателното очи той видя — като нещо едва-едва раздвижващо се под вода — трепване от уплаха или сянка на подозрение, и тогава за пръв път разбра, че тя има основания за подобни чувства.

---

[1] Silk Cut — копринен срез (б. пр.) ↑

Половината от опасенията на Вик за неделния обяд отпаднаха, след като Робин се обади в събота сутринта и каза, че приятелят ѝ Чарлз е настинал и няма да дойде в Рамидж този уикенд. Тя самата пристигна доста късно и почти веднага седна на масата. Край всяко място бяха поставени книжни салфетки, а в синьо-оцветени стъклени чинийки ги очакваха половинки авокадо. Те предизвикаха доста възбуда и присмех у децата.

— Какво е това? — попита Гери и заби вилицата си в половинката пред него, вдигайки я във въздуха.

— Авокадо, глупчо! — каза Сандра.

— Това е ордьовър — каза Марджъри.

— Обикновено нямаме ордьовър — каза Реймънд.

— Питай баща си — каза Марджъри.

Всички погледнаха към Вик, включително Робин Пенроуз, която се усмихна, сякаш разбираше, че авокадото е жест от негова страна към нейната изисканост.

— Мислех, че не е лошо малко да променим навиците си — измърмори Вик. — Не го яжте, ако не искате.

— Това плод ли е или зеленчук? — каза баща му, като набождаше порцията си с недоверчиво изражение.

— На зеленчук прилича, татко — каза Вик. — Подправя се с оцет и олио и се яде с лъжичка.

Г-н Уилкокс загреба с лъжичката си жълтия зеленчук и го опита, сякаш провеждаше експеримент.

— Странен вкус — каза той. — Като масло за свещи.

— Струват по пет паунда парчето, дядо — каза Реймънд.

— Какво!

— Не му обръщай внимание, татко, той се шегува — каза Вик.

— Не давам и пет пенита за това, честно казано — каза баща му.

— Много е вкусно с винегрет, г-н Уилкокс — каза Робин. —

Няма ли да опитате?

— Не, мерси, зехтинът не ми понася.

— Получавах разстройство, нали, дядо? — каза Гери.

— Ама и ти си един — каза Сандра.

— Да, така е, чедо — каза г-н Уилкокс. — Ние на това му викахме „беж през задната врата“, когато бях малък. Защото ...

— Знаем защо, татко, или поне се досещаме — прекъсна го Вик с извинителен поглед към Робин, но тя изглеждаше по-скоро развеселена от този разговор. Полека-лека той започна да се отпуска.

Благодарение на Робин обядът се оказа съвсем не толкова минно поле, каквото се бе опасявал, че ще е. Вместо да говори само за себе си, а семейството да се чувства неудобно, тя ги накара да се отворят с въпроси за тях самите. Реймънд ѝ разказа за групата си, Сандра разговаря с нея за прически, Гери — за компютърни игри, а баща му сподели с нея как той и майката на Вик се оженили с доход само тридесет и пет паунда на седмица и пак не се смятали бедни. Щом обаче старият се опиташе да мине към темата за „имигрантите“, Вик успяваше да го разсее с въпрос за цените от едно време. Само Марджъри не се поддаваше на уменията на Робин за лек разговор, като на всички нейни въпроси отвърщаше с едносрично измрънкване или неясна, разсеяна усмивка. Но Марджъри си беше такава. Винаги стоеше в сянка или в кухнята, когато имаха гости. Иначе храната беше наистина добре приготвена, с изключение на авокадото, което беше незряло и доста жилаво.

На фона на гладко протеклия обяд единственият проблем възникна, когато Робин предложи да помогне за измиването на съдовете и Марджъри решително отказа. За кратко време волята на двете жени се сблъска, но накрая Вик прибегна към компромисно решение, като предложи да извърши сам операцията и повика децата на помощ. След това предложи кратка разходка, преди да се стъмни, но Марджъри се извини с това, че е много студено, Реймънд замина на репетиция с приятелите си, Сандра се сви пред телевизори с несесер за нокти и започна да си прави маникюра, докато гледаше „Ийст Енд“, а Гери се оправда с домашното си. Г-н Уилкокс се съгласи да излязат, но когато Вик се върна в хола след като привърши с миенето на съдовете, го намери заспал и леко похъркващ в един от фотьойлите. Вик не го събуди, нито положи усилия да убеди някого от семейството. Разходка с Робин насаме — точно на това тайно се беше надявал.

— Не знаех, че децата ти са толкова големи — каза тя, щом излязоха от къщата.

— Женени сме от двадесет и три години. Големият син се роди веднага. Марджъри беше доволна, че напуска работа.

— Какво работеше тя?

— Машинописка.

— А-ха.

— Марджъри не е интелектуалка — каза Вик, — както сигурно забеляза. Тя има само средно образование и то без право да следва.

— Това не я ли притеснява?

— Не. Но притеснява мен, понякога.

— Защо тогава не я насърчиш да изкара някой курс?

— Какъв? Марджъри? На нейните години? — Смехът му прокърна в студения въздух, по-дрезгав, отколкото самият той бе възнамерявал.

— Не знам какъв точно. Има различни курсове, предназначени за възрастни. И Отвореният университет предлага курсове без приемни изпити.

— Марджъри няма да се справи — каза Вик.

— Само защото ти я караш да мисли така — каза Робин.

— Глупости! Марджъри е напълно доволна. Има хубава къща с баня „EN SUITE“ и четири тоалетни и достатъчно пари да си купува каквото поиска.

— Мисля, че това е невероятно високомерно, настояническо отношение към собствената ти жена — каза Робин Пенроуз.

Те повървяха известно време, без да говорят, докато Вик обмисляше как да отвърне на този упрек. Реши да го отмине с мълчание.

Поведе Робин по един безцелен маршрут из тихите улици на жилищния квартал. Беше студен, мъглив следобед с ниско, червено слънце, проблясащо между клоните на голите дървета. Срещнаха само няколко души: самотен бегач, двойка с куче и някакви африкански студенти с безутешен вид, които чакаха на една автобусна спирка. На всяка пресечка имаше по някой съборен на земята уличен стълб с изтърбушени жици — маркировка, указваща, че оттук през нощта са минали хулигани.

— Не Марджъри, а децата трябва да мислят за придобиване на някаква квалификация — каза Вик. — Реймънд прекъсна следването си миналата година. Провали се на изпитите още първата година, не можа да си вземе и поправките.

— Той какво следваше?

— Електроинженерство. Умен е, но не сяда да учи. А Сандра направо казва, че не иска да кандидатства. Исква да бъде фризьорка или по-точно „стилистка“, както се казвало сега.

— Разбира се, косата е много важен елемент от съвременната култура — каза замислено Робин. — Един вид самоизразяване. Почти нова форма на изкуство.

— Но това не е сериозна работа! Ти не би се занимавала с това, нали?

— Има много неща, с които не бих се занимавала. Не бих работила в завод, не бих стояла само у дома да домакинствам. Като си помисля за живота на повечето хора, особено за живота на жените, просто не знам как го понасят.

— Все някой трябва да върши и тези работи — каза Вик.

— Точно това е толкова потискащо.

— Но Сандра може да се занимава с нещо друго. Исква ми се да поговориш с нея за университета.

— Мислиш ли, че ще ме чуе?

— Тя изобщо не ще да чуе мен, а Марджъри не се интересува. Ти си по-близо до възрастта ѝ. Тя ще се вслуша в един съвет от тебе.

— А тя знае ли, че може би ще остана без работа следващата година? — попита Робин. — Няма да е голяма реклама за академични занимания, нали? Тя сигурно ще изкарва повече пари като фризьорка.

— Парите не са ... — Вик изведнъж млъкна.

— Всичко? — довърши Робин изречението му с дяволит поглед. — Никога не съм очаквала да чуя това от теб.

— Исквах да кажа, че Сандра не разбира от пари — излъга той. — Никое от децата ми не е наясно с парите. Мислят си, че те идват от банката, както водата от крана на мивката или поне биха идвали така, ако стиснатият им стар баща не си държеше пръста на чучура.

— Проблемът е, че ги получават много лесно. Никога не им се е налагало да си изкарват прехраната. Получават всичко наготово.

— Точно така! — съгласи се Вик прекалено въодушевено, малко преди да разбере от изражението ѝ, че тя го пародира — но вече бе късно. — Ами пък не е ли вярно? — каза той заядливо.

Неусетно бяха стигнали до красиво оформения парк пред университетските общежития и Робин предложи да влязат през портала и да се разхождат край езерото.

— Не е ли частна собственост? — каза Вик.

— Не се безпокой, аз знам паролата — каза тя пак на шега. — Не, разбира се, че не е. Всеки може да влезе.

В зимния здрач дългите сгради, залети от червеникавия залез, изглеждаха като големи лайнери на котва, а осветените им прозорци се отразяваха в езерната повърхност. Група млади хора в анцузи подмятаха пластмасова чинийка насам-натам и викаха имената си, като хвърляха. Момче и момиче стояха на дървения мост и хвърляха хляб на ято пляскащи и подхвърчащи патици и канадски гъски.

— Обичам това място — каза Робин. — То е едно от малкото сполучливи архитектурни решения на университета.

— Много е хубаво — съгласи се Вик. — Прекалено хубаво за студенти, ако питаш мен. Не ми е ясно защо е трябвало да бъдат построени тези масивни сгради с вид на тризвездни хотели.

— Нали студентите трябва да живеят някъде?

— Повечето от тях могат да живеят по домовете си и да пътуват до университета. Както правех аз.

— Но напускането на дома е част от изживяването, свързвано с началото на студентския живот.

— Доста скъпа част при това — каза Вик. — С тези пари можеше да се построи цяла нова политехника.

— Но политехниките са толкова неприятни места — каза Робин. — Веднъж ходих на интервю в една от тях. Приличаше повече на достроено училище, отколкото на университет.

— Обаче евтино.

— Евтино и отблъскващо.

— Изненадан съм, че защитаваш тази елитна обстановка, като имам предвид левите ти принципи. — Той посочи с ръка към красивите сгради, гладко окосените тревисти площи, изкуственото езеро. — Защо трябва моите работници да плащат данъци? За да

поддържат стила на живот, с който младите от средната класа са свикнали?

— Университетите са отворени за всички — каза Робин.

— На теория. Но тези всичките коли на паркинга ей-там — те на кого принадлежат?

— На студентите — съгласи се Робин. — Вярно е, че приемът ни е предимно от средната класа. Но парите не са решаващи. Преподаването е безплатно. Има стипендии за тези, които се нуждаят. Това, което трябва да направим, е да мотивираме повече деца от работническите среди да следват.

— И да изритате средната класа, за да им направите място?

— Не, да осигурим още места.

— И още общежития с паркове, изкуствени езера и патици в тях?

— Защо не? — каза Робин предизвикателно. — Те подобряват околната среда. По-добре такива общежития, отколкото още един квартал за заможни чиновници с прозорци в стил „Крал Джордж“ — или може би сега на мода е стилът „Крал Чарлз“? Университетите са катедралите на съвременния свят. Съществуването им не би трябвало да се оправдава с утилитарни критерии. Проблемът е, че обикновените хора не разбират за какво служат те, а университетите не си правят труда да им обяснят. Веднъж годишно предлагаме „отворен ден“. Всъщност всеки ден трябва да е отворен. Дворът на университета е като гробище през уикенда и през ваканциите. Той трябва да гъмжи от местни хора, които карат курсове, ползват библиотеките или лабораториите, идват да чуят лекция, концерт, да използват Спортния център — всичко. — Тя протегна ръцете си напред в широк жест, зачервена и развълнувана от собствените си видения. — Трябва да се отървем от охраната и бариерите на портала и да пуснем хората вътре.

— Хубава идея — каза Вик. — Но няма да мине много време и по стените ще се появят драсканици, тоалетните ще бъдат изпочупени и замърсени, а бунзените горелки — свити една по една.

Робин свали ръцете си.

— Кой мисли елитарно сега?

— Просто съм реалист. Дай на хората политехники без много украси. А не имитации на Оксфорд.

— Това е невероятно високомерно, презрително отношение.

— Живеем в епоха на масово хулиганство. Всичко, което не разбират или което не е защитено, хулиганите го съсипват. Не видя ли стълбовете по пътя насам?

— Безработицата е виновна — каза Робин. — Тачър създаде една отчуждена суб-класа и сега нейното негодувание избива в престъпления и вандализъм. Не бива да ги виниш.

— И ти ще ги обвиниш, ако те нападнат, както се прибираш в къщи довечера — каза Вик.

— Това е чисто емотивен аргумент — каза Робин. — Но ти разбира се поддържаш Тачър, нали?

— Уважавам я — каза Вик. — Уважавам всеки куражлия.

— Дори след като унищожи промишлеността наоколо?

— Тя е срещу практиката да се назначават прекалено много хора на работа. Малко попрекали наистина, но трябваше да го направи. Впрочем, баща ми може да ти каже, че през тридесетте тук е имало по-голяма безработица и много по-голяма бедност, но тогава младите не са пребивали пенсионери, нито са изнасилвали възрастни жени, както сега. Хората не са събаряли пътни знаци и не са разбивали телефонни будки просто така, за удоволствие. Нещо стана с тази държава. Не знам защо и точно кога се случи, но някъде по пътя много от основните разбирания за приличие изчезнаха, като например уважението към чуждата собственост, уважението към възрастните хора, уважението към жените ...

— В стария кодекс от норми е имало много двуличие — каза Робин.

— Може би. Но понякога и двуличието помага.

— Порокът в служба на добродетелта?

— Какво?

— Някой беше казал, че двуличието е данъкът, който порокът плаща на добродетелта. Ларошфуко, струва ми се.

— Който и да е бил, имал е акъл в главата си.

— Може би го отдаваш на залеза на религията? — каза Робин с леко снизходителна усмивка.

— Може би — каза Вик. — Вашите университети може да са катедралите на съвременния свят, но в тях преподават ли моралност?

Робин Пенроуз се замисли за миг.

— Не точно като такава.

Като по даден знак, църковна камбана заби плачевно в далечината.

— Ходиш ли на църква? — попита тя.

— Аз ли? Не. Освен при случай — за сватба, погребение, кръщаване. А ти?

— Не съм стъпвала, откакто завърших училище. В училище бях доста набожна. Прекалено. Така беше, докато не открих секса. Мисля, че религията има същото предназначение — нещо много лично, интимно и някак интензивно. А вярваш ли в Бог?

— Какво? О, не знам. Да, предполагам, че вярвам, по някакъв неясен начин. — Вик, разсеян от небрежното споменаване за откриването на секса от страна на Робин, не беше в състояние да съсредоточи мисълта си върху теологични въпроси. Колко ли любовници е имала, попита се той. — А ти?

— Не в патриархалния Бог от библията. В Америка има някои доста интересни теолози-феминистки, които преосмислят Бог като женско същество, но те разбира се не могат да се освободят от целия този метафизически багаж на християнството. По принцип може да се каже, че аз вярвам в Бог като най-висше свободно означаващо.

— Харесва ми — каза Вик, — макар че не знам какво означава.

Робин се засмя:

— Извинявай.

Но Вик не се обиждаше от неразбираемата ѝ терминология. Това, че тя несъзнателно я използва в разговора си с него, докато с останалите от семейството беше разговаряла на нормален английски език, за него беше нещо като комплимент.

Когато се върнаха, Робин отказа да свали палтото си и да остане за чашка чай.

— Трябва да се прибирам — каза тя. — Имам много работа.

— И в неделя ли? — протестира г-н Уилкокс.

— За съжаление да. Есета за проверяване. Винаги изоставам. Благодаря за прекрасния обяд — каза тя към Марджъри, която ѝ отвърна с блудкава усмивка в знак на признателност. — Сандра, баща ти иска да поговоря с теб за предимствата на университетското образование.

— А, така ли? — каза Сандра и направи гримаса.

— Може да дойдеш някой ден в университета да се видим.

— Добре — каза Сандра и сви рамене. — Може.

На Вик му се прищя да шамароса дъщеря си или да я дръпне за косите или да я шляпне по дупето — май най-добре и трите наведнъж.

— Кажы благодаря, Сандра — каза той.

Вик изпрати Робин до колата й.

— Извинявам се за поведението на дъщеря ми — каза той. — То е в духа на хулиганските тенденции.

Робин отказа да коментира темата и се засмя.

— До сряда значи — каза Вик.

— Ако всичко е наред — каза тя и влезе в колата.

Вик се върна в хола. Баща му беше сам в стаята и жадно сърбаше горещ чай от чинийката.

— Хубавица е това момиче — отбеляза той. — Как се казваше? Робин? Това не е ли мъжко име?

— Може да бъде и женско. Пише се различно.

— А-ха. И косата си носи по мъжки. Да не е една от ... ония, знаеш ги, де?

— Не е, татко. Тя има приятел, но той не можа да дойде днес.

— Помислих си, че като е професор в университета ...

— Асистент.

— Да, де. Там ги има всякакви, на такива места.

— Какво знаеш за университетите, татко? — попита Вик развеселен.

— Гледам филми по телевизията. Разни откачалки, всеки луд по своему.

— Не трябва да вярваш на всичко, което гледаш по телевизията, татко.

— Е, да, прав си, синко — каза г-н Уилкокс.

Като влезе в стаята си, Робин се обади на Чарлз.

— Как си? — каза тя.

Той каза, че е добре.

— Как е настинката? — каза тя.

— Не се е развила, каза той.

— Негодник! — каза Робин — Ти сигурно се престори на болен, за да се отървеш от обяда с Уилкокс.

— Как мина? — попита Чарлз, без да отрича обвинението.

— Много добре. Щеше да ти е страшно отегчително.

— Но на тебе не ти беше?

— За мене беше интересно да видя Уилкокс в домашна обстановка.

— Каква къща има?

— Луксозна. Ужасяващ вкус. В хола са сложили онази репродукция на чернокожото момиче със зеленикавия цвят на лицето. А камината е невероятна. Един вид селска каменна камина, много шарена, висока чак до тавана с най-различни нишички за украшения по нея. Само като я погледнеш, ти иде да вържеш едно въже на кръста си и да започнеш да я изкачваш. Разбира се, те имат и една от онези газови печки, „TROMPE L’OEIL“, с вечно горящите пънове, плюс това, няма да повярваш, комплект старинни машини за огън от месинг. Като в картина на Магрит.

Тя се почувства леко засрамена от себе си, че говори по този високомерен начин, но нещо я възпираше да каже на Чарлз за доста интересния разговор, който беше имала с Вик по време на разходката. Беше ѝ по-лесно да го забавлява със смешни домашни картини от живота на местната буржоазия.

— А-а, и имат четири тоалетни — добави тя.

— Колко ли често ходят в тях? — изхихика Чарлз от другия край на линията.

— Това за четирите тоалетни ми го прошепна дядото, като сценична реплика към публиката. Той е малко расист, но иначе е много сладък.

— А останалите от семейството?

— Ами, от госпожата не можах да чуя почти нищо. Тя изглеждаше уплашена от мен.

— Е, ти си страшничка, Робин.

— Глупости.

— Искам да кажа за жените, които не са интелектуалки. Говори ли им за литературна теория?

— Разбира се, че не, за каква ме смяташ? Говорих със всеки за неговите интереси, но не можах да открия нейните интереси какви са. Може би няма никакви. Изглеждаше ми като класическа угнетена домакиня, останала без работа с порастването на децата. Цялата сцена

беше като комедия на ситуациите. Големият син видимо още не е преодолял едиповия си комплекс, вече двадесет и две годишен, а Уилкокс потискаше кръвосмесителните си импулси към дъщеря си, което се изразяваше в непрекъснати натяквания по неин адрес.

— Ти обясни ли му това?

— Шегуваш ли се?

— Заяждам се — каза Чарлз.

— Всъщност, казах му, че потиска жена си.

— И той как го прие?

— Мислех, че ще излезе от равновесие, но той остана спокоен.

— Ех, Робин — въздъхна Чарлз по телефонната линия от Ипсуич. — Да имах твоята сила да убеждаваш.

— Какво искаш да кажеш?

— Ти си родена за преподавател. Където отидеш, казваш на хората в какво грешат, а те вместо да негодуват, са ти благодарни.

— Не съм сигурна, че Вик Уилкокс ми беше благодарен — каза Робин. Тя кихна внезапно и силно. — Проклятие, ти може да нямаш настинка, но аз май имам.

Когато Робин Пенроуз не се появи в уречения час следващата сряда, Вик се изненада от себе си за това, колко е обезпокоен от отсъствието ѝ. Не можеше да се концентрира по време на заседанието с персонала от пласмента и финансовият директор няколко пъти поправи погрешно цитирани от него цифри за най-голямо удоволствие на Брайън Евърторп. В 10:30, след приключване на заседанието, той се обади до катедрата на Робин в университета и беше информиран, че тя обикновено не идва в сряда. Тогава се обади на домашния ѝ телефон. Около петнадесет пъти чу сигнала свободно и вече смяташе да затвори, когато гласът на Робин се обади прегракнало:

— Ало?

Тя имаше настинка, може би грип. Звучеше изключително сърдито. Била си легнала, каза му тя.

— Съжалявам, че те обезпокоих. Но понеже не се обади ...

— Нямам телефон до леглото си — каза тя. Идвам чак отгоре, за да вдигна слушалката. Вече ти става навик да се обаждаш в неудобно време.

— Извинявай — каза Вик покрусено. — Легни си пак. Вземи аспириин. Нещо да ти трябва?

— Нищо друго, освен тишина и спокойствие. — И тя затвори телефона.

По-късно през деня Вик поръча доставка на кошница плодове от универсалния магазин на Рамидж, но почти веднага отмени поръчката, като си спомни, че Робин ще трябва да стане от леглото и да слезе на долния етаж, за да я получи.

Следващата сряда тя се завърна, по-бледа от обикновено, може би малко отслабнала, но възстановила се от грипа. Вик не можа да потисне щастливата си усмивка, когато тя влезе през вратата. През последните няколко седмици Робин Пенроуз някакси се бе превърнала от досадница, която едва изтърпяваше, в лична позната, най-приятна от всичките му познати. Той броеше дните между идванията ѝ в „Прингълс“. Срядата беше по-важна за него от уикенда. Когато Робин вървеше с него, беше сигурен, че се представя особено добре. Когато я нямаше, си представяше, че е тук и мълчаливо одобрява. Тя беше човек, с когото можеше да сподели плановете и надеждите си за фирмата, да обсъди проблемите и да намери най-добрите решения. В това отношение не можеше да има доверие в никого от персонала, а Марджъри нямаше никаква представа от работата му. Робин не разбираше нещата в детайли, но острият ѝ ум бързо схващаше основните принципи, а нейната безпристрастност я правеше идеалният съветник. Именно Робин го накара да осъзнае безсмислието на дребните сметки по отношение на „Фаундракс“. Той беше подочул, че „Фаундракс“ имат парични затруднения — нищо чудно, ако снабдяваха „Роулинсънс“ на загуба. Той щеше да изчака „Фаундракс“ да се оправят или да затынат съвсем и тогава да възстанови преговорите с Тед Стоукър за приемлива цена. Брайън Евърторп не одобряваше тази игра на изчакване, но впоследствие сигурно щеше да разбере.

Вик се опитваше да не мисли много за Брайън Евърторп и Шърли на канапето. Присъствието на Робин му помагаше и за това. Свежата кожа и гъвкавата ѝ фигура подчертаваха повехналото нацапотено лице на Шърли и пълнотата ѝ. Шърли ревнуваше от Робин, това ясно се виждаше, а Брайън Евърторп се топеше от яд, че не може да реши дали Вик се възползва от положението. Той постоянно подхвърляше намеци за интимните връзки между хора в такава

ситуация. Когато Робин спомена, че длъжността ѝ в университета се нарича „облекчение на декана“, той не можа да сдържи усмивчицата си. „Какво ще кажеш за «облекчение на директора», Вик? Няма нужда да прескачаш до сауната на Сузана за настройка на инструмента, а? Имаш си нещичко под ръка“. Ако Робин беше показала и най-малкия знак, че приказките му ѝ досаждат, Вик щеше да извика Евърторп настрана и да му каже да напусне, но тя реагираше с каменно безразличие, а на Вик не му беше неприятно да държи Брайън в напрегнати догадки по въпроса дали те с Робин нямаха нещо помежду си, колкото и нелепа да беше тази идея. Нелепа — и все пак имаше някакво удоволствие в това да позволява на подобни мисли бавно да плуват в потока на съзнанието му, докато караше колата към работа и обратно. Напоследък постоянно пускаше Дженифър Ръш по стереокасетофона си; гласът ѝ — дълбок и вибриращ на фона на глухо пулсиращ настойчив ритъм — странно го вълнуваше и сякаш издигаше предпазна звукова стена около мечтите му. Тя пееше:

*„Няма защо да бягаш далеч
Ако усещаш това тъй реално
Сърцето излъчва жарава и веч
Идва времето за начало“*

Тя пееше:

*„Предай се! Нямаш друг шанс — предай се!
Не чакай дълго, за да разбереш —
«Завинаги!» казват очите ѝ“*

Пускаше касетата така често, че научи текстовете наизуст. Най-много му допаднаше последната песен от втората страна, „Силата на любовта“:

„Аз съм твойта жена

*Ти си моят мъж
Докосни ме с ръка
Още, още веднъж
Заведи ме където
Не съм нивга била.
Страхувам се малко
Но искам да усетя
силата на любовта“*

Един ден, след серия от заседания с младшия управленчески персонал за рационализиране операциите на фирмата, Робин го попита дали възнамерява да обясни генералната стратегия и на работниците. До този момент на Вик не му бе хрумвало да направи това, но колкото повече обмисляше идеята, толкова повече я харесваше. Работниците виждаха само малка част от заводските операции и автоматично приемаха, че всяка промяна е опит на управлението да ги накара да работят повече за същите пари. Разбира се, в общи линии това беше вярно. Особено като се вземеха предвид порочните стари практики, които промишлеността бе наследила от шейсетте години. Но ако можеше да им обясни, че промените се отнасяха до един глобален план, който ще донесе по-голяма сигурност и просперитет за всички в дългосрочен план, имаше по-голяма вероятност да получи разбиране и сътрудничество от тяхна страна.

Вик отиде да се срещне с директора по персонала. Джордж Прендъргаст седеше в средата на кабинета си, кръстосал крака, с ръце на коленете си.

— Какво правиш? — попита го Вик.

— Дишам — каза Прендъргаст и стана. — Упражнения по йога дишане за моя синдром на раздразнените черва.

— Изглеждаш глупаво, ако нямаш нищо против, че ти го казвам.

— Обаче помага — каза Прендъргаст. — Твоят силует ме научи.

— Сама ли ти показва? — Вик почувства абсурдно пробождане от ревност.

— Не, аз ходя на вечерни занятия — каза Прендъргаст.

— Да, добре, по-добре си прави упражненията само на вечерните занятия — каза Вик. — Не искам да те виждам как левитиращ насред

завода, разсейва останалите. И като споменах останалите, да ти кажа какво предложение имам.

Прендъргаст одобри ентузиазизирано идеята.

— Просвещаването на работниците е много актуална тема в днешно време — каза той. — Тази игра се казва диалог между управление и работници. — Прендъргаст беше завършил бизнес мениджмънт и не пропускаше да използва професионален жаргон.

— Не виждам къде е диалогът — каза Вик. — Ще им изнеса една реч да знаят какво им предстои да правят.

— Няма ли да има въпроси?

— Ако има, ти ще им отговаряш.

— Може да организирам малки групи за дискусии по работни места — каза Прендъргаст.

— Не се престаравай, няма да правим вечерен институт. Просто няколко събрания в обедната почивка, например в старото транспортно хале, какво ще кажеш? Да речем по триста души всеки път. Може да започнем следващата сряда. — Той избра срядата, за да може Робин да присъства на първото събрание.

Брайън Евърторп се отнесе скептично към идеята, естествено, като заяви, че това само ще създаде размирици сред работниците и ще ги направи подозрителни.

— А и няма да ти бъдат благодарни, че им отнемаш половин час от обедната почивка.

— Присъствието ще бъде доброволно — каза Вик. — За всички, освен за директорите.

Лицето на Евърторп помръкна.

— Искаш да кажеш, че трябва да бъдем там на всяко събрание?

— Няма смисъл да набивам в главите им, че всички трябва да се стегнем, а в същото време директорите да обръщат бира след бира в „Човека на луната“, докато аз говоря.

Следващата сряда в един часа Вик застана на импровизираната трибуна в старото транспортно хале — мрачна сграда, прилична на самолетен хангар, занемарена, откакто транспортните нужди на фирмата започнаха да намаляват — обичайно място за провеждане на големи събрания, когато столовата е заета. От двете му страни имаше директори, седнали в пластмасови столове. Срещу подиума бяха поставени няколко редици столове и пейки и той беше приятно

изненадан да види там седнали Шърли и Робин. Масата работници стояха прави зад столовете, обвити в облаци цигарен дим и влага, издишана от множество дробове. Макар че Вик бе наредил да пуснат отоплението от сутринта, въздухът беше лепкав и студен. Директорите стояха с палтата си, но Вик беше по костюм, който беше нещо като служебната му униформа. Той потърка ръцете си.

— Мисля да започвам — обърна се той към Прендъргаст, който седеше до него.

— Да те представя ли?

— Не, всички знаят кой съм. По-бързо да свършваме. Тук не се стои.

Той почувства необичаен нервен спазъм в момента, когато пристъпи към микрофона, инсталиран заедно с два портативни високоговорителя в предната част на подиума. Сред събраните се чу шъткане. Той плъзна поглед по лицата им — очакващи, намръщени, насмешливи — и си помисли, че трябваше да приготви някаква шега за спадане на началното напрежение, но винаги забравяше забавните истории пет минути след като ги чуеше, може би защото не му се виждаха толкова смешни.

— Прието е да се започва с някаква шега — каза той. — Но аз не съм си подготвил никаква. Ще бъда откровен с вас: да ръководиш тази фирма никак не е забавно. — Те се засмяха на това, ледът все пак се поразчупи. — Вие всички ме познавате. Аз съм шефът. Може да си мислите, че съм като Господ на това място, че мога да правя каквото си поискам. Не е така. Изобщо не мога да правя каквото си поискам.

Постепенно увереността му се възвърна. Хората го слушаха внимателно. Само отделни лица сред множеството гледаха с отегчение и неразбиране. После, точно когато стигна до най-важното, всички физиономии се разтеглиха в усмивки. Чуха се викове, дюдюкания, остри подсвирквания и всеобщ смях. Вик, който не виждаше какво толкова смешно е казал, се запъна и спря. Огледа залата и видя млада жена, която си пробиваше път към него, очевидно не със всичкият си, защото беше само по долно бельо. Тя трепереше от студ, а кожата по ръцете и раменете ѝ беше настръхнала, но се усмихваше насреща му някак свенливо.

— Г-н Улкокс? — каза тя.

— Напуснете — каза той. — Това е събрание.

— Трябва да ви предам нещо — каза тя, сгъна крака си в мрежест чорап и извади сгънат лист хартия от жакета си.

Тълпата зашумя.

— Покажи си циците! — извика някой. Друг изкрещя: — Свали си гащичките!

Момичето се усмихна и нервно помахна към публиката. Зад главата ѝ ухиленото лице на Брайън Евърторп изскочи като червен балон.

— СВА-ЛЯЙ! СВА-ЛЯЙ! — ревеше тълпата.

— Веднага напуснете! — изсъска Вик.

— Няма да трае дълго — каза момичето и разгъна листа. — Хайде, бъдете малко по-ларж.

Вик я сграбчи за ръката с намерение да я изтика от сцената, но в залата забушува такава врява, че я пусна като опарен. Като наклони лицето си към микрофона, момичето започна да пее по мелодията на известната коледна песничка „Джингъл белс“:

*„Прингъл белс, Прингъл белс,
Прингъл ден и нощ
Ох, че кеф ми е да бачкам
както Вик ми нареди!
Прингъл белс ...“*

— Мариън! — каза Робин Пенроуз, която внезапно се бе появила точно под подиума. — Престани веднага!

Момичето погледна към нея с неразбиращо изумление.

— Доктор Пенроуз! — възкликна тя. После бързо пхна листа в ръцете на Вик, завъртя се на високите си токчета и избяга.

— Хей, няма ли да чуем останалото? — извика Брайън Евърторп след нея. Сред публиката се разнесоха стонове и пъшкания, докато момичето изчезна през една врата в дъното. Робин Пенроуз каза на Вик:

— Продължавайте — и се спушна след момичето, преди Вик да успее да я попита каква магическа сила има над нахалницата.

Той почука по микрофона за внимание.

— Както казах ... — мъжете се засмяха добродушно и притихнаха, за да го чуят.

След като разпусна събранието, Вик намери Робин да чете книга, седнала в кабинета му.

— Благодаря, че ме отърва от момичето — каза той. — Познаваш я, така ли?

— Тя е моя студентка — каза Робин. — Не получава стипендия, а родителите ѝ не ѝ плащат издръжка, така че се налага да работи.

— Това ли наричаш работа?

— Аз естествено не одобрявам сексистките ѝ аспекти. Но е доста добре платена и не ѝ отнема много време. Доколкото разбрах, днешното се нарича целувкограма. Разбира се, не се стигна дотам.

— Слава богу — каза Вик, тръшна се на стола и извади цигарите си. — Или, по-точно, слава на теб.

— Можеше да бъде и по-лошо. Има едно друго изпълнение, казва се горилограма.

— Това беше достатъчно лошо. Още няколко секунди и събранието щеше да пропадне.

— Видях — каза Робин. — Затова се и намесих.

— Ти ме спаси от унижение — каза Вик. — Може ли да те почерпя едно питие и сандвич? Няма време за истински обяд, за съжаление.

— Сандвич е достатъчно. Благодаря. Мариън се безпокоеше, че няма да ѝ платят, защото не е довършила номера си. Обещах, че ще ѝ компенсираш загубите, ако се наложи.

— А, така значи?

— Да — Робин Пенроуз го изгледа спокойно със сиво-зеленикавите си очи.

— Добре — каза той. — Ще ѝ платя двойно, ако ми каже кой се опита да ми погоди този номер.

— Аз я попитах за това — каза Робин. — Каза, че името на клиента е поверително. Само шефът на агенцията знае. Нямах ли някого предвид?

— Имам известни подозрения — каза той.

— Брайън Евърторп?

— Именно. Почеркът е негов.

Вик не заведе Робин в „Човека на луната“ нито в „Главата на краля“, където имаше вероятност да срещнат някои от колегите му. Вместо това, отидоха в „Бег О’Нейлс“, доста странна стара кръчма, построена на терен, осеян с отдавна неизползвани шахти и подложен на хронични земни свличания, които бяха изкривили до неузнаваемост линиите на постройката. Вратите и прозорците бяха сменени с ромбоидни, за да паснат на разкривените рамки, а подът бе с такъв стръмен наклон, че се налагаше човек да държи чашата си, за да не се хлъзне по масата.

— Забавно е — каза Робин, като се огледа наоколо, щом седнаха до камината. — Вече се чувствам пияна.

— Какво ще си поръчаш? — попита той.

— Бира, струва ми се, като за такова място. Една малка бира от най-добрата.

— А за ядене?

Тя прегледа менюто.

— „Овчарски пай“.

Той кимна одобрително.

— Тук правят хубав пай по овчарски.

Като отиде да донесе напитките от бара и като се върна, каза:

— Никога не съм черпил жена с наливна бира.

— Значи имаш много скромнен житейски опит — каза тя и му се усмихна.

— Напълно си права — каза той, без да отвърне на усмивката ѝ.

— Наздраве! — Той отпи голяма глътка от халбата си. — Понякога, като лежа буден през нощта, вместо да броя овце, броя нещата, които никога не съм правил.

— Като например?

— Никога не съм карал ски, нито сърф. Не съм ходил на уроци по музика, нито по чужд език, не съм карал платноходка, не съм яздил кон. Не съм изкачвал планина, не съм опъвал палатка, не съм ловил риба. Никога не съм виждал Ниагара, не съм ходил на Айфеловата кула, нито на пирамидите. Никога не съм ... Мога да продължавам още и още. — Без малко щеше да каже „Не съм спал с чужда жена“, но навреме се спря.

— Все още има време.

— Не, вече е много късно. Бива ме само за работа. За нищо друго.

— Е, това не е малко. Да имаш работа, която обичаш и вършиш добре.

— Да, не е малко — съгласи се той, като си мислеше, че в нощните часове това съвсем не изглеждаше достатъчно, но премълча и това.

Настъпи мълчание. Робин почувства необходимост да го наруши.

— Като свърши семестърът, срядата вече няма да бъде същата.

Тревожна камбана заби в главата на Вик.

— Кога ще бъде това?

— Следващата седмица.

— Какво? Великден е още далеч!

— Това е десетседмичен семестър — каза Робин. — Сега е деветата седмица. Няма как, времето изтече.

— Не знам как си оправдавате дългите ваканции — измърмори той, за да прикрие безпокойството си. Макар винаги да бе знаел, че схемата „Силует“ има определен срок, той бе избягвал да мисли кога ще свърши.

— Ваканциите не са време за почивка — каза тя разпалено. — Ти трябва да го знаеш. Занимаваме се с изследвания или ръководим работа на студенти, даваме и консултации.

Сервирането на храната го освободи от задължението да отговори. Робин нагъна с удоволствие баницата си. Вик извади бележника си.

— Значи остава само още една седмица — каза той. — А, тук пише, че следващата сряда съм в командировка до Франкфурт. Бях забравил.

— Е, в такъв случай — каза тя — това е последната седмица. Позволи ми сега да те почерпя едно питие по случая.

— Не, не е последната — каза той. — Трябва да дойдеш с мен във Франкфурт.

— Не мога — каза тя.

— Само за два дни. И една нощ.

— Не, невъзможно. Имам часове в четвъртък.

— Отмени ги. Намери някой да ги вземе.

— Лесно е да се каже, но трудно да се направи — каза тя. — Аз не съм професор, нали знаеш. Аз съм най-нисшият член на колектива.

— Според условията на програмата трябва да ме следваш през цялото време един път седмично. Ако този ден се случи аз да бъда във Франкфурт, значи и ти трябва да бъдеш там.

— Защо ще ходиш?

— Има голяма изложба на машини. Ще се срещна с едни хора, които произвеждат автоматични сърцевици. Мисля да купя един нов, вместо да се мъча с втора употреба. Ще ти бъде интересно. Никакви мръсни заводи. Ще отседнем в модерен хотел. Ще се храним в хубави ресторанти. — Изведнъж въпросът дали Робин ще го придружи или не придоби особена важност и спешност за него. — Там има речни кораби-ресторанти — каза той, за да я съблазни. — На Рейн.

— Не беше ли Майн?

— Майн, де. Никога не съм бил добър по география.

— Кой ще плати моите пътни?

— Не се тревожи за пътните. Ако твоят университет не може да плати, фирмата може.

— Добре, ще видя — каза Робин. — Трябва да помисля.

— Ще накарам Шърли да ти направи резервация днес следобед.

— Не, недей. Почакай.

— Винаги можем да я отменим — каза той.

— Виж, наистина не знам дали ще мога да дойда.

Докато шофираше към дома си, Робин забеляза, че небето все още светлееше. Уличното осветление тъкмо се включваше и върховете на високите метални стълбове светеха в розово, което след малко щеше да стане ярък жълт блясък. За минута-две тази вълшебна светлина придаваше крехка красота на замърсените пътища, бетона и тухлите на Уест Уолсбъри. Обикновено беше доста тъмно, когато се връщаше от „Прингълс“. Но сега беше средата на март. Пролетта приближаваше, макар да не се усещаше още във въздуха. Идваше и великденската ваканция, слава богу. Още една седмица непрекъснатата работа — подготовка, лекции, семинари, проверка на есета. Колкото и да беше интересно, трудно се издържаше по-дълго време на това темпо — в лудо пренебрежение от един литературен шедьовър към друг, от една група напрегнати, нетърпеливи, очакващи студенти към друга. Освен

това тя гореше от желание по-скоро да се върне към „Домашните ангели и нещастните жени“, която беше изоставила този семестър заради схемата „Силует“. Не че съжаляваше, че се ангажира, особено сега, когато беше към края си. Беше интересен експеримент и ѝ донесе удовлетворението, че е свършила хубава работа по отношение на „връзките с обществеността“. Вик, който в началото беше враждебен и агресивен, само за два месеца стана вежлив и внимателен, определено доволен, че я вижда в завода в сряда сутрин и явно нещастен при мисълта за неизбежния край на схемата „Силует“. За пореден път тя беше доказала, че е ценен кадър. Ако Вик също напишеше доклад, сигурно щеше да я опише в благоприятна светлина.

Робин си позволи самодоволна усмивка, като си спомни как беше изгонила Мариън Ръсел по обяд, колко благодарен беше Вик и колко настойчиво искаше тя да го придружи до Франкфурт. Това можеше да е забавно, помисли си тя. Франкфурт не беше град, който разтупква сърцето, но тя никога не беше ходила там, всъщност не беше излизала от Англия през последните две години, така заета беше — първо да намери работа, после да я задържи. Почувства внезапно желание за пътуване — блъсканицата на летището, чуждия език и чуждите маниери, дрънкането на трамваите, уличните кафенета. Пролетта трябва вече да е дошла във Франкфурт. Но не, невъзможно е. Четвъртък беше натоварен ден, включително две семинарни групи по „Образа на жената в литературата“ — нейните най-важни часове. От опит знаеше, че ще бъде невъзможно да намери друго време за провеждане на занятията, в което всичките ѝ студенти да са свободни — разписанието им беше безкрайно оплетено и непрекъснато се променяше. А никой друг в университета не беше подготвен да я замести, дори и да имаха желание, което беше малко вероятно. Жалко. Можеше да си прекара чудесно.

Робин взе решението. С голямо съжаление тя го подпечата наум и го премести в „папки обработени“, като си повтори да не забрави да звънна на Вик на следващия ден.

Късно вечерта Бейсил я изненада с телефонно обаждане от работата си по време, когато всички си бяха заминали. Звучеше леко пийнал, но само леко.

— Виждала ли си Чарлз напоследък? — попита той.

— Не, не съм — каза тя. — Защо?
— Да не сте се скарали?
— Не, разбира се, че не. Просто не е идвал скоро. Първо имаше настилка или поне си мислеше, че има, после аз се разболях ... накъде биеш, Бейсил?
— Знаеш ли, че той се среща с Деби?
— Среща се с нея?
— Да. Ясно ти е какво значи това, нали?
— Знаех само, че иска да я види как работи.
— Е, свършил е доста повече. Прекарал е нощта с нея.
— Искаш да кажеш, че е останал в дома ѝ?
— Да.
— И какво? Сигурно я е завел на вечеря, изпуснал е последния влак и тя го е настанила за една нощ.
— Точно това казва Деби.
— Тогава какво?
— Не ти ли се струва подозрително?
— Разбира се, че не. — Единственото нещо, което леко я безпокоеше в тази история, беше, че Чарлз не ѝ беше казал нищо по телефона, но тя не го призна пред Бейсил.
— Тогава ще ти кажа, че това се е случило два пъти.
— Два пъти?
— Да, единият път миналата седмица и отново — снощи. Да изпуснеш един път влака — това се случва, но два пъти вече е подозрително, не мислиш ли?
— А откъде знаеш всичко това, Бейсил? Мислех, че не се срещаш с Деби в средата на седмицата?
— Миналия вторник ѝ позвъних в десет вечерта и Чарлз вдигна телефона. А снощи ги проследих.
— Какво?
— Знаех, че пак е дошъл в града, уж да изследва неговите си глупости. След работа ги проследих. Първо отидоха в един бар, после ги видях как влизат в дома на Деби. Изчаках, докато светлините угаснаха. Последно угасна лампата в спалнята на Деби.
— И какво, това си е нормално.
— Не съвсем. Ако той беше легнал в стаята за гости ...
— Бейсил, ти се вманиачваш.

— Дори манаците имат неверни любовници.

— Сигурна съм, че има някакво съвсем просто обяснение. Ще попитам Чарлз, ние ще се видим този уикенд.

— Дано да се видите.

— Защо?

— Деби твърди, че ще ходи при родителите си за уикенда. Вече взех да се чудя какво толкова намирате вие жените в този Чарлз. На мен ми изглежда безчувствен.

— Нямам желание да обсъждам прелестите на Чарлз с теб, Бейсил — каза Робин и затвори.

Малко след това се обади Чарлз.

— Скъпа — каза той, — имаш ли нещо против да не дойда този уикенд?

— Защо? — каза Робин. За нейна изненада и безпокойство тя усети, че леко трепери.

— Искам да довърша моята статия за борсата. Един приятел, който работи за „Марксизма днес“ е много заинтересуван.

— Няма да ходиш на гости при родителите на Деби, нали?

Настъпи кратко, стъписано мълчание.

— Защо пък трябва да правя това? — каза Чарлз.

— Бейсил ми се обади — каза Робин. — Каза ми, че си оставал през нощта с Деби. Два пъти.

— Три пъти по-точно — спокойно каза Чарлз. — Има ли някаква причина за безпокойство?

— Не, разбира се, че не. Просто се чудех защо не го спомена досега.

— Не ми изглеждаше важно.

— Разбирам.

— Да ти кажа истината, Робин, мислех, че малко ревнуваш от Деби и не виждах смисъл да усилвам враждебността ти.

— Защо ще ревнувам от нея?

— Заради парите, които изкарва.

— Не ме интересува колко пари изкарва — каза хладно Робин.

— Тя ми беше изключително полезна за тази статия. Затова оставах при нея — да говорим на спокойствие. Иначе е невъзможно, докато работи — в стаята на брокерите е лудница. Невероятна лудница.

— Значи не си спал с нея?

Още една напрегната пауза.

— Не в техническия смисъл на думата.

— Какво искаш да кажеш с това „не в техническия смисъл“?

— Ами, направих ѝ масаж.

— Направи ѝ масаж? — Жива и неприятна картина се представи в съзнанието на Робин, как слабото, голо тяло на Деби се извива от удоволствие под мазните пръсти на Чарлз.

— Да. Тя е много напрегната. Такава ѝ е работата, разбираш ли, непрекъснат стрес ... Страда от мигрена ...

Докато Чарлз описваше симптомите на Деби, Робин бързо прехвърли наум различни въпроси от казуистичен род. Например, представлява ли масажът, масаж като техния, изневеря, ако се приложи към трета страна? Може ли изобщо да се говори за невярност между нея и Чарлз?

— Всъщност, няма нужда от всичките тези подробности — каза тя, като прекъсна по средата на едно изречение. — Исках само да уточня основните неща. Нашата връзка е отворена, нищо не ни обвързва, откакто се преместих в Рамидж.

— И аз това си мислех — каза Чарлз. — Радвам се да чуя потвърждение от теб.

— Но Бейсил не вижда нещата по този начин.

— Не се тревожи за Бейсил. Деби ще се занимае с него. Мисля, че вече не може да го търпи. Той постоянно ѝ се бърка в живота. Предполагам, че използва мен, за да му покаже, че има нужда от лична свобода.

— И ти нямаш нищо против да те използва?

— Е, и аз я използвам в известен смисъл. За моите изследвания. Как вървят нещата при теб?

— Чудесно. Заминавам за Франкфурт следващата седмица. — Тя изрече това, без да се замисли, сякаш мисълта изведнъж избуя неустойимо в главата ѝ.

— Наистина ли? Как така?

— По схемата „Силует“. Вик Уилкокс отива на търговски панаир в сряда, така че трябва да замина с него.

— Е, сигурно ще е забавно.

— Да, и аз така мисля.

— За колко време ще отседнеш?
— Само за една нощ. В модерен хотел, както казва Вик.
— Да дойда все пак да се видим през уикенда?
— Не, няма нужда.
— Добре. Нали не се сърдиш за нищо?
— Разбира се, че не. — Смехът ѝ прозвуча някак остро. — Ще ти се обадя.
— Хубаво — В гласа му се усети облекчение. — Ами тогава, приятно прекарване във Франкфурт.
— Благодаря.
— А кой ще вземе часовете ти, докато те няма?
— Ще поискам съвет от Суолоу — каза тя. — В края на краищата тази програма беше негова идея.

На следващата сутрин, след лекцията си в десет часа, Робин почука на вратата на Филип Суолоу и го попита дали може да ѝ отдели няколко минути.

— Да, заповядай — каза той. В ръцете си държеше дебела папка с документи на циклостил, а лицето му имаше измъчен вид. — Случайно да знаеш какво означава „виремент“?

— Боя се, че не. Какъв е контекстът?

— Доклад за средствата, отпуснати за следващото събрание на деканите и завеждащите катедра, чуи това: „Понастоящем на всяка катедра се отпускат средства за различните разходни пера без възможност за виремент“.

Робин поклати глава.

— Нямам си на идея. Никъде не съм я срещала досега.

— И аз не бях, преди да започнат съкращенията. Точно тогава взе да се появява по всякакъв род документи — доклади на комисии и на работни групи, циркуляри за стипендии и субсидии. Зам-ректорът много обича да я използва. Но аз още не знам какво означава. Няма я в краткия оксфордски речник. Няма я и в никой от моите речници.

— Странно наистина — каза Робин. — защо не попитате някой, който знае? Този, който е написал настоящия доклад например.

— Онзи Бърсър ли? Не мога да го попитам. Месеци наред участвам в комисии с него и най-сериозно обсъждаме „виремент“-а. Как сега да призная, че си нямам и понятие какво означава?

— Може би никой не знае какво означава, но всеки се страхува да си признае — предположи Робин. — Може да е дума, измислена от правителството, за да тероризира университетите.

— Определено звучи неприятно — каза Филип Суолоу. — Виремент. — Той се втренчи с нещастен поглед в документа.

— Причината, поради която исках да се срещнем ... — опита се да му напомни Робин.

— А, да, извинявам се — каза Филип Суолоу, отклонявайки вниманието си от мистериозната дума.

— Става дума за схемата „Силует“ — каза тя. — Г-н Уилкокс, на когото съм силует, заминава за Франкфурт по работа следващата сряда и смята, че трябва да отида с него.

— Да, знам — каза Суолоу. — Той се обади по телефона тази сутрин.

— Обадил се е? — Робин се помъчи да скрие изненадата си.

— Да. Уговорихме се университетът да плати половината разходи, а фирмата — другата половина.

— Значи мога да замина?

— Той много настояваше. Изглежда възприема условията на схемата съвсем буквално.

— А кой ще поеме часовете ми в четвъртък? — каза Робин.

— О, немската кухня е доста тежка — каза Филип Суолоу. — Свинско, кюфтета и кисело зеле, такива неща.

— Не, часовете, които ще пропусна — каза Робин по-силно. — Какво да правя с тях? Не ми се иска да останат невзети.

— Разбира се — каза Суолоу доста рязко, сякаш тя беше виновна за недоразумението. — Прегледах графика ти. Имаш доста часове, нали така?

— Да, така е — каза Робин, доволна, че той е забелязал.

— Ще размениш лекцията си в десет часа с една друга, която Боб Бъсби смяташе да изнася следващия семестър по същата дисциплина. А аз ще помоля Рупърт Сътклиф да вземе консултацията ти с третокурсниците в три ... — Робин кимна, като се чудеше кой ще бъде по-изненадан от тази новина — Сътклиф или студентите. — Най-трудно е с твоите семинари за „Образа на жената в литературата“ в дванадесет и в два — каза Суолоу. — Струва ми се, че има само един член на колектива свободен по това време. Аз.

— О! — каза Робин.
— Впрочем, каква е темата?
— Женското тяло в съвременната женска поезия.
— А-а, боя се, че не съм достатъчно подготвен за това.
— Студентите трябва да са написали доклади — каза Робин.
— Добре тогава, нямам нищо против просто да насочвам
дискусиите, ако това би ...
— Би било чудесно — каза Робин. — Много ви благодаря.
Суолоу я изпрати до вратата.
— Франкфурт — каза той с копнеж, — ходил съм там на
конференция.

ПЕТА ЧАСТ

„Някои хора твърдят — продължи той все още колебаейки се, — че съществува мъдрост на главата и мъдрост на сърцето. Досега не приемах това, но, както казах, вече нямам доверие в себе си. Преди смятах, че главата е напълно достатъчна. Може би не е напълно достатъчна; но как да се осмеля да кажа, че е така точно тази сутрин?“

Чарлз Дикенс,
„Тежки времена“

Може би беше неизбежно Вик Уилкокс и Робин Пенроуз да се окажат заедно в леглото във Франкфурт, макар че нито единият, нито другият потегли от Рамидж с такова намерение. Вик съзнаваше само, че се нуждае от компанията на Робин и иска да я почерпи. Робин съзнаваше само, че иска да бъде почерпена и да се измъкне от рутинното си съществуване поне за малко. Но подсъзнателно други мотиви се разиграваха. Растящият интерес на Вик към Робин преливаше ръба на пълната зрелост и преминаваше в сляпо увлечение. Спокойното приемане на връзката между Чарлз и Деби от страна на Робин прикриваше наранена гордост и тя беше готова да отстоява собствената си еротична независимост. Пътуването до чуждата държава, далече от очите на приятели и семейство осигуряваше идеалното алиби, а луксозният хотел — идеалната обстановка за една кратка авантюра, чийто час беше дошъл. Едва ли бяха необходими вълненията около преговорите с Алтенхофер, опиянението от шампанското и пристрастието на хотелския ди-джей към Дженифър Ръш. Както самата Робин би казала, събитията бяха предопределени.

Вик взе Робин от дома ѝ в 6:30 и подкара бързо през спящото предградие към летището, а тя тихо седеше до него, все още полузаспала. Докато паркираше колата, тя пи чаша кафе и започна да се съвзема. За нея това беше първо идване на местното летище. Чисто новият терминал я впечатли: блестящи стоманени и фибростъкклени плоскости, висок сводест таван, електронно табло за заминаващи към половината столици на Европа. Построено (както я информира Вик) с помощ от ЕС, то приличаше на интерфейс между мръсния, унил пейзаж на Средна Англия и по-уверения, широк свят. Широкоплещести бизнесмени с пътни чанти и тъмно-червени кожени куфарчета с дигитални ключалки, небрежно се регистрираха за полетите си до Цюрих, Брюксел, Париж, Милано, сякаш все това правеха всеки делничен ден.

— Пушачи или непушачи? — попита служителят Вик, който се поколеба и погледна към Робин.

— Нямам претенции — каза тя сговорчиво.

— Непушачи — реши той. — Мога да мина и без цигара за час и половина.

Само час и половина! Значи, ако човек има пари, може да стане в шест и да бъде в Германия за закуска. Доста пари трябваша, обаче — тя крадешком погледна билета си и се ужаси като видя, че струва двеста и осемдесет паунда. Включваше и закуска, разбира се. Пътуваха в клубна класа и услужливи стюардеси им сервираха компот от кайсии и круши, бъркани яйца и шунка, хлебчета, кроасани и кафе, а също и мармалад в миниатюрни бурканчета. Робин, чиито редки полети бяха винаги по най-евтината тарифа и обикновено мястото ѝ се падаше до тоалетните в най-задната част на самолета, където се мъчеше да яде безвкусни каши с колене, опрели в брадичката ѝ, сега се наслаждаваше на високото качество на обслужването.

— Вие, бизнесмените, знаете как да си угаждате — каза тя.

— Ами, заслужаваме си го — каза той с широка усмивка. — Страната зависи от нас.

— Брат ми Бейсил смята, че страната зависи от търговските банкери.

— Не ми говори за Ситито — каза Вик. — Там се интересуват само от бързи печалби. Те предпочитат да правят пари от чуждите пазари, отколкото да инвестират в британски фирми. Затова нашите лихви са толкова високи. Машината, която ми трябва, ще се откупи след цели три години.

— Никога не съм разбираала от акции и бонове — каза Робин. — А след като говорих с Бейсил, не ми се и ще.

— Всичко е хартия — каза Вик. — Местене на хартийки насам-натам. Докато ние произвеждаме неща, които не са съществували преди.

Самолетът смени курса си и слънчева светлина заля кабината. Беше ясно, чисто утро. Робин погледна през илюминатора и видя как Англия бавно се плъзгаше под тях — големи и малки градове с улици като чертежи на електрически схеми, пръснати сред мозайка от миниатюрни полета, свързани с тънките мрежи на железопътни линии

и магистрали. Трудно можеше да си представи човек на тази височина всички шум и движение там долу. Заводи, магазини, служби, училища в началото на един работен ден. Хората, натъпкани по автобуси и влакове в часа-пик, седнали на воланите на колите си в улични задръствания, миещи прибори от закуска в кухните на къщите си. Всеки от тях обитаващ своя малък свят, без да се замисля как той се вписва в общата картина. Домакинята, включваща електрическия чайник, за да направи още една чаша чай, дори не помисля за невъобразимия комплекс от операции, които правеха това просто действие възможно: построяването и поддържането на електростанцията, която произвеждаше електрическия ток, копаенето на възлища или изпомпването на нефт за хранване на генераторите, полагането на километри кабел за пренасяне на този ток до къщата ѝ, добиването, топенето и обработването на руда или боксит до получаване на стоманени или алуминиеви листи, нарязването, пресоването и заваряването на метала, докато се създадат тялото, чучура и дръжката на чайника, сглобяването на тези части с многобройни други елементи — макари, винтове, болтове, гайки, нитове, жици, пружини, гумена изолация, пластмасова декорация; после идваше пакетирането на чайника, рекламирането на чайника, отправяне на чайника към пласмент на едро или дребно, транспортиране на чайника към складове и магазини, калкулиране на цената му и разпределяне на данък добавена стойност между стотиците хора и институции, ангажирани в производството и разпространението му. Домакинята не се замисляше за това, докато включваше чайника. Не се беше замисляла и Робин до този момент и едва ли щеше да се замисли, ако не беше срещнала Вик Уилкокс. Какво да прави с тази мисъл, беше друг въпрос. Трудно можеше да реши дали системата, която произвеждаше чайника, беше чудо на човешката изобретателност и сътрудничество или загуба на ресурси — човешки и природни. Щяха ли всички да бъдат по-доволни, ако варяха вода в котле, провисено над запален огън? Или удобството да се правят такива неща с натискане на един бутон наистина освобождава хората, и по-специално жените, от досадната работа и им дава възможност да станат литературни критици? Една фраза от „Трудни времена“, която цитираше с известна ирония, но напоследък намираше все по-вярна, се

мярна в главата ѝ: „Всичко е бъркотия“. Тя се отказа от главоблъсканицата и прие още една чаша кафе от стюардесата.

Междувременно Вик се беше замислил по въпроса, че седи до най-красивата жена в самолета, в това число и стюардесите. Робин го беше изненадала, като се появи на вратата на дома си облечена, както никога досега — в ушит по поръчка костюм от две части с шапчица от същия мек, маслинозелен плат, който подчертаваше медните ѝ къдрици и подсилваше цвета на сиво-зелените ѝ очи. „Изглеждаш страхотно!“, искрено каза той. Тя му се усмихна и, подтискайки прозявка, каза: „Благодаря. Помислих, че е добре да се облека подходящо за ролята“.

Но каква беше нейната роля? Останалите пътници в самолета очевидно бяха наясно със себе си. Бизнесмени като него, много от тях на път за същия панаир. Като минаваше с нея през залата за отпътуващи, той забеляза разбиращите им, одобрителни погледи към Робин. Тя беше приятелката, любовницата, кукличката, секс-парченцето, сладураната, маскирана като негова секретарка или личен асистент, пътуваща за Франкфурт на разноски на фирмата — добра работа си свършил, хубаво си се уредил, щастливецо! И германците сигурно щяха да си помислят същото.

— Как ли да обясня на германците? — каза той. — Не мога всеки път да разправам цялата тази безсмислица за схемата „Силует“, щом се наложи да те представя. Не ми се вярва да разберат за какво въобще става дума.

— Аз ще им обясня — каза тя. — Аз знам немски.

— А, не може да бъде!

— Ja, bestimmt. Ich habe seit vier Jahren in der Schule die Deutsche Sprache studiert.

— Какво значи това?

— „Да, разбира се. Учила съм четири години немски в училище“. Вик я зяпна удивен.

— Да можех и аз така! — каза той. — Guten Tag и Auf Wiedersehen е горе-долу целият ми запас от немски думи.

— Ще ти бъда преводачка, значи.

— А, те всички говорят английски ... Всъщност — каза той, осенен от внезапно хрумване, — може би ще е по-добре да не

показваш, че знаеш немски, като се срещнем с хората от Алтенхофер.

— Защо?

— Имал съм бизнес сделки с Краутс и преди. Понякога си говорят на немски помежду си по време на срещата. Искане ми се да разбере какво си казват.

— Добре — каза Робин. — Но как ще им обясниш какво правя там?

— Ще кажа, че си личният ми асистент — каза Вик.

От Алтенхофер бяха изпратили кола да ги посрещне на летището. Шофьорът стоеше на изхода откъм митницата и държеше картонена табелка с името „Г-н Уилкокс“.

— Мм, постарали са се — каза Вик, като го видя.

— За каква сума е сделката? — попита Робин.

— Надявам се да мога да купя машината за сто и петдесет хиляди паунда. Guten Tag — каза той на шофьора. — Ich bin Herr Wilcox.

— Отгук, господине, моля — каза мъжът, като вземаше чантите им.

— Виждаш ли? — тихичко каза Вик — Даже простите шофьори говорят добър английски.

Шофьорът кимна одобрително, когато Вик назова името на хотела им. Той се намираще извън града, защото в централния хотел, резервиран първоначално, се оказа невъзможно да се намери допълнителна стая за Робин.

— Този хотел трябва да е доста комфортен — каза Вик. — Достатъчно скъп е.

В действителност се оказа най-люксовият хотел, в който Робин някога беше влизала като гост, макар че обстановката напомняше по-скоро кънтри клуб: естествено дърво, голи декоративни тухли и всякакъв вид съоръжения за отдих и поддържане на тялото — козметичен салон, гимнастически салон, сауна, стая за игри и плувен басейн.

— Schwimmbad! — възкликна Робин, като зърна упътващата табела. — Ако знаех, щях да си взема банския.

— Можеш да си купиш — каза Вик. — Ей-там има магазин.

— Какво, само за едно къпане?

— Защо не? Ще го използваш и след това, нали?

Докато Вик се занимаваше с регистрацията, тя се поразходи до спортния бутик от другата страна на фоайето и разгледа изложените бански. Колкото по-оскъдни бяха, толкова по-скъпо се продаваха.

— Прекалено са скъпи — каза тя, като се върна на рецепцията.

— Позволи ми да ти подаря един — каза той.

— Не, благодаря. Искам да видя стаята си. Сигурно е огромна.

Наистина беше. Монолитно легло, неимоверно голямо бюро, покрито с кожа, стъклена масичка, телевизор, барче и обширна гардеробна, в която скромния ѝ багаж се губеше. Тя си щипна от гроздето, поставено в купа с плодове на масичката. Включи радиото от бутона край леглото и стаята се изпълни с музика на Шуберт, натисна друг бутон и дантелените завеси, задвижвани от електромеханизъм, с леко бръмчене се разтвориха, разкривайки като на киноекран извънградски пейзаж и едно изкуствено езеро. Банята, с блестящи тръби и кранове, имаше две мивки, направени от нещо, което убедително приличаше на мрамор, и беше снабдена с много повече хавлиени кърпи от най-различен размер, отколкото ѝ трябваша. Зад вратата бяха закачени две хавлиени роби в полиетиленови калъфи. Шуберт се чуваше и в банята през допълнителна тонколони. Това беше единственият звук в стаята — двойното остъкляване, дебелите килими и тежката дървена врата абсорбираха всички шумове от външния свят. Две седмици тук ми стигат, помисли си тя, за да довърша „Домашните ангели и нещастните жени“.

Шофьорът ги чакаше, за да ги откара в центъра на града. Седнала на задната седалка на бързия, тих Мерцедес, на Робин ѝ направи впечатление контрастът между улиците на Франкфурт и техния еквивалент в бедния, стар Рамидж. Тук всичко беше чисто, спретнато, прясно боядисано и гладко полирано. Нямаше изхвърлени кофички от сладолед, смачкани картонени опаковки от пържени картофи, стъпкани кутии от бира, найлонови торбички от хамбургери, картонени чаши, натъпкани в улуките. Тротоарът изглеждаше току-що измит, пешеходците — току-що изкъпани. Фасадите на магазините бяха лъскави и стилни.

— Е, така е, да, след войната те трябваше да застрояват всичко наново — каза Вик, когато тя сподели впечатлението си с него. — Ние Франкфурт го бяхме изравнили със земята.

— И центърът на Рамидж беше изравнен със земята — каза Робин.

— Не от бомбардировки.

— О, не, от строители. Но те не го застроиха като тук, нали?

— Не можеха да си го позволят. Ние спечелихме войната, но загубихме мира, както се казва.

— Защо така?

Вик се замисли за момент.

— Бяхме прекалено алчни и прекалено мързеливи — каза той. — През петдесетте и шейсетте, когато можехме да продадем нещо, използвахме остарели машини и давахме на профсъюзите всичко, което искаха, докато швабите инвестираха в нови технологии и сключваха разумни трудови договори. Когато времената станаха по-трудни, им се възвърна. Те мислят, че са в рецесия, но това е нищо в сравнение с нашето положение.

Това беше необичайно критична оценка на британската индустрия от страна на Вик.

— Не казваше ли, че проблемът е, дето купуваме много вносни стоки? — каза тя.

— И това. Къде е ушит костюмът ти, между другото?

— Нямам си на идея. — Тя погледна етикета от вътрешната страна на наметалото и се засмя: — Западна Германия!

— Видя ли?

— Но костюмът е хубав, ти самият го каза. Впрочем, нямаш право да говориш. Аз похарчих осемдесет и пет паунда за него, а ти се каниш да похарчиш сто и петдесет хиляди за немска машина.

— Това е друго.

— Не, не е. Защо не купиш британска?

— Защото у нас не се произвеждат такива — каза Вик. — Това е още една причина да изгубим мира.

Изложбеният център, в който се помещаваше панаирът, беше нещо като летище без самолети — огромен комплекс от просторни халета на няколко нива, свързани с дълги пешеходни пътеки и ескалатори, с множество барове и кафенета. Те се регистрираха в приемното фоайе. Робин вписа в бланката: „Прингъл & Синове“ под

„Фирма“, а под „Длъжност“ — „персонален асистент на управителния директор“ и получи табелка с фалшивите си данни.

Вик се мръщеше над плана на изложението.

— Трябва да минем през КДКП — компютърен дизайн и компютърно производство.

Робин се помъчи да запамети информацията, за да я използва в бъдеще — възнамеряваше да напълни доклада си за СХФРУГИ с акроними.

Те преминаха през една заддушна, пълна с хора зала, където бръмчаха компютри и принтери, поставени върху щандовете така близо един до друг, както и самите павилиони на изложението, и влязоха в по-просторна, с повече въздух зала, където бяха изложени големите машини, някои от тях в симулиран работен режим. Колела се въртяха, колянови валове се движеха, намаслени бутала се хлъзгаха нагоре-надолу, навън-навътре, конвейерни ленти се носеха в кръг, но нищо всъщност не се произвеждаше. Машините бяха без мирис, ярко боядисани и идеално полирани. Всичко тук беше напълно различно от смрадта, мръсотията, жегата и шума на истинския завод. Повече приличаше на магазин с движещи се играчки за възрастни. Голям брой мъже се тълпяха около масивните машини, прилякаха и се навеждаха или надничаха навътре да огледат по-добре сложните им механизми. Робин не забеляза почти никакви жени наоколо, с изключение на професионалните момичета-модели, които раздаваха листовки и брошури. Те бяха облечени с прилепнали по телата им спортни костюми от ликра, а на силно гримираните им лица сияеха фиксирани усмивки, сякаш и те бяха излети от автоматичните сърцевици на Алтенхофер.

Директорът по пласмента на Алтенхофер — хер Винклер, и техническият му асистент — д-р Пач топло приветстваха Вик и Робин пред павилиона на компанията и ги въведоха в застлан с килим вътрешен кабинет за кратък отдих и ободряване. Предложиха им шампанско, кафе и портокалов сок.

— За мен кафе — каза Вик. — Ще оставя шампанското за по-късно.

Хер Винклер, представителен мъж с малки стъпала в перфектни обувки и пружинираща танцова стъпка, се усмихна:

— Вие разбира се искате да запазите мисълта си ясна. Но вашият асистент ...?

— О, тя може да пие колкото пожелае — каза Вик нехайно, сякаш държеше да подчертае, че нейното присъствие е чисто декоративно. Той вече ѝ беше отнел докторантурата, представяйки я на германците като „мис Пенроуз“. С фалшивата си табелка на ревера Робин почувства, че няма друг избор, освен да играе ролята, която ѝ се полага и да се забавлява.

— Чистото шампанско бързо ме хваща — превзето се усмихна тя. — Мисля, че е по-добре да го смеси с портокалов сок.

— А, да, Бък Фис, нали? — каза хер Винклер.

— Искате да кажете Бъкс Фис — каза тя, завинаги преподавател, дори и под прикритие. — За разлика от Бък Хаус, там, където живее кралицата.

— Бъкс Фис, Бък Хаус, трябва да запомня това — каза хер Винклер и направи няколко валсови стъпки около масичката. — Хенрих! Чаша Бъкс Фис за дамата! И кафе за мистър Уилкокс, който желае да купи една от нашите прекрасни машини.

— Ако се разберем за цената — каза Вик.

— Ха-ха! Разбира се — засмя се Винклер.

Д-р Пач — висок, мрачен мъж с черна брада, внимателно наля от портокаловия сок и искрящото вино в чаша за шампанско, като я държеше на нивото на очите си, сякаш е лабораторна стъкленица. Винклер я взе от него и я поднесе на Робин с елегантен жест. При това направи лек поклон и леко удари токовете си.

— Информиран съм, че вашият шеф, мис Пенроуз, е капризен клиент.

— Кой ви каза това? — попита Вик.

— Моето разузнаване — каза д-р Винклер и весело се засмя. — В днешно време без шпионаж в бизнеса не може, нали така? — Желаете ли сметана в кафето си, мистър Уилкокс?

— Не, благодаря, само захар. Бих искал да разгледам машината, която предлагате, по-отблизо.

— Разбира се, разбира се. Д-р Пач ще ви обясни всичко. После вие и аз ще обсъдим цената — нещо много по-сложно.

Следващият час мина доста монотонно за Робин, затова не ѝ беше трудно да изиграе неразбиращо безучастие. Те отидоха в

изложбеното хале и разгледаха огромната машина за отливки в процес на привидно изпълнение на задача. Д-р Пач обясни с подробности операционните ѝ възможности на отличен английски и Вик изглеждаше впечатлен. Когато обаче се върнаха обратно в павилиона, за да обсъдят условията за покупка, разликата между исканата цена и лимита на Вик се оказа огромна. Винклер предложи да се оттеглят за обяд, изведе ги от изложбения център и след като пресякоха улицата, се озоваха в хотел-небостъргач, където луксът направо се набиваше на очи. Там ги очакваше резервирана маса. Тя беше в един от онези ресторанти, в които първата работа на сервитьорите беше да разчистят масата от перфектно наредените на нея прибори и да ги заменят с нови, още по-изискано и сложно подредени. Робин прие услугите на д-р Винклер като преводач при разчитането на немското меню, като за компенсация си избра най-скъпите ястия — пушена съомга и месо от сърна. Виното беше превъзходно. Разговорът беше лек и касаеше разликите между Англия и Германия. Робин избягваше да прави каквото и да е съмнително впечатление за наличие на интелигентност, като за всяко свое мнение казваше, че е прочетено във вестник. С привършването на обяда разговорът отново се насочи към бизнес-темата.

— Машината е чудесна — каза Вик, като запали пура, докато отпиваше от кафето с коняк. — Точно такава ми трябва. Проблемът е, че вие искате сто и седемдесет хиляди паунда за нея, а аз съм упълномощен да платя сто и петдесет.

Д-р Винклер се усмихна с едва доловимо отчаяние.

— Може да уредим известна търговска отстъпка.

— В какъв размер?

— Два процента.

Вик поклати глава.

— Не си струва да говорим. — Той погледна часовника си. — Имам друга среща днес следобед.

— Да, разбира се — каза унило Винклер. Той кимна към сервитьора за сметката. Вик се извини и отиде до „гардеробната“. Винклер и Пач размениха няколко думи на немски, които Робин чу, като същевременно пиха по още едно кафе и хапнаха шоколадови трюфели. Малко след това тя се изправи и с жест на притеснение

попита за пътя към дамската тоалетна. Постоя отпред, докато Вик се появи от съседната врата с надпис „Herren“.

— Готови са да приемат твоята цена — каза тя.

Лицето му светна.

— Така ли? Това е страхотно!

— Но има някаква уловка, струва ми се. Пач каза: „Не можем да го направим с ...“ счу ми се нещо като „семе“, мисля, че говореше за някаква „система“, а Винклер каза: — „Добре, той не уточни дали със ... това ... или без него“.

Вик се намръщи и прокара пръсти през косата си.

— Хитри негодници. Опитват се да ми пробутат електромеханична контролна система.

— Какво?

— Машината, която видяхме тази сутрин, имаше вградена контролна система на Сименс^[1] с диагностични табла за установяване на дефекти. По-старият вид са електромеханични — целите в ключове и релета и без диагностични устройства. Изобщо не са надеждни. Системата на Сименс струва тези двадесет хиляди паунда, за които се пазарихме. Добра работа свърши, Робин! — докато говореха, Вик се придвижваше бавно към ресторанта.

— Почакай ме — каза Робин. — Не искам да изпусна нищо, но и аз трябва да отида до тоалетната.

Когато се върнаха в ресторанта, Робин си помисли, че дългото им отсъствие може да се стори подозрително на Винклер и Пач, но Вик беше подготвил оправдание — разговарял с шефа си в Англия.

— Няма начин, съжалявам. Таванът остава сто и петдесет хиляди паунда.

— Ние обсъдихме въпроса — каза Винклер с любезна усмивка.

— В крайна сметка, мислим, че можем да отговорим на изискванията ви за тази сума.

— Това вече е разговор — каза Вик.

— Отлично! — Винклер се засмя широко. — Хайде да пийнем по още един коняк. — Той махна към сервитьора.

— Ще ви изпратя писмо, веднага щом се върна — каза Вик. — Само нека уточним някои неща по сделката. — Той извади тефтерче от вътрешния си джоб и го прелисти с навлажнен пръст, докато стигна до определена страница. — Машината е 22 EX, нали?

— Точно така.

— С вградена контролна система на Сименс.

Усмивката на хер Винклер помръкна.

— Не мисля, че сме се договаряли за това.

— Но моделът от изложбата е с такава система.

— Възможно е — каза Винклер, като сви рамене. — Нашите машини се произвеждат с различни контролни системи.

— 22 ЕХ се предлага и с електромеханичното управление на Клугерман — каза д-р Пач. — Точно него имахме предвид за тази цена.

— Тогава сделката няма да стане — каза Вик, затвори тефтерчето си и го прибра. — Интересувам се само от системата на Сименс.

Сервитьорът дойде до масата им. Винклер го отпъди раздражено. Вик се изправи и сложи ръка на стола на Робин зад гърба ѝ. — Може би не трябва да губим повече времето ви, мистър Винклер.

— Благодаря за чудесния обяд — каза Робин и се изправи с отсъстваща усмивка, която прикриваше триумфа ѝ.

— Един момент, мистър Уилкокс. Седнете, моля — каза Винклер. — Бихте ли само ни извинили за момент, трябва да поговорим с колегата.

Винклер и Пач се отправиха в посока към гардеробната, потънали в разговор. Стъпката на първия беше загубила пъргавостта си и той се блъсна в един от сервитьорите между масите.

— Е? — каза Робин.

— Като че ли ще отстъпят — каза Вик. — Винклер смяташе, че работата му е в кърпа вързана. Той не може да понесе мисълта нещата да се изплъзнат от контрола му в последния момент.

След пет минути германците се върнаха. Пач беше навъсен, но Винклер се усмихваше бодро.

— Сто петдесет и пет хиляди паунда — каза той, — с вградена система на Сименс. Това е окончателната ни оферта.

Вик пак извади тефтерчето.

— Да не правим повече грешки — каза той. — Това е 22 ЕХ с вградена система на Сименс за сто петдесет и пет хиляди, платими в английски лири-стерлинги на етапи съгласно вашата предварителна оферта: двадесет и пет процента при поръчване, петдесет процента при доставяне, петнадесет процента при инсталиране от ваши

инженери и десет процента след два месеца задоволителна работа. Така ли е?

— Точно.

— Бихте ли ми дали последната си оферта в писмен вид още днес?

— Днес следобед ще бъде донесена в хотела ви.

— Това е, мистър Винклер — каза Вик. — Все ще намеря отнякъде още пет хиляди. — Той стисна ръката на Винклер.

— Не съм бил зле информиран за вас, мистър Уилкокс — каза Винклер с поизморена усмивка.

Всички си стиснаха ръцете отново на раздяла във фойето на хотела.

— Довиждане, мис Пенроуз — каза Винклер. — Приятно прекарване във Франкфурт.

— Auf Wiedersehn, Herr Winkler — отговори тя. — Ich w(rde mich freuen wenn der Rest meines Besuches so erfreulich wird wie dieses k(stliche Mittagessen.

Той я изгледа смаяно: — Не знаех, че говорите немски.

— Не сте ме питали — каза тя със сладка усмивка.

— Е, довиждане — каза Вик и хвана Робин за ръка. — Ще получите писмо следващата седмица. После техническият персонал ще установи връзка. — Той бързо я поведе към въртящата се врата. — Какво им каза? — попита тихо той.

— Казах, че ще бъда щастлива, ако останалата част от престоя ми е така приятна, както превъзходния обяд.

— Бива си те — каза той, като се обърна, за да не би германците да забележат засмяното му лице. Когато вратата ги пренесе със завъртане до външната страна, Вик размаха триумфално юмрук като футболист, който е вкарал гол. — Разказахме им играта на тия педали! — извика той. — Сто петдесет и пет хиляди, направо супер!

— Шт! Ще те чуят.

— Не могат да се отметнат вече. Какво искаш да правим сега?

— Нямах ли още една среща?

— Не, аз я измислих, за да си съберат малко мислите. Нямам повече срещи до утре. Можем да отидем да разгледаме Стария град,

ако искаш — той е фалшификат, да ти кажа. Или да отидем на реката. Каквото си пожелаеш. Заслужаваш го.

— Заваля — отбеляза Робин.

Той протегна ръка и погледна към небето: — Да, вярно.

— Няма да е много приятно да се разхождаме из дъжда. Мисля да си купя един бански костюм, да се върнем в онзи хубав хотел и да вземем да се изкъпем.

— Добра идея. Виждам едно такси ей-там.

И така, те се върнаха в хотела с такси, Робин си избра цял бански в синьо и зелено от спортния бутик и позволи на Вик да го плати. Той самият също си купи бански гащета. Не че беше голям любител на такъв вид упражнения, но нямаше намерение да изпусне Робин извън полезрението си за по-дълго време от необходимото за обличане на банския.

От години не си беше купувал такъв артикул — междувременно или той беше наедрял, или банските бяха станали по-малки. Появата на Робин на излизане от съблекалнята разреши догадките му в полза на второто. Заострените ѝ зърна ясно се очертаваха под плътно прилепналата лъскава тъкан, а долната част на банския беше изрязана така високо, че златисто-червеникавите ѝ косъмчета се показваха. Той щеше да изпитва много по-голямо удоволствие от всичко това, ако не го притесняваше усещането за собствените му гениталии, издути като тежък грозд в банския му.

Целият басейн беше техен, с изключение на две дечица, които се плискаха в плиткото на далечния край. Робин навлезе грациозно във водата и започна да плува равномерен кроул напред и назад по дължината на басейна. Както можеше да се очаква, тя се оказа добра плувкиня. Той скочи изведнъж, стиснал носа си и заплува след нея бруст. Когато тя му предложи да се състезават, той поиска преднина заради по-бавния си стил, и все пак беше победен с лекота. Той я гледаше как излиза от басейна — водата, стичаща се по дългите ѝ бели бедра, и тя, напразно мъчеща се да напъха с палци дупето си под оскъдния бански. Тя застана на края на трамплина за скачане, отскочи веднъж, два пъти и направи салто с мощен плясък. Показа се на повърхността със смях и пръхтене:

— Не стана добре! — и се изтегли на ръце, за да опита пак.

Вик стоеше във водата и я гледаше за пленен.

В единия край на басейна имаше джакузи — за пленен водовъртеж от топла вода, която нежно масажира мускулите до състояние на блажена релаксация. Те седнаха в него, потънали до шия и се загледаха един в друг като герои от анимационен филм в казан на канибали.

— За пръв път опитвам джакузи — каза Вик. — Това е магия.

— Можеш да отметнеш едно от нещата в списъка — каза Робин.

— Кой списък?

— На пропуснатите неща, тези, които никога не си правил.

— А-а, да — каза Вик. Той се беше замислил за друго нещо, което тя не подозираше. Дженифър Ръш пееше в главата му:

*„Няма защо да бягаш далеч
Ако усеещаш това т'й реално
Сърцето излъчва жарава и веч
Идва времето за начало“*

— Не би трябвало да стоим много дълго тук — каза Робин. Тя се надигна, взе на бегот разстоянието до басейна и се гмурна. Той непохватно я последва, оставайки без дъх от допира със студената вода след топлото джакузи. Още един път влязоха в джакузито и още веднъж в басейна. После се разделиха, за да си вземат по един душ и да се облекат. Стаята за преобличане беше заредена с изобилие от кърпи, халати, анцузи, сапуни, шампоани, лосиони за тяло и талк на прах. Появиха се розови, излъчващи топлина и благоуханни и си поръчаха чай в стаята за игри. Играха тенис на маса и Вик победи и в петте игри. После той се зае да я учи на билиард — зашеметяващо преживяване за него. До този момент, освен при някое инцидентно здрависване или хващане на ръката ѝ за миг, когато я повеждаше нанякъде, той никога не беше я докосвал. Сега я обгръщаше цялата с ръцете си, почти като прегръдка изотзад, докато поправяше положението ѝ и насочваше движенията ѝ. Дженифър Ръш му нашепваше:

„Тялото ти е плътно до мен“

*усещам те как се движиш
Гласът ти е топъл и нежен
Не мога да забравя тази любов“*

Отидоха да разгледат спортния салон, изпробваха велосипеда с натоварване, уреда за гребане и нещо, което приличаше на средновековен уред за мъчения, докато така се изпотиха, че се наложи да вземат душ още веднъж. Уговориха се да си починат час-час и нещо по стаите.

Вик легна в леглото си и затвори очи — уморен, но приятно тонизиран след упражненията, а главата му се превърна в същинска тонколона, от която звучеше Дженифър Ръш:

*„Приятно ли ти е да мислиш
колко ви е добре?
Избери пътя право пред теб
Предай се! Нямаш друг шанс — предай се!
Не чакай дълго, за да разбереш —
«Завинаги!» казват очите ѝ“*

След един час стана и се обръсна за втори път този ден. В огледалото косата му изглеждаше бебешки пухкава и лека от всичкото това къпане и подсушаване. Той внимателно я раздели на път и я среса назад, но кичурът отпред неотклонно падаше през челото му. Косите на другите мъже не правят така, помисли си той раздразнено. Може би цял живот се е ресал в погрешна посока. Опита се да я раздели откъм другата страна, но му се видя странно. После я среса напред без път, но така изглеждаше направо нелепо. Втри малко вазелин в нея, пак я раздели на път и я среса по обичайния начин. Щом обаче мръдна, кичурът пак падна на челото му.

Сложи си чиста риза и неспокойно огледа вратовръзката си, която беше изцапал с малко сос по време на обяда. Потърка мястото с влажен парцал, но без да постигне друг ефект, освен че около първоначалното петънце се образува мокър кръг. Това му беше единствената вратовръзка, а едва ли можеше да се появи по риза,

отворена на врата, и официален костюм. За първи път в живота си Вик пожела да си беше взел повече дрехи за из път. Робин сигурно си беше взела допълнителен вечерен тоалет. „Помислих, че е добре да се облека подходящо за ролята“.

Той не остана разочарован. Когато почука на вратата ѝ в уговореното време, тя се появи на прага, облечена с рокля, която не беше виждал преди — нещо копнинено, пробляскващо и веещо се с нежни цветни фигури в кафяво, синьо и зелено, с различни обувки и различни обици, дори чантата ѝ не беше същата.

— Изглеждаш чудесно — каза той. Гласът му звучеше странно и за собствените му уши — беше придобил нещо от страстния тембър на Дженифър Ръш. Робин сякаш забеляза това, защото леко се изчерви и бързо отговори:

— Благодаря, веднага ли да тръгвам? Готова съм и съм гладна, ако щеш вярвай. Сигурно е от упражненията.

— Искаш ли да излезем някъде за вечерята? Или да останем тук?

— Все ми е едно — каза тя. — Знаеш ли някое специално място?

— Не — каза той. — Където и да отидем, ще бъде пълно с гости на панаира.

— Тогава да хапнем тук.

— Добре — каза той.

Вик настояваше да поръча шампанско.

— Имаме повод — каза той. — Заслужили сме. — Той вдигна чашата си. — Наздраве за автоматичната отливна машина 22 EX с вградена диагностична система на Сименс, купена от Алтенхофер само за сто петдесет и пет хиляди паунда.

— Наздраве! — каза Робин, усещайки мехурчетата приятно да експлодират в ноздрите ѝ, докато отпиваше. — Мм, прекрасно!

Робин не се шегуваше, когато каза на хер Винклер, че шампанското бързо я хваща. Отначало то не ѝ се отразяваше видимо и понеже вкусът му беше приятен, го пиеше по-бързо и повече, отколкото друго вино. После изведнъж — хоп! Политаше нависоко като детско хвърчило. Тази вечер тя си заповяда да пие бавно, но някакси бутилката се изпразни, още преди да привършат с главното ястие — „пастърва мъоние“ — и тя прояви слабостта да се съгласи да поръчат втора. В крайна сметка, защо пък да не полети малко?

Настроението ѝ беше отпускарско — безгрижно, хедонистично и с чувство на пълен физически комфорт. Рамидж и съпътстващите го тревоги изглеждаха безкрайно далеч. Салонът, облян в светлината на кристалните полилеи, цивилизованите звуци от звънящи чаши, мекото почукване на метални прибори върху порцеланови чинии, приглушеният смях и разговорите — струваше ѝ се, че се намират в кабина на космически кораб с илюминатори зад кадифените завеси, от които Земята изглежда не по-голяма и не по-значима от млечносин балон. Това усещане я развеселяваше.

От другата страна на масата Вик оживено говореше за промените, които ще настъпят в „Прингълс“ след инсталирането на новата машина. Тя одобряваше с „да“ и „мм“, без всъщност да слуша. И той самият едва ли се слушаше. Тя си помисли, че в края на краищата Вик не е непривлекателен мъж, въпреки ниския си ръст. Само да носеше дрехи по мярка и щеше да изглежда направо красив. Тъмните му очи я гледаха внимателно под падналия кичур коса. Спомни си белия, широкоплещест гръб на басейна следобеда, плоския корем и мускулестите му ръце, мъжествената издутина в банските му. Тя изхлузи обувката си под масата и леко потърка крак в прасеца му, при което с усилие запази невъзмутим вид на лицето си, като видя невярващите му, питащи очи — също като лицето на затворник, който стига до вратата на килията си, хваща металните решетки и изведнъж открива, че вратата е отключена, но не знае дали свободата е истинска или не. Робин нищо не беше решила, тя се рееше във времето и пространството, но не спря да го дразни игриво.

— Предполагам, че ако не бях с тебе, хер Винклер щеше да ти уреди някое момиче на повикване за вечерта. Не става ли точно така на тези търговски панаири?

— Разправяли са ми такива неща — той стисна още по-здраво решетките — Аз лично не знам.

Келнерът им представи сметката и Вик я подписа.

— Какво искаш да правим сега? — каза той. — Едно питие на бара?

— Не, повече никакво пиене — каза тя. — Искам да танцувам. — Тя се засмя на смущението, изписано на лицето му. — В хотела има дискотека, в асансьора пишеше.

— Аз не мога да танцувам сегашните танци.

— Всеки може след толкова шампанско — каза тя, леко залитайки.

Оказа се, че в хотела има две дискотеки: едната — предназначена за младежи — гърмеше и присвяташе в приземния етаж, заета в този час само от двете деца, които бяха на басейна, а другата — за по-зрели посетители — беше разположена в близост до бара, приличаше по-скоро на нощен клуб и предлагаше музика с по-спокойно темпо. Вик я огледа с облекчение.

— Тук не е лошо — каза той. — Някои хора даже танцуват по двойки.

— По двойки?

— Заедно, хванати един за друг. Така, както мен са ме учили.

— Хайде тогава — каза тя. Хвана го за ръка и го поведе към дансинга. Звучеше някаква върховно глупава песничка с натраплива мелодия, изпълнявана от певица с тънък, момичешки глас.

*„Ухажвай ме, обичай ме, желай ме
добре ми е, добре ми е със теб“*

Вик я поведе с някаква модифицирана танцова стъпка, държейки я на разстояние една ръка от себе си. Но Робин изпълни няколко джазови туиста, обърна се рязко и се отскубна, така че той се видя принуден да се върти насам-натам самостоятелно, отделен от нея на около метър.

— Върни се — каза той с комичен патос, тътрейки непохватно крака с вдървено тяло и неподвижни ръце. — Това не го мога.

— Можеш го много добре — каза тя. — Просто се отпусни напълно.

— Не мога да се отпусна — каза той. — Такъв съм си по природа.

— Бедния ми Вик! — завъртя се тя около него, но щом се пресегнеше да я хване, тя бягаше настрани.

Най-сетне, след няколко изпълнения, се смили над него. Седнаха и си поръчаха безалкохолни напитки.

— Благодаря, Вик, беше прекрасно — каза тя. — Не бях танцувала от години.

— Няmate ли балове в университета? — каза той. — Майски балове. — Той произнесе бавно фразата, сякаш беше на чужд език.

— Майските балове са в Кембридж. Мисля, че организират танцови вечери в Клуба на преподавателите в Рамидж, но не знам някой да ходи на тях.

Светлините притъмняха. Започна музика с много бавно темпо. Двойките на дансинга се прегърнаха. Странно изражение се появи на лицето на Вик — изражение, което можеше да се опише само като страхопочитание.

— Тази мелодия ... — каза той пресипнало.

— Позната ли ти е?

— Това е Дженифър Ръш.

— Харесва ли ти?

Той се изправи:

— Да танцуваме.

— Добре.

Това беше бавна, блудкава балада с абсурдно сантиментален рефрен: „Аз съм твоята жена, ти си моят мъж ... силата на любовта“, но вършеше смайващи чудеса с танцовите способности на Вик. Крайниците му се раздвижиха, движенията му следваха ритъма съвършено точно, той я държеше близо до гърдите си, здраво, но нежно, като я притискаше с ханш и бедра при завъртанията в кръг. Той не говореше, а тя, положила брадичка на рамото му, не можеше да вижда лицето му, но го чуваше как тихо си тананика. Тя затвори очи и се отдаде на ленивия ритъм на тази глуповата, секси мелодия. Когато песента свърши, бързо го целуна по устните.

— Защо ...? — каза той сепнат от транса си.

— Хайде да си лягаме — каза Робин.

---

[1] Semen — (англ.) семе, произнася се „симен“ (б. пр.) ↑

По целия път до стаята на Робин те повече не си казват нищо, чак докато влизат вътре. Робин няма какво да каже, а Вик е останал без думи. И докато, хванати ръка за ръка, минават по застланите коридори на хотела, чакат асансьора и се качват на втория етаж, мислите и чувствата им са съвсем различни.

Настроението на Робин е весело. Тя се чувства палава, но не порочна. Вижда себе си не като прелъстителка, а като благодетелка, която подарява на Вик малко щастие. Разбира се, първият път с непознат партньор е съпроводен с особена възбуда. Човек никога не знае какво да очаква. Сърцето ѝ бие много по-силно, отколкото когато си ляга с Чарлз. Но не е напрегната. Владее се. Може би изпитва нещо като триумф от завоеванието си: капитанът на промишлеността в краката на феминистката литературна критичка — прекрасна картина.

За Вик събитието е безкрайно по-важно, а настроението му — много по-объркано. Сцената как си ляга с Робин, която тайно се въртеше в мечтите му през последните няколко седмици, е на път да се осъществи и все пак има нещо странно в невероятната леснота, с която мечтата му става реалност. Той не може да повярва, че този, когото красивата млада жена води за ръка към стаята си, е той самият, сякаш душата му е изостанала на крачка зад тялото. В огледалната стена на асансьора той се вижда рамо до рамо с Робин, която е с няколко сантиметра по-висока. Тя улавя погледа му и се засмива, вдига ръката му и я потърква по бузата си, а на него му се струва, че гледа куклено шоу. Той се усмихва напрегнато на образа ѝ в огледалото.

Робин отваря вратата на стаята си, закачва табела: „Не ме безпокойте“ отвън и заключва отвътре. Изритва обувките си една след друга и ръстът ѝ се доближава до този на Вик. Той я притисва на вратата и започва бурно да я целува, а ръцете му опипват и стискат нагоре-надолу по цялото ѝ тяло. Само страстта, усеща той, ще го

пренесе чист през прага на изневярата, а според него страстта изглежда точно така.

Робин е изненадана и малко обезпокоена от поведението му.

— По-полека, Вик — казва задъхано тя. — Няма нужда да късаш дрехите ми.

— Извинявай — казва той и спира изведнъж. Ръцете му увисват безпомощно. Той я гледа покорно. — Не съм го правил досега.

— О, Вик — казва тя, — стига си казвал това, много е тъжно. — Тя отива до минибара и наднича вътре. — Много добре — казва, — тук има половин бутилка шампанско. Не се налага да правиш нищо, ако не искаш.

— О, искам, искам — казва той. — Обичам те.

— Не ставай смешен — казва тя и му подава бутилката. — Тази песен ти е влязла в главата. За силата на любовта.

— Тя е любимата ми песен — казва той. — Отсега нататък ще бъде нашата песен.

Робин не може да повярва на ушите си.

Робин е хванала две чаши. Вик пълни само едната.

— За мен не — казва той.

Робин го поглежда над ръба на чашата.

— Да не би да се опасяваш, че може да си импотентен?

— Не — казва той пресипнало. Опасява се, разбира се.

— Ако се случи нещо такова, няма значение, окей?

— Не мисля, че това ще е проблем — казва той.

— Може просто да ми направиш масаж, ако искаш.

— Искам да се любим — казва той.

— Масажът също е начин за правене на любов. Нежен начин, внимателен и нефалически.

— Аз съм мъж от фалически тип — казва той извинително.

— Е, масажът може да бъде и увертюра към любовната игра.

Думата увертюра внезапно го довежда до разпъваща възбуда.

Робин извърта ръце зад гърба си, разкопчава роклята си и я свлича през раменете. Като я окачва в гардероба, поглежда етикета: „Произведено в Италия“.

— Пак се провалих на патриотичния тест. — Тя издърпва полата си-комбинезон през глава: „Произведено във Франция“ — О, Боже! — По този начин се опитва да намали напрежението. Поглежда към Вик, който се е втренчил в нея, все още с бутилката шампанско в ръка. — Няма ли да се съблечеш? — казва тя. — Малко се притеснявам да стоя в такъв вид. — Тя е по корсаж до кръста, бикини и чорапогаци.

— Извинявай — казва той, бързо сваля сакото, издърпва със сила вратовръзката и едва не разкъсва ризата си.

Тя вдига ризата от земята и търси етикета ѝ.

— А! Произведено в Хонг-Конг!

— Марджъри ми купува ризите.

— Никакви извинения! ... Костюмът обаче изглежда английски. — Тя закачва сакото на дървен манекен. — Изцяло английски е, така да се каже.

Единствената английска дреха по Робин е последната, която сваля.

— Винаги купувам бикините си от „Спенсърс“ — с усмивка казва тя.

И застава пред него — гола богиня. Малки, закръглени гърди с розови щръкнали връхчета. Много тънка талия, възшироки бедра и нежна извивка на корема. Огнен език между краката ѝ. Той изпада в състояние на обожание.

— Прекрасна си — казва той.

— Да ти призная ли нещо? Винаги ми се е искало да имам големи гърди. Защо? Питам се. Няма друга причина, освен наложения сексуален стереотип.

— Гърдите ти са прекрасни — казва той и ги целува нежно.

— Чудесно, Вик — казва тя. — Ти разбра какво обичам. Бъди нежен — това е всичко.

Тя отгръща чаршафите на леглото, поставя шишенце с масло на нощното шкафче, изгася всички лампи освен една. Ляга на леглото и протяга ръка.

— Няма ли да си свалиш гащетата?

— Няма ли да загасим лампата?

— Няма.

Той се обръща с гръб към нея, събува боксерките си и идва до леглото, закрил с ръце ерекцията си.

— Ау, какъв чеп! — казва тя.

— Как го нарече?

— Нищо, нищо, просто се пошегувах. — Бърза като гущерче, тя стрелва език и му го облизва от корена до върха.

— Милостиви Боже! — казва той. — Може ли да пропуснем масажа?

— Както желаш — казва тя, сама усещайки възбуда от нетърпението му. — Имаш ли кондом?

Вик я поглежда объркано.

— Не си ли на таблетки или нещо такова?

— Не. Отказах се от таблетките по здравословни причини. И от спиралата също.

— Какво да правим сега? Нямам нищо.

— За щастие, аз имам. Подай ми несесерчето, моля ти се.

Той ѝ го подава.

— Ето — казва тя. — Да ти го сложа ли?

— За Бога, не! — възкликва той.

— Защо не?

Той се засмива объркано.

— Добре.

Тя сръчно развива кондома върху пениса му. Когато свършва, той клюмва като отпуснат кичур коса.

— Не може да бъде! — казва той.

Вечният преподавател Робин решава, разбира се, да обясни ситуацията, да демистифицира любовта.

— Обичам те — казва той, като целува шията ѝ, гали гърдите ѝ и прокарва ръка по извивката на корема ѝ.

— Не, не ме обичаш, Вик.

— Обичам те още от няколко седмици.

— Няма такова нещо — казва тя. — Това е реторичен похват. Буржоазно заблуждение.

— Ти никога ли не си обичала?

— Когато бях по-млада — казва тя, — си позволявах да бъда конструирана от дискурса на романтичната любов, за кратко, да.

— Какво по дяволите значи това?

— Ние не притежаваме собствена същност, Вик. Не сме уникални индивиди, съществуващи преди и извън езика. Съществува само езикът.

— И какво? — казва той, плъзвайки ръката си между бедрата ѝ.

— Езикът и биологията — казва тя и разтваря по-широко бедрата си. — Разбира се, ние имаме тела, физически нужди и апетити. Мускулите ми се свиват, като ме докоснеш тук, усещаш ли?

— Да — казва той.

— И това е хубаво. Но дискурсът на романтичната любов претендира, че твоят пръст и моят клитор са продължения на два уникални индивида, които се нуждаят един от друг и са незаменими един за друг, изобщо не могат да бъдат щастливи един без друг.

— Така е — казва Вик. — Обичам копринената ти пеперудка с цялата си душа и завинаги.

— Глупавичкият ми! — казва тя, но се засмива. Изявлението му все пак е трогателно. — Как я нарече?

— Просто се пошегувах — казва той и покрива тялото ѝ със своето. — Дали да не поспрем с приказките за малко?

— Добре — казва тя. — Но предпочитам да съм отгоре.

3

— Представяш ли си — прошепна Робин. — Той никога не го беше правил по този начин.

— Наистина ли? — отвърна Пени Блек, също шепнейки. — От колко години казваше, че бил женен?

— От двадесет и две.

— Двадесет и две години в мисионерска поза? Това не е ли вид перверзия?

Робин се изкикоти и същевременно се почувства малко гузна. Тя не беше мислила да излага Вик пред Пени, но много ѝ се искаше да сподели с някого. Бяха минали десет дни от пътуването до Франкфурт и те с Пени се намираха в сауната след вечерната си игра на скуош, излегнати на най-високата и най-гореща пейка, а разговаряха шепнешком, защото съпругата на Филип Суолоу, почтено загърната с хавлия, седеше на най-долната.

— Май не е имало много секс в брака му през последните години — каза Робин.

— Не се учудвам — каза Пени.

Г-жа Суолоу се изправи и излезе от сауната, като кимна любезно на двете млади жени при затваряне на вратата зад себе си.

— Господи — каза Робин, — тя може да си е помислила, че говорим за нея и Суолоу.

— Остави ги тях — каза Пени, — разкажи ми за твоята връзка с Уилкокс. Какво те беше прихванало?

— Той ме привлече — каза Робин и се подпря на брадичката си с лакти на коленете. — Точно в онзи момент ми хареса.

— Мислех, че не можеш да го понасяш. Че е агресивен, елементарен и груб мъжкар.

— Е, в началото наистина изглеждаше такъв. В същност е много свестен, като го опознаеш. И никак не е глупав.

— Това не ми изглежда достатъчна причина, за да легнеш с него.

— Пени, казах ти, че ми хареса. Знаеш как е — намираш се на необичайно място, пийнеш малко, целунете се на дансинга ...

— Да, да, знам, нали водех лятното училище на Отворения университет. Но, Робин, за бога — с фабрикант на средна възраст!

— Управителен директор.

— Е, както и да го наречеш ... той идва от една груба среда.

— Съвсем не беше груб. Напротив.

— Нямам предвид физически. Става дума за психологически качества. Струва ми се, че властта и парите на този мъж са те подвели. Той е антитеза на всичко, в което вярваш. — Пени Блек укорително поклати глава. — Боя се, че старата женска фантазия за изнасилвача отново надига грозната си глава, Робин. Това, че Уилкокс те е чукал, е все едно, че заводът е съсипал университета.

— Не ставай смешна, Пени — каза Робин. — Ако някой някого е съсипал, това съм аз него. Проблемът е, че той вижда в това велика любов. Настоява, че е влюбен в мен. Казвам му, че не вярвам в тази концепция, но той не ще и да чуе. Постоянно ми звъни и иска да се срещнем. Не знам какво да правя.

— Кажи му, че си обвързана с Чарлз.

— Работата е там, че не съм. В момента не се срещаме.

— Кажи му, че си лесбийка — каза Пени и я погледна косо с лукава усмивчица. — Това вече ще го откаже.

Робин се засмя малко неловко и прибра коленете си. Тя имаше подозрения, че самата Пени е с подобни наклонности.

— Той знае, че не съм лесбийка — каза тя. — Много добре знае.

— И какво е намислил? — каза Пени. — Любовница ли да те прави или какво? — Тя се изкиска. — Май трябва да погледнеш сериозно на това, може да ти е от полза, като останеш без работа.

— Той твърди, че иска да се ожени за мен — каза Робин. — Готов е да се разведе и да се оженим.

— Ау! Страхотно.

— Глупаво е, разбира се.

— И всичко това само заради един път?

— Три пъти всъщност — каза Робин.

Първия път той свърши почти веднага, след като тя го яхна и се притисна в него — свърши с мощно стенание, като дърво, изтръгнато из корен. Малко по-късно беше достатъчно твърд, за да й даде възможност да достигне до оргазъм, но сам не можа да свърши, докато

тя не му помогна с малко масажно масло. Това го доведе до спазматичен плач — дали от изтощение или от благодарност или от двете наведнъж, тя не беше сигурна. А рано сутринта, когато сивата зора тъкмо се процеждаше през завесите, тя се събуди, усети ръката му между бедрата си и се претъркули на гръб, все още полузаспала, като го остави да я притежава по неговия директен начин, под завивките, без нито дума разменена, само нечленоразделни звуци и стенания, към които тя даде своя щедър принос. Когато отново се събуди, беше съвсем светло, а той си беше отишъл в стаята, за нейно огромно облекчение. Тя му беше признателна за неочакваната проява на такт. Сега можеха да продължат така, сякаш събитията от нощта са изключени от нормалните им отношения. Трезва и напълно разбудена, тя нямаше желание да ѝ се напомня за случилото се.

Но по време на закуската в ресторанта той я гледаше изпод кичура си с тревожно, кучешко обожание, едва-едва отговаряше на въпросите ѝ и ядеше малко, затова пък пиеше чаша след чаша кафе и припалваше цигарите една след друга. Когато се върнаха, за да приберат багажа си, той я последва в стаята ѝ и я попита какво ще правят. Робин каза, че няма нищо против да разгледа Стария град, докато той свърши работата си на панаира, а той каза, нямам предвид това, а какво ще правим сега, след тази нощ? Няма какво толкова да правим, каза тя. Малко се поувлякохме, беше хубаво. Хубаво, каза той, хубаво, това ли е всичко, което можеш да кажеш? Не беше ли прекрасно? Добре, каза тя, за да го успокои, беше прекрасно. Спях чудесно, а ти? Изобщо не можах да мигна, каза той — и си му личеше. Но наистина беше прекрасно, каза той, особено последния път, свършихме заедно, нали? Така ли, каза тя, не мога точно да си спомня, бях сънена, не се шегувай с мен, каза той. За теб може нищо да не значи, може да е било просто ... как се казваше ... моментна авантюра. Може би винаги правиш така, но аз не съм такъв. Нито пък аз, докачено каза тя. Не съм спала с никой друг, освен с Чарлз от години наред, а в момента и с него не спя. Не че това те засяга, добави тя. Но на лицето му се изписа видимо облекчение. Добре тогава, каза той, това все пак е любов. Не, не е, каза тя, няма такова нещо, казвам ти. Любовта, точно тази любов, е литературен трик. И рекламен трик, и медиен трик. Не вярвам, че е така, каза той. Трябва да поговорим на

спокойствие. Ще те чакам на обяд в хотел „Плаца“, където се хранихме вчера.

— И така, аз избягах — каза Робин на Пени Блек, след като й описа накратко случилото се. — Обадох се на летището, установих, че мога да се върна в Рамидж същата сутрин през Хитроу с моя билет и отлетях.

— Без да кажеш нищо на Уилкокс?

— Оставих му бележка в хотел „Плаца“. Нямах сили да изтърпя още едно сантиментално напомняне за миналата нощ. А и се чувствах виновна заради невзетите ми часове в катедрата. Върнах се в Рамидж изненадващо рано поради часовата разлика. Взех такси до университета и пристигнах точно навреме за втория семинар върху „Образа на жената в литературата“. Суолоу беше много доволен да ме види. Първата група го затруднили с въпроса за менструацията и той изглеждаше, като че ли му се гади. Освен това успях да поема третокурсниците си от Рупърт Съткиф, за тяхна радост. Вечерта се прибрах с автобуса. Бях много доволна от себе си. Но когато завих зад ъгъла, той разбира се, беше там и ме чакаше.

— Уплаши ли се? — каза Пени Блек. — Помисли ли си, че може да те нападне?

— Не, разбира се — каза Робин. — Как да се уплаша от човек, който е три инча по-нисък от мен?

Като наближи дома си, Вик излезе от колата. Лицето му беше бледо и напрегнато. Защо избяга така, каза той. Имах работа в Рамидж, каза тя, търсейки ключовете си в чантата. Ако знаех колко е лесно, щях да отлетя още вчера вечерта, вместо да оставам през нощта, и щеше да е много по-добре. Може ли да вляза, каза той. Предполагам, че да, щом смяташ, че трябва, но не те ли очакват у дома? Още не, каза той. Трябва да разговарям с теб. Добре, каза тя, стига да не е за любов и за миналата нощ. Знаеш, че точно затова искам да поговорим, каза той. Такова е условието, каза тя. Добре, каза той, изглежда нямам избор.

Тя го въведе в дневната и запали газовата печка. Той се огледа. Трябва да си вземеш жена да ти изчисти, каза той. Никога няма да наема жена да ми върши мръсната работа, каза тя, това е в разрез с принципите ми. Добре, мъж тогава, каза той, доколкото знам, днес има

и мъже чистачи. Не мога да си го позволя, каза тя. Аз ще платя, каза той, и тя го стрелна предупредително с очи. Харесвам си къщата, каквато си е, каза тя. На тебе може да ти изглежда пълен хаос, но за мен всичко е точна система. Знам идеално кое къде е на пода. Ако някой почисти, ще се объркам.

Тя предложи да му направи чай и той я последва в кухнята, където се загледа с отвращение в купчината неизмити съдове в мивката. Защо не си купиш машина за миене на съдове, каза той. Защото не мога да си го позволя и не, моля ти се, не ти позволявам да ми купуваш. Всъщност, аз много обичам да мия съдове, терапевтично е. Изглежда не се нуждаеш често от такава терапия, каза той.

— Нахалство — коментира Пени Блек.

— Нямах нищо напротив — каза Робин. — Приех го като добър знак в смисъл, че така се освобождаваше от сълзливото си настроение. — Тя слезе от пейката, за да лисне вода от пластмасовата кофа върху печката. Парата изсъска сърдито и температурата се покачи с няколко градуса. Робин се върна на мястото си. — Опитах се да отклоня мисълта му от разговори за любовта, като заговорих за сделката във Франкфурт. Но тогава дойде неприятният шок.

Та кога ще имаш новата си играчка, каза тя, щом пренесоха чая си в дневната. О, сигурно след шест до девет месеца, каза той. Може и година. Толкова много време, каза тя, зависи, каза той, дали я имат готова или тепърва ще я сглобяват. Надявам се, че няма да е повече от девет месеца, каза той, имам предчувствието, че рецесията вече излиза от дъното. Следващата година бизнесът ще се съживи и с новата машина, инсталирана към КВ-то, ще заработим при добри пазарни условия. Предполагам, че ще трябва да произвеждате повече, за да се изплати машината, каза тя. Да, каза той, но ще направим и известни икономии. По-малко аварии, по-малко изгубено време за отстраняване на аварията и разбира се, няколко освободени работника. Какво искаш да кажеш с това „освободени“, каза тя. Ами нали новата машина ще замени пет-шест стари, каза той, и значи операторите им ще се окажат излишни. Но това е ужасно, каза тя, ако знаех, никога нямаше да ти помогна да купиш проклетото нещо. Но това е съвсем логично, каза той, нали затова се купуват ЦПУ машини — за да се намалят производствените разходи. Ако само знаех, че това ще доведе до

съкращения, никога нямаше да си мръдна пръста, каза тя. Не може така, каза той, ако човек иска да успее в бизнеса, не бива да си позволява сантименталности заради няколко съкратени работника. Сантименталности, извика тя, и това го казваш ти! Мъжът, чиито колене омекват, като чуе Дженифър Ръш, мъжът, който вярва в любовта от първо ебане. Това е друго, каза той, трепвайки при думата ебане, аз говоря за бизнес, разбираш ли. Разбирам само, че хора, които днес имат работа, няма да я имат догодина по това време, каза тя, благодарение на теб и мен и на хер Винклер. Старите машини трябваше да се подновят рано или късно, каза той, те постоянно се развалят и трудно се управляват, постоянно ни създават проблеми, нали сама знаеш ... Той се поколеба и млъкна, забелязал изражението на лицето ѝ. Робин се беше втренчила в него. Да не би случайно Дани Рам да е оператор на някоя от тези машини, каза тя. Мислех, че ти е известно, каза той.

— Е, можеш да си представиш каква глупачка се почувствах — каза Робин. — След всичко, което направих през януари, за да запазя работата на Дани, сега открих, че съм помогнала да я изгуби отново.

— Гадно — съгласи се Пени Блек. — Как така не знаеше?

— Не знаех точно каква е работата му — каза Робин. — Виж, аз не знам имената на всичките тези машини, нито какво правят. Не съм инженер.

— Е, няма да се спирам на това — каза Пени Блек. — Бас лоя, че Уилкокс пак е щял да се отърве от него, веднъж щом ти види гърба. Имам впечатлението, че е упорит чешит.

— Упорит и хитър. Като видя, че се разстроих, започна да извърта и да разправя, че можело да не се наложи да уволнява никого, ако нещата тръгнали добре, каза, че можело да направят нощна смяна — представи си какво значи да работиш нощем на това място, където и през деня не се търпи ... но това между другото. И после каза, че щял да осигури друго работно място на Дани Рам някъде в завода.

— За да ти се хареса, а? Сигурно за сметка на някой друг нещастник.

— Именно. Точно това му казах.

Играеш си с живота на хората, сякаш са вещи за купуване, продаване или за изхвърляне, каза тя. Поднасяш ми работата на Дани Рам като хапка, като подкуп, като подарък, както други мъже дават на любовниците си наниз от перли. Не искам да бъдеш моя любовница, каза той, искам да бъдеш моя жена. За миг тя зяпна от изненада, после отметна глава и се разсмя. Ти не си със всичкия си, каза тя, забрави ли, че вече си женен? Ще се разведе, каза той. Отказвам да слушам повече, каза тя, най-добре се прибирай, имам куп есета за проверка. Семестърът свършва утре. Чуй ме, каза той, бракът ми е мъртъв от години, нямаме нищо помежду си, Марджъри и аз. А какво общо мислиш, че имаме ние, попита тя. Нито една идея, нито един възглед, нито един интерес. Миналата нощ, каза той. О, стига с тази минала нощ, каза тя. Това беше просто ебане, нищо друго. Моля те, не повтаряй тази дума, каза той. Сякаш никога не ти се е случвало досега, каза тя. Наистина никога досега не ми се е случвало, каза той, не и по този начин. О, млъкни, каза тя, върви си, прибирай се, за бога. Тя седна с изправен гръб на стола си, затвори очи и направи няколко дихателни йога упражнения. Чу изпукване на пода, когато той се изправи на крака и усети присъствието му като минаваща сянка на облак. Кога ще те видя пак, каза той. Не знам, каза тя, без да отвори очи. Не виждам причина да се срещаме пак, освен случайно. Тази нелепа програма приключи. Няма повече да ходя в ужасния ти завод, слава богу. Ще се обаждам, каза той, и възползвайки се от затворените й очи, бързо я целуна по устните. Тя скочи на крака на секундата, гневно вперила поглед към него от височината на целия си ръст и изсъска: Остави ме на мира! Добре, каза той, тръгвам си. На вратата се обърна и пак я погледна. Когато си ядосана, приличаш на богиня.

— На богиня? — повтори учудено пени Блек.

— Точно така каза. Кой знае какво му се върти в главата.

Пени Блек премести тежестта на тялото си от единия масивен хълбок към другия. Гърдите й се разтресоха. Ручейчета пот течаха между тях и се скриваха в хрусталака между краката й.

— Трябва да ти кажа, Робин, ... нека оставим за малко идеологията на мира ... искам да кажа, не се случва всеки ден някой да нарече една жена богиня.

— Всичко е само досада, що се отнася до мен, досада и притеснения. Постоянно ми звъни по телефона и всеки ден ми пише.

— Какво разправя?

— Не знам. Затварям телефона веднага и изхвърлям писмата, без да ги чета.

— Горкият Вик!

— Не си хаби съжалението за него, помисли за мен. Не мога да се занимавам с изследванията си.

— Горкият Вик, болен е от любов. Очаквай следващия път да застане навън пред къщата ти и да ти направи серенада.

— Дженифър Ръш и Ранди Кроуфорд от касетофон под прозореца ми. — Те се изкискаха едновременно. — Не, това всъщност никак не е смешно — каза Робин.

— Жена му знае ли?

— Мисля, че не — каза Робин. — Но може би подозира нещо. Дъщеря му идва при мен днес.

— Дъщеря му?

Сандра Уилкокс се появи в катедрата без предварителна уговорка, но по случайност Робин беше целия ден в кабинета си, заета с проверка на изпитни работи. Момичето беше облечено модерно — изцяло в черно — с маска от бял грим, а косата ѝ беше специално фризирана така, че да изглежда като изправена от електрически удар. О, здравей, Сандра, каза Робин, влизай, не си ли на училище днес? Имам час за зъболекар днес следобед, каза Сандра. Нямахме смисъл да се връщам на училище, затова реших да се отбия. Чудесно, каза Робин, какво мога да направя за теб? Не за мен, каза Сандра, за баща ми. Защо, какво му е, каза Робин и настръхна. Искам да кажа, нали баща ми искаше да дойда, каза Сандра. А, разбирам, каза Робин и се засмя облекчено, но за част от секундата тя беше издала нещо, което остана като субтекст на разговора за ползата от влизането в университета. Защо не кандидатстваш за прием през 1988, каза Робин, като си оставиш една година почивка след завършване на училище, за да си помислиш? Може, каза Сандра. Може да почна работа в Туийзърс, аз вече работя там всяка събота. Туийзърс, каза Робин, какво е това? Унисекс фризьорски салон, каза Сандра. Тя огледа кабинета. Чели ли сте всичките тези книги, каза тя. Не всичките, каза Робин, но някои от

тях съм препрочитала няколко пъти. За какво, каза Сандра. Ти нямаш намерение да кандидатстваш английска филология, нали, Сандра? Не, каза Сандра. Добре, каза Робин, защото филологията означава много препрочитане. Мисля да следвам психология, ако изобщо следвам, каза Сандра. Интересувам се от начина, по който работи човешкият мозък. Не вярвам психологията да ти помогне в това отношение, каза Робин, тя е въздух под налягане, ако питаш мен. Със сигурност ще научиш повече за това, как работи човешкият мозък, ако четеш романи. Като родителите ми например, каза Сандра. Много ми се иска да разбера защо са такива. Татко се държи странно напоследък. Така ли, каза Робин, в какъв смисъл? Не чува нито дума, като му се говори, каза Сандра, ходи като насън. Онзи ден блъсна колата. О, Боже, надявам се, че не се е наранил, каза Робин. Не, няма му нищо, но това му е първата катастрофа от двадесет и пет години насам, откакто е шофьор. Мама се тревожи за него, забелязах, че пие повече валиум от обикновено. Майка ти редовно ли взема валиум, каза Робин. Дали взема редовно, каза Сандра, хвани я и я тръсни — ще дрънчи от хапчета. А той чете книги, романи, никога не го е правил досега. Какви романи, каза Робин. От моите в училище, „Джейн Еър“ например, имаме го за изпитите при завършване. Онзи ден я търсих навсякъде, щях да закъснея за училище. Най-накрая я намерих под възглавницата на креслото му в хола. За какво му е да чете „Джейн Еър“ на неговите години?

— Очевидно се опитва да навлезе в интересите ти — каза Пени Блек. — Колко трогателно.

— Колко откачено, искаш да кажеш — каза Робин. — Какво да правя сега? Следващия път мога да очаквам г-жа Уилкокс в кабинета ми, гипсирана от валиума да ме моли да не омайвам мъжа ѝ, да не ѝ го отнемам. Имам чувството, че съм въввлечена в класически реалистичен текст, пълен с каузалност и поука. Как да се измъкна?

— На мен ми стига толкова — каза Пени Блек и се надигна.

— Извинявай, Пени — каза гузно Робин.

— Искях да кажа, достатъчна ми е тази жега. Отивам на душа.

— И аз ще дойда — каза Робин. — Но как да постъпя?

— Най-добре избягай пак — каза Пени Блек.

И така, Робин натовари книгите, записките и микро-компютъра си ВВС на задната седалка на реното, заключи къщичката си и замина да прекара остатъка от Великденската ваканция с родителите си в тяхната къща с изглед към морето на Южния бряг. Тя инструктира Памела, секретарката в катедрата, да не издава на никого къде е отишла, освен в случай на неотложна спешност, като ѝ обясни, че иска да се занимае с изследванията си, без да се разсейва. Същото обяснение даде и на малко озадачените си родители, след като пристигна така неочаквано за не съвсем кратко гостуване. Старата ѝ стая беше почти същата, както я беше оставила при заминаването си за университета; фотографиите на Дейвид Боуи, групите Дъ Ху и Пинк Флойд бяха свалени от стените, а тапетите сменени, но дървенията все още беше боядисана в онзи наситен розов цвят, който тя си беше избрала като момиче. Разположи компютъра си върху надрасканото и петньосано бюро, където беше зубрила за изпитите си при завършване на гимназията, под прозореца, от който, като надигнеш глава от тетрадките, виждаше хоризонта на Ламанша, очертан като неясна синя линия между покривите на две съседни къщи.

Прекарваше повечето време в стаята си, но когато излизаше до града за покупки или просто да се раздвижи, не можеше да не си помисли, че макар и само на сто и петдесет мили от Рамидж, спокойно би могла да се намира в друга държава. Тук не се виждаха индустриални предприятия, нито работници. Рядко се срещаха чернокожи и мулати, обикновено такива лица принадлежаха на студенти от местния университет или на туристи, докарани с автобуси да разгледат старата катедрала, красиво разположена сред зелени морави и вековни дървета. Магазините бяха малки, специализирани и се обслужваха от добродушни, вежливи продавачи. Всички клиенти изглеждаха облечени в едни и същи чисто нови дрехи и караха съвсем нови коли марка „Волво“. Улиците и градините бяха спретнати и поддържани, а въздухът — мек и чист, с лек дъх на море. Робин си спомни разпрострелия се Рамидж — тъмен и многолюден — в сърцето

на Англия с шума и пушеците и с грозотата му, слепите калкани на бълващите метал заводи и дългите му, змиевидни улици с наредени плътно една до друга къщи, плъзнали по хълмовете, задръстените магистрали и черни канали, ужасяващите бетонни пътища, засипани с боклуци и обезобразени от графити, и се питаше случайно или нарочно английската буржоазия беше държала индустриалната революция далече от любимите си курорти.

— Не можете да си представите какъв е истинският свят там при нас — каза тя една вечер на родителите си.

— О, много добре знаем — каза баща ѝ. — Затова избрахме да живеем тук. Можех да получа професорско място в Ливърпул още преди години. Тогава отидох на място, разходих се една сутрин по улиците и казах на зам-ректора, много благодаря, предпочитам да си остана доцент цял живот, отколкото да живея тук.

— Предполагам, че няма да съжаляваш, ако напуснеш Рамидж, дъще — каза майка ѝ.

— Напротив, ще съжалявам, и то много — каза Робин. — Особено ако не мога да си намеря друга работа.

— Ако случайно излезе нещо тук — въздъхна майка ѝ, — баща ти може да използва връзките си.

— Изключено — каза професор Пенроуз. — Ще трябва да декларирам, че нямам личен интерес и нищо общо с подобно назначаване. — Професор Пенроуз винаги говореше бавно и някак официално, може би, помисли си Робин, му струваше усилия да прикрива австралийския си произход. — Но боя се, че такъв проблем изобщо няма да възникне. Ние също страдаме от съкращения, както и всички други. Няма изгледи за някакви нови места в Хуманитарния факултет, освен ако писмото от комисията по бюджета на университетите не се окаже много по-благоприятно от очакваното.

— Какво е това писмо? — попита Робин.

— Комисията по бюджета ще обяви, може би през месец май, разпределението на наличните фондове по университети, на базата на техните изследователски успехи и жизнеспособността на катедрите им. Чуват се слухове, че един-два университета ще бъдат закрити.

— Няма да посмеят! — възкликна Робин.

— Това правителство е способно на всичко — каза професор Пенроуз, който беше член на социал-демократичната партия. —

Систематически се унищожават най-добрата университетска система в света. Какво остана от духа на доклада на Робинс? Висше образование за всеки, който желае. Казвал ли съм ти някога — каза той, усмихвайки се на дъщеря си при спомена, — че са ме питали дали не сме те нарекли Робин по името на Робинс?

— Много пъти, татко — каза Робин. — Излишно е да казвам, че аз дълбоко съжалявам за съкращенията, но не смяташ ли все пак, като се върнеш назад, че начина, по който осъществиха идеите на Робинс, беше грешка?

Професор Пенроуз положи ножа и вилицата си и погледна Робин над очилата си.

— Какво имаш предвид?

— Ами, трябваше ли да се построят толкова много университети наред с паркове в околностите на големи и малки градове?

— Но защо университетите да не са на хубави места, вместо на лоши? — обади се жалостиво г-жа Пенроуз.

— Защото това обезсмъртява идеята на средновековните университети, а именно висшето образование да представлява вариант на пасторална идилия за привилегированите, откъснати от обикновения живот.

— Безсмислица — каза професор Пенроуз. — Новите университети бяха внимателно разположени на такива места, които, по една или друга причина, изостанаха встрани от развитието на висшето образование.

— Щеше да има някакъв смисъл, ако те обслужваха селищата, в които се намират, но не е така. Всяка есен настъпва една абсурдна миграция на заможна младеж от Норуич към Брайтън или от Брайтън към Йорк. Те всички очакват да бъдат настанени в луксозни общежития, като пристигнат.

— Струва ми се, че си възприела много уталитарни идеи за университетите от престоя си в Рамидж — каза професор Пенроуз. — Робин не отговори. Тя съзнаваше, че е възприела като свои някои от аргументите на Вик Уилкокс, но нямаше намерение да споменава за него пред родителите си.

Докато миеха съдовете, г-жа Пенроуз попита Робин не иска ли да покани Чарлз през уикенда.

— Ние не поддържаме връзка в момента — каза Робин.

— Пак ли няма надежда?

— Каква надежда?

— Знаеш каква, мила.

— Никога не е имало надежда, мамо, ако си мислиш, както предполагам, за брак.

— Не мога да ви разбера вас, младите хора — въздъхна нещастно г-жа Пенроуз. — Чарлз е толкова приятен млад човек и имате толкова общи интереси.

— Може би прекалено много — каза Робин.

— Защо говориш така?

— Не знам — каза Робин, която беше говорила малко необмислено. — Малко е скучно, когато сте на едно мнение за всичко.

— Бейсил доведе едно неподходящо момиче тук — каза г-жа Пенроуз. — Надявам се, че няма намерение да се жени за нея.

— Деби ли? Кога беше това?

— О, през февруари. Ти я познаваш, така ли?

— Да. Мисля, че няма надежда, както казваш.

— Ах, добре. Беше доста дългопробно същество, според мен.

Робин скрито се засмя.

Самият Бейсил потвърди думите на Робин, когато пристигна за великденския уикенд. Беше страшно доволен от себе си — току-що започнал работа в една японска банка в Ситито със значително по-висока заплата.

— Не, вече не се срещам с Деби — каза той. — Нито приятелски, нито делово. А Чарлз?

— Не знам — каза Робин. — В момента съм напълно откъсната от всичко. Опитвам се да довърша книгата си.

— За какво е книгата ти?

— За образа на жената в литературата на деветнадесети век.

— Дали светът има нужда от още една книга за литературата на деветнадесети век?

— Не знам, но скоро ще я получи — каза Робин. — А аз се надявам, благодарение главно на нея, да получа постоянно място някъде.

В понеделник вечерта след Великден Бейсил си замина за Лондон, след което мирът и спокойствието отново се въздвориха в къщата и Робин възобнови работа над книгата си. Тя напредваше

бързо. В този дом научната работа беше на уважение. Радиото беше спряно. Звукът на телефона — намален. Жената, която почистваше с прахосмукачка, идваше за кратко в точно определено време. Професор Пенроуз работеше в своя кабинет, Робин — в своята стая. Г-жа Пенроуз сновеше тихо между двамата, носеше им кафе или чай през равни интервали от време, тихо поставяше новите чаши на бюрата им и отнасяше старите. За да намали до минимум всякакво разсейване, Робин не си позволяваше дори да преглежда „Гардиън“ и само късните новини по телевизията понякога ѝ донасяха отзвук от прибоа на събитията в огромния свят: американските бомбардировки в Либия, бунтовете в британските затвори, сблъсъците между стачкуващите печатарски работници и полицията в Уопинг. Тези обществени конфликти и скандали, които обикновено предизвикваха у нея възмущение, а нерядко и действия (подпис в петиция, участие в демонстрация), сега едва достигаха до съзнанието ѝ, напълно погълнато от книгата. Към края на ваканцията три четвърти от книгата беше готова на чернова.

Тя отпътува за Рамидж в приповдигнато настроение. Беше доволна от написаното, макар че имаше нужда от съвет и потвърждение от друг човек, от някоя сродна душа, ерудиран и симпатизиращ читател — като Чарлз. Винаги бяха разчитали един на друг за такава помощ. Жалко, че не се срещаха вече при сегашните обстоятелства. Разбира се, нищо решаващо и окончателно не си бяха казали. Нямаше причина да не му звънне, като се прибере в къщи и да го попита дали би прочел черновата ѝ — нямаше никаква причина, наистина. Дори няма да се наложи да се срещат, макар че би било по-удобно, ако той можеше да намине през уикенда и да прочете ръкописа на място. Робин реши да се обади на Чарлз вечерта.

Когато стигна до къщата си в Рамидж, на килимчето пред вратата намери писмо от Чарлз, заедно с още девет от Вик Уилкокс, които тя изхвърли направо в кошчето за боклук. Веднага след това отвори писмото на Чарлз, доста обемисто на вид, и го прочете, застанала в кухнята, без да свали палтото си. После се съблече, направи си чаша чай, седна и отново го прочете.

„Моя мила Робин,

Няколко пъти безуспешно се опитвах да те намеря по телефона, а секретарката от катедрата, не знам по какви причини, отказва да ми каже къде се намиращ, затова реших да ти пиша. Всъщност така може би е по-добре в нашия случай. Телефонът е незадоволително средство за предаване на важни неща; той не е нито истинско отсъствие, като писането, нито истинско присъствие, като разговора на четири очи, а само компромис между двете. Това става за тема на дисертация, какво ще кажеш? «Общуването по телефона и отчуждението в съвременната литература, представено в творчеството на Ивлин Уо, Форд Мадокс Форд, Хенри Грийн ...»

Но аз вече приключих с дисертациите. Това, което трябва да ти кажа, е, че реших да променя коренно областта на работата си. Имам намерение да стана банков служител.

«Смешно ли ви се струва?», както казва Алтън Лок на читателите си. Наистина, доста възрастен съм за такава промяна, но съм уверен, че ще успея, а новото предизвикателство искрено ме въодушевява. Мисля, че това ще бъде първото рисковано нещо, което правя в живота си и затова се чувствам съвсем друг човек. Ще трябва да премина курс на обучение, разбира се, но затова пък ще започна с много по-висока заплата от сегашната, а след това ще видим — ограничения няма. Не мисли, че парите са основната причина за това мое решение, Робин, макар че наистина ми беше дошло до гуша да свързвам с мъка двата края. Истинската причина е, че като университетски преподавател, особено на такова място като Съфолк, чувствам, че стоя встрани от бурния поток на живота, безнадеждно заседнал в тинята на остарели идеологии.

Ние с теб, Робин, израснахме в период, когато държавата се грижеше за всичко: държавни училища, държавни университети, изкуства, субсидирани от държавата, държавно здравеопазване и социално осигуряване — това бяха прогресивни неща, в които много

енергични хора вярваха. Но вече не е така. Левите все още се правят, че държат на тези неща, но не могат да убедят никого, дори самите себе си. Хората на държавни служби са депресирани, деморализирани, уплашени. Погледни с каква лекота само академичните среди приеха съкращенията (някой изрази ли ясно възмущението си от ранните пенсионираня?). Няма смисъл да обвиняваме Тачър, като че ли е някаква вещица, омагьосала нацията. Тя е на гребена на събитията. Когато профсъюзите предлагат на членовете си абониране за здравни услуги с големи отстъпки, това не е нищо друго, освен остарял социалистически стил. Какъв ще бъде новият стил, не знам, но вярвам, че шансът да го дефинирам е по-голям, ако наблюдавам промените от Ситито, вместо от университета. Първото нещо, което ми направи силно впечатление, когато започнах да наблюдавам работата на Деби, беше бликащата енергия на самото място, а второто беше демократичността. Момиче от работнически произход като Деби може да изкарва тридесет хиляди паунда на година — и тя не е изключение. Точно обратното на стереотипното виждане, че борсовият посредник трябва да е някой, завършил престижен колеж. На борсата в днешно време няма значение от каква социална прослойка си, а само добре ли се справяш с работата. Парите са могъщо средство за постигане на равенство и придвижване напред.

Що се отнася до университетите, стигнах до заключението, че те са елитарни там, където трябва да са егалитарни и обратното — егалитарни там, където трябва да са елитарни. Приемаме за студенти само малка част от възрастовата група и им предлагаме интензивно обучение, което изисква големи усилия (елитарен подход), а същевременно претендираме, че всички университети и университетски преподаватели са равни и следователно трябва да получават равни субсидии и заплати, а наред с това толерираме наличието на постоянни длъжности (егалитарен подход). Този модел действаше добре, докато

държавата наливаше достатъчно пари в системата, но с намаляването на паричните средства, университетите могат да оцелеят, само като принуждават хората си да се пенсионира по-рано, става дума за многогодишните преподаватели с опит, които са най-ценни. За оставащите перспективите са мрачни: по-големи студентски групи, по-тежко натоварване, нищожни шансове за повишение или намиране на друга работа. Знаеш не по-зле от мен, че освен на случайно освободило се място за завеждащ катедра, по правило новите назначения са винаги на най-долното йерархично стъпало, ако изобщо има такива. Представих си как ще прекарам следващите петнадесет години в Съфолк, а може би и целия си живот, ако остана в академичните среди, и перспективата не ме очарова.

Възможността да променя нещо в живота си дойде, колкото и да е странно, след като изложих тези мои мисли пред един висш служител от банката на Деби на парти, където тя ме заведе. Аз развих идеята за приватизиране на университетите, може би с малко повече фантазия от обикновено, като решение на финансовата им криза и начин да се постигне здравословна конкурентноспособност. Персоналът би могъл да закупи акции от собствения си университет и така всеки да има дял в риска и успеха му. Не бях съвсем сериозен, всъщност бях малко пийнал, но моят събеседник изглеждаше впечатлен. Имаме нужда от хора с такива смели идеи, каза той, за да открием нови възможности за инвестиции. Ето това ме накара да се замисля за смяна на професията. Когато след няколко дни отидох на делова среща със същия служител, той разговаря с мен много насърчително. Каза, че възнамерява да организира нещо като стратегическа група за планиране в банката и ми предложи да стана един от членовете ѝ, щом само придобия първоначален опит в банковите операции. Трябва да призная, въпреки всичко казано дотук за демокрацията, че ми помогна и споменаването на частния колеж, който съм завършил,

защото синът му учи там. Също и това, че бях отличник по математика.

Но, ще попиташ, какво стана с идеите, на които се бяхме посветили през последните десет години — литературната критика и така нататък? По принцип не виждам фундаментално разминаване. Считам, че просто заменям една семиотична система за друга, литературната за числовата, играта с високи философски залагания за играта с високи монетарни залагания, но игра и в двата случая, а при играта удоволствието идва най-вече от самата нея, не толкова от печалбата. Всъщност аз нямам намерение да зарязвам литературните си занимания. Не виждам защо идеите на структурализма да не бъдат нещо като мое хоби, както например други хора се занимават с макети на влакчета или се интересуват от тропически риби, при това няма да изпитвам напрежението от преподавателската работа.

Искрено казано, от доста време насам имам известни съмнения относно педагогическото прилагане на постструктуралистичната теория, съмнения, които потисках така, както, представям си, свещеник потиска теологическите си съмнения, търсейки място къде да ги скрие, а те се трупат, докато накрая няма повече място за криене и трябва да признае на света, че е загубил вярата си. Преди няколко месеца двамата разговаряхме у вас и ти каза нещо против преподаването на постструктурализма, беше нещо като адвокат на дявола, помниш ли? Ти имаше своите съмнения и търсеше подкрепа — твоят приятел, заводският директор, те беше объркал — и не подозираше колко опасно се доближи до моите собствени мисли. Ти даде израз на толкова много от моите съмнения, че аз без малко не се издадох.

Теорията на постструктурализма е много интересна философска игра. Но тя е за много умни играчи. Трагедия е да се преподава на млади хора, които не са чели нищо друго, освен училищния материал, които не знаят почти нищо за библията и класическата митология, които не

могат да разпознаят едно зле съставено изречение, нито да рецитират поезия с точно чувство за ритъм — наистина е трагедия да им говориш за произволността на означаващото през третата седмица на първия им семестър, това в крайна сметка е твърде болезнено за понасяне.

Така че аз напуснах работата си в Съфолк — приех да бъда съкратен по-точно, те и без това отчаяно търсеха кого да съкратят. Получих една не лоша сума от 30 000 паунда, която до края на годината смятам да увелича най-малко с двадесет и пет процента на борсовия пазар. Премествам се да живея при Деби, така разходите за жилище ще бъдат по-скромни. Мисля, че с теб можем да си останем приятели. Винаги ще мисля за теб с най-голямо възхищение и обич.

Желая ти късмет в бъдеще. Ако някой заслужава постоянно университетско място, това си ти, Робин.

С най-нежни чувства: Чарлз“

— Негодник! — каза Робин на глас, като свърши с четенето на писмото. — Отявлен негодник! Но „отявлен“ беше хипербола. В писмото имаше някои неща, които докосваха тънката струна на колебливо съгласие в душата ѝ, наред с други, които ѝ се струваха фалшиви и противни. Каква бъркотия беше всичко това.

Междувременно Вик преживяваше труден период, защото не можеше да се откаже от несподелената си любов. През делничните дни не беше толкова зле — работата го разсейваше. Той правеше всичко възможно за ускоряване на програмата за рационализация в „Прингълс“, тормозеше безмилостно мениджърите, организираше безкрайни съвещания, удвои изненадващите си появявания пред работниците. Ефектът от всичко това се усещаше при влизане в машинния цех под формата на по-мощни децибели, биещи в по-бърз ритъм. В леярната започнаха да разчистват място за новата отливъчна машина и Вик използва случая за разгръщане на цяла кампания по основно почистване. Отпадъци, трупани от години, бяха изнесени под негов личен надзор.

Но часовете, прекарани в работа, имаха край. А след тях оставаха много други — докато шофираше към работа и обратно, вечерите и уикендите в къщи и най-вече ранните сутрешни часове в тъмната спалня, когато не можеше да не мисли за Робин Пенроуз и любовната нощ с нея (той упорито я наричаше така). Няма нужда подробно да описваме тези мисли. Повечето от тях се повтаряха и бяха доста банални: смесица от еротични фантазии, еротични спомени, мечти и самосъжаление, под акомпанимента на откъси от песни на Дженифър Ръш. Стана по-мълчалив от обикновено и ходеше унесено из къщата. Отиваше например до гаража за някой инструмент, но щом стигнеше дотам, забравяше за какво е тръгнал. Един предобед измина с колата половината път за работа, смътно забелязвайки, че движението е необичайно слабо, преди да си спомни, че е неделя и е тръгнал да доведе баща си. Една вечер се качи в спалнята да смени панталоните си, но продължи да се съблича механично и накрая облече пижамата си. Чак когато тръгна към леглото, се сепна, че пак се е размечтал. В този момент Марджъри влезе в спалнята и се загледа уплашено в него.

— Какво правиш? — каза тя.

— Ще си лягам рано — импровизира той и дръпна завивките на леглото.

— Но сега е едва осем и половина!

— Уморен съм.

— Сигурно си болен. Да извикам ли лекар?

— Не, просто съм уморен. — Той се вмъкна в леглото и затвори очите си, за да изключи от погледа си разтревожената Марджъри.

— Вик, има ли нещо? — каза тя. — Проблеми в работата?

— Не — каза той. — Работата е наред. Заводът върви добре. Този месец сме на печалба.

— Ами тогава какво ти е? Не си на себе си. Откакто се върна от Германия, все си така. Да не ти е влязла някаква муха в главата, или какво?

— Не — каза Вик. — Не ми е влязла никаква муха. — Той не беше казал на Марджъри, че Робин го бе придружила до Франкфурт.

— Ще ти донеса един аспириин.

Вик я чуваше как се движи из стаята, дърпа завесите и казва на Реймънд да намали уредбата си, защото баща му не се чувства добре.

За да си спести разправиите, той глътна аспирина и скоро заспа. В три през нощта се събуди. Имаше повече от два часа до ставането и той започна да си прожектира наум розови филми с него и Робин Пенроуз в главните роли, докато накрая се измъкна виновно и отиде в банята „EN SUITE“ да търси момчешко облекчение.

— Марджъри се тревожи за теб — каза баща му следващата неделя, по пътя обратно след обяда.

Вик се престори на изненадан.

— Защо?

— Казва, че не си на себе си. Че вече не си същия.

— Нищо ми няма — каза Вик. — Кога ти го каза?

— Днес следобед, докато те нямаше. Защо ти трябваше да излизаш току-така?

— Ти беше заспал, татко — каза той. — А Марджъри не обича да се разхожда.

— Можеше да я попиташ.

Вик замълча.

— Да няма някоя жена? — каза баща му.

— Какво? — насила се засмя Вик.

— Да не си тръгнал с някоя млада жена? Виждал съм да се случва доста често — бързо продължи той, сякаш се страхуваше от отговора. — Шефове със секретарки. Случват се такива работи.

— Моята секретарка е една досадница — каза Вик. — Пък и си има нещо завързано.

— Радвам се да го чуя. Играта не си струва хабенето, синко, от мен да го знаеш. Много пъти съм виждал как мъже оставят жените си за някоя млада въртиопашка. Накрая остават без пари, защото трябва да издържат две семейства. Губят дом, губят мебели. Съпругите получават всичко. Помисли си добре, Вик, преди някоя да ти завърти акъла.

Този път на Вик не му беше трудно да се засмее.

— Може да ти е смешно — каза сърдито г-н Уилкокс, — но няма да си първият глупак, полъгал се по хубаво лице и елегантна фигура. Такива работи обаче не траят дълго. Не траят.

— За разлика от мебелите.

— Точно така.

Този разговор, колкото и абсурден да беше, постави Вик нащрек. Той пишеше писмата си до Робин на работа в обедната почивка, докато Шърли беше извън кабинета и ги изпращаше лично. Телефонираше ѝ от улични телефони на път за работа или на връщане. Не че тези усилия да се свърже с нея бяха успешни, но поне облекчаваха натрупалите му се чувства, като тайната му оставаше скрита.

Марджъри обаче бе видимо обезпокоена. Пазаруването ѝ придоби маниакални размери. Всеки ден тя носеше в къщи нова рокля или нов чифт обувки, които още на следващия подменяше с други. Фризира косата си по необичаен начин и после плака часове наред над резултата. Започна диета, състояща се предимно от грейпфрути и я заряза на третия ден. Купи си велосипед за упражнения и той я чуваше как пръхти и хърка зад вратата на гостната, където го инсталираха. Взе под наем легло-солариум от „Ривиера Сънбедс Къмпани“ — фирмата, която ги разнасяше по домовете — и лежеше в него по бански и тъмни очила, стиснала тревожно кухненския таймер да не би вградения часовник да се развали и да получи слънчево изгаряне. Вик разбираше, че тя прави всичко това, за да стане отново привлекателна за него, може би по съвет на някое глупаво женско списание. Той се трогна, но по някакъв далечен, отчужден начин. Марджъри го следеше с поглед от отвъдната страна на неговата мания с глупава привързаност и загриженост, като куче пред камина. Струваше му се, че ако протегне ръката си, тя ще скочи върху му и ще оближе лицето му. Но той не можеше да направи това. Буден в ранните часове, вече не търсеше животинския комфорт на телесната ѝ топлина. Лежеше на ръба на матрака, колкото се може по-далеч от издигащите се, дрогирани с валиум форми, от които се носеха стонове и хленчеци звуци в съня ѝ, чудедейки се как да се свърже с Робин.

ШЕСТА ЧАСТ

„Историята е разказана. Струва ми се, че виждам как благоразумният читател слага очилата си и търси поуката. Би било обида към неговата интелигентност да предлагам решения. Нека Бог му помага в търсенето!“

Шарлот Бронте,
„Шърли“

Новият семестър започна с период от хубаво време. Студентите се забавляваха на двора, младите момичета в ярки летни рокли приличаха на минзухари, изникнали под топлите лъчи. Въздухът ехтеше от смях, музика и закачки под дърветата. Някои преподаватели бяха избрали да проведат занятията си на открито и, седнали на тревата, разговаряха за философия или физика с малки групи от излегнали се студенти, съвсем като в Златния век. Но тази идилия беше привидна. Студентите бяха напрегнати заради приближаващите изпити и бъдещата несигурност при намиране на работа след завършване. Персоналът беше напрегнат заради очакваното писмо от комисията по бюджета и последствията от него за бъдещето им. За Робин обаче това писмо беше последна надежда за отменяне на присъдата. Ако Рамидж или по-точно катедрата по английски език получеше стабилна поддръжка от тази комисия, имаше поне някакъв шанс, както й каза Филип Суолоу, поне малък шанс, когато Рупърт Сътклиф се пенсионира през следващата година (не преждевременно, напротив, натърти Суолоу, той дори беше просрочил), да получат разрешение за попълване на бройката.

Тъй като беше работила над книгата си до последния момент на ваканцията, Робин не беше съвсем подготвена за преподавателската си работа и първата ѝ седмица премина трескаво. Наложил ѝ се да седи вечер до късно, за да си припомни набързо „Панаир на суетата“, „Портретът на Дориан Грей“, „Безплодна земя“ и „1984“ — текстове, които тя необмислено се бе съгласила да предаде наведнъж за една седмица, без да споменаваме лекцията за Вирджиния Улф и „Високите покриви“ на Доръти Ричардсън — за първи път в живота ѝ в семинарите за „Образа на жената в литературата“. Това изтощаващо натоварване с работа обаче ѝ помогна да забрави Чарлз и неговата измяна. Що се отнася до Вик Уилкокс, внезапното ѝ бягство от Рамидж изглежда бе постигнало желания ефект, защото той повече не ѝ досаждаше с писма или по телефона. Робин изведнъж се оказа свободна от вниманието на двамата мъже, които имаха претенции към

емоционалния ѝ живот в последно време. Отново бе господарка на себе си. Ако това усещане не разпалваше задоволството, което би трябвало да се очаква, а напротив, я караше да се чувства самотна и пренебрегната в края на седмицата, това несъмнено се дължеше само на преумората ѝ.

Съботата предложи известно разнообразие. Така се случи, че един приятел на Филип Суолоу, професор Морис Зап, пристигна за кратко в Рамидж по пътя си от западното крайбрежие на Съединените щати за някъде другаде по света и Суолоу организира парти по този случай, на което Робин беше поканена. Тя познаваше публикациите му: първоначално специалист по Джейн Остин в традициите на неокритическата школа за близък прочит, той се беше пренасочил (доста сполучливо, помисли си Робин) към деконструкционизъм през седемдесетте и се радваше на международна слава и в двете направления. Освен това минаваше за нещо като местна знаменитост в Рамидж, след като беше превел успешно университета през студентските вълнения от 69-та — времето, когато заемаше мястото на Филип Суолоу на разменни начала. Двамата мъже бяха разменили не само постове си, по думите на Рупърт Съткиф, който успя да прошепне на Робин, че между Зап и Хилари Суолоу имало нещо, докато същевременно Суолоу движел с жената на Зап, Дезире, покъсно станала прочута с романите си „Трудни дни“ и „Мъжете“ — бестселъри, написани в стил, който Робин наричаше „вулгарен феминизъм“. Тя беше любопитна да се запознае с професор Зап.

Робин пристигна малко късно в модернизирания викторианска вила на Суолоу, салонът беше вече пълен, но тя без затруднения разпозна почетния гост, още като погледна през прозореца, докато вървеше по градинската пътека към фронталната врата. Той носеше крепонен костюм в папагалско жълто на сини карета и пушеше пура с размера на малък цепелин. Беше по-скоро набит, отколкото едър, с посивяла рядка коса, почерняло от слънцето набръчкано лице и сиви мустаци, увиснали някак печално в краищата, може би защото в този момент се беше навел към Боб Бъсби.

Филип Суолоу отвори вратата и я въведе в салона.

— Позволи ми да те представя на Морис — каза той. — Той има нужда от спасител.

Робин послушно последва Суолоу през навалищата до рамото на Боб Бъсби, което Суолоу леко побутна, за да го отстрани от Морис Зап.

— Морис — каза той, — това е Робин Пенроуз, момичето, за което ти говорех.

— Момиче ли, Филип? Момиче?! Мъжете ги кастрират за много по-малко провинение в Юфория. Имаш предвид жена. Или дама. Кое предпочитате? — каза той към Робин и стисна ръката ѝ.

— Личност би било най-добре — каза Робин.

— Личност, чудесно. Ще донесеш ли нещо за пиене на тази личност, Филип?

— Да, разбира се — каза Суолоу с объркан поглед. — Червено или бяло?

— Защо не донесеш истинско питие? — каза Зап, който държеше чаша чисто уиски в ръка.

— Да, наистина, ако ... — Суолоу изглеждаше още по-смутен.

— Бяло е напълно достатъчно — каза Робин.

— Винаги познавам, че съм в Англия — каза Морис Зап, когато Филип Суолоу се отдалечи, — по това, че на всяко парти първото нещо, което те питат, е „Червено или бяло?“. По-рано мислех, че става дума за някаква парола, сякаш войните на Червената и Бялата роза още продължават или нещо такова.

— За дълго ли сте тук? — попита Робин.

— Утре заминавам за Дубровник. Ходили ли сте някога там?

— Не — каза Робин.

— И аз не съм. Нарушавам правилото си никога да не ходя на конференция в комунистическа страна.

— Това правило не е ли доста тесногръдо? — каза Робин.

— Няма нищо политическо в него, просто съм чувал ужасни неща за източноевропейските хотели. Но ми казаха, че Югославия е полу-западна, така че реших, да става каквото ще, ще рискувам.

— Пътят дотам е дълъг за една конференция.

— Ще има не само една. След Дубровник заминавам за Виена, Женева, Ница и Милано. В Милано съм по лична работа — каза той и приглади мустаците си нагоре с opakото на ръката си. — Ще потърся един стар приятел. Но останалото са конференции. Ходили ли сте на някоя добра конференция напоследък?

— Не, боя се, че изпуснах конференцията на преподавателите по английски език тази година.

— Ако става дума за такава, като онази, която посетих през 79-та, добре сте направили, че сте я избегнали — каза Морис Зап. — Аз имам предвид истински конференции, интернационални.

— Не мога да си позволя да отида на такава — каза Робин. — Нашите фондове за конференции в чужбина са много оскъдни.

— Оскъдица, липса, съкращения — каза Морис Зап, — само за това се говори тук. Първо Филип, после Бъсби, а сега и вие.

— Такова е положението с английските университети понастоящем, Морис — каза Филип Суолоу, подавайки на Робин чаша възтопло „Соаве“. — Времето ми преминава в обикаляне на комитети и спорове как да реагираме на съкращенията. Не съм прочел нито една книга от месеци, да не говорим за написване на такава.

— Затова пък аз намерих време.

— За четене или за написване? — каза Морис Зап.

— За написване — каза Робин. — Е, засега три-четвърти от нея.

— Ах, Робин — каза Филип Суолоу, — ти засрамваш всички ни. Какво ще правим без теб? — Той пак се отдалечи, поклащайки глава.

— Напускате Рамидж, така ли, Робин? — каза Морис Зап.

Тя обясни положението си.

— Както виждате — завърши тя, — тази книга е много важна за мен. Ако по някаква случайност обявят свободно място през следващите дванадесет месеца, ще имам не лош шанс да го заема, с две книги зад гърба си.

— Права сте — каза Морис Зап. — В тази страна е пълно с професори, които са публикували по-малко. — Погледът му се отклони в посока към Филип Суолоу. — На каква тема е книгата ви?

Робин му разказа. Морис Зап живо я поздрави за съдържанието и методологията ѝ. Имената на известни феминистки-критици и теоретици изпрацяха в разговора между тях като изстрели от автомат: Елен Шоуолтър, Сандра Гилбърт, Сюзън Губър, Шошана Фелман, Люс Иригарей, Катрин Клеман, Сюзън Сюлейман, Миеке Бал — Морис Зап беше чел всички тях. Той ѝ препоръча една статия в последния брой на „Поетиката днес“, на която тя не беше попадала. Накрая я попита дали е правила постъпки да публикува книгата си в Америка.

— Не, моите издатели сами се погрижиха да разпространят първата ми книга в Щатите — онази за промишления роман. Предполагам, че така ще стане и с втората.

— Кой са те?

— „Леки, Уиндбръш и Бърнстейн“.

Морис Зап се намръщи.

— Те са ужасни. Филип не ви ли е разказвал какво му направиха? Загубиха всичките му броеве. Изпратили ги цяла година по-късно.

— О, Боже — каза Робин.

— Колко бяха продадени в Америка?

— Не знам. Не много.

— Аз съм рецензент за университетското издателство на Юфория — каза Морис Зап. — Изпратете ми ръкописа си, ще го прегледам.

— Това е изключително мило от ваша страна — каза Робин, — но аз вече имам договор с „Леки, Уиндбръш и Бърнстейн“.

— Ако щатът Юфория излезе с предложение за американски права над книгата, в техен интерес ще бъде да се съгласят — каза Морис Зап. — Те могат да им продадат подготвения за печат брой. Разбира се, може и да не го харесам. Но вие ми изглеждате умно момиче.

— Личност.

— Личност, извинете.

— Как да ви предам ръкописа?

— Можете ли да ми го донесете тук утре сутринта преди осем и половина? — каза Морис Зап. — Ще гоня влака за Хитроу в 9:45.

Робин напусна партито рано. Филип Суолоу я пресрещна, докато си проправяше път през пълния салон към фронталната врата.

— О, тръгваш си толкова скоро? — каза той.

— Професор Зап любезно ми предложи да прегледа книгата, над която работя. Тя все още е на дискети, така че трябва да се прибера да ги разпечатам.

— Колко жалко, трябваше да го доведете — каза Филип Суолоу.

— Кого?

— Онзи млад човек, вашия приятел от Съфолк.

— О, Чарлз! Аз вече не се срещам с Чарлз. Той стана банков дилър.

— Така ли? Колко интересно! — Филип Суолоу леко се олюля на краката си, дали от опиянение или от умора, тя не разбра, и се облегна на стената, като се подпря с ръка, препречвайки пътя ѝ. Над рамото му Робин забеляза г-жа Суолоу, която ги наблюдаваше подозрително. — Не е ли знаменателно колко интересни са станали напоследък парите? Знаете ли, че и аз изведнъж започнах да чета бизнес страниците на „Гардиън“, след като тридесет години минавах от изкуствата направо на спорта.

— Не мога да кажа, че мен лично парите толкова ме интересуват — каза Робин, прикляквайки под ръката на Суолоу. — Трябва да вървя, наистина.

— Струва ми се, че това започна, откакто закупих известен брой акции в Бритиш Телеком — каза Суолоу, като се завъртя на пета и я последва до вратата. — Знаете ли, че сега струват два пъти повече?

— Поздравления — каза Робин. — Колко е печалбата ви?

— Двеста паунда — каза Суолоу. — Трябваше да купя повече. Сега се питам дали да не пробвам с Бритиш газ. Смятате ли, че вашият приятел би могъл да ме посъветва?

— Той не ми е приятел — каза Робин. — Но ако желаете, можете да му пишете и да го попитате.

Робин разпечатва книгата си цяла нощ. Тя беше сигурна, че усилията си струват, ако можеха да ѝ осигурят поръчителство от такова престижно издателство като университетското на Юфория Стейт. А и нещо в Морис Зап ѝ вдъхваше доверие. Той беше като съживяващ бриз в заспалата, деморализирана атмосфера на Рамидж, чийто повей ѝ напомни, че все още има на света места, където учените и критиците се занимават с увлечение и жар, където конференциите се множат и за посещението им се отпускат средства, където разговорите на академични партита са за последната книга или статия, предизвикала дискусии, а не за последното орязване на субсидиите за поддръжка на университета. Обзета от нова вяра в книгата и призванието си, тя работеше над компютъра със зачервени очи и чести прозявки.

Дори на най-голямата скорост обаче, за отпечатването на нейните шестдесет хиляди думи трябваше доста време и тя приключи със

задачата към осем без петнадесет сутринта. Бързо скочи в колата и подкара през пустите неделни улици да занесе ръкописа си. Утрото беше ярко и слънчево със силен вятър, който ронеше черешовия цвят от дърветата. Едно такси чакаше пред къщата на Суолоу. На входната врата Хилари Суолоу по домашна роба се сбогуваше с Морис Зап, а Филип Суолоу носеше куфара на Морис Зап и тревожно се моташе на половината път по пътеката, като някакъв услужлив рогоносец, изпрацащ нощния любовник на жена си. Но каквато и страст да бе имало между Зап и г-жа Суолоу, тя се беше изпарила отдавна, предположи Робин, като видя краткото допиране на бузите им. Дори ѝ се стори съвсем невъзможно да си представи тези три застаряващи фигури въввлечени в любовна връзка.

— Хайде, Морис! — извика Суолоу. — Таксито те чака. — После се извъртя и забеляза Робин. — Боже мой, Робин! Какво правиш тук по това време?

Докато тя обясняваше, Морис Зап дойде поклащайки се по пътеката с широко отворен шлифер, дълъг до коленете.

— Здравейте, Робин, как сте? — Той извади пура, приличаща на оръжие с дълга цев, от вътрешния си джоб и я стисна между зъбите си.

— Ето ръкописа.

— Чудесно, веднага щом мога, ще го прочета. — Той запали пурата си, като загърби вятъра.

— Не е довършен, както ви казах. И не е редактиран.

— Нищо, нищо — каза Морис Зап. — Ще ви съобщя какво мисля. Ако ми хареса, ще ви се обадя по телефона, ако не — ще го върна по пощата. Оставихте ли си телефонния номер върху ръкописа?

— Не — каза Робин. — Ще ви го напиша.

— Направете го. Забелязали ли сте, че в съвременния свят добрите новини идват по телефона, а лошите — по пощата?

— Досега не бях — каза Робин и написа телефонния си номер върху пакета.

— Морис, таксито — каза Филип Суолоу.

— Спокойно, Филип, няма да избяга, нали така? — обърна се той към шофьора.

— Не, господине — каза таксиметровият шофьор от мястото си зад волана, — на мен ми е все едно.

— Така — каза Морис Зап, като натъпка ръкописа на Робин в куфарчето си, пълно с книги и списания.

— Имам предвид, че броячът работи.

— Е, и какво?

— Боя се, че съм се вманиачил на тема излишни разходи, откакто станах декан — въздъхна Филип Суолоу. — Не мога да го превъзмогна.

— Дръж се, Филип — каза Морис Зап. — Или както казвате вие, британците, горе главата. — Той се засмя, гърдите му изсвириха и се закашля. — Трябва да наминеш към Юфория някой ден. Ще ти е полезно да видиш как харчим пари.

— Там ли ще останеш до пенсия? — каза Филип Суолоу.

— Пенсия? Мразя тази дума — каза Морис Зап. — Между другото, тъкмо се установи, че ранното пенсиониране не е конституционно, то е форма на възрастов предразсъдък. А и защо да се местя? Имам договор с университета, според който никой от хуманитарния факултет не може да получава повече от мен. Ако рекат да назначат някой бодряга от колежа на Айви Лийг с раздута заплата, ще трябва да ми дадат поне хиляда долара по-голяма заплата от неговата.

— Защо това ограничение, само в хуманитарния, Морис? — каза Суолоу.

— Трябва да бъдем реалисти — каза Зап. — Учените, които лекуват рак или взривяват света, заслужават малко повече от литературните критици.

— Никога досега не съм те чувал да говориш така скромно — каза Суолоу.

— А, така е, всички омекваме, като остаряваме — каза Морис Зап и се качи в колата. — Чао, народе.

Черешов цвят като конфети напада по пътя, щом таксито отмина. Те стояха на края на пътеката и махаха, докато колата се скри зад ъгъла.

— Забавен е, нали? — каза Робин.

— Той е мошеник — каза Филип Суолоу. — Един приятен мошеник. Изненадан съм, че искаше да види книгата ти.

— Защо?

— Не може да понася феминистки. Много е страдал от тях в миналото, по конференции и рецензии.

— Той изглежда много начетен.

— О, Морис винаги е начетен, това трябва да му се признае. Не ми е ясно обаче сега каква игра играе.

— Да не смятате, че има намерение да плагиатства книгата ми? — каза Робин, която беше чувала за такива неща.

— Нямам подобни съмнения — каза Филип Суолоу. — Трудничко ще му е да пробута феминистка критика като свой труд. Заповядай на чашка кафе вътре.

— Благодаря, но не съм спала цяла нощ — разпечатвах книгата. Единственото, което искам сега, е да си легна.

— Както желаш — каза Филип Суолоу и тръгна с нея към колата ѝ. — Как върви доклада ти впрочем?

— Доклад?

— По схемата „Силует“.

— О, този ли? Малко съм изостанала всъщност — каза Робин. — През цялото време работих само върху книгата, нали разбирате.

— Всъщност — каза Филип Суолоу, — може и да го отложиш до завършването на следващия етап.

Робин не разбра последните думи на Филип Суолоу, но отдаде неяснотата им на неговата глухота, а и беше твърде уморена, за да се мъчи да ги тълкува. Прибра се в къщи и спа до следобед, а когато стана, ги беше забравила. Чак когато пристигна в университета на следващата сутрин и видя Вик Уилкокс да говори с Филип Суолоу сред студентите на площадката пред катедрата по английски език, тя си спомни казаното и мигновено я обзеха съмнения. Вик, застанал с ръце, хванати зад гърба му в тъмния си делови костюм и излъскани черни кожени обувки, редом със студентите в ярки развлечени дрехи, които се носеха забързано наоколо, изглеждаше като врана, попаднала сред екзотични птици. Дори Филип Суолоу, в поизмачканото си ленено сако и изтъркани „Хъш Пъпитс“, изглеждаше фрапиращо неофициален в сравнение с Вик. Суолоу забеляза Робин и ѝ кимна да дойде.

— А, ето те и теб — каза той. — Срецнах силуета ти пред твоята врата, „самотен, бродещ блед“. Очевидно беше дошъл още в девет часа.

— Здравей, Робин — каза Вик.

Робин не му отвърна.

— Какво искате да кажете с това „моя силует“? — каза тя към Суолоу.

— А, това обяснява нещата — каза той, като кимна.

— Попитах, какво значи това „мой силует“? — повтори Робин, повишавайки глас, за да надделее околната врява.

— Да, да, втория етап на схемата „Силует“. Разговаряхме за това вчера.

— Вчера не разбрах какво говорите — каза Робин. — И все още не разбирам — добави тя, макар че вече се досещаше.

Филип Суолоу погледна безпомощно единия, после другия.

— Но аз мислех, че г-н Уилкокс ...

— Аз ти писах — каза Вик към Робин с лека сянка на самодоволство.

— Писмото сигурно се е загубило някъде — каза Робин. От другия край на площадката, до таблото за обяви, тя забеляза Мариън Ръсел, която се беше загледала в тях, сякаш се опитваше да си спомни къде е виждала Вик Уилкокс.

— О, в такъв случай — каза Филип Суолоу, — ти не очакваше г-н Уилкокс тази сутрин?

— Не — каза Робин. — Не съм го очаквала никоя сутрин.

— Добре тогава — каза Суолоу, — през ваканцията, докато те нямаше, доколкото знам, г-н Уилкокс написа предложение до зам-ректора за продължение на схемата „Силует“. Изглежда е доста впечатлен от експеримента, — Суолоу разкри гробищните си зъби в доволна усмивка към Вик, — щом смята, че трябва да бъде продължен с разменени места, така да се каже.

— Да, аз ще бъда силует този път за разнообразие — каза Вик. — Нали щом идеята е да се подобрят връзките между промишлеността и университета, процесът трябва да бъде двустранен. Ние от промишлеността — смирено каза той, — също имаме много да учим.

— Няма да стане — каза Робин.

— Чудесно — каза Суолоу и потри ръце.

— Казах, че **НЯМА ДА ГО НАПРАВЯ** — извика Робин.

— Защо не? — Филип Суолоу я погледна разтревожено.

— Г-н Уилкокс знае защо — каза Робин.

— Не, не знам — каза Вик.

— Не е добре за студентите, скоро ще имат изпити. А той ще влиза в часовете ми.

— Аз ще бъда като муха на стената — каза Вик. — Няма да преча.

— Не смятам, че студентите ще имат нещо против, Робин — каза Филип Суолоу. — А и ще бъде само един ден седмично.

— Един ден седмично? — каза Робин. — Изненадана съм, че г-н Уилкокс може да прекара цял ден извън завода си. Мислех, че там е незаменим.

— Нещата вървят спокойно в момента — каза Вик. — Имам и много неизползвана отпуска.

— Ако г-н Уилкокс е готов да жертва от отпуската си за програмата, аз наистина смятам, че ... — Суолоу умоляващо обърна леко зачервените си очи към Робин. — Заместник ректорът е изключително добре настроен.

Робин си помисли за очакваното писмо от комисията по бюджета и шанса, макар и нищожен, да се открие постоянно място за нея в Рамидж. — Изглежда нямам избор — каза тя.

— Много добре! — каза Филип Суолоу и се усмихна широко с облекчение. — Е, тогава да ви оставя в компетентните ръце на Робин, г-н Уилкокс. Образно казано, разбира се. Ха-ха! — Той стисна ръцете на Вик и изчезна в кабинета на катедрата. Робин поведе Вик Уилкокс по коридора към кабинета си.

— Считам всичко това за непочтен номер — каза тя, като останаха сами.

— Как да разбирам това?

— Не се опитвай да се преструваш, че наистина се интересува от нещата в катедрата по английски език.

— Не се преструвам, те наистина ме интересуват. — Той огледа кабинета. — Чела ли си всичките тези книги?

— Когато за пръв път отидох в „Прингълс“, ти изрази безкрайното си презрение към такъв вид работа, като моята.

— Имах предразсъдъци — каза той. — Тази програма цели именно това — превъзможване на предразсъдъците.

— Мислех, че си измислил всичко това, за да ме видиш — каза Робин. Тя постави чантата си на бюрото и започна да разопакова книги, папки, есета.

— Искам да видя с какво се занимаваш — каза Вик. — Имам желание да уча. Напоследък четох тези книги, дето ги спомена — „Джейн Еър“ и „Брулени хълмове“.

Робин не можа да устои на изкушението:

— И какво мислиш за тях?

— „Джейн Еър“ не е лоша. Малко дългичка. Обаче в „Брулени хълмове“ се оплетох кой кой е.

— Това е направено нарочно — каза Робин.

— Така ли?

— Едни и същи имена с малки изменения се появяват във всяко поколение. Първата Кати е родена Ърншоу; става Линтън по мъж. Втората Кати, дъщеря на първата, е родена Линтън; става Катрин Хийтклиф след първия си брак с Линтън Хийтклиф — сина на Изабела Линтън и Хийтклиф, а по-късно става Катрин Ърншоу след втория си брак с Харетън Ърншоу, така че накрая името ѝ е същото като на майка ѝ — Катрин Ърншоу.

— Трябва да участваш в някое телевизионно състезание — каза Вик.

— „Брулени хълмове“ може да обърка читателя и със смяната на темпоралната гледна точка — каза Робин. — Точно това я прави толкова забележителна книга за времето си.

— Не виждам какъв е смисълът. Повече хора щяха да я харесат, ако е по-лесна.

— Трудността генерира смисъл. Кара читателя да работи по-здравно.

— Но четенето е точно обратното на работата — каза Вик. — Човек чете, като се върне от работа, за да си почине.

— Тук, на това място — каза Робин, — четенето е работа. Четенето е продукция. А това, което произвеждаме, е смисъл.

Някой почука и леко откряна вратата. Главата на Мариън Ръсел се вмъкна в отвора като кукла на ръкавица, ококори се срещу Робин и Вик и се оттегли. Вратата пак се затвори и от другата страна се чу шушукане и тътрене на крака, като шум от мишки.

— Това са моите студенти за десет часа — каза Робин.

— В десет часа ли започваш работа обикновено?

— Аз никога не спирам да работя — каза Робин. Ако не работя тук, работя у дома. Това не е завод. Нямаме точно работно време.

Седни тук, в ъгъла, и се постарай да бъдеш колкото се може незабележим.

— За какво ще говорите?

— За Тенисън. Ето, вземи това. — Тя му даде книга с поеми на Тенисън — евтино викторианско издание, което беше купила в магазин за употребявани вещи още като студентка и го използваше доста години, чак докато се появи аотираното издание на „Рик Лонгман“. После отиде до вратата и я отвори. — Хайде, влизайте — каза тя и се усмихна окуражително.

Беше ред на Мариън Ръсел да започне дискусиите, като прочете кратко есе на тема, която сама е избрала от стар изпитен конспект, но когато студентите изпълниха кабинета и насядаха около масата, нея я нямаше.

— Къде е Мариън? — попита Робин.

— Отиде до гардеробната — каза Лора Джоунс, едро момиче в морскосин анцуг, която следваше едновременно английска филология и физическо възпитание и беше шампион по тласкане на гюле.

— Каза, че не се чувства добре — каза Хелън Лоримър, чиито нокти бяха лакирани в зелено, за да са в тон с косата ѝ, и която носеше пластмасови обици с изобразени на тях усмихнато лице на едното ухо и намръщено — на другото.

— Тя ми даде есето си и каза аз да го прочета — каза Саймън Брадфорд, слаб, неспокоен млад човек с дебели стъкла на очилата и рядка брадичка.

— Почакайте малко — каза Робин. — ще отида да видя какво ѝ е. А, между другото, това е г-н Уилкокс, той ще наблюдава нашите занятия като част от програмата по случай Годината на индустрията. Предполагам, че всички сте чували за Годината на индустрията. — Те я изгледаха неразбиращо. — Помолете г-н Уилкокс да ви обясни — каза тя и излезе.

Намери Мариън Ръсел скрита в дамската тоалетна.

— Какво има, Мариън? — бързо каза тя. — Предменструално напрежение ли?

— Този човек — каза Мариън Ръсел. — Не е ли онзи от завода?

— Да.

— Какво прави тук? Да се оплаква ли е дошъл?

— Не, разбира се, че не. Той е тук, за да наблюдава нашите занятия.

— Защо?

— Твърде сложно е за обясняване. Хайде, ела, всички те очакваме.

— Не мога.

— Защо да не можеш?

— Много съм притеснена. Той ме видя по бельо.

— Няма да те познае.

— Ще ме познае и още как.

— Не, няма. Ти изглеждаш напълно различна. — Мариън беше обути с шалвари и огромна тениска, на която имаше щампа с лицето на Боб Гелдоф, наподобяващо Христовото лице върху кърпата на Вероника. — На каква тема е работата ти?

— Борбата между оптимизма и песимизма в поезията на Тенисън — каза Мариън Ръсел.

— Хайде тогава да я чуем.

Ако Вик изобщо беше обяснил на другите трима студенти какво е това Година на индустрията, той трябва да е бил много кратък, защото в кабинета беше тихо, когато Робин се върна с Мариън Ръсел. Вик се мръщеше над книгата с поезия на Тенисън, а студентите го гледаха както зайци гледат пор. Той вдигна глава при влизането им, но, както Робин предрече, погледът му не показа, че е разпознал Мариън.

Мариън започна да чете работата си с равен глас. Всичко вървеше добре, докато не стигна до един ред от „Локсли Хол“ — „Нека светът завинаги се върти по звънтящите жлеbove на промяната ...“ и заяви, че тук е отразено самочувствието на викторианската епоха на железниците. Вик вдигна ръка.

— Да, г-н Уилкокс? — тонът на Робин и отношението ѝ бяха възможно най-обезсърчаващи.

— Той сигурно е мислил за трамваи, не за влакове — каза Вик. Влаковете не се движат по жлеbove.

Саймън Брадфорд се изсмя с тънък глас, но като срещна очите на Робин, млъкна.

— Смешна ли ти се струва тази забележка, Саймън? — каза тя.

— Ами — каза той. — Трамваите не са много поетични, нали?

— В книгата, която четох, пишеше, че викторианската епоха е била времето на железниците — каза Мариън.

— Каква книга, Мариън? — попита Робин.

— Една книга с критика. Не си спомням коя беше — каза Мариън, като прелистваше напосоки купчинката листи.

— Винаги помнете и отбелязвайте източниците си — каза Робин. Всъщност въпросът, макар и тривиален, е доста интересен. Когато е писал стихотворението си, Тенисън е бил под впечатлението, че железниците се движат по жлеbove. — Тя прочете бележката под линия от аотираното издание на Лонгман: — „Когато през 1830 г. за пръв път отидох с влак от Ливърпул до Манчестър, мислех, че колелата се плъзгат в жлеbove. Беше непрогледна нощ, а около влака имаше толкова народ, че изобщо не можехме да видим колелата. Тогава написах този ред“.

Сега беше ред на Вик да се засмее.

— Значи, не се е справил много добре, нали?

— И така, какъв е отговорът? — каза Лора, доста ограничено момиче, което записваше всичко казано от Робин. — Влак ли е или трамвай?

— И двете или което и да е от тях — каза Робин. Няма значение. Продължавай, Мариън.

— Един момент — каза Вик. — Не може и двете. „Жлеbove“ е това, как му се казваше, метонимия, не е ли така?

Студентите бяха видимо впечатлени, че чуват такъв специфичен термин от него. Робин, на свой ред, се почувства поласкана, че е запомнил нещо, и с голямо съжаление го поправи.

— Не — каза Робин. — Това е метафора. „Звънтящите жлеbove на промяната“ е метафора. Светът, движещ се през времето, е сравнен с нещо, движещо се по метална писта.

— Но жлебовете ясно казват каква е пистата.

— Вярно — отстъпи Робин. — Това е метонимия в метафората. Или, ако трябва да бъдем съвсем точни — синекдоха: една част символизира цялото.

— Но ако си представя жлеbove, аз не мога да мисля за влак. Трамвай е.

— Какво смятат останалите? — попита Робин. — Хелън?

Хелън Лоримър неохотно вдигна очи към Робин.

— Ами, щом Тенисън е смятал, че описва влак, значи е влак, според мен — каза тя.

— Не е така — каза Саймън Брадфорд. — Това е международна заблуда. — Той погледна към Робин за одобрение. Предишната година Саймън Брадфорд беше присъствал на един от семинарите ѝ по теория на критиката. Хелън Лоримър, която не беше, и определено не бе и чувала фразата „международна заблуда“, гледаше унило, като обичата на лявото си ухо.

Настъпи кратка тишина, през която всички гледаха Робин с очакване.

— Това е апория — каза Робин. — Фигура, която означава неразрешимо двусмислие, противоречие без едно единствено решение. Ние знаем, че Тенисън е имал предвид железниците и, както каза Хелън, не можем да заличим това знание. (При това поласкаващо перифразирание на нейния довод, лицето на Хелън Лоримър светна и заприлича на дясната ѝ облица). — Но също така знаем, че влаковете не се движат в жлеbove, и че нищо, което се движи по жлеbove, не отговаря метафорично на темата. Както каза Саймън, трамваите не са много поетични. По такъв начин съзнанието на читателя продължава да се измъчва от усилия да разбере този ред.

— Искате да кажете, че този ред е безсмислен?

— Напротив — каза Робин. — Мисля, че е един от най-хубавите в поемата.

— Ако на държавния изпит се падне въпрос за Епохата на железниците — каза Лора Джоунс, — може ли да цитирам това?

— Да, Лора — каза търпеливо Робин. — Стига да покажеш, че разбираш какво е апория.

— Как се пише тази дума?

Робин написа думата с флумастер на бялата дъска, завинтена на стената в кабинета ѝ.

— Апория. В класическата реторика е означавала привидна несигурност по дадена тема за дискусия. Деконструкционистите днес я използват, за да означат по-радикално противоречие, разклащане на логиката или неудовлетворение на читателските очаквания от текста. Можеш да напишеш, че това е любима тропа на деконструкционистите. Хилис Милър я сравнява с планинска пътека,

която ни извежда до ръба на пропаст и ни оставя там, неспособни нито да продължим, нито да се върнем. Фактически думата се извлича от гръцки и означава буквално безпътна пътека. Продължавай, Мариън.

Няколко минути по-късно Вик, очевидно насърчен от участието си в дебатите за жлебовете, отново вдигна ръка. Мариън тъкмо защитаваше, доста убедително, тезата, че Тенисън е по-добър в емоциите, отколкото в идеите и в подкрепа на мисълта си цитира лиричния изблик на любовника в „Мод“: „Ела в градината, Мод, нощта е тъмна като прилеп“.

— Да, г-н Уилкокс? — каза Робин, леко намръщена.

— Това е песен — каза Вик. — „Ела в градината, Мод“. Дядо ми я пееше.

— Да, и?

— Ами, в стихотворението момъкът пее същата песен на момичето си, много известна песен. Има разлика, нали?

— Тенисън е написал „Ела в градината, Мод“. Това е негово стихотворение — каза Робин. — някой е добавил музика към него по-късно.

— О — каза Вик. — Моя грешка. Или апория може би?

— Не, това си е грешка — каза Робин. — Ще ви помоля да не се намесвате повече, иначе Мариън никога няма да довърши.

Вик потъна в наранено мълчание. От време на време се размърдваше неспокойно на мястото си или въздишаше нетърпеливо, което караше студентите да спират смутено по средата на някое изречение, плюнчеше пръсти, като прелистваше страниците на книгата си и я усукваше така здраво в ръцете си, че подвързията ѝ изскърцваше, но повече не се обади. След известно време сякаш загуби интерес към дискусията и се занимаваше със самостоятелно преглеждане на Тенисън. Когато часът свърши и студентите излязоха, той попита Робин дали може да вземе книгата.

— Разбира се. Обаче защо?

— Мисля си, че ако почета малко предварително, следващата седмица ще имам по-добра представа какво става в клас.

— О, но ние няма да се занимаваме с Тенисън следващата седмица. Ще разглеждаме „Даниъл Деронда“, струва ми се.

— Искаш да кажеш, че вече свършихте с Тенисън? Това ли беше всичко?

— С тази група, да.

— Но ти не им каза дали е оптимист или песимист.

— Аз не им казвам какво да мислят — каза Робин.

— Как тогава ще научат верния отговор?

— Няма верни отговори на въпроси като този. Има само тълкувания.

— И какъв е смисълът тогава? — каза той. — Какъв е смисълът да седим тук и да говорим за книги по цял ден, ако накрая не ставаме по-мъдри?

— О, ти вече стана по-мъдър — каза Робин. — Научи, че езикът е безкрайно по-сложно и неподдаващо се на дефиниции средство за общуване, отколкото беше предполагал.

— Това знание полезно ли е?

— Много е полезно — каза тя, като прибираще книгите и листите от бюрото си. — Искаш ли „Даниъл Деронда“ за следващия път?

— Какво е писал той?

— Това не е писател, а книга. От Джордж Елиът.

— Добър ли е този писател, този Елиът?

— Това всъщност е писателка. Виждаш ли какво нещо е езикът? Но да, много е добра. Искаш ли да вземеш „Даниъл Деронда“ вместо Тенисън?

— Ще ги взема и двете — каза той. — Тук има някои хубави неща. — Той отвори Тенисън и прочете на глас, като минаваше по редовете с пръст:

*„Жената е част от мен; допълват се нашите
страсти
като слънцето и луната, като виното и водата“*

— Трябваше да се досетя, че ще се хванеш за това — каза Робин.

— То докосва някаква струна в мен — каза той и обърна страницата. — Защо не отговаряше на писмата ми?

— Защото не ги четях — каза тя. — Дори не ги отварях.

— Не беше хубаво от твоя страна.

— Знаех много добре какво съдържат — каза тя. — И ако смяташ да ставаш сантиментален и да ме засипваш с Тенисън, ще отменя веднага втората част на схемата „Силует“.

— Не мога да спра да мисля за Франкфурт.

— Забрави го. Представи си, че никога нищо не се е случвало. Искаш ли кафе?

— Все пак не може да не значи поне нещо за теб.

— Това беше апория — каза тя. — Безпътна пътека. Която не води наникъде.

— Така е — каза тъжно той. — Заведе ме до ръба на пропастта. И сега нито напред, нито назад.

Робин въздъхна.

— Съжалявам, Вик. Ти сигурно разбираш колко сме различни. Без да споменавам, че имаш други връзки.

— Те нямат значение — каза той. — Аз мога да се погрижа за тях.

— Ние сме от два различни свята.

— Аз мога да се променя. Вече се промених. Прочетох „Джейн Еър“ и „Брулени хълмове“. Свалих всички голи снимки в завода. Аз ...

— Нима?

— Като разчиствахме, използвах момента да наредя всички постери да бъдат свалени от стените.

— И те няма да сложат нови?

— Накарах профсъюзите да поставят въпроса на гласуване. Отговорниците не бяха много навити, но азиатците бяха всичките за. Те са малко по-срамежливи, нали знаеш.

— Добре! Впечатлена съм — каза Робин. Тя му се усмихна благосклонно. Това се оказа грешка. Най-неочаквано за нея, той хвана ръката ѝ и падна на колене пред нея в поза, наподобяваща една от гравюрите в стихосбирката на Тенисън.

— Робин, дай ми шанс!

Тя издърпа ръката си.

— Стани, не ставай глупак! — каза тя.

В този момент на вратата се почука и Мариън Ръсел нахлу запъхтяна в кабинета. Тя застина на прага и се втренчи в падналия на колене Вик. Робин дръпна стола си назад-напред по пода.

— Г-н Уилкокс изпусна писалката си, Мариън — каза тя. — Би могла да ни помогнеш в търсенето.

— О — каза Мариън. — Боя се, че няма да мога, имам лекция. Върнах се за чантата си. — Тя посочи към една пълна с книги найлонова торбичка под стола, където беше седяла.

— Добре — каза Робин. — вземи си я.

— Извинявам се — Мариън Ръсел измъкна торбичката, тръгна към вратата и, като погледна още веднъж към тях, напусна кабинета.

— Е, това е — каза Робин и се изправи на крака.

— Съжалявам, увлякох се — каза Вик и изтупа коленете си.

— А сега, моля те, напусни — каза Робин. — Ще кажа на Суолоу, че съм променила мнението си.

— Нека да остана. Това няма да се повтори. — Той я гледеше смутен и безпомощен. Тя си спомни как бяха отишли до стаята ѝ във Франкфурт и как той скочи върху нея зад вратата, а малко след това рязко се отдръпна.

— Не ти вярвам. Мисля, че си малко луд.

— Обещавам.

Робин изчака, докато срещна погледа му и каза:

— Без повече намеци за Франкфурт?

— Без.

— Без любовни думи?

Той преглътна и кимна мрачно:

— Добре.

Робин си помисли каква картинка са представлявали пред Мариън Ръсел и се засмя.

— Хайде сега да пийнем по едно кафе — каза тя.

Както винаги по това време сутрин, преподавателската стая беше препълнена и се наложи да почакат на опашка за кафето. Вик се оглеждаше озадачен.

— Какво правят всичките тези хора тук? — каза той. — Не е ли рано още за обедна почивка?

— Дошли са просто на кафе.

— И колко време им се разрешава?

— Разрешава ли?

— Искаш да кажеш, че могат да се мотаят колкото си искат?

Робин погледна колегите си, които се бяха отпуснали в креслата, разговаряха и се смееха, преглеждаха вестниците или седмичниците, докато пиеха кафе и хрускаха сладки. Внезапно тя видя познатата гледка през очите на страничен наблюдател и без малко да се изчерви.

— Ние всички имаме работа за вършене — каза тя. — Всеки решава кога точно да я свърши.

— Ако започвате чак в десет, а в единадесет вече сте на кафе — каза Вик, — не виждам кога намирате време. — Той като че ли не познаваше средно положение — или се самоунижаваше, или се държеше грубо. След като първото не успя, той превключи на второто.

Робин плати двете кафета и поведе Вик към няколко свободни места до един от големите прозорци, които гледаха към двора.

— Колкото и да не ти се вярва — каза тя, — повечето от хората в тази стая работят и в този момент.

— Не ме баламосвай. Какво работят?

— Обсъждат университетски въпроси, уговарят програми на комисии. Обменят научни идеи или се съветват за някои студенти. Такива неща.

За нещастие, точно в този момент професорът по египтология, който седеше до тях, каза много силно на съседа си:

— Как са ти лалетата тази година, Добсън?

— Ако аз бях началник тук — каза Вик, — щях да затворя това място и да накарам жената зад щанда да обикаля коридорите с количка.

Професорът по египтология се обърна и огледа Вик.

— Не са ли доста раздърпани всички? Без вратовръзки, много от тях. Я виж онзи там, ризата му виси.

— Той е много известен теолог — каза Робин.

— Това не е извинение да изглежда като че ли е спал с дрехите си — каза Вик.

Филип Суолоу се приближи към тях с чаша кафе в едната ръка и папка с документи в другата.

— Може ли да седна при вас? — каза той. — Как се справяте, г-н Уилкокс?

— Г-н Уилкокс е възмутен от разпуснатите ни нрави — каза Робин. — Разгърдени ризи и безкрайни кафе-паузи.

— Такова нещо е недопустимо при нас — каза Вик. — Работниците щяха да злоупотребят.

— Не съм сигурен, че някои от колегите не злоупотребяват — каза Суолоу, като огледа стаята. — Забелязал съм, че все едни и същи лица седят тук и прекарват времето си на кафе.

— Е, вие сте шефът тук, нали? — каза Вик. — Защо не ги предупредите?

Филип Суолоу глухо се засмя.

— Не съм ничий шеф. Струва ми се, че правите същата грешка, като правителството.

— Каква грешка?

— Предполагате, че университетите са организирани като предприятията с ясно разграничение между управленчески апарат и работници, а всъщност ние сме колегиални институции. Именно поради това цялата тази работа със съкращенията е такава идиотщина. Извинявай за езика ми, Робин.

Робин махна с ръка като извинение.

— Разбирате ли — каза Филип Суолоу, — като съкращава средствата ни, правителството явно се надява да подобри ефикасността, да освободи излишните места и т.н., както това се прави в промишлеността. Добре, нека да приемем, че имат известни основания за част от това — щеше да е чудо, ако нямаха. Но в промишлеността висшите управленчески кадри решават кой да бъде съкратен от администрацията, администрацията на свой ред решава кои работници са излишни и т.н. Университетите нямат такава пирамидална структура. Веднъж минал пробен период, всеки е равен на другия, в известен смисъл. Никой не може да бъде обявен за излишен против волята му. Никой няма да гласува за освобождаването на равностоен колега.

— Не бих казала, че е точно така — каза Робин.

— Много добре, Робин, но наистина никой няма да гласува дори за промяна на учебната програма, ако тя застрашава някой колега. Не мога да сметна колко часове съм прекарал в заседания за обсъждане на съкращенията — каза Филип Суолоу уморено, — и през цялото това време не си спомням дори един-единствен случай някой да се е съгласил, че даден аспект от нашата дейност е излишен. Всеки признава, че трябва да има съкращения, защото правителството стиска кесията, но в действителност никой не иска да ги направи.

— В такъв случай скоро ще банкрутирате — каза Вик.

— Това щеше да е станало вече, ако не бяха ранните пенсионирания — каза Суолоу. — Но точно хората, които доброволно приеха да се пенсионират, са тези, които никак не желаем да загубим. Освен това правителството трябваше да ни отпусне пари, за да направим следването по-атрактивно. Но ето че накрая стигнахме дотам да плащаме на хората си, за да напуснат, да работят в Америка или самостоятелно, дори изобщо да не работят, вместо да имаме пари за такива умни млади хора като Робин.

— Изглежда голяма бъркотия — каза Вик. — Сигурно решението е в промяна на системата. Да се даде повече власт на управлението.

— Не! — разгорещено каза Робин. — Решението не е това. Ако се опитваме да направим университетите подобни на комерсиалните институции, ще разрушим всичко ценно в тях. Вярно е точно обратното. Предприятията трябва да станат колегиални институции.

— Ха! Няма да издържим и пет минути на пазара — каза Вик.

— Толкова по-зле за пазара — каза Робин. — Може би университетите са неефикасни в някои отношения. Може би много време се губи в дискусии, защото никой няма абсолютна власт. Но това е за предпочитане пред една система, където всеки се бои от човека над него, където всеки е оставен на себе си да подправя разходите си или да вандализира тоалетните, защото работещите там знаят, че ако на компанията така ѝ изнася, още утре могат да останат без работа и никой няма да го е грижа за тях. Сто пъти по предпочитам университета с всичките му недостатъци.

— Е — каза Вик, — вашата е доста добра работа, ако можете да се доберете до нея. — Той обърна глава и погледна през прозореца, от който се виждаше централната част от двора в топлия ден.

Робин проследи погледа му. Студентите, облечени леко, по лятному, се бяха пръснали навсякъде като венчелистчета по моравата — четяха, разговаряха, прегръщаха се или слушаха преподавателите си. Слънцето огряваше фасадата на библиотеката, чиито стъклени въртящи се врати проблясваха като лъчи на фар при излизане или влизане на читатели, огряваше и другите сгради с най-различни форми и размери, посветени на биологията, химията, физиката, инженерните науки, образованието и правото. То огряваше и ботаническата градина, и спортния център, и игрищата, и пистите за бягане, където хората можеха да тренират, тичат или да се упражняват. То огряваше Голямата

зала, където оркестърът и хорът на университета щяха да представят „Съня на Геронтиус“ по-късно този семестър, и Студентските профсъюзи с тяхната Камера на съветите, зали на комитетите и вестникарски офиси, и поддържаната от частни дарители галерия по изкуствата с малката ѝ, но много добре подбрана колекция от шедьоври. На Робин ѝ се стори повече от всякога, че университетът е идеалната форма на човешкото общество, където работа и игра, култура и природа са в съвършена хармония, където имаше въздух, светлина и изящни постройки, разположени сред прекрасна зеленина и хората бяха свободни да се занимават със самоусъвършенстване, всеки според собствения си ритъм и наклонности.

След това си помисли, като вътрешно потръпна от съчувствие, как същото това слънце осветява ламаринените покриви на фабричните постройки в Уест Уолсбъри, как температурата в леярната рязко се покачва и си представи работниците, които се трудеха на слънчевата светлина в средата на деня, потни и премигващи от ярката светлина или хапваха закуските си, приклекли на омазания под в сянката на тухлените стени, а после, при звука на сирената, се връщат пак в жегата, шума и вонята за още четири часа бъртене.

Но не! Вместо да ги остави да влязат в пъклената яма, тя ги пренесе мислено в двора на университета, всички — работници, занаятчии, бригадири, мениджъри, директори, секретарки, чистачи и готвачи, както са в омаслените си работни дрехи и замърсени престилки или раирани костюми — докара ги с автобуси през града и ги стовари при портала на университета, където ги пусна да се разхождат в дълга процесия като загубена армия, предвождана от Дани Рам, двамата сикхи от доменната пещ и грамадния негър от изхода. Тя си представи как белите им очни ябълки се въртят върху мургавите им, оцапани със сажди лица и се озъртат учудено и любопитно наоколо към прекрасните здания, дървета, цветни лехи и морави и към красивите млади хора, заети с работа или игри. А красивите млади хора и преподавателите им спират заниманията и диспутите си, идват насреща да поздравят хората от завода, здрависват се с тях и ги приветстват и върху тревата се оформят стотици семинарни групи, съставени наполовина от студенти и лектори, наполовина от работници и мениджъри, които обменят идеи за това, как стойностите на

университета и императивите на промишлеността да бъдат помирени и ръководени по-справедливо в полза на цялото общество.

Робин внезапно осъзна, че Филип Суолоу ѝ говори.

— Моля за извинение — каза тя, — нещо се бях замечтала.

— Привилегията на младостта — каза той, усмихвайки се. — За момент си помислих, че може би имаш проблеми със слуха, Робин.

— Следващият въпрос — каза Филип Суолоу, — е какво да правим с доклада на комитета по ревизиране на програмата.

— Да го хвърлим в кошчето за боклук — предложи Рупърт Сътклиф.

— Лесно му е на Рупърт да се присмива — каза Боб Бъсби, който председателстваше комитета по ревизиране на програмата, — но ревизирането на програмата съвсем не е лесен въпрос. Всеки в катедрата иска да наложи специалните си интереси. Както всяка програма, и нашата е компромис.

— Съвършено неприложим компромис, смее да кажа — каза Рупърт Сътклиф. — Изчислих, че резултатът ще бъде сто седемдесет и три различни изпитни работи на общия изпит в края на всяка година.

— Още не сме стигнали до въпроса за оценяването — каза Боб Бъсби. — Първо искахме да съгласуваме основната структура на курсовете.

— Но оценяването е жизнено важно — каза Робин. — То определя отношението на студентите към следването им. Не е ли сега моментът да премахнем изобщо годишните изпити и да преминем към някаква форма на текуща оценка?

— Бордът на факултетите никога няма да допусне това — каза Боб Бъсби.

— И с право — каза Рупърт Сътклиф. Текущото оценяване би трябвало да се ограничи само до началното училище.

— Трябва да ви напомня — уморено каза Филип Суолоу, — трябва да напомня и на катедрения комитет, като се събере в пълен състав, че целта на нашите занимания е да икономисаме средства поради намаления бюджет. Трима колеги ще напуснат в края на тази година по различни причини. Най-вероятно следващата година ще има още загуби. Ако продължим да предлагаме сегашната програма при все по-малък преподавателски състав, индивидуалното натоварване ще се повиши до нетърпимо ниво. Комитетът по програмата беше създаден с цел да реши този проблем, а не да съставя нова програма,

по каквато всички ние, при идеални обстоятелства, бихме искали да преподаваме.

— Рационализация — каза Вик от далечния край на масата.

Останалите събрани в кабинета на Филип Суолоу, включително Робин, извърнаха главите си и погледнаха Вик с изненада. Той обикновено не говореше на събранията, които посещаваше заедно с Робин, нито се намесваше в работата ѝ със студентите. Идваше веднъж седмично, сядаше в ъгъла на кабинета ѝ или в най-задния ред на аудиторията и кротко слушаше или вървеше като вярно куче след нея по коридорите и стълбищата на хуманитарния факултет. Понякога тя се питаше какво ли разбира той от всичко това, но през повечето време просто забравяше за него, както и тази сутрин. Беше четвъртата седмица от семестъра и те бяха на събрание на комитета по дневния ред на катедрата.

Както и всичко друго в катедрата, катедреният комитет имаше своя история и фолклор, които Робин постепенно беше научила от различни места. Десетилетия наред завеждащ катедрата беше един известен чуждак на име Гордън Мастърс, който прекарваше всеки свободен момент в спортни игри на открито и свикваше катедрения комитет само веднъж годишно — за обсъждане резултатите от изпитите. В резултат на студентските демонстрации през 1969 (които способстваха за внезапното пенсиониране на Мастърс поради разстроено психично състояние), наследникът му, Далтън, беше задължен от новия университетски статут да провежда редовни събрания на катедрения комитет, но той хитроумно избягваше демократичните намерения зад това нареждане, като криеше в тайна дневния ред на такива събрания. Колегите му например имаха възможност да повдигат важни въпроси само под точка „Други въпроси“, а Далтън неизменно успяваше да направлява дискусиите по свой начин — колкото се може по-дълго върху колкото се може по-скучни тривиалности, така че когато най-сетне се стигнеше до същината, събранието вече не можеше да постигне кворум. За да се противопостави на тази практика, Филип Суолоу, по онова време старши лектор, наскоро освежен от гостуването си на разменни начала в Америка, успя да издейства създаването на нов под-комитет, наречен Комитет по дневния ред, чиято функция беше да подготвя теми за дискусия, пряко касаещи катедрата. Суолоу наследи този апарат, когато

сам стана шеф на катедра след неочакваната смърт на Далтън в катастрофа и започна да използва комитета по дневния ред като неофициален кабинет, който се занимава с въпроси на катедрата от всякакво естество, преди да бъдат представени пред пълния състав на катедрения комитет, за да се сведе до минимум рискът от безплодни дебати. Комитетът по дневния ред се състоеше от него — фактическия председател, Рупърт Сътклиф, Боб Бъсби, Робин и един представител на студентите, който невинаги присъстваше, както го нямаше и в този случай.

— Вие говорите за рационализация — каза Вик. — Намаляване на разходите, повишаване на ефективността. Поддържане на същата производителност с по-малка работна сила. В промишлеността е същото.

— Това е доста интересна мисъл — учтиво каза Филип Суолоу.

— Може би г-н Уилкокс има желание да изработи програмата вместо нас — каза Рупърт Сътклиф с неприятна усмивка.

— Не, аз не бих могъл да направя това, но мога да ви посъветвам — каза Вик. — Има един сигурен начин да успееш в бизнеса: прави нещо, което се търси, прави го добре и го прави в един размер.

— Формулата на Хенри Форд, така ли? — каза Боб Бъсби. Той поклати глава и приглади брадата си.

— Той не беше ли казал „Историята е боклук“? — каза Рупърт Сътклиф. — Не ми изглежда много обещаващ модел за катедра по английски език.

— Това е абсурдно — каза Робин. — Ако следваме такъв модел, значи да имаме един стандартен курс за всички студенти без никакъв избор.

— О, да, още много може да се каже за това — каза Рупърт Сътклиф. — Такава беше програмата по времето на Мастърс. Струва ми се, че тогава имахме повече време за мислене и за разговори. А и студентите знаеха къде се намират.

— Няма смисъл да се връщаме към доброто старо време, което всъщност беше скучно — каза нетърпеливо Боб Бъсби. — Нещата се разшириха неимоверно, откакто вие започнахте работа, Рупърт. Сега имаме лингвистика, език на медиите, американска литература, литература на Британската общност, литературна теория, жените-писателки, без да споменаваме стотината нови английски автори, които

заслужават да се изучават. Не можем да включим всичко това в тригодишен курс, трябва да имаме система на избор.

— И така стигаме пак до сто седемдесет и трите различни изпитни работи и безкрайните проблеми с разписанието на часовете — каза Рупърт Сътклиф.

— По-добре така, отколкото студентите да нямат избор — каза Робин. — между другото, г-н Уилкокс не казва цялата истина. В завода му се правят повече неща. Доста много различни неща.

— Вярно е — каза Вик. — Но не толкова много, колкото когато влязох в длъжност. Мисълта ми е, че една повтаряща се операция винаги е по-евтина и по-сигурна от друга, която изисква промяна на инсталацията.

— Но повторението е смърт! — извика Робин. — Различието е живот. Различието е условие за наличие на смисъл. Езикът е система от различия, както е казал Сосюр.

— Но все пак система — каза Рупърт Сътклиф. — Въпросът е дали имаме система или в работата ни цари пълен хаос. Хаос, който този документ — той шумно удари в дланта си доклада на комитета по учебната програма — само ще задълбочи.

Филип Суолоу, който слушаше този дебат, обхванал с ръце наведената си глава, се изправи и каза:

— Мисля, че както обикновено истината е по средата между двете крайности. Съгласен съм с мнението на Робин, че ако преподаваме едни и същи неща, направо ще полудеем или ще умрем от отегчение, а и студентите заедно с нас. От друга страна мисля, че справедливостта изисква да си признаем — ние се опитваме да правим твърде много неща едновременно и нито едно от тях достатъчно добре.

Филип Суолоу изглежда е в добра форма днес, помисли си Робин. Малко пластмасово червейче се подаваше от дясното му ухо и се губеше под сребрилата му коса, като подсказваше, че той вече е сложил слухов апарат.

— Това е донякъде въпрос на история — продължи той. — Едно време, както Рупърт си спомня, учебната програма беше проста, имаше един курс по английска литература. От Беоулф до Вирджиния Улф, който всички студенти изучаваха чрез лекции и седмични семинари, а животът беше семпъл и удобен, ако и малко скучен. Но после, през шестдесетте и седемдесетте, започнахме да добавяме всякакъв род

нови курсове, за да внесем интерес и разнообразие, Боб спомена някои от тях — но не премахнахме нищо от първоначалната програма. Така се стигна до една сложна система на избор, изградена върху ядрото от задължителни лекции и семинари. Това можеше да продължи, макар и с известно напрежение, ако имаше достатъчно пари да назначим още преподаватели, но сега, след като парите свършват, на мене ми се струва, че трябва да отворим очи и да видим проблема — сегашната ни програма е претоварена. Приличаме на тримачтов кораб, вдигнал всички платна при постоянно намаляващ екипаж. Работим до изтощение, търчим нагоре-надолу по такелажа, мъчим се да спасим кораба от потъване и нито мислим накъде се движим, нито изпитваме някакво удоволствие от воаяжа. При цялото ми уважение към теб, Боб, не смятам, че комитетът ти се занимава с фундаменталния проблем. Бих ли могъл да те помоля да огледаш нещата още веднъж, преди да ги поставим на разглеждане пред общото събрание?

— Да, разбира се — въздъхна Боб Бъсби.

— Добре — каза Филип Суолоу. — Това означава, че можем да преминем към следващата точка от дневния ред: БДК.

— Какво за бога е пък това? — каза Рупърт Сътклиф.

— Бизнес дела на катедрата. Новата идея на зам-ректора.

— О, не, само това не — изстена Боб Бъсби.

— Той иска всяка катедра да изложи проект за набиране на средства от частния сектор за самоиздръжка. Някакви идеи?

— Какво значи това? Да организираме нещо като бит пазар ли? — каза Рупърт Сътклиф. — Или да пуснем реклами някъде?

— Не, не, Рупърт! Консултантски и изследователски услуги, неща от такова естество — каза Суолоу. — Разбира се, на природоматематическия факултет ще е много по-лесно да излезе с идеи. Научих, че египтолозите планират организиране на екскурзии по Нил. Сега е наш ред да си зададем въпроса — какво имаме в катедрата, което можем да продадем на външния свят?

— Имаме доста хубави студентки — каза Боб Бъсби и се засмя от сърце, но смехът му замря, щом срещна погледа на Робин.

— Не разбирам — каза Робин. — Вече сме претоварени с преподаване, имаме и научна работа. Откъде се очаква да намерим време и сили за търговия отгоре на всичко?

— Теоретично с допълнителните приходи ще бъдем в състояние да назначим още персонал. Университетът ще взема двадесет процента от печалбата, а останалото ще разпределяме, както сами решим.

— А ако сме на загуба? — каза Робин. — Тогава какво ще стане? Филип Суолоу сви рамене.

— Университетът ще финансира всяка одобрена схема. Разбира се, в такъв случай няма да назначим нови хора.

— А ще сме изразходили ценно време.

— Има риск — каза Филип Суолоу. — Но такъв е духът на времето. Самоиздръжка. Капитализъм. Нали така, г-н Уилкокс?

— Съгласен съм с Робин — за нейна изненада каза Вик. — Не че не вярвам в пазарните принципи. Но вие от университета не сте от пазарния свят. Само ще си играете на капитализъм. Останете, където сте си.

— Как да разбирам това „ще си играем на капитализъм“? — каза Филип Суолоу.

— Ами, вие не можете истински да загубите, защото университетът ще ви подsigури в случай на неуспех. Но не можете и да спечелите истински, защото, доколкото разбирам, няма да има индивидуални поощрения при успех. Да речем, че Робин тук предложи комерсиален проект за катедрата по английски език, примерно, консултации по формулиране на правила за безопасност в промишлените предприятия.

— Това всъщност не е лоша идея — каза Филип Суолоу и си я записа.

— И да речем има страхотен успех. Ще получи ли тя някакъв бонус? Ще ѝ повишат ли заплатата? Ще се издигне ли по-бързо от г-н Сътклиф, да речем, който не е допринесъл с нищо?

— Не — каза Филип Суолоу. — Но — добави той триумфиращо, — в такъв случай ще можем да я задържим на работа!

— Страхотно — каза Вик. — Тя се пребива да изкарва пари, за да плаща собствената си мижава заплата, докато университетът взема процент от печалбата и го разпределя между търтеи като Сътклиф.

— Моля, моля, възмутително! — каза Рупърт Сътклиф.

— За нея ще е по-разумно сама да организира предлагането на консултации — каза Вик.

— Но аз не искам да давам такива консултации — каза Робин. — Искам просто да бъда университетски преподавател.

Телефонът на бюрото на Суолоу иззвъня и той наклони стола си назад, за да стигне слушалката.

— Казах, никакви телефонни обаждания, Пам — каза раздразнено той, но след миг изражението му се смени с очакваща сериозност. — О, да, добре. Свържи ме. — Той слуша като че ли доста дълго време, макар вероятно да бяха минали само две-три минути, без да казва нищо друго, освен: — Да, Разбирам — и — О, Боже! — Докато разговорът продължаваше, той накланяше стола си назад все повече и повече, сякаш някаква магнетична сила го теглеше към събеседника му. Робин и останалите безпомощно гледаха как столът достига ъгъл на невъзвращаемост. И наистина, щом Филип Суолоу се извъртя да постави слушалката, той падна с трясък на земята и удари главата си на кошчето за боклук. Всички скочиха да му помогнат. — Няма нищо, няма нищо — каза той, като разтриваше челото си. — Пристигнало е писмото на комисията по бюджета. За съжаление, новините са лоши. Нашият фонд е съкратен с десет процента. Заместник ректорът смята, че ще трябва да загубим още сто академични длъжности — Суолоу отбягваше да срещне очите на Робин, докато правеше това съобщение.

— Е, това е, значи — каза Робин, когато се върнаха в кабинета ѝ. — Последният ми шанс да запазя работата си отлетя.

— Съжالياвам — каза Вик. — Ти наистина си добра в нея.

Робин унило се засмя.

— Благодаря ти, Вик. Мога ли да те използвам като арбитър?

По стъклата на прозорците се стичаха капки дъжд и изкривяваха гледката като през сълзи. Хубавото време от началото на семестъра не трая дълго. Днес нямаше златни момчета и момичета, развличащи се на тревата, а само няколко души, забързани под чадърите.

— Знам какво говоря — каза Вик. — Ти си преподавател по призвание. Вземи например тези метафори и метонимии. Сега напълно са ми ясни. Телевизионни реклами, цветни приложения, начина, по който разговарят хората.

Робин се обърна и му се усмихна широко.

— Много се радвам да чуя това. Щом ти го разбираш, значи всеки би могъл.

— Благодаря, много ти благодаря — каза той.

— Извинявай, не исках да бъда груба. Въпросът е, разбираш ли, Чарлз греша, като смята, че не трябва да преподаваме литературна теория на студентите, защото не са чели почти нищо. Това е неправилна постановка. Никой не е чел по-малко от теб, нали?

— През последните няколко седмици изчетох повече книги, отколкото за всичките години, откакто завърших училище — каза той. — „Джейн Еър“, „Брулени хълмове“, „Даниел Деронда“. Е, него до половината. И този автор тук — той извади от джоба си едно евтино издание на „Култура и анархия“ от Матю Арнолд, дадено за семинара този следобед, и го размаха във въздуха, а-а, и Тенисън. Може да е смешно, но най ми харесва Тенисън. Никога не съм мислел, че ще ми хареса поезия. Сега обичам да уча наизуст части от стихотворения и да ги рецитирам, когато съм сам в колата.

— Вместо Дженифър Ръш? — закачливо каза тя.

— Дженифър Ръш малко ми поомръзна.

— Браво!

— Думите ѝ не се римуваха правилно. Тенисън е добър в римите.

— Да, така е. Какво си научил наизуст?

Гледайки я право в очите, той започна да рецитира:

*„Една картина пазех в паметта си,
как ти ме галеше с коси
Но ти отплава, без силует останах,
край мен — развалини“*

— О, да, много е красиво! — каза Робин след кратка пауза.

— Мисля, че е много подходящо!

— Няма значение — каза бързо Робин. — Откъде е?

— Не знаеш ли? От едно стихотворение, „Локсли Хол, 60 години по-късно“.

— Не се сещам да съм го чела.

— Искаш да кажеш, че аз съм чел нещо, което ти не си? Изумително. — Той изглеждаше по детски доволен от себе си.

— Е, добре — каза тя, — ако си придобил вкус към поезията, значи схемата „Силует“ не е била излишна.

— А за себе си как смяташ?

— Научих се да благодаря на щастливата си звезда, че не ми се налага да работя в завод — каза тя. — Колкото по-скоро построят тези тъмни заводи, за които говорехме, толкова по-добре. Тогава никой няма да е принуден да изкарва прехраната си, като върши едно и също нещо пак до безкрай.

— Как тогава ще си изкарват хляба?

— Няма да има нужда от това. Могат да станат студенти. Роботите ще вършат цялата работа и ще произвеждат блага за всички.

— О, значи все пак си съгласна, че някой трябва да върши работата?

— Признавам, че университетите не растат по дърветата, ако това е, което искаш да чуеш.

— Предполагам, че е точно това.

На вратата се почука и Памела, секретарката на катедрата, подаде главата си.

— Обаждане от чужбина за вас, Робин.

— Здравей — каза гласът на Морис Зап в слушалката на служебния телефон. — Как си?

— Добре, благодаря — каза тя. — А вие как сте? Къде сте?

— И аз съм добре и съм у дома, в Юфория. Нощта е топла и звездна, седнал съм на бюрото си, държа безжичния си телефон и се наслаждавам на гледката към залива, докато говоря. Слушай, прочетох книгата ти. Мисля, че е страхотна.

Робин усети как настроението ѝ полита нагоре като отвързан балон.

— Наистина ли? — каза тя. — Ще го препоръчате ли на университетското издателство?

— Вече го направих. Очаквай писмо от тях. И поискай двойно по-голямо авансово плащане от това, което ти предложат.

— О, едва ли ще имам смелостта да го направя — каза Робин. — Колко ли може да ми предложат?

— Нямам представа, но колкото и да е, искай двойно повече.

— Но те може да кажат не и да ми обърнат гръб.

— Няма — каза Морис Зап. — Това само ще засили интереса им. Но аз не се обаждам само за това. Обаждам се да ти предложа работа.

— Работа? — Робин покри свободното си ухо с ръка, за да намали шума от пишещата машина на Памела. — Да, откриваме пробно място за преподавател по „Жените-писателки и образа на жената в литературата“, от тази есен. Интересува ли те?

— Да, разбира се — каза Робин.

— Чудесно. Тогава можеш ли да ми изпратиш биографията си, колкото може по-бързо? По факса.

— Факти?

— Ф-а-к-с, по факса. Добре, остави. Изпрати я с въздушна поща, препоръчано. Ще трябва да дойдеш тук за няколко дни, да се срещнеш с колегите, да изнесеш една лекция, обичайните неща — става ли? Ще ти платим разноските, естествено.

— Чудесно — каза Робин. — Кога?

— Следващата седмица?

— Още следващата седмица?

— Да, седмицата след тази. Работата е там — ще ти издам тайната, Робин — че има още един кандидат и някои загубеняци от моите колеги го поддържат. Искам да влезеш в играта по най-бързия начин. Сигурен съм, че ще паднат, като чуят акцента ти. В момента нямаме друг британец в катедрата. Това е плюс за тебе, при нас е пълно с англофили, може би защото сме далече от Англия.

— Кой е другият кандидат?

— Не се тревожи за нея. Тя не е сериозен учен. Просто писателка. Остави това на мен. Направи, каквото ти казах, и работата е твоя.

— О ... как да ви се отблагодаря?

— Заедно ще решим — каза Морис Зап, но намекът изглеждаше безвреден, просто отговор по навик. — Не искаш ли да знаеш каква е заплатата?

— Да, бих искала — каза Робин. — Каква е?

— Не мога да ти кажа точно. Ти си млада, разбира се. Но бих казал не по-малко от четиридесет хиляди долара годишно.

Робин замълча, за да направи някои бързи аритметични сметки наум.

— Знам, че не е много — каза Морис Зап.

— Струва ми се, че не е зле — каза Робин, която беше пресметнала, че сумата е точно два пъти по-голяма от заплата ѝ в Рамидж.

— И ще се покачва много бързо. Хора като теб са много търсени в момента.

— Как да разбирам това „хора като мен“?

— Феминистки, които разбират от литературна теория. Теорията тук е страшно модна. Животът ти ще бъде поредица от конференции и лекции. Освен това, Юфория току-що даде заявка да стане седалище на нов Институт за изследвания в района на Западното крайбрежие. Ако стане, тук ще идват всички дебели котараци от Йейл, Джон Хопкинс и Дюк и ще се редят на опашка да прекарат някой семестър с нас.

— Звучи добре — каза Робин.

— Да, ще ти хареса — каза Морис Зап. — Не забравяй биографията и кажи на препоръчителите си да пишат веднага на нашия председател, Мортън Зигфилд. До скоро виждане, чао!

Робин постави обратно слушалката и се засмя с глас.

Памела я изгледа иззад пишещата си машина.

— Майка ви е добре, значи.

— Майка ми ли?

— Тя се обади по-рано, докато бяхте на събранието по дневния ред.

— Не, не беше майка ми — каза Робин. — Чудя се какво ли може да ѝ има.

— Каза да не се тревожите, ще се обади пак следобед.

— Защо тогава помислихте, че е майка ми? — попита Робин, раздразнена от интереса на секретарката към личния ѝ живот. Памела погледна виновно и Робин веднага изпита съжаление. За да поправи впечатлението, тя сподели с нея добрите новини. — Най-последно някой да ми предложи работа. В Америка!

— О, колко хубаво!

— Но не казвайте на никого, Памела. Професор Суолоу дали е свободен?

— Дезире Зап! — каза Филип Суолоу, когато му разказа. — Другият кандидат сигурно е Дезире.

— Така ли мислите? — каза Робин.

— Бас ловя. На коледната картичка ми беше написала, че търси академична длъжност, за предпочитане на Западното крайбрежие. Представи си само Дезире в катедрата на Морис! — Той гръмко се разсмя на сцената, която въображението му извика. — Морис ще направи всичко възможно, за да я спре.

— Например ще назначи на работа мен?

— Чувствай се поласкана — каза Филип Суолоу. — Той нямаше да те предложи за кандидат, ако не беше сигурен, че ще спечелиш. Сигурно е бил впечатлен от книгата ти. Разбира се, именно затова искаше да я прочете. Може би идването му в Европа е било с цел търсене на таланти. Предполагам, че Фулвия Моргана му е отказала ... — Филип Суолоу се загледа разсеяно през прозореца, сякаш опитвайки се да мине по мисловните лабиринти на Морис Зап, като лекичко потриваше подутината на челото си от удара в кошчето.

— Как мога да се състезавам с Дезире Зап? Тя е световно известна.

— Но, както ти е казал Морис, тя не е сериозен учен — каза Филип Суолоу. — Според мен това е негов личен избор. Академични стандарти. Теоретична взискателност.

— Но в Америка сигурно има достатъчно добри жени-учени.

— Може би не желаят да се състезават с Дезире. Там тя е нещо като идол на феминистките. А може и просто да ги е страх от нея. Тя е способна на мръсни номера. По-добре да си наясно с какво се залавяш, Робин. Американският академичен живот е жесток. Да предположим, че получиш мястото — с това битката тепърва започва. Ще трябва да публикуваш всяка година, за да оправдаеш назначението си. А когато дойде времето да оценят работата ти през пробния период, половината ти колеги ще се опитат да ти забият нож в гърба и няма да говорят с другата половина. Това ли всъщност искаш?

— Нямам избор — каза Робин. — В тази страна няма бъдеще за мен.

— В момента няма — въздъхна Суолоу. — А най-лошото е, че веднъж заминала, никога вече няма да се върнеш.

— Откъде знаете?

— Така става. Дори да речеш да се върнеш, въпреки ниската заплата тук, ние не можем да си позволим да ти платим разносните за

идването на интервю. Но не те обвинявам, че се хващаш за откритата се възможност.

— В такъв случай, ще ми напишете ли препоръка?

— Ще ти напиша блестяща препоръка — каза Филип Суолоу. — Това е най-малкото от многото неща, които заслужаваш.

Робин се върна в стаята си с пружинираща стъпка и объркани мисли в главата. Филип Суолоу успя да отнеме част от привлекателността на предложението на Морис Зап, но за нея това беше приятен шанс да се види ухажвана от потенциален работодател, каквито и да бяха условията. Съвсем беше забравила за Вик и за част от секундата се изненада, че го вижда приведен на един стол край прозореца, зачел се в „Култура и анархия“ на сивата светлина от дъждовния ден. Когато му каза новините, той не показва въодушевление.

— Кога каза, че започвала тази работа? — каза той.

— През есента. Предполагам, през септември.

— Значи нямам много време.

— Време за какво?

— Ами, ти знаеш за какво — да те накарам да промениш мнението си.

— О, Вик — каза тя. — Мислех, че си се отказал от тази глупава идея.

— Не мога да спра да те обичам.

— Стига си сантименталничил с мен — каза тя. — Днес имам щастлив ден. Не ми го разваляй.

— Съжалявам — каза той, като гледаше в краката си. С едната обувка отритна парченце изсъхнала кал от върха на другата.

— Вик — каза тя и поклати глава укорително, — колко пъти трябва да ти казвам, че не вярвам в този род индивидуалистична любов.

— Все така казваш — каза той.

Тя леко се сепна при това.

— Да не искаш да кажеш, че не го мисля наистина?

— Мисля само, че е невъзможно да мислим точно това, което казваме и да казваме точно това, което мислим — каза той. — Мисля,

че винаги има разминаване между Аза, който говори и Аза, за когото се говори.

— О-хо! — каза Робин и постави ръце на хълбоците си. — Бързичко усвояваш, няма що!

— Въпросът е — каза той, — ако ти не вярваш в любовта, защо тогава си толкова загрижена за студентите си? Защо се беше загрижила за Дани Рам?

Робин поруменя.

— Това е съвсем различно.

— Не, не е. Те занимават мисълта ти, защото са индивиди.

— По-скоро ме занимава мисълта за знанието и свободата.

— Думи. Знанието и свободата — това са просто думи.

— Точно това обсъждахме на последния семинар. „IL N’Y A PAS DE HORS-TEXTE“.

— Какво?

— „Извън текста няма нищо“.

— Не мога да го приема — каза той, като вдигна брадичка и я прикова с поглед — То би означавало, че нямаме свободна воля.

— Не непременно — каза Робин. — Веднъж осъзнал, че извън текста няма нищо, можеш да започнеш да го пишеш сам.

На вратата се почука и главата на Памела се показа пак.

— Майка ми ли? — каза Робин.

— Не, за г-н Уилкокс — каза Памела.

— Седни, Вик. Благодаря ти, че дойде толкова бързо — каза Стюърт Бакстър от широкото си бюро с единични папки по него, което беше елегантно фурнировано, както и стените в кабинета му, в черен цвят — последната мода в мениджърските кръгове. Колкото по-високо се издигаха хората в конгломерата, беше забелязал Вик, толкова по-огромни ставаха бюрата им и толкова по-малко папки и други принадлежности се виждаха по тях, заобленото бюро от розово дърво на председателя на борда, Сър Ричард Литългоу, беше — при един от случаите, когато Вик се срещна с него в луксозния му апартамент — на последния етаж на сградата — съвършено празно с изключение на една стилна кожена попивателна и сребърно перо за писане. Стюърт Бакстър още не беше постигнал тази съмнителна простота, но подносът му за входяща документация беше практически празен, а в

„Изходящи“ спокойно лежеше един-единствен лист. Кабинетът на Бакстър се намираше на осемнадесетия етаж в двадесететажната сграда на „Мидлънд Амалгамейтид“ в центъра на Рамидж. Огромният стъклен прозорец зад гърба му беше с югоизточно изложение и гледаше към еднообразна част от града без нито едно дърво. Сиви, мокри от дъжда покриви на фабрики, складове и еднакви къщи се простираха до хоризонта като вълни на мрачно, мазно море.

— Не бях далече — каза Вик. — Той седна в един от фотьойлите и потъна така ниско, че трябваше да гледа Стюърт Бакстър изотдолу. Вик и без това не обичаше да гледа Стюърт Бакстър под какъвто и да е ъгъл. Той беше хубав мъж и самодоволно съзнаваше този факт. Избръснат безукорно, безупречно подстриган, с равни бели зъби. Позволяваше си да носи ярки цветни ризи с бели яки, над които заобленото му гладко лице здравословно розовееше.

— В университета сигурно? — каза той. — Чувам, че прекарваш доста време там.

— Участвам в схемата „Силует“ — каза Вик. — Втори етап. Изпратих ви уведомително писмо.

— Да, препратих го до председателя. Още нямам отговор. Но аз мислех, че е само предложение.

— Аз самият споменах пред Литългоу за това, по време на едно служебно празненство. Той като че ли реши, че идеята е добра, затова ...

— Да беше ми казал, Вик. Обичам да знам с какво се занимават моите управителни директори.

— Правя го в свободното си време.

Бакстър се засмя.

— Казаха ми, че си я бивало тази, дето ти е силует.

— Сега аз съм неин силует.

— Говорят, че сте били неразделни. Водил си я чак във Франкфурт.

Вик се изправи.

— Ако сте ме повикали тук да обсъждаме служебните клюки ...

— Не, извиках те по много по-важна причина. Седни, Вик. Кафе?

— Не, благодаря — каза Вик и седна на ръба на фотьойла. — Каква е тя? — Внезапно почувства леден страх в слънчевия си сплит.

— Продаваме „Прингълс“.

— Не може да бъде! — каза Вик.

— Сделката е направена, Вик. Утре ще я обявим. Дотогава разбира се е поверителна.

— Но този месец сме на печалба!

— Малка печалба, Вик. Много малка, като се вземе предвид оборотът.

— Но нещата се подобряват! Леярната излиза от трапа. Ами новата автоматична машина за отливки?

— „Фаундракс“ намира, че е добра инвестиция. Взел си я на добра цена.

— „Фаундракс“? — каза Вик, неспособен да си поеме дъх.

— Да, продаваме я на EFE-Груп — собствениците на „Фаундракс“.

— Това значи ли, че двете компании ще се слоят?

— Струва ми се, че това е идеята. Ще има известни рационализации, разбира се. Нека погледнем истината в лицето, Вик, компаниите в този бранш са твърде много.

— „Прингълс“ вече е провел рационализации — каза Вик. — Аз ги проведох! Назначихте ме на работа, за да променя нещата в завода. Казах, че може да отнеме осемнадесет месеца. Още не е минала и година. А вие ми казвате, че сте го продали на конкурент, който стоеше на колене пред нас.

— Ние всички признаваме, че работата ти е отлична, Вик — каза Бакстър. — Но Бордът реши, че „Прингълс“ не се съвместява с новата дългосрочна стратегия на компанията.

— Мислите си — предизвикателно каза Вик, — че като продадете „Прингълс“ сега, ще можете да отчетете печалба на годишното събрание в края на годината?

Стюърт Бакстър се загледа в ноктите си и не каза нищо.

— Няма да работя под ръководството на Норман Коул — каза Вик.

— Никой не те и моли, Вик — каза Бакстър.

— Значи така, сбогом, благодаря, ето ти едногодишна заплата и гледай да не я изхарчиш наведнъж, така ли?

— Оставяме ти служебната кола — каза Бакстър.

— Много добре.

— Съжалявам, Вик, наистина съжалявам. Казах на хората от EFE-Груп, ако имате малко разум, ще задържите Вик Уилкокс да ръководи новата компания. Но разбрах, че Коул щял да заеме мястото ти.

— Всичко най-хубаво от мен на мръсния негодник.

— Честно казано, Вик, мисля, че ги отблъснаха някои слухове за тебе, които се носят наоколо.

— Какви слухове?

— Ами че си свалил всички постери от стените в завода ...

— С подкрепата на Профсъюзите.

— Знам, но това изглежда някак си ... ексцентрично. И друго, ходил си всяка седмица в университета.

— В свободното си време.

— Това също е ексцентрично. Оня ден някой ме питаше да не си от някоя секта. Не си, нали?

— Не съм — каза Вик и стана да си върви.

Бакстър също се изправи.

— Ако ти е удобно, можеш да си изнесеш нещата още днес следобед. Не вярвам да искаш да се засечеш с Коул, като дойде утре. — Той протегна ръка през бюрото си. Вик не я докосна, завъртя се на пети и излезе.

Вик бавно подкара към „Прингълс“, или по-скоро колата му бавно го закара дотам като кон с отпуснати юзди, който следва добре познатия път. Съзнанието му беше твърде заето с гняв и тревога, за да може да се концентрира върху шофирането. Не можеше да реши кое е най-лошото — дали мисълта, че цяла година се е бяхтил напразно или обидата, че Норман Коул ще получи наготово всичко, или че скоро ще трябва да съобщи новината на Марджъри. Накрая прецени, че ще е последното. Жълт камион, който се движеше успоредно с него в съседното платно с оранжев надпис „РИВИЕРА СЪНБЕДС“ остро извика в паметта му образа на жена му, суетно разкрасяваща се в къщи, без да подозира какъв гръм е ударил вече живота ѝ. На първо време ще трябва да се откажат от почивката в Тенерифе през лятото. А ако до една година не намери друга работа, може би ще се наложи да продадат къщата и да се преместят в по-скромно жилище, без баня „EN SUITE“.

На пресечката при Уест Уолсбъри Вик слезе от магистралата и продължи след жълтия камион по сивите пусти улици, които се изпълваха с хора само когато работническите смени излизаха, покрай притихнали фабрики с изпочупени табели „Дава се под наем“ на порталите, покрай цехове без прозорци като огромни гаражи в новия индустриален район, покрай сауната на Съюзън и после по „Кони Лейн“. Камионът изглежда се движеше по маршрут, който минаваше покрай „Прингълс“, но за негова изненада зави на паркинга на фирмата и спря точно пред административния блок. Брайън Евърторп слезе от пасажерското място и помахаше за благодарност на шофьора, докато отминаваше. С известно закъснение видя Вик да излиза от колата и дойде при него.

— Здравей, Вик. Мислех, че днес ти е ден за учене.

— Друго се появи. А какво е станало с колата ти?

— Закъса в оня край на града. Превключвателя, струва ми се. Оставих я на гараж и дойдох на стоп. Сериозно ли е?

— Какво?

— Това, другото.

— Би могло да се каже.

— Изглеждаш стреснат, Вик, ако нямаш нищо против, че ти го казвам. Като някой, дето току-що е блъснат.

Вик се поколеба, изкушен да сподели с Брайън Евърторп — не поради благодетелен импулс да го предупреди за промените, а просто за да облекчи собствените си чувства, да предаде усещането си за шок на някой друг и да наблюдава влиянието му. А ако Евърторп изпусне информация пред други, какво толкова? Защо да се тревожи от евентуалните неприятности за Стюърт Бакстър и „Мидлънд Амалгамейтид“?

— Ела в кабинета ми за минутка — каза той, без да мисли.

Фоайето на приемната беше пълно с мебели и кашони. Насред хаоса Шърли, Дорийн и Лесли разкъсваха найлоновата опаковка на нов голям бежов диван, пискайки от радост. Като уловиха погледа на Вик, двете изприпкаха към местата си. Шърли, която беше на колене, с труд се изправи и придърпа полата си.

— О, здравейте, Вик. Не ви очаквахме днес.

— Промених решението си — каза той, оглеждайки се. — Пристигнаха са нови мебели, а?

— Решихме да ги разопаковаме. Искахме да ви изненадаме.

— Толкова са хубави, г-н Уилкокс — каза Дорийн.

— Чудесен материал — каза Лесли.

— Не е лош — каза той, като смушка тапицерията, мислейки си — още един бонус за Норман Коул. — Освобождаваме се от старото, нали така, Шърли? Докато вървеше към кабинета си, той си помисли дали трите жени ще останат след сливането на компаниите. Вероятно да — винаги има нужда от секретарки и телефонистки. Брайън Евърторп обаче сигурно нямаше да оцелее.

Вик затвори вратата на кабинета си, каза на Брайън Евърторп да не издава нищо и му каза новината.

Брайън Евърторп каза:

— Хм — и поглади бакенбардите си.

— Не изглеждаш много изненадан.

— Виждах, че натам вървят нещата.

— Аз пък нищо не подозирах — каза Вик. Той вече съжаляваше, че каза на Евърторп. — Мене няма да ме задържат. За теб не знам.

— О, и мене няма, знам.

— Изглеждаш забележително весел.

— Работя тук от доста време. Вече имам право на пенсия.

— И така да е.

— А и имам резервен изход.

— Какъв резервен изход?

— Преди известно време вложих малко пари в една работа — каза Брайън Евърторп. — Сега вече никак не са малко. — Той извади картичка от джоба си и му я показа.

Вик я погледна.

— „Ривиера Сънбедс“? Това беше камионът, от който слезе преди малко.

— Да, бях там, когато колата ми се развали.

— Бизнесът върви, значи?

— Фантастично. Особено по това време на годината. Всичките тези жени в Рамидж, дето се готвят за две седмици почивка на Майорка или Корфу. Те не искат, разбираш ли, да отидат първия ден на плажа такива бели като сланина, затова наемат някое от нашите легла и си правят тена в къщи. Като се върнат пък, наемат друго, за да си

запазят тена. Непрекъснато разширяваме бизнеса. Миналата седмица купихме още петдесет легла от Тайван. Невероятно изгодно.

— Значи си ангажиран всеки ден?

— Наглеждам нещата. Имам голям опит, нали знаеш — каза Брайън Евърторп и приглади бакенбардите си. — Използвам контактите си да рекламирам дейността. Визитка тук, визитка там.

Вик се насили да запази хладнокръвие, за да изслуша пълните признания на Евърторп.

— Искаш да кажеш, че от сума ти време си мислел за интересите на „Ривиера Сънбедс“, вместо да отдаваш всичките си сили на „Прингълс“. Етично ли е това?

— Дали е етично? — Брайън Евърторп гръмогласно се засмя. — Чуй се само, Вик. А етично ли е това, което „Мидлънд Амалгамейтид“ ни причиняват?

— Според мене, то е цинично, то е глупаво. Но не виждам нищо неетично в него. Докато ти си работил за себе си в служебно време. Исусе, ясно защо никога не можехме да те намерим, като те потърсехме — избухна той. — Сигурно си разнасял легла по домовете.

— Е, разнасях по някое от време навреме, колкото да върви търговията. Друго си е, когато парите са си твои, Вик. Но не, ролята ми там е малко по-важна. Всъщност, няма да се учудя, ако един ден стана шеф. С няколкото заплати, които ще взема при пенсионирането, мога да купя по-голям дял.

— Не ги заслужаваш тези няколко заплати — каза Вик. — Заслужаваш ритник в задника. Мисля да докладвам на Стюърт Бакстър.

— Хич не ме разтревожи — каза Брайън Евърторп. — Той е един от главните акционери в „Ривиера Сънбедс“.

Вик установи, че има много малко лични принадлежности в кабинета си. Тефтерче върху бюрото, фотография в рамка на Марджъри и децата от преди десет години на брега в Торки, настолна запалка, подарък от „Рамкол“ при напускането му, няколко справочника, един стар пуловер и счупен чадър в шкафа — това горе-долу беше всичко. Събираше се в найлонова пазарска торбичка. Въпреки това, Шърли любопитно се загледа в него, докато минаваше

от кабинета към външната врата. Може би Брайън Евърторп вече й беше казал, че напуска.

— Пак ли излизате? — каза тя.

— Прибирам се у дома.

— Обадох се на едни търговци на употребявани вещи, ще дойдат утре да приберат старите мебели.

— Дано и новите бъдат толкова здрави, колкото тези тук — каза Вик, като я гледаше право в очите. — Този диван понасяше доста големи натоварвания.

Шърли приbledня, после силно се изчерви.

Вик се почувства леко засрамен от себе си.

— Довиждане, Шърли, благодаря за всичко — каза той и бързо излезе.

Без да се бави повече, той подкара към къщи по най-бързото платно на магистралата, като изпреварваше всички от желание по-скоро да привърши с неприятната част. Марджъри усети, че нещо не е наред, още щом го видя на стъпалата пред кухнята. Тя беше застанала край мивката с престилка на кръста и белеше картофи.

— Рано се връщаш — и изпусна един картоф, който с плясък цопна във водата. — Какво има?

— Направи по една чаша чай и ще ти кажа.

Тя го изгледа втренчено и сплете пръсти, за да спре треперенето им.

— Кажи ми сега, Вик.

— Добре. „Прингълс“ е продаден на EFE-Груп и се слива с „Фаундракс“. Съкратен съм. Считано от утре.

Марджъри се приближи и го прегърна.

— О, Вик — каза тя. — Колко ми е жал за теб! След толкова работа ...

Той се беше приготвил за сълзи, дори за истерия. Но Марджъри беше необичайно спокойна и той самият се почувства необичайно трогнат от всеотдайността, която прозвуча в отговора й. Погледна над раменете й към гладките повърхности на кухненските мебели и всичките блестящи джунджурийки по тях.

— Ще си намеря друга работа — каза Той. — Но може да отнеме време.

— Сигурно, скъпи. — Марджъри говореше почти весело. — Ти знаеше за това, нали? От известно време насам си знаел, че така ще стане. Затова беше толкова странен.

Вик се поколеба. Той самият беше толкова жестоко измамен, и така му се гадеше от мисълта за предателството, че за миг се изкуши да ѝ каже истината. Но най-малкото, което нейната преданост заслужаваше, беше милостива лъжа.

— Да — каза той. — Знаех.

— Трябваше да ми кажеш — каза тя, като отдръпна главата си и му кимна леко. — Толкова се тревожех. Мислех, че ще те загубя.

— Че ще ме загубиш ли?

— Мислех си, че е замесена жена.

Той се разсмя и леко я плясна по задника.

— Хайде, направи две чаши чай — каза той. — С известна изненада осъзна, че не се беше сецал за Робин Пенроуз от момента, когато Стюърт Бакстър му съобщи новината.

— Ще го донеса в хола. Баща ти е там.

— Баща ми? Какво прави тук?

— Просто се отби. Понякога идва, за да ми прави компания. Той знае, че нервите ми не са добре.

— Не му казвай — каза Вик.

— Добре — отвърна Марджъри. — Но в утрешните вестници ще го пише, нали?

— Права си — каза Вик.

Те събудиха възрастния мъж, който дремеше в един фотьойл и го ободриха с чаша силен чай, а после му съобщиха новината. Той я прие изненадващо добре. На него му се стори, че заплатата, която Вик ще получи при съкращаването, си е направо малко съкровище, от което той ще може да живее безкрайно, и Вик не му отне илюзията — поне не веднага. Когато трите деца влязоха едно след друго и им казаха, събирането се превърна в нещо като семеен съвет и Вик разясни последиците.

— Нямам други вложения, освен тази къща, а и тя е ипотекирана — каза той. — Ще се наложи да затегнем коланите, докато си намеря нова работа. Боя се, че ще трябва да се откажем от почивката.

— О, не! — изхленчи Сандра.

— Не бъди егоистка, Сандра — сгълча я Марджъри. — Какво е една почивка?

— Тогава ще отида сама, с Клиф — каза Сандра. — Ще работя в „Туизърс“ цяло лято и ще спестя.

— Чудесно — каза Вик, — при условие, че дадеш част от изкараното на семейството.

Сандра подсмъркна.

— Ами университета? Сега сигурно няма да ме караш да кандидатства.

— Напротив, искам да кандидатстваш. Мислех, че не те интересува.

— Промених мнението си. Но ако ще ми правиш на въпрос за пари през цялото време ...

— Пари ще се намерят за това, не се тревожи. А и ти ще кандидатстваш тук, на място ... — той се обърна към по-големия си син: — Реймънд, мисля, че е време да даваш на майка си част от помощите, които вземаш.

— Аз излизам на квартира — каза Реймънд. — Предложиха ми работа.

Когато шумните възгласи, последвали това изявление, стихнаха, Реймънд обясни, че от студиото, където съставът им записвал демо-касета, му предложили работа като асистент-продуцент.

— Те мразят нашата музика, но аз страхотно ги впечатлих с познанията си по електроника — каза той — Сидни, собственикът, ме покани на чашка след това и ми предложи работа. Не е голямо студио, Сидни едва-що започва, но има перспективи. Десетки състави се навъртат и търсят къде да запишат, без да им одерат кожата от гърба, като в Лондон.

— Хей, татко, а защо ти самият не започнеш някакъв бизнес? — каза Гери.

— Да, нали имаше идея нещо със спектрометъра? — каза Реймънд.

Вик подозрително изгледа синовете си, но те не се заяждаха.

— Това е една възможност — каза той. — Ако Том Ригби бъде съкратен, той може да инвестира една сума в партньорско

предприятие. Но пак ще ни трябва голям банков заем, и все пак това е една възможност.

— Сидни е получил заем — каза Реймънд.

— Проблемът е, че нямам на какво да се опра. Къщата е ипотекирана до дупка. Всяка банка ще сметне, че е рисковано. Има да се извърши доста изследователска работа, преди да изготвим прототипа, а и след това.

— А-а, рисковано е да се занимаваш сам — каза г-н Уилкокс. — По-добре си потърси друга работа като тази, дето я имаше. „Рамкол“ сигурно ще те вземат пак, или „Вангард“.

— Те вече си имат управителни директори, татко.

— Не е речено да бъдеш управителен директор, синко. Недей да се възгордяваш.

— Нещо като работа на склад ли си представяш, дядо? — каза Гери.

— Не бъди нахален, Гери — каза Вик. Всеки случай, не съм сигурен, че искам отново да работя за някоя компания. Писна ми да бъхтя за компании и конгломерати, дето имат толкова човещина, колкото вагон с чугун.

— Ако започнеш самостоятелен бизнес, Вик — каза Марджъри, — мога да ти стана секретарка. Така ще пестим.

— А аз ще правя сметките на моето „Атари“ — каза Гери. — Ще стане семеен бизнес, като пакистанския магазин на ъгъла.

— Няма да ви е лесно — каза г-н Уилкокс. — Ония дяволи пакистанците здравата работят.

— Нямам нищо против да започна отново работа — каза Марджъри. — Скучно ми е у дома, децата вече са големи. И ако бъде наш собствен бизнес ...

Вик я погледна силно изненадан. Очите ѝ блестяха. А на бузите ѝ цъфтяха трапчинките.

Когато Робин влезе у дома си тази вечер, телефонът звънеше като че ли от часове. Беше майка ѝ.

— Случило ли се е нещо? — каза Робин.

— Не, напротив, имам хубави новини. Пристигна препоръчано писмо за теб от фирма в Мелбърн. Подписах се и ти го препратих днес следобед.

— За какво ли може да е?

— Вуйчо ти Уолтър почина наскоро — каза г-жа Пенроуз. — Научихме малко след като ти си замина за Рамидж. Мислех да ти кажа, но забравих. С него не поддържахме никакви връзки от години насам. Никой не знаеше нищо за него. Той беше станал доста саможив, след като продаде фермата за овце и купи някаква мина ...

— Мамо, какво общо има всичко това с мен? — прекъсна я Робин.

— Ами, мисля, че може да ти е завещал нещо.

— Защо? Той не ми беше истински вуйчо, нали?

— Беше женен за сестрата на баща ти — Етел. Тя почина много млада, ужили я пчела. Алергична била, а не знаела. Нямаха деца. Вуйчо ти се беше привързал към теб, откакто го накара да пусне всичките си пари в кутията за деца-инвалиди. Ти беше тригодишна тогава.

— Тази история вярна ли е? — Робин си спомни шарената пластмасова фигура на момченце с къси панталонки, фуражка и краче в окови, което държеше кутия с процеп за монети — нямаше друга такава в Мелбърн, беше донесена там от един англичанин-имигрант, собственик на магазин — но тя нямаше спомен за случката с вуйчо й Уолтър.

— Разбира се, че е вярна. — Майка й почти се обиди, като вярващ, който брани светото писание. — Няма ли да е чудесно, ако вуйчо ти си е спомнил за теб в завещанието си?

— Сигурно ще ми дойде добре — каза Робин. — Тъкмо получих сметките за къщата. Между другото, мамо, най-вероятно ще замина за Америка. — Робин разказа на майка си за предложението на Морис Зап.

— Е, детето ми — каза г-жа Пенроуз, — няма да ми е лесно, ако бъдеш далеч, но надявам се да е само за година-две.

— Там е работата — каза Робин, — че ако замина, едва ли ще се върна. Но кой знае, може пък да се появи работа в Англия.

— Направи, каквото смяташ, че е най-добре за теб, мила — каза майка й. — Чувала ли си се с Чарлз напоследък?

— Не — каза Робин и приключи разговора.

Следващата сутрин, като слезе на долния етаж, намери две писма пред вратата. Едното беше от майка ѝ, с писмото от Мелбърн вътре, а другото беше адресирано от ръката на Чарлз. За да отложи още малко очакваното удоволствие от предполагаемото наследство, тя отвори първо писмото от Чарлз. Той пишеше, че се справя добре в банката, макар че работното време е дълго и в края на деня се чувства изтощен. Но нещата между него и Деби не вървели и той е напуснал жилището на Деби.

„Тя ми се струваше толкова необичайна личност, че отначало се подведох. Взех остроумието ѝ за интелигентност. Честно казано, скъпа, тя е доста глупава. Според мен, такива са повечето дилъри на чужда валута — дай им да въртят електронна рулетка цял ден. За нищо друго не мислят. Като се върна у дома след изморителен ден в банката, имам нужда от цивилизован разговор, а не от още приказки за позиции и проценти. След известно време започнах да гледам телевизия като извинение, че не я слушам. После реших, че трябва да живея отделно. Купих си мезонет в един от новите квартали — ипотекан до последната вещ, разбира се, но имотите в Лондон поскъпват средно с петдесет паунда на ден в момента, така че съвсем не съм на загуба. Мислех си дали няма да се съгласиш да наминеш през уикенда. Можем да отидем на театър или да обиколим галериите.

Знам какво ще си помислиш — «О, не, вече не», и съм съгласен, че начинът, по който късаме и се събираме отново е абсурден, защото изглежда, че накрая нищо няма да излезе. И си мисля дали пък не е време да се подчиним на неизбежното и да се оженим. Нямам предвид на всяка цена да живеем заедно. Очевидно, докато аз съм в Лондон, а ти в Рамидж, това е невъзможно, но нека поне се опитаме да сложим ред в отношенията си. И ако не можеш да намериш друга работа, когато договорът ти в Рамидж изтече, може би ще предпочетеш да бъдеш безработна в Лондон, вместо в Рамидж. Аз съм уверен, че ще изкарвам достатъчно дотогава, за да те издържам и мисля, че с мен ще живееш както преди, ако не и по-добре. Не виждам причина да не продължиш да извършваш научна работа и да имаш публикации, без да ходиш на работа. Помисли за това. И моля те прескочи през някой уикенд.

С обич: Чарлз“

— Хм! — каза Робин и прибра писмото в плика му. Отвори второто. То я информираше с дълги и сложни юридически термини, че е единствена наследница на вуйчо си Уолтър и че е оставил едно имение, оценено на триста хиляди австралийски долара след удържане на такси и данъци. Робин извика от радост и припна да провери курса на валутата в „Гардиън“. След това телефонира на майка си.

— Права беше, мамо, вуйчо Уолтър наистина ми е завещал нещичко.

— Колко, милата ми?

— Ами — каза Робин, — като си платя наема, тока и водата, смятам да ми останат около сто шестдесет и пет хиляди осемстотин и петдесет паунда, плюс минус няколко.

Госпожа Пенроуз изпищя и като че ли изпусна телефона. Робин я чуваше как вика, докато съобщава новината на баща ѝ, който очевидно беше в банята. После тя се върна на телефона.

— Поздравления от татко ти. Много се радваме за теб. Каква сума само!

— Ще си я поделим, разбира се.

— В никакъв случай, Робин, това са си твои пари. Вуйчо Уолтър ги е оставил на тебе.

— Но това е толкова ексцентрично. Той почти не ме познаваше. Татко трябваше да получи тези пари, той е най-близкият роднина. Или пък поравно между мен и Бейсил.

— Бейсил вече има повече, отколкото е полезно за него. А ние с баща ти сме напълно добре, все пак благодаря за щедростта от твоя страна, мила. Сега няма да се налага да заминаваш за Америка.

— Защо? — каза Робин, а въодушевлението ѝ се поизпари.

— Ами няма да има нужда. Можеш да си живееш от лихвите върху сто шестдесет и пет хилядите.

— Предполагам, че си права — каза Робин, — но аз всъщност не искам да стоя без работа.

Дъждът спря през нощта. Утрото сега е ведро и слънчево, без нито едно облаче в небето — един от тези редки дни, когато атмосферата на Рамидж изглежда пречистена от замърсяванията и наблюдаваните обекти изпъкват с недокосната яснота. Робин, облечена

в памучна рокля с копчета отгоре до долу и по сандали, излиза от дома си в топлия, прозрачен въздух, спира за момент, поглежда нагоре и надолу по улицата и поема дълбоко дъх с такава радост, сякаш е на плажа.

Тя мята тежката си чанта върху пасажерското място и сядна на кормилото, при което прашното ѝ, очукано рено изскърцва на ресорите си. Двигателят хрипти астматично няколко секунди, докато се изкашля и запали. С приятните тръпки на бъдещ собственик, през ума ѝ минава мисълта, че скоро ще бъде в състояние да замени това Рено за чисто нова кола, нещо мощно и фрапантно. Може да побърка Бейсил от завист, като си купи порше. Не, не порше, мисли си, като си спомня проповедите на Вик срещу чуждите коли. Лотус може би, макар че в него трудно ще влезеш с пола. После си мисли, колко нелепо, реното е напълно достатъчно за нуждите ми, трябва му само нов акумулатор.

Робин кара бавно и внимателно към университета. Съзнава, че носи ценния товар на късмета и усеща почти суеверен страх да не би някой шофьор-маниак да изскочи внезапно от странична пресечка и да я размаже. Но стига до двора на университета без инциденти. Като минава покрай къщата на Уилкокс на „Авондейл Роуд“, мярва една ръка, може би на Марджъри, която изтръсква парцал за прах от прозорец на горния етаж и си помисля защо ли Вик така изведнъж изчезна от занятия и повече не се върна. Паркира колата под една липа — мястото е свободно, другите шофьори го избягват заради лепкавите топчета, които падат от клоните му, но Робин харесва патината, която те придават на избелялата боя — и с чанта в ръка се запътва към сградата на хуманитарния факултет. Слънцето топло грее върху червените тухли и проблясва по младите листа бръшлян. Лек дъх от пара се вие над съхнещите морави. Робин върви с лека, бодра стъпка и размахва чантата (по-лека, отколкото беше през януари, защото изпитите наближават и натоварването ѝ с часове намалява), усмихва се и поздравява познати колеги и студенти, които среща във фойето, по стълбите или на площадката пред катедрата по английски език.

Боб Бъсби, който тъкмо забожда обява на таблото, ѝ маха с ръка да дойде.

— Следващия понеделник ще има извънредно общо събрание за обсъждане на последиците от писмото — казва той. — Нещо не ми харесва тази работа. — Той понижава глас до поверителен шепот: —

Чух, че може да ни напуснеш по-рано от очакваното. Не казвам, че те виня.

— Кой ти каза? — каза Робин.

— Просто слухове.

— Добре, ще ти бъда благодарна, ако не ги разпространяваш по-нататък — казва Робин. Тя продължава пътя си по коридора, за миг обезпокоена от любопитството на Боб Бъсби и недискретността на Памела — защото нямаше кой друг, освен нея, да пусне новината. Робин си отбелязва наум, като мислено дебело го подчертава, да не казва на никого в катедрата за наследството.

Както обикновено, някой я чака, застанал до вратата. Когато приближава, вижда, че това е Вик Уилкокс; тя не го разпознава изведнъж, защото не е облечен с обичайния си тъмен делови костюм, а е по трикотажна риза с къс ръкав и добре изгладени леки панталони. Той държи две книги.

— Не те очаквах — казва тя, като отключва вратата на кабинета си. — Идваш да наваксаш пропуснатото вчера?

— Не — казва той и влиза след нея, като затваря вратата. — Дойдох да ти кажа, че няма да идвам повече.

— О, — казва тя. — Добре тогава, няма значение. Занятията почти са приключили. Няма да ти е интересно да ме гледаш как оценявам изпитни работи. Има ли нещо в „Прингълс“?

— Аз нямам вече работа в „Прингълс“ — казва той. — „Прингълс“ е продаден на групата, която притежава „Фаундракс“. Затова ми се обадиха вчера по телефона. Безработен съм, считано от днес. — Той повдига ръце и посочва непретенциозното си облекло, сякаш то е знак на понижения му статут.

След като ѝ разказва с повече подробности, тя казва:

— Изхвърлили са те просто така, без да те уведомят предварително?

— Боя се, че да.

— Но това е чудовищно!

— Щом веднъж са решили, те не се занимават повече. Знаят, че бих могъл да им направя номер, ако остана още една седмица, за отмъщение. Не че ще си правя труда да отмъщавам.

— Много съжалявам, Вик. Сигурно се чувстваш ужасно.

Той свива рамене.

— Откъдето дошло, там и отишло. Като си помислиш, има си и добрата страна. Нещастieto сближава семейството.

— Марджъри не е ли много разстроена?

— Марджъри се държа страхотно — казва Вик. — Всъщност — той пригласява кичура си коса и неспокойно поглежда настрани, — ние май се сдобрихме. Мислех, че ще трябва да ти го кажа.

— Радвам се — казва нежно Робин. — Наистина се радвам да го чуя.

— Просто исках нещата да се оправят — казва той и я поглежда напрегнато — Боя се, че се държах глупаво.

— Не се тревожи за това.

— Живеех като насън. Сега се разбудих. Трябва да съм бил откачил, да си въобразявам, че ще исках да живееш с джудже като мен, и то инженер на средна възраст.

Робин се засмива.

— Ти си изключителна личност, Робин — тържествено казва той. — Един ден ще срещнеш човек, който да заслужава да се омъжиш за него.

— Не се нуждая от мъж, за да се чувствам цялостна личност — казва тя и продължава да се усмивва.

— Това е така, защото още не си го срещнала.

— По същество, тази сутрин ми беше предложено — казва тя закачливо.

Очите му се разширяват.

— От кого?

— От Чарлз.

— Ще приемеш ли?

— Не — казва тя. — А ти какво ще правиш сега? Предполагам, ще си търсиш друга работа?

— Не, омръзна ми тази надпревара.

— Исках да кажеш, че не исках да работиш?

— Не мога да си позволя да не работя. Без работа съм загубен.

— Би могъл да се запишеш в университета. — Тя се усмивва — нито е съвсем сериозна, нито — съвсем весела.

— Мисля да започна самостоятелен бизнес. Помниш ли, като ти споменах за онази идея със спектрометъра? Снощи говорих с Том Ригби, той е готов.

— Това е чудесна идея! Направо идеална възможност.
— Обаче ми е необходима първоначална инвестиция.
— Аз имам много пари — казва Робин. — Мога да инвестирам в твоя спектрометър. Ще бъда, как му се викаше, пасивен партньор.
Той се засмива.
— Става дума за шестцифрена сума.
— Имам я — казва Робин и му разказва за наследството. — Приеми — казва тя.. — Използвай парите. На мене не ми трябват. Нито ще стоя без работа. Мисля да замина за Америка.
— Не мога да ги взема всичките — казва той. — Няма да е честно.
— Вземи сто хиляди — казва тя. — Ще стигнат ли?
— И ще останат даже.
— Тогава значи се разбрахме.
— Може да загубиш, да знаеш.
— Вярвам ти, Вик. Виждала съм те как работиш. Нали ти бях силует. — Тя пак се смее.
— От друга страна, може да станеш и милионерка. Как ти се струва?
— Рискувам — казва тя.
Той я поглежда, стаил дъх, после издиша.
— Какво да кажа?
— „Благодаря“ няма да е лошо.
— Благодаря ти тогава. Ще говоря с Том Ригби и ще отида при адвокатата си да състави документа.
— Добре — казва Робин. — Не се ли полага да си стиснем ръцете в този момент?
— Трябва да преспиш една нощ, за да обмислиш решението си — казва той.
— Не искам да го обмислям — казва тя, хваща ръката му и я стисва. На вратата се чука и Мариън Ръсел се появява на прага, облечена в прекалено голяма тениска с надпис отпред: „СВЪРЖИ СЕ“, щампован с едри букви.
— О, извинете — казва тя. — Ще дойда по-късно.
— Няма нищо, аз си тръгвам — казва Вик. Той рязко пъха книгите в ръцете на Робин. — Връщам тези книги. Благодаря за заема.
— О, добре, но успя ли да ги прочетеш?

— Не съм довършил „Даниъл Деронда“, но и едва ли някога ще го довърша — казва той. — Ако може да задържа Тенисън, ако ти е излишен, като сувенир.

— Разбира се — казва Робин. Тя сяда на бюрото си и написва на първа страница с едри, слети букви: „На Вик с любов от силуета му“ и му подава книгата.

Той поглежда посвещението.

— С любов? — казва той. — Ти ли го казваш? — Той се усмихва тъжно, затваря томчето, кимва за довиждане и излиза от стаята покрай навъртащата се отвън Мариън.

Мариън придърпва един стол близо до бюрото на Робин и сяда на ръба му, наклонена напред и с тревожен поглед.

— Вярно ли е, че заминавате за Америка? — казва тя.

Робин оставя писалката си.

— Боже Господи! Никой не пази тайна! Откъде научи?

Марион се извинява, но не се смуцава.

— В коридора. Едни студенти излизаха от занятие с г-н Сътклиф ... Чух ги да говорят за това. А пък аз исках да се запиша за „Жените в литературата“ при вас следващата година.

— Не мога да обсъждам плановете си с теб, Мариън. Това е личен въпрос. Аз самата не знам какво ще правя следващата година. Просто изчакайте малко и ще видите.

— Извинявам се, може би беше малко грубо от моя страна, но ... Надявам се да не заминете, Робин. Вие сте най-добрият преподавател в катедрата, всички го казват. А и после няма да има кой да води „Жените в литературата“.

— Има ли нещо друго, Мариън?

Момичето въздиша и поклаща глава. Подготвя се да тръгва.

— Между другото — казва Робин, — Твоята фирма изпълнява ли поръчки за целувкограми в Лондон?

— Не, по принцип не. Но там имат отделен бранш — казва Мариън.

— Искане ми се да изпратя горилограма до един човек в Лондон — казва Робин.

— Мога да ви дам името на агенцията — казва Мариън.

— Можеш ли? Благодаря ти. Съобщението трябва да бъде предадено в една лондонска банка някъде преди обяд. Как би могъл

мъж в костюм на горила да мине през рецепцията?

— О, ние се преобличаме след това, в тоалетните — казва Мариън.

— Добре тогава — казва Робин. — Очаквам адреса на агенцията, Мариън.

Когато Мариън излиза, Робин изважда лист А 4 и започва да пише кратко стихотворение, като се усмихва сама на себе си. Скоро на вратата пак се почуква и Филип Суолоу се промушва внимателно.

— А, добро утро, Робин. Може ли за минутка? — Той сяда на стола, освободен от Мариън. — Изпратих препоръката ти в Америка.

— Толкова бързо! Много ви благодаря!

— В нея не съм показал ни най-малко желание да се отърва от теб, уверявам те, Робин. Всъщност, не знам как бихме се оправили без теб следващата година. Много студенти са се записали вече за курсовете ти.

— Но нали ми казахте още през януари — казва Робин, — ако отнякъде се появи работа, да кандидатствам.

— Да, да, права си.

— Никак не ми се ще да емигрирам, но търся работа.

— А, добре, точно затова дойдох да поговорим. Най-сетне открих какво означава „виремент“.

— Виремент?

— Да, спомняш ли си ... Намерих думата в ревизирия речник на Колинс. Тя означава свободно използване на фондовете от бюджета, които са отпуснати по дадено направление, за други цели. Досега не сме правили виремент в катедрата, но следващата година смятам да направим.

— Тоест?

— Ами, ако решим да съкратим някои операции в катедрата, можем да пренасочим финансовите ресурси. Тъй като катедрата по английски език е пълна със студенти, а някои от по-малките катедри са на ръба на изчезването, има шанс да запазим мястото, освободено от Рупърт, въпреки задаващите се нови съкращения.

— Разбирам — казва Робин.

— Това е само възможност — казва Филип Суолоу. — Не мога да гарантирам нищо. Само си помислих дали при тези обстоятелства

няма да пожелаеш да останеш през следващата година и да видиш какво ще може да стане.

Робин се замисля. Филип Суолоу я наблюдава. За да избегне напрегнатия му поглед, Робин обръща стола си и гледа през прозореца към зеления квадрат на двора. Студентите, призовани от слънцето навън, започват да се скупчват на двойки и малки групички, като разстилат горните си дрехи и слагат чантите си на земята, за да се предпазят от влажната трева. На една от полянките, някакъв градинар — млад чернокож в масленозелени работни дрехи, бута нагоре-надолу моторна косачка между налягалите студенти. Като видят, че попадат на пътя му, студентите стават и се преместват, заедно с принадлежностите си, като ято вдигнати птици. Градинарят може би е на тяхната възраст, но помежду им не се прави никакъв опит за общуване — нито кимване, нито усмивка или дума, нито дори поглед. Студентите не показват открито пренебрежение, нито явно незачитане към работата на младия градинар — просто двете страни взаимно се избягват по инстинкт. Физически почти допиращи се, те всъщност живеят в два различни свята. Това като че ли е типичният британски начин за боравене с класовите и расови различия. Спомняйки си утопичната визия за двора на университета, залят от работници, Робин горчиво се усмихва на себе си. Още много път ще трябва да се измине.

— Добре — обръща се тя към Филип Суолоу. — Оставам.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.